

IX
Міжнародна
науково-практична конференція
студентів і молодих учених

**«Вектори діяльності
студентського самоврядування
в системі вищої освіти»**

80 років БДМУ

Міністерство освіти і науки України
Міністерство охорони здоров'я України
Буковинський державний медичний університет
Студентська рада БДМУ

**Вектори діяльності студентського
самоврядування в системі вищої освіти**

**Vectors of Student Self-government
Activity in the Higher Education System**

80 років БДМУ

Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції
студентів і молодих учених
Буковинський державний медичний університет

Чернівці 2024

УДК: 378.091.59

Конференція включена до Переліку наукових конференцій здобувачів вищої освіти та молодих вчених Міністерства освіти і науки України на 2024 рік (61)

Рекомендовано до друку вченою радою Буковинського державного медичного університету (протокол № 10 від 28 березня 2024 року)

Редакційна колегія матеріалів:

Геруш І.В., Зорій Н.І., Шутак Н.І., Вівсянник О.Й.

Відповідальний редактор:

Зорій Н.І.

Вектори діяльності студентського самоврядування в системі вищої освіти: Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих учених 2024 року, Буковинський державний медичний університет. –Чернівці, БДМУ, 2024. – 214 с.

Vectors of Student Self-government Activity in the Higher Education System: Materials of the VIII International Scientific-Practical Conference of Students and Young Scientists 2024, Bukovinian State Medical University. – Chernivtsi, BSMU, 2024 – 214 p.

У збірнику вміщені наукові тези матеріалів IX Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих учених «**Вектори діяльності студентського самоврядування в системі вищої освіти**». В центрі уваги питання: особливості розвитку фундаментальних цінностей академічної доброчесності в системі студентського самоврядування та академічної спільноти закладів вищої освіти в умовах війни, формування лідерських якостей студентської молоді та іміджу закладів вищої освіти. Висвітлено результати наукових та прикладних досліджень особливостей мотивації студентів до здобуття якісної освіти; представлені тези не тему української мовної ідентичності. Затребуваною і актуальною у науковців та практиків була секція «Психічне здоров'я в умовах війни», зокрема дослідження з питань психоемоційного стану українців, в тому числі учасників бойових дій та їх родин; особливостей адаптації студентів та професійного вигорання; емоційного інтелекту; професійного спілкування медиків тощо. Цікавими з огляду на практичний досвід тези з питань волонтерського руху. До 80-річчя БДМУ проаналізовані науково-практичні матеріали вивчення спадщини основоположників наукових шкіл університету: Я.Д Кіршенблата, В.І. Ясинського, М.П. Новикова, Д.Д. Зербіно, Н.М. Шинкермана, В.Ф. Мислицького, Б.Л. Радзіховського, І.Ф. Мешишена; запропоновані розробки окремих подій, відкриттів з історії медицини.

ISBN 978-617-519-082-1

СЕКЦІЯ №1

ОСОБИСТИЙ ПІДХІД ЯК ЧИННИК
РОЗВИТКУ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ЦІН-
НОСТЕЙ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕС-
НОСТІ В СИСТЕМІ СТУДЕНТСЬКОГО
САМОВРЯДУВАННЯ

Орина БАРТКО

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ НА ОСНОВІ ПРОВЕДЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ТРЕНІНГУ «ЛІДЕР ЧИ КЕРІВНИК?»

*Науковий керівник – к. філос. н., доц. Ніна ЗОРИЙ
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Актуальність: організація, швидкість, гнучкість та оперативність, успішно виконана робота, ефективна команда, якісний результат – це ті активності, що вимагає сучасне суспільство для досягнення основних цілей державотворення, а для цього необхідні лідери. Кожна країна, народ та організація не може існувати без людини, яка виконувала б функції лідера чи керівника. Постає питання, де особистостям з даними якостями проявляти та вивчати свої можливості? Де застосовувати їх на практиці? І взагалі, як дізнатись лідер ти чи керівник?

Кожен студент переймається питанням майбутнього працевлаштування після закінчення університету чи коледжу, як не боїтись конкуренції та завжди бути на «Ти» із сучасними тенденціями? Розуміння себе та використання основних якостей свого характеру, інтелекту, уміння якісно застосовувати свої навички та проявляти природній хист там, де його цінують, це і є ключем до розв'язання вищезгаданих питань. Сучасні проблеми потребують сучасного рішення. Мета: з метою підготовки майбутніх конкурентоспроможних студентських лідерів чи керівників до роботи в органах студентського самоврядування, а також впровадження в практику та діяльність студентського самоврядування методик з розвитку лідерських якостей, адаптувати соціально-психологічний тренінг «Лідер чи керівник»; обґрунтувати особливості понять лідер, керівник.

Соціально-психологічний тренінг спрямований на розвиток особистості, формування комунікативних умінь та навичок, засвоєння міжособистісної взаємодії, є найперспективнішим методом психологічної підготовки фахівців різних галузей, особливо тих, хто пов'язує свою професійну діяльність із різноманітними людськими контактами. Результати тренінгу не можна зводити лише до розвитку певних вмінь та навичок, завдяки чому в кожного учасни-

ка формується адекватне розуміння себе і корегується самооцінка, відбувається набуття індивідуалізованих прийомів міжособистісної взаємодії з метою підвищення її ефективності.

Що краще для успіху та досягнення цілей? Бути лідером чи керівником? У сучасному світі актуальним для людини є розвиток лідерських якостей та навичок управління. Бізнес компанії, холдинги, державні та приватні установи самоврядування наймають фахівців – коучів, психологів у сфері психології управління, керівництва і лідерства з метою підвищення ефективності та конкурентоспроможності своїх співробітників.

На основі першоджерел з психології лідерства можна визначити, що лідер це людина, яка володіє здатністю мобілізувати та надихати інших до досягнення спільної мети. Лідер може впливати на групу своєю харизмою, прикладом, мотивацією. Однак поняття лідер і керівник мають особливості визначення відповідно до мети діяльності, зокрема: лідер зосереджений на вдосконаленні процесів та стимулюванні інновацій, тоді як керівник зазвичай фокусується на досягненні конкретних цілей; лідер спрямований на розвиток потенціалу кожного учасника команди, тоді як керівник більше орієнтується на виконання завдань та забезпечення ефективності роботи; лідер надихає свою команду, створюючи відчуття цілісності та співпраці, в той час як керівник найчастіше використовує стимули та санкції для досягнення результатів. Лідер може створювати позитивне соціальне підтвердження свого лідерства, демонструючи успіх та підтримку інших (Роберт Чалдіні). Лідерство ґрунтується на взаємовідносинах та взаємодії з іншими. Лідер, який володіє авторитетом у своїй галузі або у своїй команді, має більше можливостей впливати на інших та досягати спільних цілей, забезпечувати стабільність та безпеку в команді, а також бути готовим до змін та адаптації в нових умовах. Роберт Грін, автор книги «48 законів влади», розглядає керівництво як складний процес, що вимагає вміння використовувати різноманітні стратегії та тактики для досягнення своїх цілей і розглядає владу як інструмент, який можна використовувати для підвищення ефективності, захисту своїх інтересів та досягнення успіху.

У Буковинському державному медичному університеті (далі БДМУ) на основі постійно діючого проекту Студентської ради БДМУ Школи лідерів впроваджують сучасні психологічні технології підготовки лідера та керівника, які в майбутньому будуть відбудовувати нашу державу. Школа лідерів неймовірно потужний

простір для прояву своїх якостей характеру, темпераменту. Методика соціально-психологічного тренінгу, апробованого на Школі лідерів передбачала застосування практичних вправ, зокрема «Павутина»: спікери кидають нитки в такий спосіб, щоб утворилась павутиння, при цьому кожен учасник називає одну з якостей лідера. В результаті утворилась заплутана павутина, яка дає зрозуміти, що лідерство чи керівництво не можливе без команди. Для досягнення ефективного результату тільки разом можна розплутати павутину не пошкодивши її цілісність. Під час тренінгу використано відео матеріал для підсилення мотивації учасників після прослуханої інформації.

Отже, в результаті соціально-психологічного тренінгу «Лідер чи керівник?» можна визначити наступне: учасники набули навичок лідерства: включаючи комунікаційні, мотиваційні щодо спроможності мобілізувати інших до ефективної роботи та досягнення якісного результату. Тренінг дозволив учасникам краще зрозуміти різницю між лідером та керівником, визначити, що потрібно для успішного керівництва в сучасному світі. По завершенню тренінгу учасники мали можливість отримати відповіді та свої запитання та отримали завдання на самостійне опрацювання – створення індивідуального плану дій ефективного образу лідера, керівника.

Використані джерела:

1. *Сергєєва Л. М., Кондратьєва В. П., Хромей М. Я. Лідерство: навч. посібн. / за наук. ред. Л. М. Сергєєвої. – Івано-Франківськ. «Лілея НВ». 2015. – 296 с.*
2. *Психологія лідерства та професійної успішності: Комплекс навчально-методичного забезпечення підготовки бакалаврів всіх спеціальностей. Укл.: Кононець М.О. – К.: НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2017. – 60 с.*

Сергій БІЛОУС

РОЗВИТОК СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У КАНАДІ

*Науковий керівник – к.філол.н., доц. Лариса ШУТАК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Студентське самоврядування є формою самоорганізації студентів, самостійною громадською діяльністю, механізмом представництва й відстоювання своїх прав і, найголовніше, можливістю самореалізації студента як цілеспрямованої та освіченої особистості.

У Канаді студентське самоврядування (СС) функціонує у партнерстві університету та громади, а в університетах створюються міжнародні, національні та університетські студентські організації (СО).

Міжнародні СО переважно займаються питаннями глобального розвитку: подолання бідності, скорочення нерівності, зміцнення здоров'я, економічне зростання та здобуття гідної праці, боротьба за мир та справедливість.

Розрізняють кілька напрямів діяльності СО: академічно-професійний, етнокультурний, самоврядний, культурно-розважальний, волонтерський, суспільно-політичний і економічний.

Незважаючи на те, що інтереси студентів змінюються залежно від регіону, але найбільшу перевагу студенти надають організаціям з академічно- професійного спрямування.

Основними функціями СС в університетах Канади є репрезентативна, економічна, суспільно-політична, партнерська, академічна, правозахисна.

Студентське самоврядування діє у партнерстві університету та громади. Засобами встановлення і підтримки партнерства є стипендії за громадську активність, гранди громадського залучення тощо.

Координаційний центр партнерських зв'язків сприяє вихованню поваги до Закону, навчає студентів поважати особисті права та свободи, толерантно ставитись до свобод і прав інших громадян, налагоджувати стосунки на основі тактовності, справедливості та чесної конкуренції.

Окрім цього, Студентська асоціація забезпечує ефективну роботу з працевлаштування студентів, створенню онлайн-бази даних про діяльність (позанавчальну) студентів. СС у партнерстві університету та

громади проводять спільні дослідження або навчальні проекти, вивчення студентами академічної дисципліни, програми співпраці зі школою. Проводяться міжнародні національні конференції й семінари щодо партнерства між громадою й університетом, ярмарки вакансій, дні орієнтації щодо волонтерської роботи, мітинги та демонстрації.

Засоби і форми позанавчальної діяльності СС у співпраці з громадою сприяють підготовці студентів до майбутнього входження на ринок праці.

Деякі студентські об'єднання в Канаді мають багату історію і традиції, які вони дбайливо зберігають і передають наступним поколінням студентів.

Отже, студентське самоврядування в Канаді є динамічним аспектом студентського життя, яке активно впливає на якість та напрями розвитку вищої освіти в країні.

Олександра БІЛОУС, Вікторія ОСИПЕНКО

ЕВОЛЮЦІЯ ПІДХОДІВ ДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ

*Науковий керівник – к.психол.н. Вікторія ОСИПЕНКО
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Актуальність. Повномасштабна війна в Україні супроводжується колективною травматизацією, дією постійного стресу, непоправними втратами та іншими викликами, що призводить до відчутних змін в динаміці суспільства загалом та студентства, зокрема. Цінність навчання «переживає» трансформацію і знаходиться в двох полярностях: від відмови навчатись й здобувати фах до високої мотивації у здобутті освіти. Перше сприяє підвищенню проявів академічної недоброчесності.

Мета: дослідити міжнародний досвід визначення чинників і використання практик, спрямованих на зменшення академічних порушень. Методи дослідження: теоретичний та методологічний аналіз наукових досліджень еволюції академічної доброчесності, систематизація джерел та науково-практичних рекомендацій спрямованих на зменшення академічних порушень та формування свідомості студента.

В ході дослідження, нами було проаналізовано 32 наукові статті (2006-2023р.р.) в тематиці використання практик, спрямованих на зменшення Академічних порушень та 4 блоги студентської спеціалізованої платформи turnitin.

«Списування таке ж давнє, як і саме навчання» – відображає еволюцію поведінки списування в залежності від характеру освітніх практик. Більшість дослідників (Pfeffer & Salancik, 2003; Fischer & Zigmond, 2011) вважають неможливим повне викорінення студентського шахрайства: плагіату чи передачі роботи третій стороні.

Прогрес обумовив появу нових технологій та нових тенденцій плагіату, які заохочують студентів до академічної недоброчесності (наприклад «текст-спінери» або штучний інтелект). Наукові дослідження Annemarie Davis (2023) демонструють, що студентська

дисциплінарна статистика – 11 000 випадків академічної недобро-чесності, про які було повідомлено за 2022 рік. У період з січня 2016 року по грудень 2020 року було зафіксовано лише 3383 дисциплінарні справи [2].

Все складніше контролювати списування та плагіат. Один із пропонованих науковцями способів – зробити тестування та оцінювання максимально зрозумілим та прозорим. Віліч та Сіні (2006) стверджують, що чітко розроблені інструкції та оцінювання є дієвими стримуючими факторами для академічної доброчесності. Наступний спосіб утвердження доброчесності – це підтримка викладачами оригінального мислення серед студентів. І останнє, поширення освітніх підходів до оволодіння академічної доброчесності, які сприяють розширенню свідомості студентів навчатись самостійно працювати, використовуючи новітні технології для покращення свого навчання й підтримки майбутньої конкурентоспроможності на ринку праці. Навчання за «системою найменшого опору» призводить до прогалин в навичках та плутанину в засвоєнні великих обсягів матеріалу.

Висновки. Академічна доброчесність – це безперервний процес – від подачі заяви та вступу, викладання та оцінювання. Сторонами АД є як студенти, так і викладачі, які несуть спільну відповідальність за підтримку, дотримання та управління академічною доброчесністю. Студенти мають бути якнайкраще обізнані про характер рішень щодо академічної доброчесності та їхні потенційні наслідки. Для поширення цих знань у сучасному світі доцільно використовувати: короткі повідомлення, едукативні відео належного цитування та регулярні нагадування через персоналізовану комунікацію. Обов'язковим є надання конструктивного зворотного зв'язку щодо студентських оцінок як важливого інструменту у просуванні академічної доброчесності як навички. Розвиток академічної доброчесності – це безперервний процес, який вимагає відданості етичним принципам та особистої відповідальності не лише для академічного успіху, але й для формування етичної поведінки в майбутній роботі.

Використані джерела:

1. Amanda De Amicis *The evolution of academic integrity approaches and where we stand today*. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://in.turnitin.com/blog/the-evolution-of-academic-integrity-approaches-and-where-we-stand-today>
2. Annemarie Davis *Academic integrity in the time of contradictions*. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/2331186X.2023.2289307>
3. Mendeley Ltd, (2022). Mendeley. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.mendeley.com/>
4. Sunny Mutti Електронний ресурс. Режим доступу: <https://pressbooks.pub/techcurr20221/chapter/academic-integrity-in-the-digital-age/>
5. Vilic, B., & Cini, M.A. (2006). *User authentication and academic integrity in online assessment*. In M. Hricko & S. Howell (Eds.) *Online assessment and measurement: Foundations and challenges* (pp. 341-358). Hershey, PA: Information Science.

Анастасія БОДНАР

ВАЖЛИВІСТЬ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

*Науковий керівник – доктор філос., доц. Ірина ПОПОВА
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну та введення воєнного стану внесли значні корективи у всі сфери суспільного життя, включаючи систему вищої освіти. Організація навчального процесу в умовах війни – це складний виклик для науково-педагогічних працівників та безпосередньо здобувачів освіти закладів вищої освіти (ЗВО). Однією із проблем в сучасних реаліях медичних ЗВО є зниження динаміки кількості іноземних студентів в Україні [1]: за статистичними даними, від початку війни за кордон виїхало понад 50 тисяч іноземних студентів, які мають можливість продовжувати навчання за дистанційною формою. Проте значна частина іноземних студентів продовжують навчання у медичних ЗВО України за очною формою навчання та опановують омріяні спеціальності. Міністерство освіти і науки України забезпечує законодавчу можливість вступу іноземців навіть за умов воєнного часу [2], тому їхня участь як в академічному, так і суспільному житті університету є невід’ємною.

З метою всебічного залучення іноземних студентів у навчальний процес, суспільне життя та студентські ініціативи вважаємо актуальним питання залучення студентів-іноземних громадян у діяльність студентського самоврядування. Основною метою студентського самоврядування є об’єднання всіх студентів відповідного ЗВО, включаючи іноземних студентів, задля всебічного розвитку здобувачів освіти та втілення соціальних ініціатив, включаючи волонтерські.

У Буковинському державному університеті (далі БДМУ) іноземні студенти залучені у роботу комісії з міжнародних зв’язків Студентської ради (вищий виконавчий орган студентського самоврядування БДМУ), робота якої націлена на реалізацію проєктів з міжнародними партнерами, а також на залучення студентів-іноземних громадян до участі в різноманітних студентських проєктах та ініціативах. Також у закладі функціонує English Speaking Club,

який є місцем позааудиторної зустрічі для україно- та англомовних студентів з метою, як удосконалення навичок володіння англійською мовою, так і живого спілкування, а також обміну досвідом. Зустрічі в рамках English Speaking Club створюють умови для якісної реалізації завдань студентського самоврядування: створення середовища, де вітчизняні та іноземні студенти мають змогу комунікувати, транслювати культурні національні цінності; удосконалення та здобуття знань із різних галузей знань, які обговорюються на таких зустрічах, а також розвиток навичок усного володіння англійською мовою.

Іншим важливим аспектом є залучення іноземного студентства до різноманітних заходів, що проводяться в БДМУ, включаючи ті, що спрямовані на формування навичок необхідних для реагування в умовах надзвичайних ситуацій сьогодення. Прикладом таких ініціатив студентського самоврядування є проведення тренінгів із тактичної медицини. Для іноземних студентів, які навчаються за дистанційною формою навчання створення можливості комунікації із студентами інших груп та факультетів, залучення до різноманітних заходів у онлайн форматі за підтримки кураторів академічних груп. Важливим аспектом є створення позитивної емоційної атмосфери у середовищі студентства, тобто психологічно комфортного освітнього процесу. Студентське самоврядування дає можливість сформувати основи власних соціальних ініціатив і зробити внесок у громадську справу.

Отже, збереження інтелектуального потенціалу нових поколінь студентства потребує постійних змін у системі вищої освіти, особливо в умовах викликів воєнного стану. Якісний освітній процес передбачає також підтримку та залучення іноземних студентів до роботи студентського самоврядування ЗВО, в тому числі культурної, освітньої, соціальної та волонтерської діяльності. Таким чином студентська спільнота об’єднується не тільки задля забезпечення якісної освіти здобувачів, але й для підтримки їх психологічного та соціального супроводу в умовах війни.

Використані джерела:

1. Вища освіта в Україні: зміни через війну. 2023. ОсвітАналітика - Аналітичний звіт університету Грінченка. <https://osvitanalitika.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/HigherEd-in-Times-of-War.pdf>
2. Іноземні студенти 2022 року зможуть вступити до ЗВО України. Міністерство освіти і науки України - повідомлення на офіційному сайті від 23.02.2022. <https://mon.gov.ua/ua/news/inozemni-studenti-cogo-roku-zmozhut-vstupiti-do-zvo-ukrayini-sergij-shkarlet>

Вероніка БОКЛАГАНІЧ, Алла БОРИСЮК

ПРОБЛЕМА МОТИВАЦІЇ В НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА

*Науковий керівник – д. психол. н., проф. Алла БОРИСЮК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Мотивація в навчальній діяльності студента є ключовим чинником, який впливає на його успішність, ефективність та задоволення від навчання. Цей аспект відіграє важливу роль у формуванні навчальних цілей, підтримці

зацікавленості у процесі навчання та досягненні академічних успіхів. На сьогоднішній день чимало студентів є демотивованими і це значно впливає на їх якість освіти, що може призвести до затримок у виконанні завдань та навіть до втрати зацікавленості до самого навчання в цілому. На мотиваційну сферу студента можуть впливати як внутрішні, так і зовнішні чинники.

Внутрішня мотивація – це бажання діяти, викликане внутрішнім рушійним чинником. Іншими словами, особистість змушена діяти для досягнення певних цілей без будь-яких зовнішніх рушійних факторів [1]. Студенти, які мають внутрішню мотивацію до навчання, серйозно ставляться до своєї академічної діяльності і відчують потребу та бажання досягти своїх цілей. Постійне бажання дізнатися більше про щось, бажання, щоб викладачі звернули увагу та бажання продемонструвати свої здібності – це приклади внутрішньої мотивації. Варто зауважити, що внутрішня мотивація: в соціальному, інтелектуальному та емоційному напрямках формується більш у зрілому віці.

Самомотивація супроводжується цікавістю, що призводить до досягнення поставленої мети. Студенти, що мають внутрішню мотивацію більш наполегливо навчаються, мають кращі результати та успіхи, вони більш активно залучені до різноманітних видів освітньої діяльності, ніж ті, у кого переважає зовнішня мотивація. Зовнішня мотивація визначається як мотивація, яка є активною і функціонує завдяки зовнішнім стимулам. Зовнішня мотивація – це концепція, яка характеризується тим, що діяльність виконується з метою досягнення певного результату, який може бути відокремленим [2]. Іншими словами, зовнішня мотивація – це мотивація пове-

дінки людини, яка лежить за межами виконуваної нею дії [1, с. 276]. Наприклад, студент, який відвідує заняття лише тому, що боїться покарання батьків, має зовнішню мотивацію.

Отже, на основі вище сказаного можна зазначити, що мотивація є надзвичайно важливою складовою діяльності студента, яка впливає на успішність. Внутрішня мотивація є більш ефективною за зовнішню, адже сприяє формуванню умінь та навичок, що необхідні для результативного навчання.

Використані джерела:

1. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research, volume 487 Proceedings of the 2nd Early Childhood and Primary Childhood Education (ECPE 2020)*
2. *Contemporary Educational Psychology* 25, 54-67 (2000)

Кароліна БОХІН, Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ОДИН З ЧИННИКІВ ПОШИРЕННЯ ПЛАГІАТУ В ОСВІТІ

*Науковий керівник – д.і.н., проф. Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Європейським та національним законодавством визначено, що плагіат – це привласнення авторства на чужий твір або винахід, а також використання у своїх працях інтелектуальної власності без вказування автора або ж належного оформлення посилань на джерело.

Спробуємо з'ясувати які саме чинники впливають на поширення цього ганебного явища серед учнів, студентства, наукової спільноти, щоб краще зрозуміти які механізми можуть допомогти його подолати. Отже, серед ключових чинників порушень академічної доброчесності – високий рівень корупції; відчуття безкарності за порушення; не зовсім дієвий і прозорий механізм вжиття санкцій стосовно такої особи; надмірна завантаженість навчального процесу і невміння студентом ефективно розподіляти час; пошук здобувачами освіти «легкого шляху»; спроба швидше виконати завдання, які нецікаві для студента; відсутність навичок академічного письма, опрацювання великих наукових текстів, роботи з WORD, PowerPoint, Paint тощо.

Проблема плагіату має свою передісторію. Ще на початку 1990-х рр. почали видаватися збірники з готовими домашніми завданнями, творами з літератури, переказами у паперовому вигляді. Мережа Інтернет спричинила масове поширення сайтів, що пропонували легкий і зручний доступ до виконаних завдань, форуми, тестувальники та відповіді до них, реферативні, курсові, бакалаврські та магістерські роботи.

Наразі плагіат стрімко поширюється і набуває нових форм за рахунок появи 30 листопада 2022 року ChatGPT, оскільки він дозволив за декілька секунд створювати повноцінні твори, історії і володіє, на відміну від своїх попередників, гнучкістю і швидкістю реагування, що дозволяє йому підлаштовуватися під запити людини, оминаючи програми перевірки на плагіат. Студентам вдавалося за до-

помогою штучного інтелекту написати дипломну, що підходила під стандарти і критерії оцінювання. Ці ризики використання ШІ не надто висвітлюються у ЗМІ. Маємо справу з розвитком високих технологій, які, на жаль, можуть шкодити самій людині.

Отже, використання штучного інтелекту призводить до девальвації інтелектуальної праці, відсутності оригінальності в роботах, зменшення розвитку критичного мислення, нестандартних рішень та підходів серед учнів і студентів, виникнення нерівності в освіті, відсутності приватності під час збору інформації штучним інтелектом. Власне, йдеться про деградацію освіти, маніпулювання інформацією і даними в роботах, навіть у тих, які мають підвищену цінність для суспільства. Не менш важливим фактором є негативний вплив ШІ на психіку студентів, стирання морально-етичних кордонів та демотивація.

Щоб цьому запобігти необхідне законодавче регулювання використання ШІ, створення системи сервісів з можливістю розпізнання оригінальних текстів та потенційно згенерованих. Проте, важливіше формувати арсенал навичок академічного письма, аналітичного та критичного мислення у студентів. Навчити їх не боятися помилок, поважати чуже авторство. Йдеться також про розвиток творчості, вільномудства, можливість самостійно вибирати тему досліджень чи твору.

Ніна ВОРОБІЙОВА, Алла БОРИСЮК

РОЛЬ МОТИВАЦІЇ У САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

*Науковий керівник – д. психол. н., проф. Алла БОРИСЮК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Мотиваційні чинники, такі як потреби, цілі, цінності та очікування, відіграють ключову роль у формуванні особистості. Внутрішня мотивація, що пов'язана з особистісними цілями та інтересами, сприяє самореалізації та розвитку, тоді як зовнішні стимули можуть впливати на зовнішні поведінкові прояви. Розуміння взаємозв'язку між мотивацією та формуванням особистості дозволяє розробити ефективні методи підтримки психологічного зростання та самореалізації.

Ефективне стимулювання внутрішньої мотивації включає створення умов для самореалізації, внутрішньої задоволеності та задоволення від досягнення цілей. Зовнішні мотиватори можуть бути корисні на стадії активації особистості, проте вони мають обмежений вплив. Розуміння різниці між цими методами стимулювання допомагає розробляти програми та стратегії, спрямовані на стимулювання внутрішньої мотивації та підтримку розвитку особистості.

Активізація індивідуального потенціалу передбачає розвиток унікальних здібностей, навичок та можливостей кожної особистості, що включає стимулювання творчого мислення, саморефлексії, розвиток особистісних ресурсів тощо. Психологічні практики, такі як психотерапія, тренінги та консультування, можуть бути ефективними інструментами для активізації індивідуального потенціалу й професійного росту.

Мотивація та самореалізація – взаємопов'язані процеси, які визначають особистісний розвиток та задоволення від життя. Мотивація слугує джерелом енергії та наполегливості у досягненні цілей, тоді як самореалізація виражається у свідомому розвитку та реалізації свого потенціалу. Розуміння цього взаємозв'язку допомагає розробляти програми та стратегії, спрямовані на підтримку самореалізації через активізацію мотивації.

Психологічний супровід особистісного зростання передбачає застосування різноманітних методів для активізації потенціалу та досягнення психологічного благополуччя. Це може бути когнітивно-поведінкова терапія з метою подолання деструктивних патернів мислення та поведінки або психодинамічний підхід для розкриття прихованих ресурсів особистості, або методи майндфулнесу для розвитку уважності та присутності в моменті.

Соціальна взаємодія з оточуючими людьми впливає на мотиваційну сферу особистості. Загальновідомо, що індивідуальна мотивація пов'язана з особистими цілями, цінностями та інтересами, тоді як колективна мотивація виникає в результаті спільних зусиль групи або команди.

Варто зазначити, що на мотиваційну сферу також впливає емоційний стан. Позитивні емоції, такі як радість та вдячність, можуть підтримувати мотивацію та сприяти досягненню цілей, тоді як негативні емоції, такі як стрес та тривога, можуть пригнічувати мотивацію та ускладнювати шлях до досягнення успіху.

Внутрішня мотивація та самореалізація є ключовими аспектами розвитку особистості. Самореалізація виражається у здійсненні потенціалу та досягненні внутрішніх цілей, що відповідають індивідуальним потребам особистості.

Юліанна ГАЙКО, Галина НАВЧУК, Діана СОБКО

НАВЧАЛЬНА МОТИВАЦІЯ ЯК ЗАПОРУКА ЯКІСНОЇ ОСВІТИ

*Науковий керівник – к. філолог. н., доц. Галина НАВЧУК
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Актуальність. Відповідати викликам сьогодення в освітній сфері, глобальним з-поміж яких є масовий виїзд за кордон молоді на навчання, дуже складно, адже потрібно зацікавлювати потенційних студентів вигідними пропозиціями та якісними освітніми послугами. Мотиваційний аспект з цього погляду є актуальним, особливо на тлі євроінтеграції, освітніх реформ, а також війни й міграційних процесів, спричинених нею.

Мета. Довести зв'язок між навчальною мотивацією та якістю знань.

Матеріал. Наукові, навчально-методичні й публіцистичні праці про мотивацію як один із способів покращання результатів навчання.

Методи. Описовий, порівняльний, аналізу й синтезу.

Результати дослідження. Проблема навчальної мотивації полягає не в тому, щоб примусити студента вчитись, а в тому, щоб задовольнити і замовлення суспільства (тобто підготувати висококваліфікованого спеціаліста-патріота), і замовлення здобувача освіти (надати якісні послуги та забезпечити ґрунтовні знання). Здебільшого основним недоліком навчального процесу є те, що викладачі часто намагаються дати великий обсяг знань, не обґрунтовуючи доцільність у цьому. Тому дуже важливо пояснювати майбутнім фахівцям, для чого їм необхідна та чи інша інформація в такому обсязі. Такий підхід у комплексі з новітніми методиками й технологіями допоможе викладачам зацікавити майбутніх фахівців у поглибленому самостійному опануванні навчальних дисциплін, оскільки рейтингова система, як важіль стимуляції, не завжди дає потрібний результат.

Рівень навчальної мотивації залежить також і від способу засвоєння інформації. Зазвичай вивчення предмету відбувається за заздалегідь складеним алгоритмом, який передбачає чітку послі-

довність дій здобувачів освіти та виконання вказівок викладача. З одного боку, це добре, бо чітко окреслює завдання, які необхідно виконати. Однак з іншого боку, студентам залишається тільки один вихід: дотримуватися визначених рамок. Під час такого способу освоєння матеріалу існує ризик, що вони втратять зацікавленість у навчанні. Коли ж викладач пояснює тему, наводить багато життєвих прикладів, залучає майбутніх фахівців до роздумів, залишаючи їм право на помилку, матеріал засвоюється краще, а також відбувається пізнання самих себе, своїх сильних і слабких сторін. Навчальна діяльність у такому випадку стає творчістю для всіх учасників освітнього процесу, а відповідно, і мотивує.

Висновок. Ефективність навчання студента залежить від ступеня його зацікавленості в отриманні знань, у набутті професійних умінь і навичок. Окрім цього, мотивація до здобуття певної освіти залежить ще й від якості надання освітніх послуг, складовими яких є матеріально-технічне забезпечення, новітні методики й технології.

Марія ГРИДЖУК, Алла БОРИСЮК

МЕТОДИ АКТИВІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОЇ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ

*Науковий керівник – д. психол. н., проф. Алла БОРИСЮК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Навіщо людині навчатися? Тільки тому, що це її обов'язок як учасника соціокультурних процесів? Або заради здобуття професії, що дозволить законно отримувати фінансові ресурси, які є інструментом задоволення базових потреб та підвищення рівня життя? Це довгострокова перспектива, а заробітна плата в майбутньому є надто примарною, щоб мотивувати «тут і тепер» засвоювати знання і вміння, які вимагає майбутній фах. Орієнтування саме на матеріальну вигоду заряджає зовнішню мотивацію, однак вона не настільки надійна, до того ж знижує рівень внутрішньої, яка детермінує діяльність, базуючись на принципах, цінностях, інтересах. Відомо, що внутрішній потяг спонукає до отримання кращих результатів.

Внутрішня мотивація – це про процес, а не результат. Розрізняють три рівні її розвитку: ситуативний, на якому в студента з'являється відчуття самодетермінації, компетентності та зацікавленості; ситуативно-ціннісний, на якому приходить усвідомлення значимості виконуваного і тільки в цьому разі відбувається перехід у суб'єктно-ціннісний, який характеризує самого студента, а його показником є рівень творчості у навчальній діяльності [1]. Отже, які існують способи активізації внутрішньої мотивації до навчання?

Найперше, це пошук студентом в запропонованих програмою предметах того, що здатне його зацікавити. Наприклад, студент, що навчається на спеціальності «Медична психологія» може думати, що гістологія – «непотрібна» дисципліна, однак його може привабити така галузь, як біоінженерія, внаслідок чого продукується потужна мотивація, що проявиться у старанному вивченні предмету. До того ж, внутрішньо мотивовані люди часто стають творцями інновацій.

Інший метод, який радше є приводом до активізації – самоактуалізація, яка є однією з потреб людини відповідно до теорії ієрархії потреб А. Маслоу. Слід також згадати його твердження про те, що спочатку повинні бути задоволені потреби нижчих рівнів. Тобто, розкриття потенціалу можливе лише після закриття базових запитів.

Наступний метод – не боятися робити помилки, адже викладачі зможуть допомогти і виправити. Учасники освітнього процесу у закладах вищої освіти знаходяться у цілком безпековому місці для власних спроб і помилок.

Також варто ставити великі цілі, проте не сподіватися на їх швидке досягнення.

З-поміж вищесказаного найбільш важливим для активізації внутрішньої навчальної мотивації є осмислення значущості та заотребуваності майбутньої професії на ринку праці. Загальновідомо, що цінність спеціаліста полягає у його професійній кваліфікації та конкурентоспроможності.

У підсумку хотілось би процитувати англійське прислів'я: «Можна привести коня до водопою, але неможливо змусити його пити воду». Те ж саме зі студентом: він може прийти до аудиторії, але насильно його ніхто не змусить навчатися. А для того, щоб мотивація тривалий час слугувала «паливом», вона повинна йти зсередини.

Використані джерела:

І. Климчук В.О. Феномени розвитку внутрішньої мотивації // Соціальна психологія – м. Житомир – 2008. – №6 (32). – С. 70-77.

Марія ДЗЮБА, Алла БОРИСЮК

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ

*Науковий керівник – д. психол. н., проф. Алла БОРИСЮК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Психологічна готовність до професійної діяльності є невід'ємною складовою особистісного розвитку людини, триває все життя та має стадіальний характер. Активний етап формування психологічної готовності включає такі стадії: первинні уявлення про професійну діяльність, нормативні уявлення, зосереджене опанування професією, корекція професійних уявлень. Саме на цих стадіях відбуваються найбільш значущі особистісні зміни, що обумовлюють напрямок та успішність розвитку психологічної готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності [1].

Підготовка лікаря відрізняється від фахової підготовки спеціалістів з інших галузей особливостями формуванням у них психічних процесів – зокрема, професійного мислення. Коли говориться про професійне мислення, мається на увазі високий рівень кваліфікації фахівця, обумовлений характером професійної діяльності. Якщо йдеться про студентів медичних вишів, то метою розвитку професійного мислення є розвиток клінічного мислення, що дозволяє йому не тільки виконувати професійні завдання на високому рівні, але і шукати вихід з нестандартних ситуацій у своїй галузі діяльності [2].

Основою успішної медичної діяльності є не тільки теоретичні знання та вміння застосовувати їх на практиці, а й уміння будувати довірливі стосунки з пацієнтами та їх рідними. Однією з основних професійних якостей лікарів є емпатія – здатність відчувати та розуміти емоції пацієнтів. Емпатія дозволяє знаходити ефективні способи взаємодії та підтримки, що допомагає покращити результати лікування та підвищити задоволеність пацієнтів медичною допомогою. Крім того, важливою частиною підготовки майбутніх лікарів є розвиток та формування низки комунікативних навичок. Спеціалісти повинні вміти чітко пояснювати складну медичну термінологію та доцільність проведення певних втручань, етично

спілкуватися з пацієнтами різного віку, соціального та культурного походження. Соціальні навички взаємодії лікаря з пацієнтами є надзвичайно важливими. Дотримання етики професійної комунікації допоможе уникнути стереотипів та суб'єктивного ставлення до кожного пацієнта, незалежно від походження, віросповідання чи соціального статусу.

Підсумовуючи, можна сказати, що соціально-психологічні знання, уміння й навички відіграють важливу роль у становленні майбутніх лікарів. До них відносять особистісні та професійні якості, навички міжособистісного спілкування, вміння працювати в команді тощо. Врахування цих аспектів у навчальних програмах закладів вищої освіти допоможе підвищити якість майбутньої медичної практики та сприяти більш ефективній взаємодії лікаря та пацієнта. Такий комплексний підхід дозволить майбутнім спеціалістам краще відповідати вимогам сучасної медичної системи та досягати високих результатів у професійній діяльності.

Використані джерела:

[1] Сміла Н. В.. *Особливості психологічної готовності майбутнього лікаря до професійної діяльності: автореф., канд. псих. наук, 19.00.07, Київ-2018, 22 с.*

Дана ДМИТРИЄВА

САМОДИСЦИПЛІНА, ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В СИСТЕМІ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

*Науковий керівник – к. філос. н., доц. Ніна ЗОРІЙ
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

*«Поважайте свої зусилля і поважайте себе.
Повага до себе призводить до самодисципліни.
Коли у вас є обидва, існує справжня сила»*

Клінт Іствуд

В сучасному закладі вищої освіти академічна доброчесність та студентське самоврядування визнаються ключовими компонентами успішної освітньої системи. Зростаючі вимоги до студентів обумовлюють першочергові завдання: забезпечити якісне виконання академічних обов'язків, а також брати активну участь у внутрішньому житті університету через систему виконавчих та представницьких органів студентського самоврядування. Самодисципліна, як невід'ємна частина психологічної складової особистості студента, відіграє ключову роль у формуванні академічної доброчесності в контексті діяльності студентського самоврядування [1].

Для того, щоб почати впливати на розвиток академічної доброчесності, студентам потрібно опанувати основні фундаментальні цінності. Міжнародний центр академічної доброчесності при Ратлендському інституті етики, Університет Клемсон в Південній Кароліні, розробив документ «Фундаментальні цінності академічної доброчесності» (Fishman 2012). Академічна доброчесність – це відданість академічній спільноті, навіть перед лицем труднощів, шести фундаментальним цінностям: чесності, довірі, справедливості, повазі, відповідальності й мужності [2].

Самодисципліна – це здатність керувати власною поведінкою та діяльністю, приділяти увагу важливим завданням і виконувати їх без зайвого відволікання. У контексті навчання самодисципліна

визначається як здатність студента ефективно планувати свій час, контролювати себе у важливих ситуаціях і дотримуватися розпорядку дня [3].

Дослідження, проведені в останні роки, показали, що студенти з високим рівнем самодисципліни, дотримуються принципів академічної доброчесності.

Відповідальність за дотримання принципів доброчесності є як індивідуальним обов'язком, так і спільною справою. Кожен член академічної спільноти (студенти, викладачі, співробітники та адміністративні представники) несе відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності [3-4]. Дотримання принципів академічної доброчесності є важливим для навчання, викладання та підтримки академічної доброчесності. Колективна відповідальність допомагає продовжити та зміцнити процес змін. Відповідальні академічні спільноти мають працювати, щоб подолати апатію та надихнути інших дотримуватися колективних норм [5].

Взяти на себе відповідальність за дотримання норм академічної доброчесності означає виступити проти її порушень та протистояти негативному тиску з боку колег. Це також означає подавати приклад власною поведінкою та брати на себе відповідальність за власні дії і заохочувати інших не порушувати правила.

Студентська автономія визначається високим почуттям відповідальності та активною участю у прийнятті рішень. Самодисципліна є важливим фактором успіху студентської автономії. Студенти із сильною самодисципліною більш схильні брати на себе відповідальність за свої дії та рішення, що сприяє сталості та цілісності студентської автономії [6].

Досягнення високого рівня самодисципліни вимагає системного підходу до розвитку навичок самодисципліни у студентів. Університети повинні запроваджувати програми та курси, спрямовані на виховання самодисципліни, що сприятиме підвищенню якості освіти та академічної доброчесності [7]. В Буковинському державному медичному університеті є кілька науково-освітніх програм, які спрямовані на розвиток самодисципліни студентства. До прикладу, «Школа лідерів», «Дебатний клуб», «Школа тьюторства» та інші.

Висновок: Самодисципліна відіграє важливу роль у формуванні академічної доброчесності в системі студентської автономії. Високий рівень самодисципліни сприяє ефективному навчанню та

створює сприятливе середовище для формування етичних норм у студентському середовищі. Запровадження в університеті курсів та програм, які спрямовані на підвищення самодисципліни студентства, здатні підвищити рівень дотримання академічної доброчесності.

Використані джерела:

1. Eshet, Y., Dickman, N., & Ben Zion, Y. (2023). *Academic integrity in the HyFlex learning environment*. *Heliyon*, 9(2), e13301. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e13301>
2. Електронний ресурс: <https://www.pdau.edu.ua/content/pryncypy-akademichnoyi-dobrochesnosti>
3. Іваненко М. (2022). Самодисципліна як основний чинник успішного навчання. *Психологія особистості та освітні технології*, 8(1), 112-125.
4. «The Fundamental Values of Academic Integrity», видання друге. Міжнародний центр академічної доброчесності. Ред. Teddi Фішман. Університет Клемсон. 1999 ISBN 978-617-684-234-7 (pdf)
5. Bieliauskaitė J. (2021). *Solidarity in Academia and its Relationship to Academic Integrity*. *Journal of academic ethics*, 19(3), 309–322. <https://doi.org/10.1007/s10805-021-09420-6>
6. Miron, J., Eaton, S. E., McBairty, L., & Baig, H. (2021). *Academic Integrity Education Across the Canadian Higher Education Landscape*. *Journal of academic ethics*, 19(4), 441–454. <https://doi.org/10.1007/s10805-021-09412-6>
7. Литвиненко О. (2020). Роль самодисципліни у формуванні високоякісної освіти. *Педагогічні аспекти вищої освіти*, 5(4), 23-38.

Анастасія ДЯЧУК, Ірина ЗОРІЙ

ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ

*Науковий керівник – к. філос. н., доц. Ніна ЗОРІЙ
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Сучасна педагогіка вищої школи обґрунтовує поняття професійної компетентності викладача (Зязюн І.А., 2004). Дискусії навколо даного поняття не припиняються, оскільки з уведенням нових організаційно-правових, методичних вимог щодо навчання в закладах вищої освіти України з'явилося коло педагогічних проблем, пов'язаних з викладанням навчальних дисциплін, які студент обирає сам або зміст навчальної програми передбачає суттєве збільшення годин на самостійну позааудиторну роботу.

Педагог, який працює у сфері вищої освіти, має володіти педагогічною кваліфікацією, що передбачає насамперед теоретичну готовність (аналітичні, прогностичні, проєктивні та рефлексивні уміння), зокрема: вибудовувати продуктивну взаємодію в студентській групі, направлену на опанування знань, діагностувати систему взаємодії студентів у групі з метою встановлення факторів успішної та непродуктивної комунікації; формувати педагогічне завдання в тій чи іншій ситуації впродовж проведення практичного заняття чи лекції на тлі успішної взаємодії зі студентами; передбачати результати педагогічного впливу на здобувача освіти та регулювати його з огляду на форми і методи педагогічної взаємодії; планувати застосування інноваційних педагогічних технологій; застосовувати методи навчання з врахуванням вікових властивостей студентів та профілю навчальної дисципліни, а також найновіших наукових відкриттів в галузі наук, які викладаються в системі вищої освіти.

Практична готовність педагога – це організаційські та комунікативні уміння, зокрема вміння мобілізувати здобувачів освіти до засвоєння знань на різних етапах проведення практичного (семінарського) заняття, адже продуктивна педагогічна взаємодія передбачає організацію студентів як суб'єкта педагогічної діяльності, без цього результат засвоєння знань, умінь та навичок практично є неможливим. Комунікативні уміння педагога направлені на вста-

новлення контактів з вихованцями, колегами, адміністрацією та іншими учасниками освітнього процесу. Педагог вищої школи завдяки комунікативним та організаційським вмінням має формувати у здобувачів освіти потребу у співробітництві під час навчання; створювати педагогічні ситуації з метою формування інтересу та мотивації до здобуття якісної освіти; стимулювати самостійність виконання завдань на основних засадах академічної доброчесності; розвивати критичне мислення здобувачів освіти та застосовувати творчий підхід у процесі викладання; адекватно інтерпретувати результати педагогічної взаємодії з метою удосконалення методів педагогічного впливу; визначати в процесі навчання зміни в оволодінні знаннями, вміннями та навичками в минулому і майбутньому; досягати гармонії у взаємодії зі студентами, оперативно і швидко знаходити способи взаємодії з метою забезпечення якісного процесу навчання.

Таким чином, педагогіка вищої школи визначає як обов'язкову умову щодо здійснення продуктивної педагогічної діяльності наявність теоретичної та практичної готовності педагога як комплексу навичок професійної компетентності.

Христина КУЗЬМЕНЮК, Ніна ЗОРІЙ, Наталія ШУТАК

**ПРОВЕДЕННЯ ОПИТУВАННЯ СТУДЕНТІВ ЩОДО ПО-
КРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ**

*Науковий керівник – к. філос. н., доц. Ніна ЗОРІЙ
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Проблема якості вищої освіти в пріоритеті кожної країни, оскільки випускники закладу є запорукою успішного, конкурентоспроможного суспільства в майбутньому. Ще в довоєнний час, соціологами в Україні з червня по вересень 2021 року проведено анонімне онлайн-опитування, у якому взяли участь понад 2,7 тис. студентів бакалаврату та магістратури 39 закладів вищої освіти усіх регіонів України. Метою дослідження було вивчення проблем трансформації вищої освіти України в сучасних умовах. Варто відзначити важливий результат опитування: кожен четвертий студент незадоволений ставленням викладачів до них, відсутністю комунікації між ними й викладачами. Існує немало скарг на не-об'єктивність чинної системи оцінювання навчальних досягнень, упередженому ставленні до студентів, недоброчесному виконанні поставлених завдань. Загалом оцінювання знань, на думку студентів, є незрозумілим для них та без чітко визначених критеріїв [Саух П.Ю.].

Закон України «Про вищу освіту» (Розділ V. Забезпечення якості вищої освіти, стаття 16. Система забезпечення якості вищої освіти. П. 2). передбачає проведення щорічного оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників закладу вищої освіти. Опитування студентів у якості експертів щодо якості вищої освіти успішно поєднується з принципом студентоцентризму, що сприяє підвищенню мотивації студентів до навчання.

У Буковинському державному медичному університеті (далі БДМУ) систематично проводяться опитування студентів з питань освітнього процесу з метою вивчення якості викладання. Зокрема, у 2023 році проводилося анкетування, вибірка складала 1424 студенти всіх факультетів та фахового коледжу БДМУ. На запитання «Чи задоволені Ви навчанням за обраною спеціальністю?» більшість

студентів відповіла ствердно (67,7%). «У процесі навчання для Вас важливо: отримання знань, умінь та навичок для розширення майбутнього професійного зростання; якісна освіта; отримати диплом; можливість працевлаштування за кордоном; комунікація, життєвий досвід; престиж майбутньої професії». Результати опитування: отримання знань, умінь та навичок для розширення майбутнього професійного зростання – 82,5%; якісна освіта – 72,8%. Таким чином, студенти БДМУ в переважній більшості вмотивовані в отриманні якісної освіти і впевнені в тому, щоб бути фаховим медиком, фармацевтом необхідно оволодіти професійними знаннями, вміннями та навичками.

Використані джерела:

1. Саух П.Ю., Набок М.В., Кізілов О.І., Кузіна І.І. Якість вищої освіти в Україні очима студентів //Вісник НАПН України, 2021, 3(2) // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/35077/1/229-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-473-2-10-20220116.pdf>

**Кароліна КУРИК, Іванна КОНСТАНТИНЮК,
Анна СЛУБСЬКА**

**ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ
У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

*Фаховий коледж БДМУ
Чернівці, Україна*

В сучасних умовах студентське самоврядування є необхідним елементом системи управління сучасним закладом вищої освіти. Система діяльності виконавчих органів студентського самоврядування створює умови для кожного студента, впливає на діяльність навчального закладу, сприяє підвищенню якості вищої освіти в цілому, захищає законні права та інтереси студентів, опираючись на фундаментальні цінності академічної доброчесності.

Сучасний стан розвитку українського суспільства вимагає змішувати акценти в діяльності студентського самоврядування. Зокрема, Україна сьогодні перебуває в умовах війни, а це психологічно впливає як на викладачів, так і на студентство. За таких обставин формується програма відбудови і трансформації системи вищої освіти в умовах війни і містить важливі для держави завдання щодо подальшого розвитку автономії університетів відповідно до європейських стандартів, формування європейської культури та академічної доброчесності. А такі програмні завдання обов'язково сприяють оновленню завдань студентського самоврядування, його подальшої демократизації, впровадження інноваційних підходів та принципів у цьому процесі.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства, на наш погляд, саме студентське самоврядування сприяє посиленню процесу соціалізації студентів, формування їх як особистостей. Зокрема, щоб підтримати Збройні сили України, населення, яке постраждало від агресивних дій окупантів, дітей, людей похилого віку, в багатьох закладах вищої освіти саме з ініціативи студентського самоврядування багато студентів почали займатись волонтерською діяльністю: збором коштів, закупкою необхідних товарів, ліків, продуктів харчування, в разі необхідності навіть надають фахову домедичну допомогу.

Таким чином, участь молоді в роботі органів студентського самоврядування, активна позиція студентів щодо життя закладу вищої освіти в умовах воєнного стану, набуття навичок працювати в команді, впливають на успіх та процвітання навчального закладу в цілому.

Використані джерела:

1. МІХЕЄВА О. (м. Київ) Актуальність волонтерської діяльності у період війни. Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова
<https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/38260/Mikheieva.pdf?sequence>
2. Підгайна, В. В. Волонтерський рух в умовах крупномасштабної війни в Україні / Вікторія Володимирівна Підгайна // Актуальні проблеми повсякденної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів і студентів: эти доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 17 мая 2023 г.). – Вінниця : ХНУВС, 2023. – С. 423-426. <https://dspace.univd.edu.ua/handle/123456789/17391>
3. «Теорія і практика студентського самоврядування: особливості менеджменту»: Збірник наукових праць VIII Інститутської студентської науково-практичної конференції. Вип.8. / за ред. О.М.Фудорової – Херсон: ФОП Вишемирський В. С., 2021. – 134 с.

Галан МАССІМО

ВПЛИВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ НА ЕТИЧНУ ПОВЕДІНКУ ПРАКТИКУЮЧОГО ЛІКАРЯ

*Науковий керівник – к.психол.н. Вікторія ОСИПЕНКО
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Актуальність. В сучасних реаліях повномасштабної війни, наслідків світової пандемії та непомірно високих темпів життя, значення академічної доброчесності актуалізується задля майбутньої розбудови нашої держави та підвищення якості освіти. Сприяння академічній доброчесності в університетському контексті має подвійну мету: отримати необхідні знання та навички для належного виконання певної професійної діяльності та розвивати етичну перспективу, яка сприяє прийняттю правильних рішень у професії лікаря.

Метою нашого дослідження є вивчення взаємозв'язку між академічною доброчесністю (АД) та етичною поведінкою практикуючих лікарів.

Методи дослідження: систематизація джерел, науково-методологічний аналіз літератури щодо досліджень зв'язку АД студента та етики практикуючого лікаря.

В дослідженні систематизовано та проаналізовано 2 блоги turnitin (студентської спеціалізованої платформи) і понад 20 наукових статей. Термін «добросесність» має чотири спільні елементи, які включено в її різноманітні описи: справедливість, узгодженість, етичні принципи та відповідна мотивація [1]. Вищезазначене інтерпретується як діяти справедливо і послідовно, дотримуючись етичних принципів і мотивації, зосередженої на добросесних цілях. В освітньому контексті, АД – це вміння вчитися і виконувати академічну роботу справедливо і послідовно, мати прагнення вчитися і бути мотивованим користю, яку це навчання може принести іншим. ICAI (Міжнародний центр академічної добросесності) концептуалізує АД як низку базових принципів, які є основою успіху в будь-якому аспекті життя і які є важливими елементами досягнення необхідного рівня навчання, здатного забезпечити майбутнього фахівця інструментами для подолання особистих або професійних викликів.

Компетентність, співчуття і автономія – одні з основних етичних принципів лікарської професії. За результатами численних емпіричних досліджень, люди які були схильні до академічної недобросесності (АНД) протягом всього навчання порушують етичні норми надання медичної допомоги пацієнтам, вчиняючи неправомірні дії, з метою отримання грошової винагороди та нехтують основними принципами медичного сортування. Педагоги, психологи виокремлюють причини демонстрації студентами поведінки АНД, наприклад, студенти, які не відчувають цінності оцінок або, які відчувають тиск щодо результатів академічної успішності та примусового стягнення винагороди для її покращення.

Натомість, студенти, які активно чинили опір АНД (за даними емпіричного дослідження проведеного американськими дослідниками на базі Мексиканського університету) показують кращі результати в науково-теоретичній підготовці та повертають/покращують довіру населення до лікарської професії.

Встановлено, що студенти з проявами АНД мають проблеми у формуванні лікарської етики та регуляції етичних дилем. Припускаємо, що студенти, які дотримувались норм АД усвідомлюють етичні норми, поведінку і ставлення до майбутньої професії та пацієнта.

Висновки. Академічна добросесність тісно пов'язана з якістю освіти і прямо впливає на етичну поведінку та етичні норми випускників та фахівців в сфері охорони здоров'я. Формування поведінки здобувача освіти, заснованої на принципах академічної добросесності під час освітнього процесу, позитивно впливає на практикуючих лікарів і покращує надання медичної допомоги пацієнтам та зберігає авторитет лікаря в суспільстві.

Використані джерела:

1. Bosch M, Cavallotti R *Es posible una definición de integridad en el ámbito de la ética empresarial?* Revista Empresa y Humanismo XIX(2):51–68. <https://doi.org/10.15581/015.XIX.2.51-68>. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://revistas.unav.edu/index.php/empresa-y-humanismo/article/view/6836>
2. Fishman T (2016) *Academic integrity as an educational concept, concern and movement in US institutions of higher education*. In: Bretag T (ed) *Handbook of academic integrity* (First. Springer, Singapore, pp 7–22. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://link.springer.com/referenceworkentry>

- ry/10.1007/978-981-287-098-8_1
3. International Center for Academic Integrity <https://academicintegrity.org/>
4. Toprak, Z., & Yücel, V. (2020). A peculiar practice of academic writing: Epidemic writing in the Turkish graduate education. *Cogent Education*, 7(1), 1. <https://doi.org/10.1080/2331186X.2020.1774098https://www.mendeley.com/>

Віолета МАРУНЯК, Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК

**ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ
АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УКРАЇНІ**

*Науковий керівник – д.і.н., проф.
Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

З часу прийняття Закону України «Про освіту» (2017 р.) головні положення про академічну доброчесність та відповідальність за її порушення закріплено на правовому рівні. Незважаючи на це, соціальні мережі, електронні видання рясніють частими випадками академічного плагіату. Особливо, йдеться про роботи учнів, студентів та, найгірше, дисертації. Недостатнє інформування та брак широкого висвітлення проблеми порушення прав інтелектуальної власності створює в суспільстві враження про відсутність цієї проблеми, її неважливість, несерйозність.

Отже, спробуємо розібратися з тим, що насправді визнається доброчесністю в освітньому середовищі, що є плагіатом і яким чином його ідентифікують. Найбільше непокоїть питання популярності плагіату серед учнів випускних класів та студентів ЗВО. Часто здається, що це явище побороти неможливо або ж імітується боротьба з ним. Також незрозумілим є алгоритм дій реагування на порушення права інтелектуальної власності.

Відповідно до ст. 42 Закону України «Про освіту» (№ 2145-VIII від 05.09.2017 р. зі змінами 2023 р.) під академічною доброчесністю розуміється сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до якості української освіти, дипломів, атестатів. Багато викладачів та студентів сповідують цінності доброчесності, оскільки знають, що цілі викладання, навчання і наукової діяльності можуть бути досягнуті тільки в тому середовищі, де не лише декларуються етичні стандарти. Міжнародний центр академічної доброчесності визначає доброчесність як дотримання важливих принципів: 1) чесності, тобто уникання

будь-яких спроб фальсифікації, шахрайства, списування; 2) довіри – прозорих механізмів оцінювання, коректності; 3) справедливості; 4) поваги до чужої інтелектуальної праці.

На жаль, прагнення отримати переваги від творчої, інтелектуальної діяльності стають поштовхом для привласнення чужих результатів та видання їх як власних. Це стосується сфери освіти та науки. Найпоширенішим видом порушення є плагіат – використання запозичень, фрагментів, копіювання проєктів, розробок, програмного забезпечення, винаходів, порушення під час складання модульного контролю, випускних іспитів, КРОКів, ЄДКІ та інших кваліфікаційних іспитів. Плагіат, як шахрайська дія, що включає купівлю, викрадення, запозичення чи привласнення ідей інших авторів, став невід'ємною частиною життя університетської спільноти. Наше анкетування серед знайомих та онлайн опитування студентів доводять, що плагіат у певній формі практикують 93 % студентів. Значна частина дисертацій не відповідають мінімальним стандартам академічної якості, містять плагіат. Існують цілі фірми, чати, ФБ-сторінки, які пропонують послуги написання робіт на замовлення.

Отже, національне законодавство потребує удосконалення, щоб мінімізувати факти плагіату і виробити чіткі форми покарання, санкцій до осіб, які вчинили це ганебне явище.

Ілона МОСКАЛЮК

ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СЕРЕД СТУДЕНТСТВА

Науковий керівник – д.і.н., проф.

Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК

*Буковинський державний медичний університет
м. Чернівці, Україна*

Початок студентського життя – важливий етап для людини, адже саме в цей період формується думка про тебе в дорослому середовищі, чіткішими стають вподобання, бажання, цілі. Ми остаточно утверджуємося як особистість. Також важливою складовою особистісного становлення є бачення себе як окремої людини, так і частини групи, курсу.

Вступивши до університету, студент-першокурсник зустрічається із масою викликів, які раніше були невідомими для нього. Невід'ємним аспектом, що допомагає студенту опановувати новий розпорядок життя є його соціальна група. На період навчання – це одногрупники. У будь-якому колективі завжди з'являється неформальний лідер, який об'єднує навколо себе, користується повагою багатьох, подає цікаві ідеї, власне, отримує справжнє визнання серед студентів. Формальне лідерство передбачає призначення людини на певну посаду, вирішальне слово у прийнятті рішень, правову та моральну відповідальність за виконання конкретних функцій та обов'язків, субординацію.

На думку дослідниці В. Ягоднікової, існують такі компоненти лідерських якостей: мотиваційний, емоційно-вольовий, особистісний, вольовий. Мотиваційний компонент передбачає впевненість особистості у своїх силах, потребу в досягненнях, бажання самоствердження та самореалізації. Емоційно-вольовий включає врівноваженість, позитивний емоційний стан, вольові якості. Особистісний – уміння впливати на інших, нестандартне, творче мислення, розвинені комунікативні та організаторські здібності. До ділового віднесемо уміння адаптуватися та приймати рішення в неочікуваних ситуаціях, готовність до відповідальності, знання, уміння та навички організації робочого процесу.

Залучення молоді із цими якостями до студентського

самоврядування є важливим для ЗВО. Правильно підібраний лідер може створити комфортне середовище, в якому всі учасники зможуть ефективно виконувати свої завдання та вирішувати проблеми. Підтримувати та супроводжувати у ініціативі студентів повинні викладачі та студенти, які мають досвід управління колективом.

Нові умови проживання, інший ритм життя, важке пристосування до навчання та відсутність підтримки з боку колег, педагогів може призвести до втрати мотивації. Підтримка з боку досвідченого колективу вселятиме в лідера відчуття, що він рухається в правильному напрямку, тим самим позитивно впливаючи на динаміку групи в цілому. І. Красношак виділяє два основних етапи розвитку лідерства у студентів: 1) виявлення лідерських здібностей, що є відповідальністю педагогів; спостереження за процесом адаптації студентів до університету, нового міста, умов життя; залучення студентів до різних форм волонтерської, просвітницької діяльності; 2) формування та розвиток організаційних здібностей у студентів.

Важливо розглядати ці чинники як складову становлення лідерства серед студентів, що важливо для підтримки ініціативи та подальшого розвитку молодих фахівців. Сприяння їхньому розвитку – це інвестиція у розвиток навичок практичної діяльності, інтеграції у доросле професійне життя.

Михайло ПЕТРОВКА, Ніна ЗОРІЙ

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ В СИСТЕМІ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ БУКОВИНСЬКО- ГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

*Науковий керівник – к. філос. н., доц. Ніна ЗОРІЙ
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Ювілейний (80-річчя з дня заснування) для професорсько-викладацького складу та студентства Буковинського державного медичного університету (далі БДМУ) 2024 рік, на тлі драматичних подій в Україні став своєрідним підсумком не тільки головних звершень в галузі науки та освітніх проєктів, але й успіхів у розвитку студентського самоврядування та студентських ініціатив.

Започаткування проведення щорічних міжнародних науково-практичних конференцій Студентською радою БДМУ (вищий виконавчий орган студентського самоврядування в БДМУ – далі СР), основною тематикою яких є обговорення основних проблем та розвитку студентського самоврядування, є свідченням розвитку демократичних свобод у студентській спільноті університету і стремління студентських лідерів удосконалити систему діяльності самоврядування не тільки в університеті, але й закладів вищої освіти України.

З початку незалежності України в БДМУ розпочався студентський рух, направлений на реорганізацію та функціонування нової системи студентського самоврядування, яка б ефективно розв'язувала питання захисту прав та інтересів студентів. Студентські лідери БДМУ в перспективі реалізували себе не тільки як фахові медики і науковці, але й були обрані депутатами різних рівнів влади, а також обіймали посади в державній системі управління, зокрема Смандич В.С. (голова Студентської ради 2009-2011 рр.), керівник навчально-тренінгового центру симуляційної медицини БДМУ, депутат Чернівецької міської ради, Скорейко П.М. (студентський декан університету 1998-2003 рр.), депутат Чернівецької обласної ради, Чорний О.В. (студентський декан 2006-2009 р.р.) директор

Чернівецького департаменту охорони здоров'я (2020-2022 рр.), Буряк О.Г. декан медичного факультету № 1 (студентський декан медичного факультету № 3, 2004-2006 рр.) тощо.

Під час проведення студентських наукових конференцій систематично обговорювалося питання студентського лідерства, зокрема ще 27-28 березня 2013 року в межах 10-ювілейної медико-фармацевтичної конференції студентів та молодих вчених «Актуальні питання медицини та фармації» відбувся I Міжнародний Симпозіум «Стан та перспективи розвитку студентського самоврядування». У буремному 2014 році, в розпалі революційних подій в Україні в межах роботи II Симпозіуму «Студентське самоврядування як один з елементів розвитку громадянського суспільства» (02 – 04 квітня 2014 року) Студентською радою БДМУ ініційовано організацію круглого столу представників студентського самоврядування закладів освіти м. Чернівці та громадських молодіжних організацій з метою створення молодіжної громадської організації «Спілка молоді Буковини». Свідченням демократичним ініціатив СР є започаткування систематичних зустрічей студентського активу з ректором та адміністрацією БДМУ, активізація донорського руху, а також міжнародних обмінів між студентами (2014 рік, голова СР Рибарчук А.). Саме з ініціативи СР до 25-річчя незалежності України 3-4 березня 2016 року відбулася перша Міжнародна науково-практична конференція студентів та молодих учених «Формування громадянської позиції в системі органів студентського самоврядування» (голова СР Романчук В.). Вперше в межах проведення студентських науково-практичних конференцій студентами БДМУ започатковано проведення психологічних тренінгів і студентських молодіжних проєктів та ініціатив (2016р.). Актуальне питання академічної доброчесності визначило назву III міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Академічна доброчесність студента як чинник формування громадянського суспільства» - 01-02 березня 2018 року; IV-ї «Студентське самоврядування в системі академічної культури» - 14-5 березня 2019 року – до 75-річчя БДМУ; V -ї «Мотивація в системі академічної доброчесності» - онлайн, 05-07 травня 2020 року. VII, VIII, IX міжнародні науково-практичні конференції студентів та молодих вчених «Вектори діяльності студентського самоврядування в закладах вищої освіти» (2022-2024 рр.) охоплювали різноманітні проблеми діяльності та розвитку студентського самоврядування в тому числі в умовах пандемії COVID-19, воєнного стану. Психологічні питання студентського лідерства вивчалися учасниками конференції в контексті нових умов та особливостей навчання у закладах вищої освіти.

Таким чином, можна зробити висновок, що робота в системі представницьких та виконавчих органів студентського самоврядування БДМУ є школою майбутнього лідера медичної та політичної еліти Буковинського краю та України.

Єлизавета ШВЕНЬ, Анастасія ТОПОРІВСЬКА

РОЛЬ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У ПОШИРЕННІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Науковий керівник – д.і.н., проф.

Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК

Буковинський державний медичний університет

Чернівці, Україна

Гендерні стереотипи є певними уявленнями, узагальненнями та очікуваннями, пов'язаними з ролями чоловіків і жінок у суспільстві. Вони можуть включати очікування щодо поведінки, інтересів, здібностей та можливостей осіб на підставі їх статі. Гендерні стереотипи часто формуються на основі культурних, історичних та соціальних чинників і мають значний вплив на індивідів у різних аспектах життя.

Академічна доброчесність передбачає дотримання високих стандартів етичності та чесності в усіх аспектах академічної діяльності. Гендерні стереотипи можуть впливати на академічну доброчесність в різних аспектах, наприклад призводити до недооцінки або переоцінки здібностей осіб в залежності від їх статі. Це відображається на спрямуванні студентів у певні галузі або на прийнятті рішень щодо наукових проєктів та можливостей кар'єрного зростання. Відомо, що середня зарплата чоловіків в Україні завжди була вищою, ніж у жінок. Наприклад, у 2007 році жінки отримували в середньому 1 тис 150 грн на місяць, а чоловіки 1 тис 578 грн. Розрив становив 27,1%. Також гендерні стереотипи впливають на можливості доступу до ресурсів, фінансування та публікацій. Жінки можуть мати менше можливостей отримати фінансування для своїх досліджень порівняно з чоловіками через упередження щодо їх здібностей та цінності наукової роботи. Гендерні стереотипи впливають на етичні питання у науковій спільноті. Вони можуть призводити до упереджених досліджень, порушень етичних стандартів або недоброчесної поведінки у наукових колах.

До прикладу, двічі нобелівська лауреатка Марія Кюрі зіткнулася з викликами, пов'язаними з гендерними стереотипами та академічною доброчесністю. Незважаючи на свої високі досягнення та наукові здобутки, Марія Кюрі стикалася зі стереотипами того

часу, які призводили до сумнівів у її здібностях та відкидали її внесок у науку через її стать. Марія боролася з цими стереотипами, демонструючи свою виняткову наукову експертизу та інтелектуальну чесність. Перша програмістка у світі Ада Лавлейс завдяки підтримці своїх батьків отримала вищу освіту і спрямувала свої зусилля на вивчення математики та алгоритмів, що відкрило перед нею шлях у світ програмування. У романі «Жінка в покривалі» Маргарет Етвуд показує світ, де жінки мають обмежені права та можливості, включаючи можливість отримання академічної освіти та здійснення наукових досліджень.

У романі «Поламані жінки» Рама Мейерс привертає увагу до того, як жінки у світі науки часто змушені боротися зі стереотипами та упередженнями, що впливають на їхню придатність та визнання в академічному середовищі. Цитата «У світі академічної науки жінки часто мають боротися не тільки з новаторськими ідеями, але й зі стереотипами, які визначають їхню придатність для наукових досягнень» відображає цю проблему.

Ці приклади з літератури показують, як гендерні стереотипи можуть впливати на академічну доброчесність, ставлячи під сумнів здібності та досягнення жінок у науковій сфері.

Ангеліна РОМАНЮК, Наталія МЕДВІДЬ, Ігор СКАКУН

ФІЛОСОФІЯ САМОРОЗВИТКУ СТУДЕНТА-МЕДИКА

*Науковий керівник – к.філос.н. доц. Ігор СКАКУН
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Сучасний соціокультурний простір характеризується динамічністю процесів та подій, що зумовлює потребу в готовності людини та суспільства реагувати на виклики часу. Одним із філософсько-світоглядних принципів, який підтвердив свою ефективність в період нестабільності є синергетична концепція самоорганізації. Ключовим елементом самоорганізації є саморозвиток, який є необхідною умовою становлення особистості.

Саморозвиток починається зі свідомого вибору покращення різних аспектів життя (освіти, професійного зростання, особистих відносин чи стану здоров'я). Удосконалюючи себе, ми рухаємося в напрямку досягнення цілей, виконання власних бажань і створення комфортного та щасливого життя.

Варто розуміти, що саморозвиток це не лише констатація активності людини, а й формування її життєтворчого потенціалу, який щоденно планується, реалізується та оцінюється. Тому, основою саморозвитку студента-медика, окрім фундаментальних складників (успішності навчання, активності дозвілля, організації побуту) є ще й ментальне збагачення.

Важливим фактором для саморозвитку є формування особистісних переконань. Глибоке розуміння самого себе допомагає керувати діями та емоціями, вирішувати проблеми, ставати психологічно стійким. Розуміння концепції самосвідомості забезпечує максимальну концентрацію при необхідності вирішення складних завдань або ж мінімізацію психо-емоційних затрат в ситуаціях, які потребують простих рішень чи невтручання.

Роль світоглядно-філософського підходу до ідей саморозвитку дає можливість відповісти на актуальні питання сьогодення, вчить виявляти закономірності чи просто насолоджуватися життєвими моментами.

Філософія саморозвитку є важливою для формування необхідних компетенцій студента-медика. Здатність до осмислення

різноманітних варіантів розвитку подій, аналізу процесів дозволяє студенту утверджуватись як особистість.

Роль особистості особливо актуалізується в періоди суспільної нестабільності чи кризи. Реалії сучасності (пандемія COVID-19, війна в Україні) визначають затребуваність індивідуальних якостей для представників лікарської спільноти, оскільки вони надають медичну допомогу за будь-яких умов. Ефективна професійна діяльність лікаря визначає рівень впевненості в суспільній свідомості, що є фундаментальним виміром стійкості спільноти.

Динамічність сучасного світоустрою потребує інноваційних підходів щодо осмислення позиціонування потенціалу лікаря. Традиційна парадигма фундаментальної лікарської спільноти, в якій особистість позбавлена ініціативності та креативності, поступово втрачає актуальність. Натомість, формуються нові філософсько-світоглядні виміри, які акцентують увагу на особистісних рисах лікаря.

Отже, завдяки принципам саморозвитку, людина усвідомлює свій потенціал, прагне його удосконалити задля повноцінної реалізації своїх життєтворчих сил та прагнень.

Катерина ФЕРЕНЕЦЬ

ОСОБИСТІСНИЙ ПІДХІД ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В СИСТЕМІ СТУДЕНТСЬКОГО САМО- ВРЯДУВАННЯ

*Науковий керівник – д. е. н., доц Галина ПОЧЕНЧУК
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
Чернівці, Україна*

Удосконалення системи забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти України потребує теоретичної та емпіричної перевірки її характеристик і тенденцій розвитку.

Одним із пріоритетних кроків реформування вищої освіти України є підвищення її якості. Необхідність впровадження принципів і цінностей академічної доброчесності як ефективного інструменту підвищення якості освіти та посилення соціальної функції університетів проголошено в стратегічних документах на світовому та європейському рівнях (Бухарестська декларація про етичні цінності) та Принципи вищої освіти в європейському регіоні.

Питання застосування принципів та цінностей академічної доброчесності в освітньому процесі є проблемою, яка досліджується і на міжнародному рівні.

Прийняття Бухарестської декларації етичних цінностей і принципів вищої освіти в європейському регіоні стало знаком усвідомлення важливості етичного виміру в процесі глибоких змін у вищій освіті. У розділі «Цінності та принципи» документа розглядається роль академічної етики, культури та суспільства, академічної доброчесності в процесі викладання та навчання, демократичного та етичного лідерства та управління (демократичного та етичного лідерства та управління), заснованого на дослідженнях академічної доброчесності та соціальної чутливості [2].

Академічна доброчесність відображає погляди, цінності та поведінку, які поділяють усі, хто працює та навчається в університеті.

Узагальнення досвіду міжнародних, європейських організацій та національного досвіду дає підстави продемонструвати ефективність академічної культури дослідника як синтезу особистості, яка

є аксіологічною, мотиваційно-етичною, наративно-цифровою, мовно-комунікативною, праксеологічною, поведінковою; в ній присутні інтерактивні частини, кожна з яких характеризується певним змістом і культурою інтелектуальної праці, етичною культурою, культурою академічного читання та письма, академічною комунікацією, академічною інформатикою, академічним менеджментом особистості тощо.

Аксіологія, мотивація та етичні елементи академічної культури включають етичні та моральні цінності професії (професійний обов'язок, соціальна відповідальність, академічна честь, повага до інших), етичні принципи дослідника у застосуванні академічних відносин до предмета.

В умовах університетського культурно-освітнього простору формування академічної доброчесності передбачає комплексні, багатовимірні, поетапні якісні зміни в психологічній сфері особистості, що навчається. З урахуванням основних положень концепції руху, між культурними відносинами; ідеї гуманістичної, акмеологічної парадигми, можна розглядати концепцію безперервного освітнього навчання, концепцію педагогічної професії, загальнодидактичні та специфічні принципи, а також лінгвокультурологічні, когнітивні, творчі та технологічні аспекти забезпечення академічної доброчесності в системі студентського самоврядування [1].

Отже, категорія академічної доброчесності є багатогранною, яка включає відповідні основні цінності, а також інструменти та стратегії для забезпечення їх реалізації та просування. Академічна доброчесність закладу вищої освіти – це соціальний капітал сучасного університету, який полягає у формуванні нової академічної культури на засадах академічної свободи, соціальної відповідальності, поваги до людської гідності, адже це капітал майбутнього – це творчі люди з високим інтелектом, креативністю та ініціативністю.

Використані джерела:

1. Семенов О. М. Академічна культура дослідника: європейський та національний контексти : навчальний посібник. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. 218 с.
2. Слободянюк О. М. Академічна доброчесність у вищій освіті України: особливості впровадження та тенденції розвитку. Педагогіка ХХІ століття: сучасний стан та тенденції розвитку. 2021. С. 388–414.

Назар ХАРУК, Ніна ЗОРІЙ

ЕМОЦІЙНА СКЛАДОВА ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ

*Науковий керівник – к. філос. н., доц. Ніна ЗОРІЙ
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Проблема ментального здоров'я населення в Україні є надзвичайно гострою в умовах війни, а також якщо врахувати період коронавірусної інфекції COVID-19, який значно знизив показники ментального здоров'я, то це ще більше викликає запитань і своєю чергою потребує проведення різноманітних наукових досліджень та їх практичних впроваджень.

За визначенням ВООЗ, ментальне здоров'я – це стан щастя та благополуччя, в якому людина може розкривати свої творчі здібності, ефективно реагувати на життєві стреси, продуктивно працювати та вносити свій внесок у суспільне життя [2]. Очевидно, що в період війни відчувати внутрішню рівновагу українцям важко, оскільки загальна небезпека (навіть, якщо відсутня реальна загроза людському існуванню) спонукає людей діяти інстинктивно, задовольняючи при цьому тільки базові потреби. Відповідно ми не можемо в умовах війни створювати «ілюзію щастя» на кшталт «все буде добре», коли реальність вимагає насамперед протистояти стресу та зберегти емоційну рівновагу в сучасних реаліях. Насамперед, у кризових ситуаціях гармонійне функціонування емоцій дозволить людині адекватно реагувати на щоденні виклики життя та вибудовувати повсякденні продуктивні взаємодії з оточуючими людьми.

Період навчання в закладах вищої освіти вимагає систематичної інтелектуальної праці та врівноваженості емоцій, контрольованості яких сприяє опанування професійних компетентностей, розвитку емпатії та гармонії в стосунках з однокурсниками та викладачами. Забезпечення психологічного супроводу здобувачів освіти є необхідною умовою їхнього гармонійного розвитку. У загальноосвітніх школах існує чіткий алгоритм діяльності практичного психолога з метою збереження ментального здоров'я учасників освітнього процесу, у закладах вищої освіти, з огляду на нормативно-правові

документи, діяльність психологічної служби пов'язана з політикою навчального закладу і не завжди передбачає навіть введення штатних одиниць практичного психолога та соціального педагога.

З метою вивчення емоційного компоненту ментального здоров'я у Буковинському державному медичному університеті проведено дослідження на основі методик: Шкала позитивного ментального здоров'я» (positive mental health scale (pmh-scale)) (j. lukat, j.margraf, r. lutz, w. m. van der veld, & e. s. becker) (адаптація Л. М. Карамушки, О. В. Креденцер, К. В. Терещенко, 2022), тесту «Стійкість до стресу» (Максименко, С. Д., Карамушка, Л. М., & Зайчикова, Т. В. (Ред.) – (2006). Вибірка складає 85 студентів різних факультетів та спеціальностей [1].

Результати дослідження показали, що рівень позитивного ментального здоров'я складає 47,1 %, що є свідченням низьких показників ментального здоров'я здобувачів вищої освіти і вимагає психологічного супроводу та застосування соціально-психологічних тренінгів, а також ідивідуальних консультацій психологів, при показниках середнього рівня стресостійкості (67,1%). У зв'язку з цим психологи рекомендують технології покращання життя на тлі неприємних подій, стресів тощо, зокрема Мартін Селігман, автор теорії набутої (навченої) безпорадності, сенс якої полягає в тому, що людина, потрапляючи у неприємний стан і маючи можливості щодо його уникнення, не робить жодної спроби для цього. У людей це супроводжується втратою почуття свободи і контролю, зневірою у можливість змін і у власні сили, пригніченістю, депресією і навіть прискоренням смерті. Психологи радять кілька простих кроків: 1.Робіть хоч щось, щоб повернути контроль над власним життям. Проблема часто стає не ситуація, а втрата волі та віри в те, що ти робиш. 2. Просувайтесь маленькими кроками. Замість того, щоб згадувати свої невдачі і провали, замість таврування себе словами «я нікчема», «у мене нічого не вийде», «я ні на що не здатний», краще спробувати згадати ситуацію, коли у вас виходило. І плануйте маленькі справи, які приносять швидкі і позитивні результати. 3. Подивіться на себе по-іншому. Варто не повторювати, що з вами весь час відбуваються погані речі. Варто зрозуміти, що погане може статися, але це не ваша вина. Таке буває. І навіть погане має властивість закінчуватися[3].

Використані джерела:

1. *Методики дослідження психічного здоров'я та благополуччя персоналу організацій : психологічний практикум.* Л. М. Карамушка, О. В. Креденцер, К. В. Терещенко, В. І. Лагодзінська, В. М. Івкін, О. С. Ковальчук ; за ред. Л. М. Карамушки. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 76 с.
2. Розуміння ментального здоров'я: Шлях до збалансованого життя// Електронний ресурс. Режим доступу: <https://galaktica.io/blog/rozuminnya-mentalnoho-zdorovya/>.
3. Мар'ян Селігман // Електронний ресурс. Режим доступу: <https://depaul.org.ua/blog/%D0%BC%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%96%D0%BD-%D1%81%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%B3%D0%BC%D0%B0%D0%BD/>

Вероніка ЧОКАН

ВЗАЄМОСТОСУНКИ ФАРМАЦЕВТА І ЛІКАРЯ: ЕТИЧНИЙ ЗМІСТ ТА ДЕОНТОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

*Науковий керівник – д.мед.н., проф. Олександр ЗАХАРЧУК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Важливим елементом фармацевтичної етики і деонтології є етичні правила, регулюючі взаєностосунки фармацевтів і лікарів, які повинні виходити з принципів гуманізму і високого усвідомлення кожним свого громадянського обов'язку. Ці відносини повинні базуватися на принципах взаєморозуміння і взаємоповаги, підтримці авторитету один одного в очах хворого, бути дружніми, діловими на основі товариської співпраці і взаємодопомоги.

Головним у взаєностосунках медичних і фармацевтичних працівників є загальна мета – збереження здоров'я і благополуччя пацієнтів. При цьому лікар несе навантаження, пов'язане з постановкою діагнозу і призначенням ліків. Завданням фармацевта є допомога лікарю у виборі необхідного препарату, надання повної інформації про його властивості, синоніми і аналоги, сумісність з іншими ліками тощо. Таким чином, лікар і фармацевт повинні працювати як колеги, з повагою відноситися до досвіду і знань один одного.

Звернення лікаря до фармацевта здійснюється через рецепт. Рецепт – це документ, який слугує єдиною підставою надання з аптеки більшості лікарських препаратів, для вживання їх хворими, виходячи із вказівок лікаря про дозу, порядок та особливості прийому. Лікар і фармацевт несуть повну відповідальність за виписані та видані медикаменти.

Всі помилки повинні бути обговорені з лікарями. При цьому критика має бути аргументованою, в доброзичливій формі.

Щоб уникнути подібних помилок до обов'язків фармацевта входить систематичне інформовування лікарів про лікарські препарати, їх наявність, використання аналогів, надання інформації про нові лікарські препарати.

Лікар повинен знати кількість і асортимент лікарських препаратів, що є в аптеці, щоб зорієнтуватися, скільком хворим він може

виписати необхідні ліки і не примушувати їх звертатися в інші аптеки.

Іноді, керуючись психотерапевтичними мотивами, лікар виписує в рецепті синонім препарату. В цьому випадку фармацевт на сигнатурі повинен проставити цей синонім, інакше хворий подумає, що йому видали інші ліки.

При зверненні в аптеку лікаря фармацевт зобов'язаний надати йому професійно-вичерпну інформацію про лікарський препарат. Неповна або ж неправильна відповідь може підірвати авторитет фармацевта у лікаря.

Таким чином, дотримання принципів фармацевтичної етики і деонтології є свого роду мистецтвом перемагати хвороби не тільки ліками, але і словом, співчутливим відношенням. А щоб серце і відчуття не підвели і підказали правильне рішення, є хороше правило деонтології, сказане в XVII столітті англійським лікарем Сейднемом: треба поставити себе в положення хворого і обходитися з ним так, як би хотів, щоб відносилися до тебе в аналогічній ситуації.

**Костянтин ШАХОВ, Володимир ВОЛОЩУК,
ІРИНА КУЗЬМИЧОВА, Кароліна ЯКОВЕНКО**

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО МЕДИКА

*Науковий керівник – к. філос. н., доц. Ніна ЗОРІЙ
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Сформовані лідерські якості – це основа успіху в будь-якій професії, у зв'язку з цим у закладах вищої медичної освіти, в межах діяльності студентського самоврядування створюються освітні проекти з метою формування лідера академічної спільноти.

У Буковинському державному медичному університеті (далі БДМУ) функціонує Школа лідерів, яка створена з ініціативи Студентської ради БДМУ (вищий виконавчий орган студентського самоврядування БДМУ). Даний освітній проект створений в університеті в 2012 році на базі кафедри психології та соціології, оскільки формування лідерських та ділових якостей вимагає знань, умінь та навичок в галузі соціальної психології, психології управління, психології конфлікту, психології спілкування та інших галузей психологічних знань. До слова, кафедра психології та соціології (нині кафедра психології та філософії) створена з метою забезпечення освітнього процесу фахівців спеціальності «Медична психологія», що своєю чергою сприяє забезпеченню фахового наукового супроводу діяльності Школи лідерів в БДМУ. Спочатку даний проект функціонував як дискусійний клуб, питаннями для обговорення якого були гострі суспільно-історичні теми, що засвідчило високий рівень національної свідомості та лідерських якостей студентів університету, а також бажання студентської молоді впливати на освітньо-політичні процеси в українському суспільстві. Згодом тематикою засідань Школи лідерів були питання: психологічні чинники в системі управління, розподіл соціальних ролей у групі, лідерство і керівництво, неформальні стосунки між членами групи, соціально-психологічні якості лідера, керівник-лідер тощо. У межах роботи школи лідерів студенти мали можливість відвідати Чернівецьку обласну раду та познайомитися з роботою депутатів, а також провести активну дискусію з депутатом Михайлом Павлю-

ком з питань лідерства та керівництва. По закінченню навчання в Школі лідерів (тривалість – навчальний рік) випускники готували навчально-освітні проекти за тематикою молодіжного та студентського лідерства та презентували їх широкій студентській аудиторії університету і в такий спосіб підтверджували свою компетентність в царині лідерства.

Сьогодні Школа лідерів удосконалила свою діяльність і насамперед формує лідерські якості із залученням студентів спеціальності «Медична психологія», які під керівництвом викладачів кафедри психології та філософії, співробітників Медико-психологічного центру БДМУ проводять лекції та соціально-психологічні тренінги на тему: «Що для тебе лідер?», «Прояв лідерських якостей в соціумі та взаємодія в новому колективі», «Розвиток ораторських вмінь та виступів на публіку», «Персональний бренд лідера. Формування іміджу лідера» тощо.

Отже, у БДМУ студентські активісти активно та систематично впроваджують нові форми роботи з розвитку лідерських якостей студента-медика, створюють умови для формування особистості успішного медика, який спроможний подолати сучасні виклики суспільства.

Анастасія ЯВОРЩУК, Алла БОРИСЮК

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ ТА ПІДТРИМКА ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ У СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

*Науковий керівник – д. психол. н., проф. Алла БОРИСЮК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

У процесі професійного розвитку, зокрема під час навчання у закладі вищої освіти, студент часто висловлює власну думку та дискутує з одногрупниками та викладачами, що не нерідко може призводити до суперечностей й зіткнення інтересів, цінностей, переконань тощо. Знання конструктивного розв'язання конфліктних ситуацій допоможуть не тільки покращити загальну атмосферу та оптимізувати працездатність, а й сприятимуть підвищенню психологічного благополуччя.

Врегулювання конфлікту тісно пов'язане з активізацією емоційного інтелекту, адже одним з перших кроків до розв'язання напруженої ситуації є контроль власних емоцій. Ексцентричні, агресивні, афективні емоційні стани, в яких перебувають учасники конфлікту, часто перешкоджають процесу вирішення суперечливих ситуацій.

Загально відомо, що міжособистісний конфлікт може згасати самостійно, коли втрачається чи переорієнтовується мотив боротьби, вичерпуються ресурси та сили [1]. Урегулювати суперечку можна, використавши один чи поєднання кількох стилів поведінки (унікнення, пристосування, конкуренція, компроміс чи співробітництво). Вибір найбільш оптимістичного врегулювання конфліктної ситуації залежить від особистісних властивостей опонентів, предмету конфлікту та умов, у яких склалася конфліктна ситуація.

З метою подолання внутрішньоособистісних конфліктів студенту важливо перш за все визнати наявність проблеми. Наступним кроком буде пошук підтримки (сім'я, друзі, фахівці з психічного здоров'я). Серед низки причин, що призводять до внутрішньоособистісних суперечностей виділяють емоційне вигорання, депресивні стани, відсутність мотивації, а також причини, що детерміно-

вані сильним інформаційним та психологічним навантаженням під час навчання у закладі вищої освіти та недостатньою моральною підготовкою студента. Методами профілактики внутрішньоособистісних конфліктів є турбота про себе, психогігієна, знаходження джерела відновлення власних ресурсів, реалістичність поставлених цілей, участь у заходах, що відповідають інтересам та цінностям студента, наявність психологічного благополуччя.

Психологічне благополуччя науковці розглядають як баланс між негативними та позитивними емоціями, когнітивну оцінку задоволеності людиною різними сферами життя. Виділяють такі складові психологічного благополуччя: особистісне зростання (прагнення до власного прогресу, навчання, засвоєння нового); позитивні міжособистісні стосунки (вміння спілкуватися з оточуючими, співпереживати, відкриватися); автономія (характеризує особистість, що не залежить від думки інших, оцінює себе, зважаючи на свої переваги); управління навколишнім середовищем (здатність долати труднощі, досягати бажаного результату, володіти різними видами діяльності); наявність життєвих цілей (відчуття цінності існування); самоприйняття (адекватна оцінка самого себе, сприймання всіх своїх переваг та недоліків)[2]. Знання та розвиток вищезазначених складових сприяють підтримці психологічного благополуччя.

Конструктивне розв'язання конфліктних ситуацій є важливим вмінням для кожного студента, незалежно від фаху. Навички врегулювання суперечностей не тільки допоможуть покращити стосунки з оточуючими, а й сприятимуть особистісному розвитку. Підтримання психологічного благополуччя дасть змогу більш яскраво виявити свій потенціал, залишатись енергійною та продуктивною особистістю, запобігати пригніченому стану завдяки адекватній оцінці власних досягнень, що позитивно впливатиме на загальне самопочуття та ефективність діяльності студента в цілому.

Використані джерела:

1. *Психологія конфлікту: Навчально-методичний посібник для підготовки магістрів усіх форм навчання/ В.Ф.Орлов, О.М.Отлич, О.О.Фурса. – К.: ДЕТУТ, 2008. – с. 212*
2. *Ryff C., Keyes C. L. M. The structure of psychological well-being revisited. Journal of Personality and Social Psychology. 1995. Vol. 69. P. 719-727.*

Оксана ЖАЛОБА, Алла БОРИСЮК

САМОРОЗВИТОК ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

*Науковий керівник – д. псих. н., проф. Алла БОРИСЮК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Формування особистості відбувається впродовж усього життя. Серед провідних чинників, що впливають на формування особистості виділяють виховання. З раннього дитинства дитина починає пізнавати себе і світ та вчиться створювати власні кордони.

Розвиток є основою становлення особистості, протікаючи в психологічному, соціальному та анатомо-фізіологічному напрямках. Зокрема, розумовий розвиток, соціальна взаємодія і самореалізація відіграють ключову роль у цьому процесі[2].

Саморозвиток визначається як важливий чинник творення особистості, сприяючи успіху і здоров'ю в пізнавальній та фізичній сферах. Стівен Кові звертав увагу на чотиривимірність людської природи (тіло, розум, душа, дух). Кожен із усіх вимірів потрібно впродовж життя розвивати. Тіло це спорт, правильне харчування, уникнення хвороб. Розум – читання, постійне самонавчання. Душа – допомога іншим, повага, радість в дрібницях. Дух – наша потреба в сенсі життя [1].

На кожному етапі життя сон і спорт відіграють важливе значення для підтримки психічного і соматичного здоров'я особистості. Зокрема, високий рівень стресу, викликаний недосипанням та соціальними мережами, негативно впливає на когнітивну функцію та загальний стан нервової системи.

Спорт та сон є важливими складовими, що сприяють підтримці здоров'я та впливають на розвиток особистості. Спорт позитивно впливає на емоційний стан та низку когнітивних процесів, тоді як сон сприяє засвоєнню інформації та формуванню нових нейронних зв'язків.

Більш ефективний розвиток когнітивної сфери особистості спостерігається при виході за межі зони комфорту. Це може бути екстремальна подорож, нове хобі або новий матеріал, що потребує

зусиль для його засвоєння. Згідно з твердженням низки фахівців, тривале перебування в стані психологічного комфорту перешкоджає особистісному розвитку людини. Іншими словами, люди перестають цікавитися чим-небудь, не прагнуть до покращення свого життя. Легкі стресові ситуації, які детермінуються виходом із комфортного середовища, виступають в якості стимулятора для особистісного розвитку людини.

Не менш важливу роль у саморозвитку особистості відіграє навколишнє середовище. Оточення, в якому людина зростає, зокрема, сім'я, друзі, школа, а також соціальні і культурні цінності впливають на формування особистості. Ефективна стратегія міжособистісних взаємин містить активне встановлення партнерського контакту з особами, які вражають своїми знаннями і досвідом. Саморозвиток позитивно впливає на психічні процеси, взаємодію людини із соціумом.

Креативність, зокрема в читанні, виступає ключовим інструментом для розвитку уяви та творчого мислення.

Загалом, правильний підхід до кожної складової Я людини (тіло, розум, душа, дух) сприяє формуванню здатності знаходити ефективні рішення зі складних ситуацій і орієнтири в житті, відрізнити те, що пропонує масова культура від того, що насправді є актуальним для саморозвитку особистості. За відсутності саморозвитку людина втрачає себе як особистість.

Використанні джерела:

1. Кові Р. С. *Передмова. 7 звичок надзвичайно ефективних людей. Потужні інструменти розвитку особистості/ за ред. О. Любенко. Україна: Книжковий клуб «КСД», 2012. 25-28 с.*
2. *Творення особистості через саморозвиток. Реферат. Київ, 2012.*
URL: (<https://osvita.ua/vnz/reports/psychology/27615/>)<https://osvita.ua/vnz/reports/psychology/27615/> (дата звернення: 09.02.2024)

СЕКЦІЯ №2

ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я
В УМОВАХ ВІЙНИ

Олеся АНДРУШКО, Алла БОРИСЮК

**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ
МЕНТАЛЬНОГО ТА ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я
В ПЕРІОД ВІЙНИ**

*Науковий керівник – д. психол. н., проф. Алла БОРИСЮК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

У зв'язку з початком повномасштабної війни в Україні наші ментальні процеси зазнали загострення, а також постраждало здоров'я загалом. Постійні повітряні тривоги, участь в бойових діях, перебування в окупації, обстріли підвищили уразливість до психосоціального стресу, а відтак – це все призвело до психічних розладів, депресії, синдрому емоційного вигорання, тривоги тощо.

Будь-які психологічні проблеми відображаються і на нашому фізичному здоров'ї. Вони можуть детермінувати низку залежностей, спричинити труднощі в адаптації до змін у навколишньому середовищі, і це відображається на працездатності людини. Окрім того, психологічні негаразди підвищують ризик виникнення або загострення соматичних захворювань, зокрема, серцево-судинних, шлунково-кишкового тракту. Крім об'єктивних чинників, які негативно впливають на наше здоров'я, є і суб'єктивні, зокрема, як висловила Олена Зеленська, «соціальна стигма». У нашому суспільстві існує низка стереотипів, відповідно до яких потрібно тримати в собі всі свої проблеми і не показувати вигляду, коли щось не так.

У період воєнного стану як серед військових, так і серед цивільного населення часто зустрічається посттравматичний стресовий розлад. Переважно цей розлад виникає внаслідок переживань людиною певних травматичних подій, наприклад, загрози власному життю або близьких людей. Зазвичай ПТСР починає розвиватись через шість місяців після події, проте якщо стрес має тривалу дію, до прикладу, перебування в окупації, то цей розлад може розвиватись значно швидше. Приблизно 20% людей, які переживають травматичні події, страждають на ПТСР. Це залежить від психічних властивостей людини, від наявності чи відсутності підтримки, а також від самої травматичної події. ПТСР можна розділити на гострий та хронічний. Гострий розвивається впродовж 30-90 днів, а

хронічний може проявитись значно пізніше, після 90 днів від самої події. Найуразливішим до цього може стати населення віком до 22 та після 30 років.

Дослідження, які були проведені в США та Австралії, показали що в значній кількості людей з ПТСР (88 % чоловіків та 78 % жінок) внаслідок травми розвиваються інші хвороби: у 49,9 % – депресія, 51,9 % – алкоголізм, 19 % людей чинять спробу самогубства [1].

Психологічні проблеми, які виникають внаслідок стресу, можуть суттєво погіршити фізичне здоров'я людини, призводячи до різних захворювань та порушень. Негативний вплив на ментальне здоров'я також може призвести до зниження працездатності та загострення соматичних захворювань. Отже, важливо забезпечувати психологічну підтримку та допомогу людям, які переживають важкі періоди, щоб уникнути негативних наслідків для їхнього фізичного та ментального здоров'я. Допомога від кваліфікованого психотерапевта або психіатра може бути вкрай корисною для тих, хто її потребує. Такі види терапії, як когнітивно-поведінкова терапія, можуть допомогти відновити своє життя.

Використані джерела:

1. Національний інститут стратегічних досліджень (б. д.). URL: <https://niss.gov.ua/>

Ксенія АФНАСЬЄВА, Алла БОРИСЮК

ВПЛИВ ТРАВМАТИЧНИХ ПОДІЙ НА ПСИХІКУ ЛЮДИНИ

*Науковий керівник – д. психол. н., проф. Алла БОРИСЮК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

З початком повномасштабного вторгнення реальність змінилася докорінно. Жити, як раніше, стало неможливо, тож психіка кожного українця вимушено піддалася змінам. Змінилося сприйняття речей, реакція на навколишні події, емоційний спектр тощо.

Динаміка настрою населення в умовах війни є природною. Під час проживання травматичної події, потерпілий впадає в стан шоку, тож всі його подальші дії будуть спрямовані лише на самозбереження. Це може тривати до декількох годин, поки до постраждалого не повернуться його базові емоції [3]. Виділяють 5 стадій прийняття травматичної події: заперечення, злість, торг, депресія та прийняття. Щоб швидше дійти до останньої стадії, постраждалим рекомендується не втрачати зв'язку з близькими, ділитися своїми переживаннями [1].

Реакція на травматичні події залежить від низки факторів. Зокрема, від розміру шкоди, нанесеної постраждалому чи його майну; кількості часу на підготовку до події; віку. Якщо реакція «затягулася» на досить тривалий час (кілька днів/тижнів), це може бути ознакою гострого стресового розладу. ПТСР (посттравматичний стресовий розлад) є одним з найбільш поширених наслідків психічної травми в умовах війни. За статистикою, 15% людей, що зазнали впливу психотравматичної події, страждають на ПТСР [2].

Як допомогти собі при репереживанні травми? В 1991 році британський психіатр Девід Масс розробив техніку, яка допомагає уникнути нав'язливих спогадів про травматичну подію. Ця техніка отримала назву «техніка перемотування назад» або «терапія перемотування Маса» [2].

Методика проведення техніки:

1. Вибрати зручний час і місце, де особистість, яка пережила психотравматичну ситуацію, може відчувати себе в безпеці і не буде відволікатися.

2. Заплющити очі, напружувати і розслабляти кожну групу м'язів, починаючи зі стоп.

3. Постраждалий має спробувати спостерігати збоку, як він сидить на зручному для себе місці і обрати спогад, в якому він почувався наляканим, до прикладу, ніби стоячи перед найбільшим спуском на американських гірках, а потім подивитися на ту саму ж картину, але поза американськими гірками.

4. Уявити себе в кінотеатрі, де окрім постраждалого немає нікого, а на екрані показують події, що нанесли в минулому психічну травму.

5. Подивитися перший фільм, відтворюючи його в такому вигляді, у якому він приходить у снах чи спогадах. Відтворюючи фільм, робити паузу безпосередньо на моменті перед травматичною подією. Згодом подивитися фільм у зворотному перемотуванні і побачити, які дії могли призвести до цієї події, яка реакція була після неї [2].

Піклуватися про своє ментальне здоров'я є надзвичайно важливим завданням особистості. Існує чимало вправ і практик, які допоможуть опрацювати травму, нанесену трагічними подіями життя. В разі потреби варто звернутися до психолога.

Використані джерела:

1. Вільямс М. Б., Пойюла С. ПТСР: робочий зошит. Ефективні методики подолання симптомів травматичного стресу. Видавництво Ростислава Бурлаки, 2023. 528 с.
2. Колювання настрою це нормально: що таке психологія воєнного часу та як це працює. URL: <https://vikna.tv/dlia-tebe/psykholohiia/kolyvannya-nastroyu-cze-normalno-shho-take-psykholohiia-voennogo-chasu-ta-yak-cze-praczuje/>
3. Проживання війни: психологія воєнного часу. URL: <https://holdyou.net/news/prozhivanie-voyny-psykholohiia-voennogo-vremeni>

Анна БЕРНАДСЬКА, Алла БОРИСЮК

**ВИКЛИКИ ДЛЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ПІД ЧАС
ВІЙНИ**

*Науковий керівник – д. психол. н., проф. Алла БОРИСЮК
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) визначає психічне здоров'я як стан благополуччя, при якому людина здатна справлятися зі звичайними життєвими стресами, продуктивно та ефективно працювати на користь своєї громади. В документах ВООЗ зазначається роль психічного здоров'я як в житті окремих людей, так і соціальних спільнот.

Психічне здоров'я є фундаментальною основою колективної та індивідуальної здатності мислити, відчувати емоції і взаємодіяти один з одним, заробляти на життя і отримувати задоволення. Важливо зазначити, що психічне або ментальне здоров'я пов'язане не тільки з відсутністю хвороби, але й з суб'єктивним особистісним відчуттям благополуччя та переживанням позитивних емоцій й відіграє суттєву роль в усіх аспектах життя й впливає як на особистість, так і на соціум загалом.

Сучасна Україна опинилася в трагічній ситуації війни, яка занурає людину в нетривіальну, надзвичайну ситуацію існування, що вимагає від особистості вміння не тільки адаптуватися до нових умов невизначеності, але й вміння впоратися та долати їх. Відомо, що стресові ситуації, а війна є крайньою, граничною точкою буття, викликають психоемоційну та фізичну напругу і можуть стати травматичними для особистості.

Стрес під час війни пов'язаний з порушенням базових потреб людини (нестачею води, їжі, тепла), постійною небезпекою для життя, тривалою депривацією, вимушеним переміщенням, ізоляцією тощо. Він є колективним і радикально змінює життя людей. Найчастіші порушення психічного здоров'я в умовах війни – це посттравматичний стресовий розлад (20%), депресія (15-20%), панічні атаки й генералізований тривожний розлад.

**Массімо ГАЛАН, Марина ТИМОФІЄВА
Тетяна АНІЩЕНКО, Олена ФОМЕНКО**

**ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН УЧАСНИКІВ
БОЙОВИХ ДІЙ:
ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА НАПРЯМИ
ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ**

*Науковий керівник – к. психол. н., доц. Марина ТИМОФІЄВА
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Актуальність. Під час війни реакція психіки людини буває різною: від помірного і тимчасового стресу, до важких психічних травм, які мають негативні наслідки для здоров'я, включаючи депресію, безнадію, зловживання психотропними речовинами і посттравматичний стресовий розлад. Травматичні події війни можуть мати довгостроковий вплив на здоров'я та благополуччя.

Важливим є пошук шляхів, психологічних напрямків та різних форм роботи, метою яких є підвищення емоційного благополуччя та покращення психологічного здоров'я учасників бойових дій.

Мета дослідження – провести теоретико-методологічний аналіз особливостей прояву емоційних станів (тривоги, депресії, безнадійності) в період воєнних дій; емпірично дослідити рівень психоемоційного стану учасників бойових дій з метою надання їм психологічного супроводу та самопомоги.

Матеріали та методи дослідження: для розв'язання поставлених завдань було використано комплекс теоретичних методів, а саме: аналіз, синтез та узагальнення представлених у науковій літературі матеріалів щодо сучасного стану досліджуваної проблеми; методики А. Бека – шкала «Тривоги», шкала «Депресії», шкала «Безнадійності».

Результати дослідження. Пережиті потрясіння можуть глибоко змінити особистість, призвести до деструктивних наслідків, серйозних соматичних проявів, розладів та залежностей, особистої та соціальної дезадаптації, депресії, суїциду, посттравматичних стресових розладів. В учасників бойових дій проявляється психологічне та емоційне напруження, з яким досить важко впоратись, і в результаті виникають проблеми з психічним та фізичним здоров'ям. У зв'язку з розладами психіки знижуються когнітивні можливості, рівень енергії, мотивація, здатність приймати рішення. Дослідники стверджу-

ють, що адаптація до цивільного життя супроводжується важкими відчуттями краху перспектив, ізоляції та відчуження від суспільного життя [3].

Встановлено, що вчасно надана екстрена психологічна допомога та постійний психологічний супровід дають змогу істотно зменшити число негативних психічних проявів. На сьогодні існує гостра необхідність впровадження та активного використання ефективних профілактичних і реабілітаційних заходів з метою попередження порушення психічного здоров'я військовослужбовців та відновлення їх соціально-професійного статусу [2].

Аналіз досліджень розкриває той факт, що учасники бойових дій мають проблеми з потребою в наданні психологічної допомоги (Wolfe-Clark & Bryan, 2017) [8].

В період кінця 2022 – початку 2023 років, на базі Чернівецького обласного госпіталю ветеранів війни було проведено діагностування учасників бойових дій, які провели в зоні воєнного конфлікту від декількох місяців до двох років. В ході дослідження використані шкали тривоги, депресії та безнадійності А. Бека.

Було створено дві вибірки чоловіків різних вікових категорій. Перша вибірка – чоловіки, які не були учасниками бойових дій, натомість вибірка номер два складається з чоловіків які брали активну участь в бойових діях.

Аналіз результатів розкриває рівень депресії, тривожності та безнадій у чоловіків, які були в зоні активних бойових дій вище ніж у чоловіків які знаходяться в тилу.

Спостерігаємо, що у чоловіків які не брали участь в бойових діях рівень депресій та тривожності знаходиться на низькому рівні та середньому рівнях, але можна прослідкувати те, що їхні емоції в нестабільному стані, що може дати підвищення рівня цих явищ. Учасники бойових дій мають помірний та високий рівень депресій, тривожності та безнадій.

Виявлено 52,8% опитаних, які перебувають у стані тривожності, 54% відчують страх невизначеного очікуваного.

Досліджуючи питання безнадії за шкалою А. Бека, 60% респондентів відповіли, що не можуть уявити своє майбутнє через 10 років; 44% мають песимістичний настрій.

Втішним є результати про цінності та вплив минулого досвіду на стійкість і явитривалість в теперішньому та майбутньому часі, 67 % підтвердили це твердження; віру й надію на краще підтверджують 73%.

Очевидним є з даних дослідження, що чоловіки які знаходяться на контрактній службі мають більшу стресостійкість та стабільний психоемоційний стан, ніж чоловіки, які були призвані терміново на службу. Засвідчуємо факт, що чоловіки, які одружені та мають дітей більш мотивовані й відсутні суїцидальні думки. У військових, які не одружені або розведені сильніші прояви психосоматичних розладів та вищий рівень безнадії.

Учасники бойових дій, які повертаються потребують відновлення. У зв'язку з цим є необхідність проводити соціально-психологічну адаптацію учасників бойових дій, суть якої складають когнітивно-сміслова переробка травматичної інформації та досвіду, відреагування травматичного матеріалу в умовах емоційної підтримки та вирішення особистісних проблем. Також, психологічна допомога полягає в: усвідомленні неможливості ігнорування травми та пошуку нових ресурсів, можливостей та здібностей; вивільнення, усвідомлення й диференціація сильних почуттів – гніву, сорому, жаху та вивільнення тілесної енергії; прийняття себе «нового». Здійснення психологічної реабілітації передбачає навчання прийомам та методам саморегуляції, самовиховання, самонавчання з метою зниження впливу негативних психічних станів в реальних умовах життєдіяльності, формування позитивних мотивацій, активних соціальних настанов на життя та професію.

Щодо форм роботи вважаємо ефективним проведення групових зустрічей з метою гармонізації психічного здоров'я.

Перспективою подальших досліджень є проблема прихованої тривоги та розробка програми психокорекційної роботи з метою покращення психологічного здоров'я та усунення симптомів ПТСР.

Використані джерела:

1. *Військова психологія у вимірах війни і миру: проблеми, досвід, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. Наукове видання – Київ: КНУ ім. Тараса Шевченка. Київ: ВИДАВНИЦТВО, 2016. 126 с.*
2. *Коkun О.М., Агаєв Н.А., Пішко І.О., Лозінська Н.С. Основи психологічної допомоги військовослужбовцям в умовах бойових дій: Методичний посібник. Київ: НДЦ ГП ЗСУ, 2015. 170 с.*
3. *Лесков В.О. Психологічна реабілітація військовослужбовців запасу в системі мінімізації виявів негативних психологічних наслідків локальних воєнних конфліктів Актуальні проблеми*

психології: збірник наукових праць інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. К.: Т. VIII. Вип. 3. 2006. С. 191

4. Основні негативні емоційні стани військовослужбовця у процесі військово-професійної діяльності : Вісник / В. Стасюк. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2012. С. 23-25.
5. Пустовий О.М. Дослідження емоційного стану учасників бойових дій на сході України <http://orgpsy-journal.in.ua/userfiles/issues/i11/n11/13.pdf>. Дата звернення: 21.12.2022р.
6. Aaron T. Beck. Depression: Causes and treatment. URL : https://books.google.com.ua/books?id=6rigtdo0u2UC&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false. Дата звернення: 11.01.2023.
7. Edmund J. Bourne. The Anxiety and Phobia Workbook. URL : <https://books.google.bi/books?id=CxLTcVskCMsC&printsec=frontcover&hl=fr#v=onepage&q&f=false> (Дата звернення: 12.12.2022.)
8. Wolfe-Clark A. L., & Bryan C. J. (2017). Integrating two theoretical models to understand and prevent military and veteran suicide. *Armed Forces & Society*. Vol. 43(3). pp. 478–499. URL: <https://doi.org/10.1177%2F0095327X16646645> (дата звернення: 10.04.2023).

Юрій ГАЛАНТА

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІНИ МЕДИКО-ПСИХОЛОГІЧНИХ СКЛАДОВИХ ПОСТКОВІДНОГО СИНДРОМУ У ПАЦІЄНТІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Науковий керівник – д. мед. н., проф. Михайло МАТЯШ
Національний медичний університет імені О.О.Богомольця
Київ, Україна

За останній час пандемія COVID-19 стала основною медико-соціальною проблемою, яка охопила увесь світ. На жаль, хвороба не оминула і Україну. За статистикою Мінфін на 3 березня 2024 року в Україні налічувалось більше п'яти з половиною мільйонів хворих (що склало 13,5% населення), а кількість загиблих сягнула більше ста дванадцяти тисяч людей.

Більшість пацієнтів, які хворіють на COVID-19, одужують протягом декількох тижнів після початку хвороби, але деякі люди відчувають симптоми тривалий час. В обсерваційному дослідженні з Китаю у 76% пацієнтів спостерігали хоча б одне тривале медичне ускладнення. В основному люди страждали від втоми або м'язової слабкості, проблем зі сном, тривоги або депресії. [Huang C, Huang L, Wang Y, et al. 6-month consequences of COVID-19 in patients discharged from hospital: a cohort study. *Lancet*. 2021;397(10270):220-232. doi:10.1016/S0140-6736(20)32656-8]. Іншою групою вчених було проведено систематичний огляд і мета-аналіз, в який було включено 47910 пацієнтів оцінюючи віддалені наслідки COVID-19 і досліджуючи поширеність кожного симптому, ознаки або лабораторного параметра пацієнтів у постінфекційний період з 14 по 110 день. Було підраховано, що у 80% пацієнтів, розвинувся один, або кілька довгострокових симптомів. [Lopez-Leon S, Wegman-Ostrosky T, Perelman C, et al. More than 50 Long-term effects of COVID-19: a systematic review and meta-analysis. Preprint. medRxiv. 2021;2021.01.27.21250617. Published 2021 Jan 30. doi:10.1101/2021.01.27.21250617].

Зважаючи на актуальність та поширеність проблеми дослідження симптомів постковіду в Україні було проведено дослідження впливу повномасштабної війни на медико-психологічні складові постковідного синдрому. Робота була виконана в рамках написання дисертаційного дослідження і співпраці кафедри Загальної і

медичної психології НМУ імені О.О. Богомольця та Інституту нейрохірургії ім. А.П. Ромоданова. Було обстежено 67 пацієнтів, які проходили відповідне тестування до повномасштабного вторгнення і через півроку після.

Результати дослідження групи пацієнтів з наявністю симптомів постковіду до та після повномасштабного вторгнення в залежності від тяжкості перенесеного COVID-19 ($m \pm \sigma$).

За шкалою МОСА можна зробити висновок про наявність змін в когнітивних функціях пацієнтів при важкому перебігу хвороби: показник до вторгнення становив 23.2 ± 1.5 бали, а після 21.1 ± 2.1 .

За шкалою GAD7 можна побачити помірне погіршення рівня тривоги у групах з легким (до 5.7 ± 0.6 після 6.2 ± 0.9), середнім (до 5.5 ± 1.3 після 7.1 ± 1.2), тяжким (до 11.7 ± 0.9 після 13.8 ± 1.5) перебігом хвороби.

За результатами шкали PHQ9 можна зробити висновок про підвищення рівня депресії при середньому і тяжкому перенесеному COVID-19: середній - до 6.75 ± 1.5 після 8.1 ± 1.3 , тяжкий - до 12.5 ± 1.3 після 15.2 ± 1.4 .

За шкалою SF36 можна зробити висновок про зниження як фізичної так і психічної якості життя при тяжкому перенесеному COVID-19: до $35.9 \pm 4.5/37.2 \pm 3.0$ після $33.1 \pm 5.2/36.3 \pm 3.2$.

Олександра ГАРВАСЮК

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ЕДВАРДА ДЕ БОНО

*Науковий керівник – к. філос. н., доц. Ніна ЗОРІЙ
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Едвард де Боно (19.05.1933-09.06.2021) – відомий у всьому світі мальтійський та британський психолог, винахідник, письменник; за життя здобув ступінь доктора філософії у галузі медицини Триніті-коледжу в Кембриджі; є автором більш ніж 70 книг, які перекладені різними мовами.

У 1967 році ввів поняття «теорія паралельного (латерального, нешаблонного) мислення», яка може застосовуватись при підготовці майбутніх фахівців медичного спрямування. Під паралельним (латеральним) мисленням Едвард де Боно мав на увазі унікальний процес обробки інформації, що сприяє зміні існуючої моделі стереотипного сприйняття навколишньої реальності та створення альтернативних (новаційних, нелогічних, креативних) способів до розв'язання проблеми [1].

Едвард де Боно працював над методиками розвитку критичного мислення. Однією з таких методик є «Шість капелюхів мислення» (The Six Thinking Hats). Метод дозволяє легше працювати з інформацією; вчить знаходити переваги і можливості; задіює інтуїцію; вчить критично аналізувати ситуацію; вимагає генерувати творчі ідеї. Сутність методики полягає в тому, що у кожного капелюха власний колір та змістове навантаження [1-2].

Метафоричне значення «білого капелюху» – фокусування уваги на інформації, а також оцінка того, яких відомостей не вистачає та з яких джерел їх можна отримати. Прийом «червоний капелюх» символічно асоціюється з кольором вогню; привертає увагу до емоцій, інтуїції та відчуття. На цьому етапі висловлюються всі інтуїтивні здогадки. Мислення в червоному капелюсі пов'язане з ірраціональними аспектами мислення (передчуттям) [2]. Прийом «чорний капелюх» передбачає оцінку ситуації з точки зору наявності (відсутності) недоліків, ризиків та загроз її розвитку, виокремлення негативних сторін, захищає від непродуманих і нерозважливих дій, вказує на можливі «підводні камені». Прийом «жовтий капелюх»

спрямований на дослідження можливих успіхів, пошук переваг та оптимістичний прогноз щодо події (ідеї, ситуації, явища), яка розглядається; допомагає розкрити ресурси та позитивні сторони [2-3]. Прийом «зелений капелюх» надає можливість модифікувати вже існуючі ідеї та генерувати нові, шукати альтернативи, досліджувати можливості, удосконалювати вже наявні напрацювання. Відтак – це прояв креативності та творчості [3]. Прийом «синій капелюх» – особливий капелюх, він спрямовує на управління процесом дискусії, підведення підсумків і обговорення ефективності методу. Таим чином забезпечується рефлексивне мислення або мислення про мислення. Тут ми керуємо процесом сприйняття і переробки інформації, робимо узагальнення і висновки (спостереження і огляд; коментарі; підведення підсумків; висновки). Фокусування – одна з ключових ролей синього капелюха [4].

Викладацький склад закладів вищої освіти на додипломному етапі розвиває критичне мислення студентів-медиків. Однією з методик розвитку критичного мислення є методика «Шість капелюхів мислення», яка користується попитом у всьому світі.

Використані джерела:

1. De Bono E. *Lateral Thinking: Creativity Step by Step*. Harper Colophon; 2015. 300p.
2. De Bono E. *How lateral thinking can help us find better ideas*. Management-Issues.com [Internet]. 2009[cited 2024 Jan 19]. Available from: <https://www.management-issues.com/opinion/5643/how-lateral-thinking-can-help-us-find-better-ideas/>
3. De Bono E. *Thinking outside the box*. Management-Issues.com [Internet]. 2011[cited 2024 Jan 20]. Available from: <https://www.management-issues.com/opinion/6123/thinking-outside-the-box/>
4. De Bono E. *Teamwork and creativity*. 2010[cited 2024 Jan 20]. Available from: <https://www.management-issues.com/opinion/6104/teamwork-and-creativity/>

Катерина ГОНЧАРОВА, Алла БОРИСЮК

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

*Науковий керівник – д. психол. н., проф. Алла БОРИСЮК
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

У міжнародному контексті, де діти стають найбільш вразливими учасниками суспільства під час війни, необхідно розглядати освіту як стратегічний інструмент для забезпечення сталого розвитку та зміцнення соціально-економічної структури країн, що переживають конфлікт.

Проблема обмеженості ресурсів та інфраструктур у навчальних закладах потребує широкомасштабних інноваційних підходів. Важливо впроваджувати не лише практичні рішення для подолання негайних потреб, але й розвивати стратегії, спрямовані на створення стійкої, технологічно розвиненої освітньої системи. Глобальна співпраця, об'єднання зусиль міжнародних організацій та сприяння технічно-експертної допомоги можуть виступити ключовими компонентами успішного вирішення цих проблем.

Фізична безпека дітей у навчальних закладах потребує комплексного підходу, який охоплює як профілактику фізичного насильства, так і психосоціальну підтримку. Створення «безпечних зон» для дітей, облаштування спеціалізованих майданчиків для фізичної та емоційної реабілітації, а також навчання педагогів навичкам взаємодії з дітьми, які пережили стресові ситуації, може стати важливим кроком у напрямку створення підтримуючого середовища для навчання.

Співпраця між державними та громадськими інституціями повинна враховувати широкий спектр аспектів, включаючи створення механізмів моніторингу, які дозволять систематично оцінювати ефективність освітніх програм та ідентифікувати галузі для подальшого вдосконалення. Спрощення процедур управління та підвищення прозорості витрат можуть покращити розподіл ресурсів та ефективність використання бюджету в освіті.

Мотивація та навички самостійного навчання вимагають не лише педагогічної, але і соціально-психологічної підтримки. Розробка індивідуальних планів розвитку для учнів, заохочення та ви-

знання їхніх досягнень, а також впровадження програм розвитку особистісних навичок можуть збагатити освітній процес, зробивши його більш адаптивним та відповідальним.

Отже, розгляд освіти в умовах війни повинен враховувати глибинні проблеми та розглядати ширший спектр можливостей щодо створення умов, в яких діти не лише виживають, але й розвивають свій потенціал.

Використані джерела:

1. Навчання в умовах війни: як сформувати в учнів уміння вчитися. Державна служба якості освіти України. URL: <https://sqe.gov.ua/uminnya-vchitisya-yak-bazova-kompetentni/> (дата звернення: 18.12.2023).
2. Освіта під час воєнного стану. Офіційний веб-сайт Служби освітнього омбудсмена України. URL: <https://eo.gov.ua/osvita-pid-chas-voennoho-stanu-30-zapytan-ta-vidpovidey/2022/04/18/> (дата звернення: 18.12.2023).
3. Як змінилося навчання дітей в Україні під час війни. UNICEF. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/stories/education-during-war-in-ukraine> (дата звернення: 18.12.2023).

Ксенія ГОРБ

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ПЕРШОГО РОКУ НАВЧАННЯ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

*Науковий керівник – викл. Матвій ДАРІЙЧУК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Починаючи з 2014 року, українське суспільство переживає непрості часи через військову агресію на сході країни. Ця війна впливає не лише на життя громадян, але й на процес навчання та адаптацію студентів-медиків. Важливо розглядати цю тему для покращення навчання у ЗВО під час першого року навчання.

Адаптація – процес пристосування організму, особистості до зміни оточуючих умов життя, діяльності за допомогою фізіологічних, психічних і соціальних реакцій, спрямованих на створення передумов нормального функціонування у незвичних умовах[1].

Тривалість психологічної адаптації студентів в університеті залежить від внутрішніх та зовнішніх факторів. Цей процес може тривати від одного місяця до одного року. Внутрішні фактори відображають психологічну атмосферу в студентському колективі. До них відносять індивідуально-психологічні та соціально-психологічні характеристики студентів, такі як спрямованість, інтелект, мотивація та особистісний адаптаційний потенціал. Зовнішні фактори включають організацію навчального середовища, матеріально-технічну базу університету та рівень педагогічної майстерності викладачів. Психологічна адаптація до навчально-пізнавальної діяльності включає кілька різновидів, таких як організована, діяльнісна, професійна, соціально-психологічна та побутова адаптація[2].

Психологічна адаптація до навчально-пізнавальної діяльності включає декілька психологічних різновидів:

- Організована адаптація: передбачає вивчення навчального закладу, його організаційної структури, вимог і норм. Студенти внутрішньо приймають ці вимоги і норми, що відображається у їхній поведінці.

- Діяльнісна адаптація: визначає права, обов'язки та дії студента, а також вимоги до якості навчальної діяльності.
- Професійна адаптація: розуміння характеру обраної професії, місця спеціальності в загальній системі та прагнення опанувати професійну діяльність.
- Соціально-психологічна адаптація: звикання до колективу, налагодження ділових і особистих відносин, самоствердження в групі. Важливим аспектом є також налагодження стосунків з викладачами та адміністрацією[2].

Відповідно, успішна адаптація студентів в Україні в умовах війни значно погіршилась. В деяких ЗВО навчання проходить в дистанційному форматі, що додає складнощів у адаптації до процесу здобуття освіти.

За дослідженнями Л. Нечитайло 18% студентів найважче було адаптуватися до змін умов проживання, 32% – до нової системи навчання, оцінювання, 26% - до нового оточення і 24% – до «корективів» війни (ракетні небезпеки, повітряні тривоги, які порушують навчальний процес) [3].

Отже, адаптація студентів-медиків першого року навчання в умовах російсько-української війни є складним та багатограним процесом. Для покращення адаптації необхідно й надалі досліджувати це питання та вживати комплексних заходів психологічної, соціальної та навчальної підтримки.

Використані джерела:

- 1.Березяк Ксенія Михайлівна, Накорчевська Олеся Петрівна, Васильєва Ольга Анатоліївна / Журнал «Перспективи та інновації науки» (Серія«Педагогіка», Серія«Психологія», Серія«Медицина») / No10(15) / 2022
- 2.Нечитайло Лариса Якимівна, Курас Лілія Дмитрівна, Дзяман Ольга Іванівна Журнал / «Перспективи та інновації науки» / (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина») / No 9(27) / 2023.
- 3.В. В. Синявський, О. П. Сергєєнкова / За ред. Н. А. Побірченко Психологічний словник / Київ : Науковий світ, 2007.

Анастасія ГРИГОРЯК

ВИКЛИКИ ДЛЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

*Науковий керівник – викл. Микита ГЛУЩЕНКО
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Війна, події, пов'язані з нею, справляють значний вплив на психічний стан людини, незалежно від її стійкості. Бойові дії, постійний потік гнітючих новин, втрати близьких, домівок, оточення призводять до формування стресу, тривоги, депресії, посттравматичних стресових розладів та інших психічних проблем. Навіть якщо людина вважає себе відносно стійкою, надмірний стрес, спричинений війною, може перевантажити її здатність до відновлення та адаптації. Вплив травмуючих ситуацій на психічне здоров'я людини вивчали такі науковці як Ковальчук О., Туриніна О., Титаренко Т. та інші.

Сучасні реалії неперервно генерують екстремальні події, що загрожують життю і здоров'ю, мають потужний травмуючий вплив на особистість, і вимагають надзвичайних зусиль для подолання їх наслідків. Вони можуть приймати різні форми подій, обставин і спричиняти сильний стрес для самого індивіда та його оточення, порушуючи відчуття безпеки. Складність вивчення травмуючих ситуацій полягає у тому, що їх походження та кількість різноманітні. Такі ситуації визначаються як потенційно небезпечні для життя людини або можуть призвести до серйозних травм чи пошкоджень. Вони також можуть бути пов'язані з використанням фізичної сили проти інших людей, з інформацією про вплив обставин, що склалися [2].

Досвід переживання війни особистістю є стресовим та травмуючим. Так, О. Ковальчук вважає, що джерелами стресу та психотравми можуть бути різноманітні ситуації, що викликають у людини, глибокі емоційні реакції. Наприклад, конфлікти в особистих та сімейних відносинах, втрата близької людини, негативні наслідки антропогенних та техногенних катастроф, природні лиха, насильство, терористичні акти, тяжкі захворювання, змушене переселення, військові дії тощо. Однак одні й ті ж ситуації можуть викликати різні реакції у різних людей залежно від їх віку, наявності

позитивного досвіду подібних стресових ситуацій, підтримки від близьких під час емоційних випробувань, наявності розвинених стратегій подолання стресу та відповідного рівня стресостійкості, існування ефективних психологічних захистів, досвіду подібних психотравмуючих ситуацій та інших факторів [3].

Отриманий травматичний досвід від перебування в окупації, у зоні бойових дій, вимушеного переселення, горе, стрес можуть змінити людину. Іноді, людина може відчувати провину за те, що залишилася живою, а її товариші, знайомі, близькі, сусіди загинули. Більшість травматичних подій залишаються в пам'яті як травматичні спогади. Щоб відновитися після пережитих травматичних подій та повернутися до мирного життя, потрібно впоратися з емоційними переживаннями і, одночасно, подолати тривожне сприйняття світу, навіть почати довіряти йому та не очікувати небезпеки у майбутньому [2].

Дослідження Возніцина К., Литвиненко Л. показують, що психіка легше переживає природні катастрофи, ніж жах, який коїть людина (вбивства, тероризм, тортури, зрада, насильство тощо). Коли людина стикається з такими ситуаціями, її мозок реагує на стрес швидко та інстинктивно. Він вступає в режим «виживання», активуючи захисну систему. Це спричиняє послідовне коло хімічних реакцій, що вивільняють гормони стресу: адреналін та норадреналін, які оптимізують усі системи організму до подолання небезпеки та надають нам раніше невідому силу і швидкість. Якщо людина перебуває в стресовій ситуації протягом тривалого часу, цей сигнал може «залишатися ввімкненим» цілими днями та завдати значної шкоди психічному здоров'ю. У більшості людей після припинення дії травматичних подій, збудження зазвичай знижується. Однак рівень гормонів стресу може залишатися підвищеним ще протягом кількох днів, що може спричиняти нічні кошмари та інші симптоми. Поступово гормональний фон стабілізується, а симптоми починають зникати протягом кількох днів чи тижнів [1].

Останнім часом життя мешканців України досить суттєво змінилося. Кожен з нас стикається з непередбачуваним теперішнім, складним «тут і зараз», тоді як спокійне минуле здається майже неправдоподібним, мов би сном, так само, як і майбутнє, на яке всі так чекають, називаючи його «коли закінчиться війна». Тому важливо розуміти, що самоідентифікація, освоєння нових комунікативних просторів та формування смислу в значній мірі залежать від того, як особистість сприймає значення пройденого етапу життя та історичного шляху.

Перспективами подальших досліджень є продовження роботи щодо вивчення негативного впливу війни на психічне здоров'я населення, та розроблення комплексу заходів щодо його запобігання та підходів психологічного супроводу постраждалих.

Використані джерела:

1. *Невидимі наслідки війни. Як розпізнати? Як спілкуватись? Як допомогти подолати?* довідник для широкого кола фахівців / Загальна редакція: К. Возніцина, Л. Литвиненко. Київ, 2020. 192 с.
2. *Туриніна О.Л. Психологія травмуючих ситуацій : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів.* Київ, ДП «Вид. дім Персонал», 2017. 160с.
3. *Ковальчук О. Виникнення психологічної травми та чинники, що впливають на перебіг посттравматичних переживань у військовослужбовців* Індивідуальність у психологічних вимірах спільнот та професій: збірник наукових праць / за заг. ред. Л.В. Помиткіної, О.М.Ічанської. Київ, ТОВ «Альфа-ПІК», 2020. С. 264-269.

Віталіна ДОКІЄН, Алла БОРИСЮК

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН ЛЮДЕЙ

*Науковий керівник – д. психол. н., проф. Алла БОРИСЮК
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

З початку повномасштабного вторгнення росії в Україну кожен українець зазнав впливу війни на психічне здоров'я. Воєнний стан може суттєво впливати на психоемоційний стан людини. Конфлікти, насильство, загрози та стресові ситуації, пов'язані з військовим станом, можуть призводити до різних наслідків, зокрема збільшення кількості тривожних та депресивних станів, психосоматичних проявів (головний біль, стрибки артеріального тиску, порушення сну), неконтрольованої агресії, насильства, схильності до зловживання алкоголем і наркотичними засобами, що супроводжуються переживанням втрати близьких, дому, ідентичності. Воєнний стан також може впливати на особливості соціальної взаємодії. Люди можуть втрачати довіру один до одного, занепадати емоційно та соціально і ставати більш вразливими або агресивними. Він може також призвести до змін в ієрархії пріоритетів. Вплив воєнного стану на психоемоційний стан людини є складним та індивідуальним, тому важливо надавати необхідну підтримку, психологічну допомогу тим, хто її потребує.

З іншого боку, психоемоційний стан українців під час війни може сприяти акцентуації на ресурсах, зокрема таких, як комунікація із сім'єю, близькими, друзями, перегляд улюблених фільмів, зайняття улюбленою справою тощо. Людська психіка має здатність адаптуватися до різних викликів, навіть до війни, тому зараз люди дещо інакше реагують на повітряні тривоги та інші загрози, аніж в перші дні. Тож, важливо виробляти здатність зосереджуватися на важливому, контролювати думки, дозовано читати новини, зберігати внутрішню гармонію. Надзвичайно важливо оволодіти навичками зберігати психоемоційну рівновагу, спокій, здатності до самоконтролю у важких і неприємних ситуаціях. Внутрішня гармонія усуває тривоги та страхи, допомагає подолати негативні думки, а також додає впевненості й ресурсності. Також важливо подбати про збалансоване харчування, виділяти час на відпочинок та повноцінний сон.

Отже, воєнний стан має серйозний вплив на психоемоційний стан людини та може призвести до виникнення низки психічних проблем. Подолання психологічних наслідків воєнного стану є складною та тривалою роботою, що вимагає підтримки та допомоги кваліфікованих фахівців. Тож пам'ятайте, що в житті, на жаль, нещастя трапляються, але не будьте з проблемою наодинці. Шукайте допомоги та підтримки, а якщо ви в безпеці і ресурсі, то допомагайте іншим.

Тая ЗИМА, Тая КИРЮК

ПОРУШЕННЯ ЖЕНЕВСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ СТОСОВНО ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Науковий керівник – д.і.н., проф.

Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Вторгнення росії на територію України, десятки тисяч вбивств і депортацій мирних мешканців свідчать про нехтування росією мирними угодами та конвенціями, які мають бути дотримані під час збройних конфліктів. Фахівці з міжнародного права підрахували, що з 2014 року росія порушила понад 400 міжнародних договорів. Зокрема, йдеться про Статут ООН, Конвенцію ООН щодо запобігання злочину геноциду та покарання за нього, корпус конвенцій, що регулюють закони та звичаї війни, Міжнародну конвенцію для захисту усіх осіб від насильницького зникнення, Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм расової дискримінації.

Проте резонанс викликає зневага до Женевської конвенції про поводження з військовополоненими. Після звільнення українських бранців, окремі з них поділилися інформацією про своє утримання та ставлення росіян до них у полоні. Небагато з-поміж них наважилися розповісти деталі полону, більшість досі мовчать задля безпеки побратимів.

Росіяни вдаються до фізичного та психологічного насилля. Військовополонені Олена та Катерина, імена яких змінили з міркувань безпеки, поділилися з журналістами, що з ними відбувалося після затримання російськими окупантами. У квітні 2022 року потрапили до полону та перебували спочатку в Оленівці протягом певного періоду. Пізніше їх перевезли до СІЗО у Таганрозі, що вважається найжахливішим серед усіх місць утримання українців, як стверджують полонені. У колонії жінок селили у бараках, які там називаються секціями. Вони були розраховані на 4 особи, але перебувало там до 20 осіб. Всередині стояли чотири двоярусних ліжка з матрацами. Як повідомляють жінки, ліжка були старі, але їм було зручніше спати на них, ніж на підлозі. Українки намагалися спати по черзі та розміщуватися на них якомога тісніше, щоб у більшості була можливість хоч трохи відпочити.

В усіх російських тюрмах стандартним елементом ганебного ставлення було та є вимагання виконання гімну росії, під час якого в'язнів змушували присідати чи відтискатися від підлоги, а непокірних карають.

Харчування військовополонених теж є формою насильства, адже жінок змушували бігти до їдальні під супровід кийків. На споживання їжі виділяли лише 5 хв, незважаючи на температуру харчів, що створювало великі проблеми з шлунком, внутрішніми опіками.

Жінки могли користуватися душем лише раз на тиждень упродовж 10 хвилин, виділяли лише банку або дві засоби на всіх полонених. Більшість бранок розповідали, що вони мали обмежений доступ до особистої гігієни.

Крім того, росіяни вдавалися до провокацій, коли запрошували військовополонених до спеціальної кімнати, де, начебто, був запрошений представник міжнародної правозахисної організації, щоб отримати інформацію про погляди, ставлення до війни, про те, чи піддаються полонені тортурам. Після отриманої інформації знущання над бранцями були ще жорстокішими.

Отже, нехтування міжнародним гуманітарним правом стало нормою для російських військових, які використовують фізичне, психологічне насильство, шантаж, нав'язують полоненим російську пропаганду.

Тая ЗИМА, Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК

ГЕНДЕРНОЗУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО СТОСОВНО ЖІНОК ТА ДІВЧАТ В УМОВАХ ВІЙНИ

Науковий керівник – д. і. н., проф.

Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Повномасштабне вторгнення російських військ в Україну супроводжується надзвичайними стражданнями жінок, які зазнають різних форм насильства. Це вимагає негайних дій для ефективного захисту їхньої безпеки та відновлення справедливості. Військові дії посилюють фізичну та психологічну шкоду жінкам і дівчатам. Від початку вторгнення російські військові гвалтували українських жінок різного віку на тимчасово окупованих територіях, використовуючи ГЗН як зброю війни.

У міськраді Маріуполя заявили, що російська армія депортувала з міста до Росії десятки тисяч українських жінок і дітей. Найстаршій постраждалій від сексуальної наруги, вчиненої російськими окупантами, 82 роки. 13 кримінальних проваджень розпочаті за фактами вчинення окупантами сексуального насильства стосовно дітей. У 8 провадженнях постраждали діти встановлені. Наймолодший з них лише 4 роки.

З метою виявлення та фіксації статевих злочинів на деокупованих територіях Київської, Чернігівської, Сумської, Харківської, Донецької, Запорізької, Миколаївської та Херсонської областей створено 8 спеціалізованих поліцейських мобільних груп.

Сексуальне насильство є військовим злочином і завжди супроводжує війну. Це ще одна зброя, яку окупанти використовують проти мирного населення. Ті, хто вижив і пережив цей жахливий досвід, не хочуть про це говорити. Хтось – через сором, хтось – через страх осуду родини та суспільства. Щоб повернутися до повноцінного життя, постраждалі часто потребують медичної, психологічної та реабілітаційної підтримки.

Постраждалі жінки та дівчата стикаються з великим ризиком для своєї безпеки. Порушення їхніх прав на життя, свободу та недоторканість стають систематичними. Тому необхідні ефективні заходи щодо їх захисту та запобігання подібним сценаріям у майбутньому.

У вересні 2023 року стало відомо, що слідчі Національної поліції відкрили 95 284 кримінальних проваджень за фактами вчинення злочинів військовослужбовцями РФ та їхніми пособниками від 24 лютого 2022 р. Упродовж 2022 року правоохоронці ідентифікували 91 російського військового, які чинили воєнні злочини на території Бучанської громади. Загалом у цьому районі задокументовані понад 9 тисяч злочинів.

Станом на 3.08.2023 р. МВС внесло до інформаційної підсистеми «воєнний злочинець» відомості про 232 131 особу, з них 197 857 – це російські військові. 15 липня генпрокурор України А. Костін повідомив, що українські суди винесли вирoki 53 військовим РФ за скоєні злочини.

З 24.02.2022 р. Офіс Генпрокурора зафіксував 235 випадків сексуального насильства, вчинених військовими Росії. Від їхніх дій постраждали 150 жінок та 85 чоловіків, 13 – неповнолітніх. Сексуальні злочини зафіксовані у всіх дев'яти регіонах, де перебували окупаційні війська. Найбільше їх зареєстровано на Херсонщині (72), Донеччині (55), Київщині (52) та Харківщині (21). Російські військові відбирали у людей телефони, грабувала будинки, забирала гроші і техніку, вдавалися до згвалтувань, змушували жінок знімати одяг. Після різних тортур часто страчували.

Надія ЖЕНИКАЙ, Вікторія ОСИПЕНКО

МОДЕЛЬ КОМУНІКАЦІЇ З РОДИНАМИ ДІЮЧИХ ВІЙСЬКОВИХ

*Науковий керівник – к.психол.н. Вікторія ОСИПЕНКО
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Актуальність. Комунікація із сім'ями військових та безпосередньо в самих сім'ях захисників під час воєнних дій в Україні є складною і потребує особливої уваги. Війна супроводжується роз'єднанням між членами сім'ї, дією постійного стресу, травмами та іншими викликами, що призводить до відчутних змін в динаміці сім'ї та суспільства.

Мета дослідження: на основі теоретико-методологічного аналізу, дослідити особливості комунікації з сім'ями військових і створити модель комунікації з метою оптимізації проживання складних етапів сімейної системи

Методи: теоретико-методологічний аналіз міжнародного досвіду, систематизація наукових джерел та практичних рекомендацій, бесіда з сім'ями діючих захисників.

Численні міжнародні дослідження показують, що родини військовослужбовців, перебувають в щоденному стресі. Очікування рідних з війни – це виснажливо і невизначено, що супроводжується: постійною тривогою, думками про небезпеку, надією на зустріч та сподівання на повернення [4].

Описуючи родини військових, науковцями введено термін «ланцюжок турботи»: військовослужбовців психологічно підтримують їхні рідні, а рідних – їхні друзі.

За основу нашої моделі комунікації з родинами діючих військових, використано досвід роботи психологів Центру психічного здоров'я та реабілітації «Лісова поляна» МОЗ України. Ця модель формує та дозволяє підтримувати вищеописаний «ланцюжок турботи». Безперечно, що для кожної родини необхідний індивідуальний підхід, проте ми спробували уніфікувати середньостатистичні потреби членів сімей військовослужбовців та самих захисників/захисниць. Модель містить сім основних компонентів-рекомендацій для друзів та/або знайомих: бути поряд; пропонувати допомогу; проводити ра-

зом час; безпека в соцмережах; не давати марної надії; не знецінювати переживань рідних; спонукати членів родин військових звертатися за психологічною підтримкою. Конкретизуючи завдання друзів в підтримці – не прибрати страждання, а зробити так, щоб людина не проживала свій біль, сум, розпач наодинці, по можливості, залишатися відкритим, чітко позначивши можливість звернення. За результатами теоретичного аналізу, найбільш гостро родини реагують на марні надії: «він (вона) скоро повернеться», «скоро буде перемога» тощо. Навіть у випадку бажання втішити близьку людину, не варто говорити неправду – бо ніхто не знає, як буде і коли. Підтримуючою фразою може бути: «віримо й сподіваємося, що все буде добре».

У випадку пригніченого настрою, підвищеного рівня тривоги, порушення сну тощо варто спонукати членів родин військових звертатися за психологічною підтримкою.

Нещодавно в Україні розпочався соціальний проєкт «Родинам захисників» покликаний роз'яснити, як зменшити стресові ситуації у родинах захисників і захисниць та поінформувати членів сімей військових про канали комунікації із ЗСУ. Важливо, щоб рідні та близькі наших Воїнів були впевнені у їх безпеці та не перебували в невідомості. Тому, аби уникнути зайвих хвилювань, ми підготували для вас кілька важливих порад.

Отже, на жаль переживання в сім'ях військових неминучі, проте рівень хвилювання можна знизити, надаючи підтримку.

Використані джерела:

1. Жуковська О.В. Особливості впровадження програм соціально-психологічної підтримки військовослужбовців та їх родин. *Військово-медичний журнал*, 2020.
2. Охорона психічного здоров'я в умовах війни / пер. з англ. Тетяна Семігіна, Ірина Павленко, Євгенія Овсяннікова [та ін.]. К. : Наш формат, 2017. 1068 с.
3. Родинам захисників. <https://minre.gov.ua/2023/09/19/rodynam-zahysnykiv/>
4. Arakelian M., Bekhrus K., Yarova L. (2020) Prohibited means and methods of armed conflicts. *Amazonia Investiga*, 9: 349–355. doi: 10.34069/AI/2020.26.02.40.
5. Gewirtz A.H. et al. Promoting parenting to support reintegrating military families: After deployment, adaptive parenting tools. *Psychological Services*, 2011.

Віра ІВАНІЦЬКА, Алла БОРИСЮК

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПСИХІКУ

*Науковий керівник – д. психол. н., проф. Алла БОРИСЮК
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Однією з важливих потреб під час війни є необхідність підтримки та збереження психічного здоров'я особистості. Воєнний стан завжди викликає у людей страх та невпевненість. Підтримувати своє емоційне та психічне здоров'я у такі непевні часи може бути важким завданням, проте важливим для збереження резильєнтності та здатності протистояти стресу. Нині тисячі людей відчувають та по-різному переживають тривогу, страх, стрес, розпач тощо. Проте зараз, як ніколи, ми маємо приділити увагу своєму психічному та соматичному здоров'ю.

Участь у війні або життя на території, де відбуваються військові дії, значно підвищує відсоток психічних розладів як серед військових, так і серед мирного населення. Спостерігається поширення ПТСР, депресії, низка фобій. У багатьох військовослужбовців після першого перебування в зоні бойових дій можуть виявлятися симптоми тривоги або гострої реакції на бойовий стрес чи бойову травму, депресивні реакції, генералізований тривожний розлад [1]. Багато з них потребують професійної допомоги психологів, психіатрів, психотерапевтів.

Найбільш властивою загрозою для людської психіки під час війни є посттравматичний стресовий розлад (ПТСР). Він може виникнути внаслідок переживання людиною травматичної події, яка загрожувала її життю чи фізичній цілісності, або якщо вона була свідком подібного щодо інших людей чи дізналася про травматичну подію, що сталася з її рідними (смерть або загроза життю) [2].

Умови війни впливають на психічне здоров'я людей, детермінує стресовий стан, надмірну тривожність, вияв депресії, ознаки посттравматичного стресового розладу. На тлі постійної загрози та небезпеки люди відчувають невпевненість, втрату контролю, відчуження тощо. Важливо надавати професійну психологічну допомогу з метою відновлення та збереження психічного здоров'я.

Використані джерела:

1. Підтримка ментального здоров'я в часи війни. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidtrymka-mentalnoho-zdorovya-v-chasy-viyny>
2. Посттравматичний стресовий розлад. URL: <https://kpt-center.com.ua/poslugi/posttravmatichnij-stresovij-rozlad/>

**Вікторія КАМЕНЩИКОВА, Євгенія НАЗИМОК,
Анна СЛУБСЬКА**

**ЕМОЦІЙНИЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ
СТУДЕНТІВ ПІД ВПЛИВОМ ВІЙНИ**

*Науковий керівник – к. філос. н. викл. Анна СЛУБСЬКА,
к. мед.н., доц. Євгенія НАЗИМОК*

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Війна... це подія в нашому житті яка розділила все великою стіною на «до» та «після».

Психіка кожної людини є індивідуальною, тому важко узагальнювати який саме відбиток війна залишила на кожному з нас. Єдине про що можна судити із впевненістю, це те, що, як до війни вже ніколи не буде. В когось вона забрала всі сили та мотивацію для того щоб далі продовжувати працювати чи навчатись, а в когось навпаки з'явилась наснага та жага до цього життя. Майже 400 тисяч громадян України стали учасниками бойових дій і близько 600 тисяч цивільних опинилися прямо в епіцентрі війни, їм довелося пережити всі жахи війни, тижнями сидіти в укритті без надії, колись ще побачити свій дім та рідних. На шляху кожної людини щодня з'являється безліч проблем та переживань і в мирний час і у воєнний, проте війна змусила переглянути свої цінності та життєві поривання, майже всім це дало можливість побачити своє життя згори, зі страхом приходить усвідомлення того, що дійсно є важливим, а що виявляється було дріб'язковим. Відчуття безнадійності, тривоги, агресії та просто відсутності будь-яких емоцій, ось, що в результаті викликає війна. Але правда в тому, що з часом потрібно знову вчитись жити. І після місяця повномасштабного вторгнення, Україна почала налагоджувати своє соціальне життя, люди знову почали ходити на роботу, студенти та школярі, почали навчатись в онлайн режимі. Якщо говорити про студентів, то це той прошарок на який наразі покладають найбільше надій, бо саме вони будуть відбудовувати нашу країну.

За допомогою гугл форми, де респонденти могли відповісти на 16 запитань ми провели дослідження в якому взяли участь 34 студенти. Питання стосувались емоційної та мотиваційної складової

їхнього життя. Більшість схилились до того, що загалом є тривожність та безпричинний страх після початку війни, концентрація на статичних діях зменшилась, підвищився рівень безпричинної агресії, але всеодно є віра в майбутнє.

Далі питання з розгорнутою відповіддю. Що означає бути собою? Можна сформулювати загальну думку всіх 34 респондентів. Бути собою означає відвертість в своїх почуттях та бажаннях, бути щирим перед собою, а надалі і перед світом, не робити того, чого від тебе чекають оточуючі, а лише те, що є істинно твоїм бажанням та покликанням; це про те, щоб повністю прийняти себе, як багатогранну особистість зі своїми недоліками та перевагами, це про те щоб щодня обирати себе. «Спочатку одягни протигаз на себе, а потім і іншим, так ти врятуєш більше людей». Якщо ми залишаємось собою, то можна бути впевненим, що ми проживаємо життя наповну. Чи є речі та звички які допомагають зрозуміти себе краще? Досить багато учасників зазначили, що комунікація з близькими та друзями допомагає пізнати себе краще, також було зазначено, що музика та прогулянки наодинці допомагають саморефлексії.

Чи вплинула війна на твоє усвідомлення себе та власної цінності? 100 відсотків учасників опитування зазначили, що так, війна змусила їх переглянути свої цінності. Під впливом стресового фактору нервова система починає працювати на виснаження, тому не залишається енергії, щоб турбуватись про незначні проблеми, як наслідок залишаються лише найвагоміші проблеми: це власне здоров'я, життя та благополуччя близьких, тому, такі ситуації значно загартовують характер і в певній мірі підвищують стресостійкість в умовах звичайного життя, більшість зазначили, прийшло усвідомлення того, що потрібно проживати кожен день, як останній, віддаватися будь-якій справі на повну.

Чи є сенс, причина, мотив, який мотивує та надихає тебе дорослішати та проживати життя на повну? Більшість зазначили, що мотиви завжди знайдуться, головне покласти ціль та невпинно йти до неї не покладаючи рук для більшості мотивацією є сім'я та рідні люди які вірять в них, для когось перспектива стати хорошим спеціалістом, так у всіх є страх та невпевненість у завтрашньому дні, але це своєю чергою слугує сильною мотивацією для того, щоб жити, працювати та просто насолоджуватись кожним моментом життя.

Після проведення такого дослідження можна прийти до висновку, що певні емоційні та психологічні аспекти в житті студентів зазнали зниження, з'явилися певні страхи та тривожність, деякі студенти зазначили, що почали швидше втомлюватись та в них з'явилися проблема з концентрацією, але в той же час у всіх є віра в світле майбутнє, є мотивація навчатись та далі жити і які б не були похмурі часи завжди можна знайти промінь сонця. З цими проблемами потрібно працювати, звертаючись до психологів та давати лише помірні навантаження і адекватний відпочинок.

Ольга КЛИМЮК

НАВИЧКИ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

*Науковий керівник – викл. Матвій ДАРІЙЧУК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Знання та навички, які студенти-медики здобувають, вимагають самоорганізації та ефективного використання часу. Тому тайм-менеджмент є однією з найважливіших навичок для майбутніх лікарів. Період адаптації для студентів першого року навчання займає чимало часу, сил та ресурсів. Спершу варто навчитись планувати день, розставляти пріоритети, ставити цілі і не боятись помилок.

Сутність тайм-менеджменту полягає в якісному виконанні роботи та досягненні поставлених цілей за мінімальний проміжок часу[1]. Час є важливим ресурсом в житті та діяльності людини. Для студентів правильно розподілений час є запорукою самодисципліни, рішучості, стресостійкості, продуктивності та конкурентоспроможності. Досягнення цієї мети стає можливим завдяки інструменту управління часом – тайм-менеджменту.

Вперше питання про розпорядок часу започаткував данець Клаус Меллер, який у 1970 році винайшов «Time Manager» – складно влаштований блокнот-щоденник. Він допомагав планувати та вміти ставити цілі, які є уявленнями про майбутнє та допомагають досягти бажаного [2].

Студенти-медики розуміють цінність кожної навчальної дисципліни. Вони навчаються розподіляти час, дотримуватися чіткого розпорядку, боротися з прогалинами часу, розставляти пріоритети та мотивувати себе. Правильно спланований час вимагає ретельних підходів до управління, планування, розподілу та моніторингу. Неорганізований робочий день, постійна втома та недостатній відпочинок можуть призвести до погіршення здоров'я, підвищеного рівня стресу та психологічних захворювань[3].

Сьогодні існує багато методик тайм-менеджменту, які допомагають ефективніше використовувати власний час. До таких методик можна віднести:

- Система Б. Франкліна: Передбачає розділення будь-якого глобального завдання на менші задачі.
- Метод Е. Ейзенхауера: Розстановка пріоритетів при вирішенні задач.
- Принцип П. Паретто: Вирішення важливих проблем, які займають 20% часу, а потім перехід до менш важливих завдань, на які витрачається 80% часу [4].
- Метод «Помідор»: Робота з невеликими перервами (25 хвилин праці, 5 хвилин відпочинку).

Отже, володіння такою кількістю інформації вимагає від студентів вміння ефективно управляти часом. Навчитися більш раціонально використовувати час допоможе підтримувати академічну успішність та забезпечить гармонію між навчанням та особистим життям. Техніки тайм-менеджменту дозволяють створювати нові підходи до планування та виконання завдань, адаптуватися до змін у сучасному світі.

Використані джерела:

1. Горбачев, А. Територія тайм-менеджменту / А. Горбачев Менеджмент і менеджер. - 2009. - № 2. - С. 27-32.
2. Євтушенко Г. І. Аналіз стану управління робочим часом та шляхи підвищення ефективності застосування «Тайм-менеджменту» в організації/Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. - 2014. - №1. - С. 88-96.
3. Кучер, Л. Р. Тайм-менеджмент як засіб підвищення ефективності діяльності керівника. Інноваційна економіка, 5 (43), -2013. - 203–205.
4. Ратушняк, О. Г., Лялюк, О. Г., Подолянчук, К. В. Аналіз використання методів тайм-менеджменту сучасною молоддю. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки, 2, - 2019. - 68-72.

Світлана КРУЛІКОВСЬКА, Марина ТИМОФІЄВА

ПРОБЛЕМИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ПРИ ЦУКРОВОМУ ДІАБЕТІ

*Науковий керівник – к. психол. н., доц. Марина ТИМОФІЄВА
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Актуальність теми. Цукровий діабет – це хронічне захворювання, яке суттєво впливає на життя людей. Окрім фізичних проблем, цукровий діабет (в подальшому ЦД) також може призвести до значних порушень психічного здоров'я. Обмеження в харчуванні, необхідність лікування, наявність ускладнень – це фактори, які впливають на якість життя, зокрема психічне здоров'я. Люди, які живуть з діабетом 1 або 2 типу, мають підвищений ризик депресії, тривоги та діагнозів розладу харчової поведінки. Психічні захворювання, супутні цукровому діабету, погіршують ефективність лікування і, отже, підвищують ризик серйозних коротко- та довгострокових ускладнень.

Метою даного дослідження є огляд наукових публікацій, що стосуються проблем психічного здоров'я у людей з цукровим діабетом 1 та 2 типу.

Для досягнення поставленої мети було використано комплекс теоретичних методів, включаючи аналіз, синтез та узагальнення наукових джерел.

Результати дослідження. Проблеми психічного здоров'я при ЦД висвітлюється в працях вітчизняних і зарубіжних авторів. Слід зауважити, що більшість досліджень присвячені саме темам емоційного стану, депресії, дистресу при цукровому діабеті. М. Bleuler об'єднав психічні порушення, що перекриваються з ендокринною патологією, поняттям «ендокринний психосиндром». Неврозоподібні стани у хворих на цукровий діабет проявляються астеничним, obsesивно-фобічним та істеричним синдромами. Їхня клінічна картина вирізняється значним поліморфізмом, при динамічному спостереженні можлива зміна одних синдромів іншими. Найчастіше при ЦД трапляється астеничний синдром, який виявляється у вигляді зниження пам'яті, уваги, апетиту і порушення сну.

На ранніх етапах виявляються зниження психічної і фізичної активності зі зміною настрою. Ступінь зниження психічної активності може коливатися від швидкої втомлюваності, підвищеного виснаження і пасивності до повної відсутності прагнення до будь-якої діяльності зі значним звуженням кола інтересів і обмеженням контактів із зовнішнім оточенням. Зміна потягів може виражатися в зниженні або підвищенні апетиту незалежно від рівня глікемії і соматичного стану. Нерідко піднесений настрій з повною бездіяльністю і руховою загальмованістю. Афективні розлади можуть бути тривалими або посилюватися епізодично.

Дослідження показали, що люди з цукровим діабетом мають підвищений ризик розвитку таких психічних розладів: депресія [2]: характеризується почуттям смутку, безнадії, втратою інтересу до життя, а також змінами апетиту та сну; тривожність: проявляється у надмірному занепокоєнні, дратівливості, порушеннях сну та концентрації уваги; розлади харчової поведінки: можуть включати анорексію, булімію та інші деструктивні харчові патерни. Психічні розлади можуть негативно впливати на перебіг цукрового діабету, а саме: погіршувати контроль рівня цукру в крові; знижувати прихильність до лікування; збільшувати ризик розвитку ускладнень; погіршувати якість життя.

Існує ряд факторів, які можуть впливати на психічне здоров'я людей з цукровим діабетом, таких як: страх перед ускладненнями; складність самоконтролю; соціальна стигматизація; економічні проблеми; відсутність підтримки з боку близьких.

Медичній сестрі варто враховувати роль інформування пацієнтів про різні можливості допомоги пацієнтам, зокрема психологічної допомоги. Психологічна допомога людям з цукровим діабетом може включати: психотерапію (допомагає людям навчитися справлятися з емоційними проблемами, пов'язаними з діабетом); консультування (надає інформацію та підтримку людям з діабетом та їхнім сім'ям); групові заняття: дають можливість людям з діабетом спілкуватися з іншими людьми, які розуміють їхні проблеми.

Медична сестра може порекомендувати: скринінг на наявність психічних розладів, рекомендується всім людям з цукровим діабетом; психологічна допомога повинна бути доступною для людей з цукровим діабетом, які її потребують; інформування людей з цукровим діабетом та їхніх близьких про проблеми психічного здоров'я має бути частиною плану лікування.

Отже, психічне здоров'я є невід'ємною частиною загального здоров'я. Люди з цукровим діабетом повинні знати про те, що вони не самотні і що їм доступна допомога.

Висновок: цукровий діабет може мати значний вплив на психічне здоров'я людей. Професійна компетентність медичної сестри в сфері психічного здоров'я, дає можливість надати допомогу людям з діабетом, покращити контроль над своїм захворюванням, підвищити якість життя та знизити ризик розвитку ускладнень. Для сприяння оптимальних медичних результатів і психологічному благополуччю необхідна допомога, орієнтована на пацієнта, яка визначається як «надання допомоги, що поважає індивідуальний вибір, потреби і цінності пацієнта, а також гарантує, що пріоритети пацієнта керують усіма клінічними рішеннями». Зміни способу життя однаково важливі, на додаток до медичного втручання у лікуванні хронічних захворювань або розладів. Вплив цукрового діабету виходить далеко за межі фізичних симптомів захворювання, часто емоційний стрес і психосоціальний вплив на якість життя цих пацієнтів ускладнюють ефективне лікування.

Використані джерела:

1. Зінич Л.В., Корпачев В.В., Ховака В.В. Дистрес при цукровому діабеті. «Ендокринологія» 2022, ТОМ 27, № 2 DOI: 10.31793/1680-1466.2022.27-2.124
2. онсалес Дж.С. Депресія. У: Пітерс А., Лаффель Л., редактори. Довідник з цукрового діабету 1 туну. Александрія, штат Вірджинія: Американська діабетична асоціація; 2013. Р. 169–179.
3. Lee Ducat, H. Philipson, Barbara J. Anderson. The Mental Health Comorbidities of Diabetes Published in final edited form as: JAMA. 2014 August 20; 312(7): 691–692. doi:10.1001/jama.2014.8040.
4. Xhardo E., Agaçi F. Psychosocial aspects of diabetes mellitus University Hospital “Shefqet Ndoroqi”, Tirana, Albania DOI: 10.22141/2224-0721.16.5.2020.212747

Оксана КРИНЬКО, Алла БОРИСЮК

**ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ СТУДЕНТІВ:
ПРИЧИНИ ТА УМОВИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ**

*Науковий керівник – д.психол.н.,проф. Алла БОРИСЮК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Емоційне вигорання – синдром, що спостерігається в особистості під час навчальної чи професійної діяльності.

Емоційне вигорання характеризується втратою мотивації, зменшенням продуктивності, апатією, погіршенням фізичного здоров'я (включаючи безсоння, втрату апетиту, зниження імунітету, головний біль, біль у м'язах), що іноді може призвести до розвитку депресії.

Емоційне вигорання також виявляється через відсутність інтересу до виконуваної діяльності, відчуття безвиході, безсилля, уникнення виконання обов'язків та проєктів, пропуски дедлайнів, «притуплену» емоційність, відстороненість, уникнення соціальних контактів тощо.

Однією із соціальних груп, яка відноситься до групи ризику стосовно загрози емоційного вигорання, є студентство. Академічне вигорання може бути викликане тривалим та виснажливим навчанням, невідповідністю опису навчально-професійної програми та її реального змісту, складністю й напруженістю навчального процесу, незадовільними освітніми умовами, через що втрачається мотивація, знижується академічна успішність та зацікавленість у оволодінні обраного фаху. До емоційного вигорання особливо схильні студенти тих спеціальностей, що вимагають довготривалої, складної та комплексної професійної підготовки, великої емоційної включеності та витримки. Прикладами можуть слугувати працівники поліції, медичні працівники, вчителі – тобто, представники так званих «допоміжних» професій.

Для академічного вигорання характерні наступні ознаки: незацікавленість у навчальному матеріалі, розсіяна увага та неспроможність концентрації на лекціях чи практичних заняттях; відсутність бажання брати участь в університетських проєктах, відсутність впевненості під час виступу в навчальних дискусіях, неспроможність вкластися у дедлайн.

Серед рекомендацій, що сприяють запобіганню емоційного вигорання, виділяють: успішний тайм-менеджмент (вміння правильно розподіляти час на навчання та відпочинок); заходи, спрямовані на підтримку хорошого фізичного стану (збалансоване харчування, фізична активність, достатня кількість споживання води, розпорядок дня); підтримка інших сфер життя (час на спілкування з друзями, хобі, час на особисте життя); перегляд власних цілей та життєвих пріоритетів (причиною емоційного вигорання може бути втрата зацікавленості у обраній спеціальності або нерационально поставлені цілі).

Емоційне вигорання не починається зненацька – це довготривалий процес накопичення напруги, що призводить до стресового стану. Важливо пам'ятати про значущість ментального здоров'я та регулярно відстежувати власний психічний і психологічний стан, а також звертатися за допомогою при необхідності.

Використані джерела:

1. "How to Deal With Emotional Burnout. Learning to deal with emotional exhaustion effectively." Sarah-Len Mutiwasekwa, 2019
2. "Emotional Exhaustion: What It Is and How to Treat It" Jacquelyn Cafasso, 2023
3. "What is academic burnout?", 2023

Любов КОСТЕНЯК, Ніна ЗОРІЙ

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ ЯКОСТЕЙ МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА ПО ДОГЛЯДУ ЗА ХВОРИМИ

*Науковий керівник – к. філос. н., доц. Ніна ЗОРІЙ
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Актуальність теми: Підвищення ефективності та якості медичного обслуговування населення є однією з актуальних проблем сьогодення. Серед невідкладних завдань, які окреслені медичними закладами освіти, є якісна професійна підготовка медичних працівників, зокрема медичних сестер.

Ефективність лікувального процесу обумовлена професійною взаємодією медсестри і пацієнта, оскільки медична сестра є відповідальною за реалізацію алгоритму дій із хворим у проведенні медичних процедур та виконанні призначень лікаря. У зв'язку з цим у системі підготовки медичних сестер у закладах вищої медичної освіти передбачені навчальні психологічні дисципліни, з метою сформування комунікативних навичок ефективної взаємодії медичного персоналу з пацієнтами та їхніми родичами.

Метою роботи є проведення аналізу формування комунікативних якостей медичного працівника по догляду за хворими у здобувачів освіти за спеціальністю «Сестринська справа».

Основною умовою формування медичної сестри, рівня її компетентності є набуття широкого спектру мультидисциплінарних знань. Разом з тим, у системі професійного навчання не завжди враховується значення психологічного компоненту в процесі практичної діяльності медичної сестри. Міжпредметна інтеграція в освітньому процесі передбачає формування практичних умінь та навичок з урахуванням психологічних властивостей, закономірностей проведення лікування певної хвороби. Потребує особливої уваги вивчення індивідуальних психологічних властивостей та емоцій пацієнтів під час виникнення та перебігу хвороб. Медична сестра спільно з лікарем виконує професійні обов'язки щодо діагностики, лікування, релаксації та ресоціалізації особистості хворого і на практиці вона більше спілкується з пацієнтами. Отже, з метою уникнення професійного вигорання вона має володіти психологічними прийомами та методами догляду за хворими. В умо-

вах воєнного стану зросла роль медичної сестри у проведенні профілактичних і лікувальних заходів, що не потребують лікарської кваліфікації, в тому числі і надання першої психологічної допомоги, звісно за попереднім сертифікованим навчанням.

Необхідність підвищення рівня психологічної підготовки є характерною ознакою сьогодення в професійній діяльності медичної сестри, відбувається суттєве оновлення професійно-психологічної підготовки майбутніх фахівців за спеціальністю «Сестринська справа». Насамперед зміст професійної соціалізації має забезпечити розвиток особистості медичної сестри, адже умови її реального життя вносять свої корективи (фінансове забезпечення, місцеперебування тощо). «Сестра милосердя», як зазвичай називають медичних сестер має мати потужний людський ресурс, щоб бути самодостатньою особистістю та гідно виконувати професійні обов'язки. Сучасне українське суспільство зацікавлене не тільки у фахівцях високого рівня, а й в активних громадянах, патріотах, здатних приймати рішення та критично мислити, гнучко реагувати на умови життя у період війни.

Все вищесказане дозволяє зробити висновок, що психологічні знання відіграють важливу роль у підготовці здобувачів освіти спеціальності «Сестринська справа» по догляду за хворими та сприяють:

- підвищенню загальної і психологічної культури;
- вмінню краще розуміти інших людей (пацієнтів та їхніх родичів) і співіснувати з ними;
- вмінню критично мислити та прогнозувати наслідки власних дій;
- формування навичок пізнавальної діяльності в організації самоосвіти та оцінювання власного потенціалу;
- самостійного пошуку розв'язання професійних проблем з урахування індивідуально-психологічних властивостей пацієнта та його емоційного стану;
- здійсненню профілактичних заходів щодо професійного вигорання.

Антон КУТІМОВ

СТУДЕНТСЬКА ТРИВОЖНІСТЬ

*Науковий керівник – викл.Світлана ПЕРУН
Полтавський державний медичний університет
Полтава, Україна*

Актуальність: Студентські роки відомі своїми стресовими факторами, такими як зміна середовища, житлові умови та рутинний порядок навчання. Ці труднощі можуть зумовлювати сумніви щодо позиції «Я-студент», недостатню результативність та внутрішню кризу, супроводжуючись збентеженістю та тривогою.

Мета роботи: проаналізувати концепцію тривожності та дослідити її прояви у студентські роки.

Матеріали та методи: перший етап – збір інформації, вивчення джерел та систематизація отриманих даних; другий етап – обробка та порівняння даних, отриманих в результаті дослідження; третій етап - аналіз та систематизація отриманих результатів за допомогою загальнонаукових методів, таких як аналіз та узагальнення.

Результати: Тривожність – це підвищена схильність до хвилювання без достатніх підстав, яка характеризується у студентів першого курсу закладів вищої освіти помітними змінами психічного стану та рівня тривожності, що проявляється у «внутрішньому» напруженні. Це впливає на соціальні стосунки, самооцінку та психофізіологічний стан, обмежує якість спілкування, спричиняє неадекватне самосприйняття та підвищує ризик психосоматичних розладів.

Щоб подолати тривогу, важливо усвідомити проблему і працювати над нею. Можна звернутися до психолога, який має спеціальні навички ефективного вирішення таких проблем, але також може бути корисним спробувати зробити це самостійно. Якщо доступ до психологічної допомоги обмежений, слід скористатися послугами волонтерських організацій із досвідченими фахівцями. Намагаючись подолати тривогу самостійно, корисно дотримуватися певних методик:

□ Спорт, а саме: розтяжка, розминка, біг та аеробні вправи знімають стрес і втому, розслаблюють м'язи і мозок, підвищують активність і сприяють відкриттю нових перспектив.

□ Пауза у досягненні цілі і зміна планів може зняти напругу, надихнути на творчі ідеї.

□ Розмови про свої переживання сприяють зменшенню емоційної напруги і відкрити нові перспективи.

□ Самоаналіз – це розуміння механізмів виникнення тривоги, що передбачає аналіз складових емоцій та виявлення їхніх причин.

Університети сприяють соціальній підтримці та особистісному розвитку студентів через участь у студентських групах і програмах, які допомагають зменшити відчуття ізоляції та самотності, спричинені тривогою. Вони також надають студентам можливість навчитися стратегіям подолання стресу та отримати підтримку психічного здоров'я через консультування та психологічні служби.

Систематичне подолання тривожності студентів має важливе значення для покращення їхньої академічної успішності, психічного та фізичного здоров'я, сприяння соціальній згуртованості та адаптації до університетського життя.

Висновок: Феномен тривожності є комплексним і включає когнітивні, емоційні та інтелектуальні реакції на потенційно небезпечні ситуації. Статистика показує, що тривожність зростає, особливо серед молоді, викликаючи дратівливість та емоційні підйоми і спади, впливаючи на соціальні відносини і призводячи до відчуття самотності та дискомфорту.

**Соня ЛУПУ, Аліна ЦИГАНЧУК,
Анна СЛУБСЬКА**

ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ ВІЙНИ

*Науковий керівник – к. філос. наук Анна СЛУБСЬКА
Фаховий коледж БДМУ
Чернівці, Україна*

Поняття «психічне здоров'я» включає в себе індивідуальні властивості людини, особливості психічних процесів в її організмі, таких, наприклад, як збудженість, емоційність, чутливість; властивості, пов'язані з особливостями мислення, характеру, здібностей. ВООЗ дає визначення «психічне здоров'я як стан добро-буту, коли людина може справлятися зі стресами, плідно працювати і робити внесок у свою громаду або спільноту».

В сучасних умовах через війну всі ці компоненти психічного здоров'я опинилися під впливом тяжких травмувальних чинників, виникли нові проблеми у сфері охорони психічного здоров'я українського населення, адже участь у бойових діях або перебування в прифронтовій зоні з постійними ракетними та артилерійськими обстрілами, життя в окупації, загибель або важкі поранення військових і мирних жителів викликають у людини психосоціальний стрес, який призводить до серйозних психічних розладів, прикладом яких є: депресія, тривога, неконтрольована агресія, насильство; переміщення в інші регіони або країни й пов'язані з цим втрата роботи й звичного, комфортного середовища; побутові негаразди; фінансові труднощі; соціальна ізоляція; невпевненість у майбутньому і тривога за рідних та близьких. Психічні розлади можуть стимулювати психосоматичні прояви, наприклад, шлунково-кишкові розлади, головні болі, стрибки артеріального тиску, алергічні реакції, порушення сну тощо, але є ще й небезпека розвитку важких соматичних хвороб (серцево-судинні, онкологічні), які можуть мати летальні наслідки.

Тому якісна підготовка психологів, психотерапевтів, лікарів-психологів сьогодні є дуже актуальною, адже поширення психічних розладів унаслідок війни становитиме для держави та суспільства проблему й після її закінчення. Для того, щоб психологічна реабілітація населення пройшла успішно, знадобиться досить

тривалий час. Війна, у всіх її проявах – це надпотужний стресовий чинник, який, безперечно, має вплив на психіку людини, навіть через кілька років після того, як бойові дії завершаться на даній території. Для запобігання тяжким і довготривалим ускладненням надзвичайно важливо вже зараз надавати психологічну підтримку всім, хто цього потребує.

Використані джерела:

1. Журнал «НейроNews: психоневрологія та нейропсихіатрія»: № 3-4 (134) 2022, с.5 <https://neuronews.com.ua/ua/about#gsc.tab=0>
2. О.С. Чабан, О.О. Хаустова. Медико-психологічні наслідки дис-тресу війни в Україні: що ми очікуємо та що потрібно враховувати при наданні медичної допомоги?// Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, Київ, Україна. Укр.мед.часопис, 4 (150) – VII/VIII 2022.
3. Шевчук І.Б., Шевчук А.В. Освітня аналітика крізь призму війни: виклики та можливості для вищої школи України. // Економіка та суспільство, випуск № 39.

Ілона МОСКАЛЮК, Алла БОРИСЮК

**ЗМІНИ У ПСИХОЛОГІЧНОМУ СТАНІ НАСЕННЯ В
УМОВАХ ВІЙНИ**

*Науковий керівник – д.психол.н., проф. Алла БОРИСЮК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

підготовка фахівців спеціальності «Медична психологія», реалізує надання медико-психологічної допомоги як військовим, так і цивільному населенню.

Психічне здоров'я є одною із складових загального здоров'я, що включає соціальне, психологічне та емоційне благополуччя. Стан психіки неминуче впливає на фізичний стан особистості. Зміни у психологічному стані можуть знаходити вираження у психосоматичних хворобах. Ризик виникнення психічних захворювань у суспільствах, що не переживали збройних конфліктів є нижчим. Сучасні психологи, психотерапевти, психіатри не припиняють працювати над вдосконаленням або ж розробкою нових методів роботи з людьми, які пережили психотравми, пов'язані із війною.

Виклики, що випадають на долю населення, відображаються на загальному психологічному стані людей, що, в свою чергу, середньостатистично підвищує ризик виникнення психічних проблем різного ґатунку. В умовах збройного конфлікту кожна особа зазнає негативний вплив, що призводить до різноманіття психологічних проблем. Психічні розлади виникають внаслідок незвичних та непередбачуваних обставин, що виходять за межі звичного для психіки та здоров'я контексту. До них можуть належати посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресія, тривожні розлади, дисоціативні розлади, соціальна дезадаптація, психоз та інші.

Через індивідуальні особливості нервової системи, попереднього досвіду, життєвих цінностей, ситуації, у якій опинилась людина – ступінь важкості стресового впливу також варіюється. Окрім цього, у суспільстві ми можемо спостерігати підвищену тривожність, роздратованість, перепади настрою, апатію, деструктивні залежності. Із початком війни, потреба у наданні психологічної допомоги значно зросла. Медична освіта надає змогу здійснювати фармакотерапію та розуміти взаємозв'язок між станом здоров'я людини ат її загальним благополуччям, що особливо актуально у роботі з військовими.

Поєднання медичної та психологічної освіти, що забезпечує

Носмзар ОГАНЯН

ПРОБЛЕМА ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ У СТУДЕН- ТІВ-МЕДИКІВ

*Науковий керівник – викл. Матвій ДАРІЙЧУК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Значна частина нашого життя спрямована на різного роду діяльність: навчання, робота, волонтерство, хобі, спорт, мистецтво тощо. Студентські роки – це час важкого та інтенсивного навчання, який вимагає багато часу та зусиль для формування майбутньої професійності. Однак, на основі пристрасті до медицини, академічних досягнень та високих вимог у багатьох студентів-медиків виникає серйозна проблема – емоційне вигорання. Це стан, який має серйозний вплив на психічне здоров'я майбутніх лікарів, тому потребує поінформованості та емоційної освіченості. Актуальність емоційного вигорання серед студентів медичного університету визначається пошуком шляхів попередження та подолання цього стану та потребою усвідомлення цієї проблеми.

Розглянемо дослідження Герберта Фройденбергера, який був одним із перших психологів, хто дослідив явище професійного вигорання. Він працював у клініці для наркозалежних і безхатченків у Нью-Йорку і помітив, що волонтери, які працювали там, з часом ставали емоційно виснаженими та демотивованими, незважаючи на спочатку високий рівень мотивації. Він назвав цей стан «вигоранням» і описав його як виснаження, спричинене тривалим перевантаженням[2].

Крістіна Маслач, американська соціальна психологиня, розробила багатофакторну теорію вигорання та створила «Опитувальник вигорання Маслах» разом із Сьюзан Джексон. Ця теорія описує вигорання як синдром, що включає три основні симптоми: емоційне виснаження, деперсоналізацію (або цинізм) і зниження професійних досягнень. Емоційне виснаження відчувається як занепад фізичних і психічних сил, деперсоналізація веде до сприйняття колег та клієнтів як об'єктів, а зниження професійних досягнень відчувається як нездатність досягати успіху на роботі [1].

Основні аспекти емоційного вигорання включають: емоційну виснаженість, безсилля, втрату радості та задоволення від життя,

втрату енергії та мотивації, яка виникає внаслідок тривалого стресу, надмірного навантаження та безперервної психологічної напруги.

Ось деякі рекомендації для запобігання емоційному вигоранню у студентів-медиків:

- Баланс між роботою та особистим життям.
- Консультація у психолога.
- Встановлення меж та навчання казати «ні».
- Регулярний відпочинок та здоровий спосіб життя.

Отже, тема емоційного вигорання у студентів медичного університету є яскраво вираженою та серйозною проблемою, яка вимагає уваги та розуміння. Тому у подальшому є простір для дослідження емоційного вигорання та укладання методичних рекомендацій щодо поліпшення цього стану.

Використані джерела:

1. Maslach, C., & Jackson, S. E. (1981). *experimented burnout. Journal of organizational behavior*, 2 (2), 99-113.
2. Freudenberger, Herbert; Richelson, Géraldine (1980). *Burn Out: The High Cost of High Achievement. What it is and how to survive it.* Bantam Books. ISBN 978-0-553-20048-5.

Дар'я МАЗУР

ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ ВІЙНИ

*Науковий керівник – к. мед.н., доц. Тетяна АМЕЛІНА
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Військові конфлікти, війна та переслідування передбачають вплив травми, що призводить до значних психологічних розладів як у комбатантів, так і у цивільних у зонах бойових дій. Серед психологічних наслідків війни найбільш значущими є тривожність, депресія, посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), а також інші психологічні та емоційні розлади чи стани. Попередні дослідження встановили, що поширеність ПТСР і пов'язаного з ним емоційного розладу становить приблизно 12% серед військово-вслужбовців і 10% серед цивільних осіб, а ще 10% мають проблеми з фізичним і соціальним функціонуванням під час війни та післявоєнний період (ВООЗ).

Серед основних наслідків впливу війни на психічне здоров'я слід виділити хронічний стрес, який може виснажувати організм і призводити до емоційного вигорання. Наслідком військових подій є виникнення тривожності – постійне очікування небезпеки, що може сприяти розвитку тривожних розладів. Формування депресії внаслідок війни можливе через втрати близьких, дому, роботи, а також почуття безпорадності та безнадійності. ПТСР внаслідок війни включають повторні спогади про травматичну подію, кошмари, тривожність, дратівливість і проблеми зі сном. Війна також може призвести до розвитку таких проблем, як зловживання психоактивними речовинами, проблеми зі сном, порушення харчової поведінки, а також труднощі з концентрацією уваги та прийняттям рішень.

Які ж поради будуть корисними для збереження психічного здоров'я в умовах війни:

- дотримуйтесь режиму дня: спробуйте налагодити режим дня, який буде включати в себе час для сну, їжі, фізичних вправ та спілкування з близькими;
- займайтесь фізичними вправами: фізична активність допомагає зняти стрес, покращити настрій та сон;

- спілкуйтесь з близькими: спілкування з ними допомагає відчутти підтримку та зменшити відчуття самотності;
- не вживайте алкоголь та наркотики: алкоголь та наркотики не допоможуть вам впоратися з проблемами, а лише погіршать їх;
- пам'ятайте, що ви не самотні: багато людей переживають подібні труднощі, тому не бійтеся звертатися по допомогу;
- зосередьтеся на тому, що ви можете контролювати: не витрачайте час на переживання про те, що ви не можете змінити;
- зверніться за допомогою: якщо ви відчуваєте, що не можете впоратися з емоційним навантаженням, зверніться по допомогу до психолога або психотерапевта.

На жаль, ця війна, як і всі попередні, матиме довгострокові негативні наслідки для психічного здоров'я населення нашої країни, тривала боротьба з якими має розпочинатись якомога раніше.

Ольга МЕЛЬНИК, Вікторія ОСИПЕНКО

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

*Науковий керівник – к. психол.н. Вікторія ОСИПЕНКО
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Повномасштабна війна в Україні стала потужним стимулом гострого стресу, що активізував процеси переоцінки цінностей, пріоритетів та життєвих орієнтацій. Відбувається переосмислення основних життєвих цілей, відносин із соціальним оточенням, особистісних критеріїв моралі, етики, власної ролі в суспільстві, цінності життя, свободи, справедливості та гуманізму.

Актуальність нашого дослідження обумовлена тим, що переживання травматичних подій війни студентською молоддю накладаються на подолання вікової кризи ідентичності. Період студентства є часом для формування дорослості, відповідальності, ініціативності, самостійності та кристалізації системи цінностей.

Мета роботи: дослідити вплив військового конфлікту на ціннісні орієнтації студентів, зокрема на їхні життєві пріоритети, моральні цінності і соціальні норми та виявлення психологічних механізмів й стратегій, які студенти використовують для адаптації в умовах війни.

Методи: теоретико-методологічний аналіз наукової літератури та систематизація, стандартизоване інтерв'ю і анкетування. Респонденти – студенти міст Чернівців, Києва, Вінниці, Дніпра, Львова, Ужгорода, Одеси, Харкова і Тернополя. Опитування студентів вишів України відбувалось онлайн за допомогою GOOLE-forms.

За результатами дослідження виявлено зростання соціальної активності, зокрема у волонтерській діяльності (17,2% респондентів – активні волонтери, 46,6% планують долучитись), що свідчить про зміцнення відчуття громадянської відповідальності, бажання сприяти соціальній стабілізації в країні та участь в її майбутньому. Стрес та тривожність через військові дії залишаються вагомими факторами для 63,3% студентів різного

ступеню вираженості, що впливає на психологічне благополуччя студентів. Саме тому, здоров'я та благополуччя набувають вищої важливості, що призводить до зростання усвідомлення значення самоопіки та самозбереження. Кризові події посилили ціннісне усвідомлення та призвели до глибшої оцінки фундаментальних прав і свобод й особистої свободи опитаних. Основними цінностями для відновлення молоді стали захист прав людини (80,9%), чесність і прозорість (79,9%), підкреслено потребу в довірі та взаємоповазі. Більшість учасників опитування (80,3%) вбачають особистісний розвиток як ключовий елемент утвердження змінених цінностей та відновлення країни, вказуючи на професійний розвиток як на пріоритет у розвитку власної кар'єри; 19,2% респондентів планують підтримувати свої змінені цінності в майбутньому через розвиток місцевої громади та її потреб. Така активність і готовність до змін свідчить про резиліентність студентів та їх роль у формуванні стійкого майбутнього України. Попри різноманітність стратегій адаптації до кризових подій, високий рівень стресу та тривоги показує необхідність психологічної підтримки.

Отже, військовий конфлікт в Україні ініціював переоцінку життєвих пріоритетів та цінностей серед студентів, що вилилося у збільшення громадської активності на стресові реакції, а також у зміцнення прагнення до професійного та особистісного розвитку.

Використані джерела:

- 1.Титаренко Т.М. Напрями психологічної реабілітації особистості, що переживає події війни // Психологічна допомога особистості, що переживає наслідки травматичних подій: зб. статей / Ін-т соціальної та політичної психології; Представництво Польської академії наук у м. Києві; Соціально-психологічний методичний реабілітаційний центр. К. : Міленіум,
- 2.Титаренко Т. М. Стратегії сприяння посттравматичному зростанню // Психологічні науки: проблеми і здобутки. 2017. Вип. 1.С. 217-232.
- 3.Grossmann I. & Kross E. Exploring Solomon's paradox: Self-distancing eliminates the self-other asymmetry in wise reasoning about close relationships in younger and older adults// Psychological Science. 2014. 25. pp. 1571–1580
- 4.Кутішенко В.П. Власенко І.А. Трансформація цінностей студен-

тів в умовах реконструкції ними травматичних подій початку війни в Україні//Журнал «Перспективи та інновації науки» (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина») No 9(14) 2022 616 // Електронний ресурс. Режим доступу:[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-9\(14\)-616-633](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-9(14)-616-633) Режим доступу: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/2321/2322>

Анастасія МИГАЄСІ, Анна СЛУБСЬКА

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

*Науковий керівник – к. філос. н. Анна СЛУБСЬКА
Фаховий коледж БДМУ
Чернівці, Україна*

На жаль, ми живемо у стані війни. Війна надзвичайно впливає на психологічний стан людей, після закінчення війни велика кількість населення матиме психічні розлади і буде велика потреба у роботі із психологами.

Війна впливає на психіку наших захисників та захисниць, цивільного населення, але найголовніше – на психіку дітей. Діти, які зовсім не розуміють чому так, чому хочуть забрати їхню домівку, їхні мрії та життя. Наразі багато населення переїхало у інші країни, здавалося подалі від війни, але це також впливає на їхній психічний стан: вони залишилися без нічого і зараз мають починати життя з нового листка.

Стресовий розлад у цих станах, напевно, здається нормальним, але не всі можуть все забути, що до війни вони жили нормально, а тепер життя змінилося зовсім і чи покращиться воно взагалі – перспективи немає. Тому, у людей виникають думки про суїциди, люди бояться піти до психолога, напевно, думаючи навіщо ділитися своїми проблемами, хіба це пройде, але ні, це не проходить, все стає набагато складнішим та важчим. Ті, хто вчасно звертаюся по допомогу, легше виходять зі стресового стану, адаптуються до ситуації, в яку потрапили, вміють впоратись з тривогою.

Звісно, одна зустріч з психологом не допоможе, треба пройти повний курс реабілітації. Сподіваємося на наших психологів, які зможуть надати допомогу, але найголовніше – це розуміння, що не треба соромитися своїх переживань і почуттів, треба просто швидше звернутися по допомогу!

Олександр МИРОНЮК, Наталія БАТАМАНЮК

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я

*Науковий керівник – к. філос.н., доц. Ніна ЗОРИЙ
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Психічне здоров'я – це стан емоційного, психологічного та соціального благополуччя людини. Важливість психічного здоров'я в умовах війни є надзвичайно великою, оскільки військові дії та їх загроза можуть призвести до серйозних стресових ситуацій, травм та подій, які впливають на психічне здоров'я.

Основні фактори, що впливають на психічне здоров'я під час конфлікту:

1.Травми та стрес: військові дії викликають фізичні та психологічні травми, що призводять до стресу та посттравматичного стресового розладу (ПТСР).

2.Ризики для життя: небезпека для життя та страх смерті впливають на психічне здоров'я.

3.Розлука з родиною: віддаленість від родини та близьких викликає відчуття відчуження та самотності.

4.Тривога та депресія: стресові умови війни призводять до розвитку тривоги та депресії серед військовослужбовців.

В психології визначені психологічні наслідки війни для цивільного населення та бійців, зокрема:

Для цивільного населення:

1.Травми та стрес: цивільне населення найбільш є свідками та жертвами насильства і втрати близьких, що викликає травми і стрес.

2.Втрата родини та друзів: втрата близьких під час війни призводить до глибокої реакції смутку та розпачу.

Для військовослужбовців:

1.Посттравматичний стресовий розлад: вояки можуть стикатися з ПТСР, що проявляється в спогадах про воєнні події, тривозі та нічних кошмарах.

2.Відчуття вини та втоми: військовослужбовці можуть відчувати провину за свої дії під час війни та втому від постійного стресу та небезпеки.

3.Проблеми з адаптацією: після повернення з війни військовослужбовці мають проблеми з адаптацією до цивільного життя через відсутність рутини та підтримки.

У зв'язку з цим визначені практиками ефективні стратегії підтримки та реабілітації для людей, які постраждали від воєнних подій.

1.Групова терапія: дає змогу людям обговорювати свій досвід та емоції з іншими, які пережили схожі ситуації, що сприяє взаємодопоміжності.

2.Фізична реабілітація: доступ до фізичної терапії та реабілітації для тих, хто отримав фізичні травми під час воєнних подій, щоб допомогти їм відновити функціональність та покращити якість життя.

3.Соціальна підтримка: забезпечення соціальної підтримки та включення у спільноту для зменшення відчуття відчуження та самотності.

4.Професійна підтримка: надання можливостей для навчання та професійного розвитку для тих, хто має труднощі зі знаходженням роботи.

Таким чином, в умовах війни важливо організувати системну психологічну та психотерапевтичну допомогу цивільному населенню та військовослужбовцям, що своєю чергою впливає на якість життя громадян та перспективний розвиток суспільства, яке перебуває в умовах воєнних дій.

Катерина МОІСЕЄНКО

ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

*Науковий керівник – к.екоп.н. Михайло МИХАЙЛОВ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна*

Анотація. У статті проаналізовано вивчення впливу війни на психічне здоров'я людини та методів його підтримки. Розглядаються психологічні аспекти, які впливають на психічне здоров'я під час воєнного конфлікту. Автор ділиться рекомендаціями щодо того, як зберегти психічне здоров'я в умовах війни, включаючи підтримку від близьких та психологічну допомогу. Висновки статті можуть бути корисними для психологів, психотерапевтів, а також для всіх, хто цікавиться питаннями психічного здоров'я в умовах воєнного конфлікту.

Ключові слова: військові дії, стрес, тривога, депресія, психічне здоров'я.

Abstract. The article analyzes the study of the impact of war on human mental health and methods of its support. Psychological aspects affecting mental health during military conflict are considered. The author of the article shares recommendations on how to maintain mental health in the context of war, including support from loved ones and psychological help. The conclusions of the article can be useful for psychologists, psychotherapists, as well as for everyone who is interested in mental health issues in the conditions of military conflict.

Keywords: military action, stress, anxiety, depression, mental health.

Вступна частина. Війна – це складний період для будь-якої країни та її громадян. Одним із найважливіших аспектів цього періоду є підтримка психічного здоров'я особистості. Військові дії можуть сильно впливати на психіку людини, викликаючи стрес, тривогу, депресію та інші психічні проблеми. Тому важливо розглянути деякі способи збереження та підтримки психічного здоров'я під час війни.

Основна частина. Розпізнавання проблеми. Першим кроком у збереженні психічного здоров'я є визнання того, що воно може потерпати. Важливо визнати свої почуття та розуміти, що тривога, страх, роздратування чи смуток є нормальними реакціями на ненормальні обставини.

Створення рутини. Підтримка певної щоденної рутини може надати відчуття контролю та передбачуваності, які є важливими в умовах хаосу. Регулярний сон, здорове харчування, фізичні вправи та заняття, які приносять задоволення, можуть покращити настрій та зменшити рівень стресу.

Підтримка спілкування. Підтримка зв'язку з родиною, друзями та близькими може бути дуже важливою. Поділитися своїми переживаннями та вислухати інших може допомогти впоратися зі стресом.

Професійна допомога. Не варто ігнорувати необхідність звернення за професійною психологічною допомогою, якщо вона потрібна. Психотерапія або консультування можуть бути надзвичайно корисними у впорядкуванні думок та почуттів, а також у навчанні технік розслаблення та стрес-менеджменту.

Обмеження впливу інформації. Хоча важливо бути в курсі подій, надмірне споживання новин, особливо тих, що містять тривожну інформацію, може збільшити стрес та тривогу. Встановіть для себе обмеження на перегляд новин – обирайте певні часові рамки та надійні джерела інформації, щоб залишатися обізнаними без перевантаження негативною інформацією.

Розвиток відчуття вдячності. Практика вдячності може мати потужний вплив на психічне здоров'я. Щоденний запис подяк за речі, за які ви вдячні, може змінити фокус з негативних аспектів життя на позитивні, збільшуючи відчуття щастя та задоволення.

Практика і медитація. Медитація може бути потужним інструментом для зменшення стресу. Практика усвідомленості допомагає зосередитися на теперішньому моменті, відволікаючись від тривожних думок про майбутнє чи минуле. Це також може покращити якість сну та знизити рівень стресу.

Використання хобі та творчості. Залучення до хобі або творчих занять може бути відмінним способом для відволікання та самовираження. Малювання, письмо, музика, в'язання або садівництво – будь-яке заняття, яке приносить радість, може допомогти зменшити відчуття стресу та покращити емоційний стан.

Волонтерська діяльність або допомога іншим. Допомога іншим не тільки вносить позитивний вклад у життя спільноти або окремих людей, але й може значно покращити власне самопочуття. Волонтерство чи будь-яка форма підтримки інших людей допомагає відчувати себе потрібним, підвищити самооцінку та зменшити відчуття безпорадності.

Планування майбутнього. Планування та встановлення цілей на майбутнє можуть допомогти відновити почуття надії та контролю над своїм життям. Це допомагає зосередитися на тому, що можна змінити і рухатися вперед, незважаючи на невизначеність і хаос.

Висновки. Збереження психічного здоров'я під час війни – це складне завдання, яке вимагає усвідомленого ставлення та активних зусиль. Пам'ятайте, що важливо шукати підтримку та не ізолювати себе у складні часи. Відкритість до нових методів допомоги, залученість у спільноту та вміння просити допомогу, коли це необхідно, є ключовими кроками до збереження вашого психічного здоров'я в умовах війни. Незважаючи на всі труднощі, пам'ятайте про силу людського духу та важливість догляду за собою та близькими.

Юлія МОРАРШ

СТРЕСОСТІЙКІСТЬ – ОДНА З ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ СТОМАТОЛОГА В УМОВАХ ВІЙНИ

*Науковий керівник – к.мед.н., доц.Ольга СОЛТИС
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Стоматологія – галузь, що отримала «відзнаку» як одна з найбільш стресових та непередбачуваних професій у сфері медичного спрямування. Неодмінно, з плином часу даний стрес може призвести до погіршення самопочуття лікаря, помилок у догляді за пацієнтами і, як наслідок, спричинити зниження професійних стандартів, особливо у воєнний час. Хоча навички, досвід і організація можуть пом'якшити ці аспекти, однак немає сумніву, що з клінічної точки зору перші п'ять років з початку роботи є викликом, для випускників стоматологічного факультету.

Безсумнівно, недостатність часу, ризик судового розгляду, скарги пацієнтів і фінансові труднощі, з якими стикаються лікарі підвищує рівень стресу, який може вплинути на їх здоров'я. Так само стоматологи-терапевти, стоматологи-гігієністи, ортодонти та клінічні зубні техніки лікують пацієнтів і доглядають за ними, хоча й мають різні сфери практики і цілком ймовірно, що вони зіштовхнуться з подібними стресами.

На основі опитування, яке було проведено Британською стоматологічною асоціацією, серед 2053 респондентів було виявлено низку стресових факторів. Респонденти цього опитування були з широкої вибірки практиків, наступні стресори були визначені як «вісімка найпопулярніших»: загрози скарг/судового процесу – 79%; невдоволені пацієнти – 75,1%; ризик помилитися – 74,9%; тяганина/бюрократія – 74,5%; занепокоєння – 72,8%; відставання від графіку – 64,9%; працювати швидко, щоб оглянути якомога більше пацієнтів – 62,9%; важкі хворі – 61,2%.

Саме тому стесостійкість – це якість, яку потрібно тренувати і на основі матеріалів сайту NHS Every Mind Matters було запропоновано ключові навички боротьби зі стресом.

1. Розділити великі завдання.
2. Дозволити собі трохи позитиву

3. Бути активнішим.

Отже, стоматологічна діяльність в умовах воєнного часу є однією з нелегких галузей. Саме тому, не можна недооцінювати важливість роботи в команді для подолання цього стресу. Важливо визнати, що для подолання стресу може знадобитися низка змін, і це може означати, що робоче середовище та команда усвідомлюють культуру підтримки, яка захищає від стресових факторів на взаємну вигоду пацієнтів. З цією метою необхідно переконатися, що покращення психічного здоров'я є ключовим пріоритетом у кожній стоматологічній установі, визнаючи переваги профілактики, раннього втручання та безпечних вказівників.

Використані джерела:

1. Gale, E. N. (1998). *Stress in dentistry. The New York State Dental Journal*, 64(8). <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/9828615/>
2. Mohamed, S. (2023, October 16). *Managing stress in dental practice. LinkedIn.com.* <https://www.linkedin.com/pulse/managing-stress-dental-practice-dr-salwa-mohamed-ihlgc/>
3. Stillwell, S. B., Vermeesch, A. L., & Scott, J. G. (2017). *Interventions to reduce perceived stress among graduate students: A systematic review with implications for evidence-based practice. Worldviews on Evidence-Based Nursing*, 14(6), 507–511 <https://doi.org/10.1111/wvn.12250>
4. Tsybaliuk, M., & Zhyhaylo, N. (2022). *Building stress resistance of students in the conditions of war for the legal and European integration process. Lviv University Herald. Series: Psychological Sciences*, 128–136. <https://doi.org/10.30970/ps.2022.spec.17>
5. Researchgate.net. Retrieved February 29, 2024, from https://www.researchgate.net/publication/350810276_Stress_in_dentistry_A_review

Юлія ПАЛІЙЧУК, Алла БОРИСЮК

ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ ВІЙНИ

Науковий керівник – д.психол.н., проф. Алла БОРИСЮК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна

Від початку російського повномасштабного вторгнення українці проявляють свою витримку та стійкість. Водночас, незалежно від того, наскільки стійко їх сприймає людина, якою сильною вона себе вважає, в умовах війни існує ризик порушення психічного здоров'я населення через стресові ситуації, що призводять до психосоціальних проблем.

В умовах військового стану існує загроза для життя, багато людей втрачає близьких, зазнає переслідування тощо. Це може спричинити розвиток депресії, тривожності, детермінувати почуття безпорадності та суспільної небезпеки. Війна також може призвести до соціальної ізоляції, втрати підтримки та неможливості отримання психологічної допомоги, що ускладнює процес відновлення психічного здоров'я населення.

Які ж можливості покращення психологічного стану в часи воєнного стану? Психологи наголошують на важливості дотримання регулярного режиму харчування, особливо в стресових ситуаціях, під час яких люди часто забувають про прийом їжі через відсутність апетиту або голоду. Тому важливо їсти в один і той же час, оскільки це сприяє оптимальній роботі організму. Циклічна система харчування дозволяє організму ефективніше та енергозберіжливо використовувати ресурси. Також надзвичайно важливо звернути увагу на тривалість сну. Науковці стверджують, що 4-5 годин глибокого сну і 2-3 години неглибокого потрібні організму щодня. Не менш важливою є і якість сну. Обов'язково потрібно спати на горизонтальній рівній поверхні і в теплі. В холодних приміщеннях, бомбосховищах, тощо потрібно класти на постіль грілки або звичайні пластикові пляшки з теплою водою. Якщо є можливість, варто подбати про рівну поверхню ліжка, тому що під час сну сидячи або напівсидячи хребет і все тіло отримує додаткове навантаження і організм не відпочиває повноцінно.

Також вкрай важливі інформаційний та емоційний контроль. В чому сутність інформаційного контролю? Під час війни просто необхідний контроль за думками і споживанням інформації, як би це важко не було зробити. Справа в тому, що психіка налаштована так, що ми підсвідомо сприймаємо інформацію про небезпеку так, ніби це відбувається з нами, і починаємо переживати стрес. Наше тіло буквально каже нам «тікай, завми, борись» і відповідно починає виробляти гормони стресу. А ось при тривалому перенасиченні негативною інформацією в нашому тілі цих гормонів стає так багато, що організм починає руйнуватись, тому потрібно обмежити цілодобове читання і обговорення новин про війну, перегляди публіків з шокуючою інформацією. Що стосується емоційного контролю, то необхідно розвивати здатність до диференціації емоцій та контролю.

Тож варто пам'ятати про важливість надання та отримання психологічної підтримки та допомоги.

Марія ПАЛАМАРЧУК, Ніна ЗОРІЙ

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ РЕГУЛЯЦІЇ ПОВЕДІНКИ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР

*Науковий керівник – к. філос. н., доц. Ніна ЗОРІЙ
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Актуальність. Особливе значення для пізнання і перетворення людину світу і самої себе мають емоційно-вольові якості особистості, особливо в медицині, де радикально вирішується питання життя та смерті людини. Професія медичної сестри передбачає емоційну готовність до виконання повсякденних обов'язків, а також сформовані вольові якості, які своєю чергою є гарантією успішного лікування та ментального здоров'я медичної сестри.

Метою роботи є визначення психологічних особливостей емоційно-вольової регуляції поведінки медичних сестер.

Завдання дослідження: провести теоретичний аналіз особливостей формування вольових якостей та визначити взаємозв'язок емоцій та волі у професійній діяльності медичної сестри.

Психологи в переважній більшості стверджують, що воля це здатність людини, що виявляється в самодетермінації та саморегуляції своєї діяльності. Розвинені вольові якості вимагають постійного тренування та розвитку і це процес тривалий у часі з огляду на періоди формування та розвитку особистості. З набуттям досвіду та появою нових потреб, запитів та інтересів вольові дії ускладнюються. Людина не лише пізнає світ, а й змінює його, пристосовує до власних. Вольові якості яскраво виражені у процесі виконання професійної діяльності, оскільки вона вимагає попередньої теоретичної та практичної підготовки і пов'язана з подоланням труднощів на шляху до реалізації поставленої мети. Воля проявляється в діях, що зосереджені на подоланні внутрішніх чи зовнішніх перешкод. Зазвичай людина стоїть перед вибором виконати дію, виходячи з кількох існуючих у її свідомості мотивів і нелегко віддати перевагу будь-якому з них. Остаточному рішення і виконання дії передуватиме складна боротьба значущих для особистості мотивів, яку супроводжують глибокі душевні переживання особистості. Якщо людина до кінця усвідомила мету і способи досягнення її, а також має сформований мотив, що спо-

нукає до діяльності, то особистість може прийняти остаточне рішення, безболісне для неї, особливо в тому випадку, коли свої дії людина усвідомлює як єдино можливі.

Прийняття рішення – це складний процес, що супроводжується внутрішньою боротьбою, перехід від рішення до виконання відбувається не завжди автоматично, здебільшого для цього людина використовує значні зусилля волі, що пов'язані з пізнавальними та емоційними процесами. Емоції є могутньою рушійною силою волі, психологи часто вживають словосполучення «емоційно-вольова сфера особистості» підкреслюючи нерозривний зв'язок між ними. У професійній діяльності медичної сестри байдужість, нетерпимість до чужого болю є ознакою людини зі слабкою волею, оскільки сильні духом і загартовані волею люди спроможні володіти своїми почуттями. Важливим аспектом є те, що вольовий акт – це насамперед обдумана дія, оскільки людина спочатку має зрозуміти, обміркувати, як діяти в даній реальності, як подолати перешкоди тощо. В професії медичної сестри має велике значення планування, оскільки кожна людина має свій індивідуальний набір емоційно-вольових якостей, від яких залежать не тільки дії, а й вчинки особистості.

Для медичної сестри, враховуючи специфіку професійної діяльності, важливо формувати вольові якості, зокрема: самовладання, витримку, терпіння, наполегливість, рішучість тощо. Витримка і самовладання виявляються в умінні медичної сестри бути стриманою, якщо це потрібно, не допускати екзальтації емоцій; терпіння, наполегливість дають можливість фахівцю-медику продовжувати діяльність у найскладніших умовах, незважаючи на перешкоди; рішучість дає змогу виконати медичній сестрі прийняте рішення без зайвих вагань, тобто довести справу до кінця. Важливою умовою рішучості є сміливість як готовність людини йти на виправданий ризик, що передбачає обмірковування цілей, боротьбу мотивів. Наприклад, медична сестра має терміново зробити процедуру, щоб врятувати життя пацієнту, але її нерішучість може призвести до важких наслідків. Самодостатня людина, вільна у своєму виборі здебільшого реалізує своє обмірковане рішення та не боїться відповідальності за виконану дію. Нерішуча людина, безініціативна, тривожна перекладає відповідальність за свої вчинки на інших, уникаючи самостійного прийняття рішення та стаючи жертвою маніпуляторів. Такі співробітники в медичній сфері є навіть небезпечними.

Таким чином, медична сестра, емоційно витримана, яка спроможна самостійно мислити, виконує професійні дії спокійно, рішуче і впевнено, викликає симпатію у хворого. Цілком очевидно, що все це вимагає від особистості медичної сестри постійної копіткої роботи над самовдосконаленням.

Валерія ПИЛИПЮК

ВІЙНА – ПСИХОТРАВМУЮЧИЙ ЧИННИК У ЖИТТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

*Науковий керівник – к. психол. н., доц. Валентина РАДЧУК
Буковинський державний медичний університет
Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича
Чернівці, Україна*

Актуальність. Від початку повномасштабного російського вторгнення психічне здоров'я української молоді зазнає істотних змін. Війна – як несприятливий соціально-політичний чинник та джерело травмуючих подій, підвищує ризик погіршення стану психічного здоров'я українців. Вона провокує появу таких негативних наслідків, як: посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), тривожні розлади (ТР), безсоння, нічні жахіття пов'язані з війною, депресія тощо.

Мета дослідження. Провести теоретико-методологічний аналіз впливу війни на психічне здоров'я молоді; з'ясувати, які травмуючі події призвели до погіршення їхнього психічного благополуччя та як з ними працювати.

Матеріали та методи. Задля досягнення поставленої мети було використано комплекс теоретичних методів дослідження: аналіз, порівняння, синтез та узагальнення даних, представлених у науковій літературі щодо впливу війни та провокованих нею несприятливих чинників на ментальне благополуччя української молоді.

Як джерела наукових і статистичних даних було використано три дослідження, в яких брали участь: 563 українських студенти, 1072 студенти закладів вищої освіти із західної України та 2766 учнів, що навчаються в українських школах, віком від 11 до 17 років відповідно. Використані способи дослідження обраної групи включали: Гарвардський опитувальник щодо травми-Р, ризик розвитку ПТСР за МКХ-11 та КПТСР (CPTSD; International Trauma Questionnaire-Р), мультиноміальну логістичну регресію, Афінську шкалу безсоння (AIS), Анкети здоров'я пацієнта-9 та Генералізованого тривожного розладу-7.

Результати дослідження. Дев'ять із десяти українських студентів (91,5%) повідомили про принаймні одну травмуючу подію, пов'язану з війною, кожен п'ятий (20,8%) – про чотири чи більше

травмуючих подій. Найчастіше повідомлялося про бойові дії, пов'язані з війною (59,5%), примусове розлучення з членами сім'ї у наслідок війни (54,5%), відсутність прихистку (53,3%) та вбивство або насильницька смерть члена сім'ї чи друга (15,6%). Частота ймовірного ПТСР за МКХ-11 і загального ПТСР становила 12,4% і 11,2% відповідно. Аналіз мережі виявив, що пов'язаний із війною ПТСР має найбільший вплив на періодичність нічних жахів і тяжкість симптомів безсоння. Студенти із дослідної групи також мали значно підвищений ризик ПТСР, сильної тривоги і помірно важкої/тяжкої депресії.

Висновки. Високі показники за скринінговими шкалами для виявлення ПТСР підкреслюють порушення психічного здоров'я українських студентів і потребу у втручаннях, орієнтованих на травми, для постраждалого від війни населення. Симптоми ПТСР, пов'язані з нинішньою війною, мають найбільший вплив на такі чинники психічного здоров'я, як: ТР, безсоння, нічні жахіття, депресія тощо. Тому ПТСР, пов'язаний із війною, має бути пріоритетним у лікуванні студентів закладів вищої освіти України та школярів. Однак, найефективнішими можуть бути мультидисциплінарні програми втручання, які зможуть охопити лікування симптомів ПТСР (видіння, безсоння, тривогу) нарізно.

Використані джерела:

1. WORLD HEALTH ORGANIZATION. *Mental health - World Health Organization (WHO)* 30 March 2018.
2. Osokina O, Sihwal S, Bohdanova T, Hodes M, Sourander A, Skokauskas N. *Impact of the Russian Invasion on Mental Health of Adolescents in Ukraine. J Am Acad Child Adolesc Psychiatry.* 2023 Mar;62(3):335-343. doi: 10.1016/j.jaac.2022.07.845. Epub 2022 Oct 29. PMID: 36441074.
3. Lotzin A, Morozova-Larina O, Paschenko S, Paetow A, Schratz L, Keller V, Krupelnyska L. *War-related stressors and ICD-11 (complex) post-traumatic stress disorders in Ukrainian students living in Kyiv during the Russian-Ukrainian war. Psychiatry Res.* 2023 Dec;330:115561. doi: 10.1016/j.psychres.2023.115561. Epub 2023 Nov 2. PMID: 37956590.
4. Pavlova I, Rogowska AM. *Exposure to war, war nightmares, insomnia, and war-related posttraumatic stress disorder: A network analysis among university students during the war in Ukraine. J Affect Disord.* 2023 Dec 1;342:148-156. doi: 10.1016/j.jad.2023.09.003. Epub 2023 Sep 9. PMID: 37690539.

Катерина ПОЛЕЖАКА, Алла БОРИСЮК

**РОЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ
В УМОВАХ ВІЙНИ**

*Науковий керівник – д. психол. н., проф. Алла БОРИСЮК
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Війна – це жахливий досвід, який, на жаль, зараз торкається кожного українця, когось безпосередньо, а хтось відчуває вплив військового стану на психіку опосередковано. Як казав воєнний історик Флавій Вегетій Ренат: «Війна приємна тільки тим, хто не зазнав її». Психологічне здоров'я під час війни стає пріоритетним питанням, адже війна може призвести до виникнення та розвитку низки психологічних проблем й довгострокових наслідків, зокрема, таких як посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), тривога, депресія, зловживання психотропними речовинами.

Сьогодні функціонує низка волонтерських рухів за різними напрямками, які допомагають як військовим, так і цивільному населенню. Багато волонтерів працює в реабілітаційних, психологічних центрах, проте, на жаль, часто допомога може надаватись неякісно, через недостатню кількість кваліфікованих спеціалістів, обмеженість ресурсів, стигматизацію психічних розладів, відсутність закриття базових потреб, внаслідок чого може виникнути ретравматизація.

На нашу думку, знання та навички щодо самодопомоги сьогодні, як ніколи, є надзвичайно ресурсними та можуть допомогти впоратись з гострим стресом, зменшити ризик розвитку психічних захворювань та відновити психологічне благополуччя. Самодопомога містить турботу про себе (сюрпризи, затишок, здорове харчування, повноцінний сон тощо); фізичні вправи (дихальні вправи, йога, медитація та ін.); інформаційну гігієну (обмеження часу для перегляду новин (дозованість)); наявність підтримки від близьких, друзів, приятелів, знайомих. Звернення за фаховою допомогою у разі потреби є надзвичайно важливою практикою. Необхідно поширювати інформацію про методи самодопомоги як онлайн, за допомогою соціальних мереж, веб-сайтів, так і офлайн (інформація про програми тренінгів, семінарів, розповсюдження буклетів).

Війна – це складний виклик як для фізичного, так і для психічного здоров'я. Знання та навички з самодопомоги, якісна психологічна допомога та підтримка можуть допомогти зберегти психічне здоров'я в цей складний час.

Таїсія ПОЛТОЛЯРНА, Алла БОРИСЮК

ЗНАЧУЩІСТЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

*Науковий керівник – д. психол. н., проф. Алла БОРИСЮК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Війна – збройний конфлікт між державами або іншими суб'єктами, що негативно впливає на психічне здоров'я і благополуччя людей різного віку.

Психічне здоров'я в умовах війни стає однією із найбільш актуальних проблем, які потрібно вирішувати якомога швидше, адже при відсутності психологічної допомоги може розвинутися страх, надмірна тривога, стрес, а також різні психічні патології як у військовослужбовців, так і у цивільного населення. Військові конфлікти породжують екстремальні умови, що є загрозою для життя, ризиком втрати близьких людей тощо.

Існує декілька аспектів, що описують, до яких порушень психічного здоров'я може призвести війна. Наявність збройного конфлікту детермінує:

1. посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) (цей розлад породжує відчуття тривоги, страху, нічні кошмари та відчуття відокремленості від оточуючих);

2. депресію і тривожні розлади (постійний стрес, втрата близьких і невпевненість у майбутньому можуть спричинити розвиток депресії та тривожних розладів, які серйозно погіршують якість життя та здатність людини до нормального функціонування); почуття провини та безнадійності (участь у війні, думки про страждання інших людей – це може призвести до важких психічних станів та втрати віри у себе); порушення соціальної адаптації (люди, які були свідками воєнних дій, можуть мати значні труднощі у налагодженні контакту з оточуючими та інтеграції в суспільство через відчуття відокремленості та неприйняття). Крім того, війна може призвести до збільшення ризику вживання алкоголю і наркотиків.

Для збереження психічного здоров'я і благополуччя держава повинна впроваджувати психологічні програми та послуги. Цими заходами можуть бути: психологічна допомога, психотерапія, групові

сесії підтримки та навчання стратегіям для подолання стресу. Додатково важливо проводити профілактичну роботу серед населення та забезпечувати доступ до необхідних медичних та психологічних послуг для тих, хто вже зустрівся з психічними проблемами через війну.

Загалом, підтримка психічного благополуччя повинна займати провідне місце серед найважливіших питань, адже забезпечивши таку підтримку, ми зможемо гарантувати надійне, мирне, а головне – психічно здорове майбутнє покоління України.

Олександра РУДЬКО, Любов ВЛАСИК

**ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ
У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСВІТІ**

*Науковий керівник – к. мед. н., доц. Любов ВЛАСИК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Емоційний інтелект (EI) це здатність усвідомлювати та управляти власними емоціями й емоціями інших людей. Емпатія (співпереживання) як прояв EI, є необхідною для підтримки один одного у період війни в Україні, а для працівників системи охорони здоров'я є найважливішою «soft skills». У вітчизняній психодіагностиці досі немає єдиної ефективної методики оцінювання рівня EI у сфері професійної діяльності (Широн, 2022). Існує два підходи в опитувальниках з емоційної грамотності: EI як набір здібностей та EI як набір особистих якостей.

Мета: дослідити найбільш поширені методики вивчення та сприяння EI з метою впровадження більш прийнятних форм в освітню сферу охорони здоров'я в Україні.

Матеріали і методи: матеріалами були наукові публікації в PubMed та результати розвідувального опитування серед студентів БДМУ у березні 2024 року за адаптованою онлайн формою MSCEIT. Застосований бібліосемантичний та соціологічний методи.

Результати: Серед існуючих тестових методик вивчення EI однією з найперших та найбільш розповсюджених є MSCEIT: Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test, 1990 р. Модель тесту складається з чотирьох гілок, які вимірюють наступні набори здібностей: вміння розпізнавати, що ви відчуваєте, і що відчувають ті, хто вас оточує (1); породжувати емоцію, а потім міркувати з цією емоцією (2); розуміти складні емоції та емоційні «ланцюжки» (3); керувати та регулювати емоції в собі та інших (4). Люди, які отримали низькі бали у сприйнятті емоцій потребують зміни самооцінки. Хтось із низьким рівнем розуміння емоційних ланцюжків і сумішей матиме мало емпатії. За MSCEIT навички можна розвивати з часом і навчанням на відміну від методик визначення EI як шаблону поведінки. За змішаної моделі EI вважають сумішшю рис, компетенцій і здібностей (Bru-Luna et al., 2021). Дослідженнями

було виявлено, що жінки, як правило, отримують вищі результати в тестах EI або тестах на емпатію, ніж чоловіки, більш виражено, якщо це вимірюється за допомогою самооцінки (Fischer, Kret & Broekens, 2018). Дослідники інтелекту та особистості ставлять під сумнів саме існування EI (O'Connor et al., 2019).

Проведене нами апробаційне опитування засвідчило, що більшість студентів отримали високі бали за кожне з 20-ти запитань 4-х гілок. Оцінка EI багато в чому залежить від самооцінки та може змінюватися від бажання бути кращим, тому тестування оцінюється індивідуально та в динаміці. Проте вже зараз для підвищення EI потрібно рефлексувати щодо власних емоцій та прислухатися до почуттів іншої людини (біль, смуток). На рівні молодіжних колективів вважаємо за необхідне популяризацію художньої літератури, організацію сучасних форм літературних клубів та обговорень.

Висновки. Методики визначення EI потребують подальшого вивчення та адаптації до особливостей конкретної країни, менталітету та виду зайнятості людей. Одним із векторів діяльності студентського самоврядування вбачаємо роботу із заохочення до емпатичної поведінки студентів-медиків.

Софія САМБОРСЬКА, Алла БОРИСЮК

ВПЛИВ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ НА ВІДЧУТТЯ САМОТНОСТІ У ВЕТЕРАНІВ: ПРИЧИНИ ТА МЕТОДИ ВИРІШЕННЯ

*Науковий керівник – д.психол.н., проф. Алла БОРИСЮК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Незалежно від тривалості війна наносить величезну травму. Особливо це відчувають військові, які часто почуваються самотніми, залишеними, непотрібними. Самотність – один із психологічних термінів, який описує почуття відсутності зв'язку та ізоляції від інших людей. Це стан, коли особистість почувається такою, яка живе сама по собі, без особистісних зв'язків та підтримки. Самотність може мати різні причини та наслідки, що потребують уваги й розуміння.

Виділяють низку причин, що детермінують виникнення почуття самотності. По-перше, це травматичні події, що пережили військові під час служби. Вони можуть стати причиною появи посттравматичного стресового розладу та відчуття відокремлення від родини, друзів та навколишнього світу загалом. По-друге, втрата рідних, друзів, побратимів. Коли особистість залишається зі своїми спогадами наодинці, виникає глибоке відчуття самотності й туги. По-третє, повернення в цивільне середовище часто відбувається з труднощами. Виникають непорозуміння, після яких почуття самотності та навіть непотрібності може посилитися.

Основним методом для зменшення цього стану – це підтримка зі сторони близьких та оточення. Потреба в підтримці від оточення в ці моменти дуже важлива для усвідомлення особистістю її значущості. Також надзвичайно важливою є можливість отримати психологічну допомогу. Створення спеціальних спільнот і груп для ветеранів – хороший метод для вирішення проблеми самотності.

Отже, у подоланні відчуття самотності й незначущості важливу роль відіграє психологічна допомога. Варто пам'ятати, що підтримка є нашою головною зброєю в боротьбі із самотністю, адже саме вона допоможе на шляху відновлення зв'язку з оточуючим соціальним середовищем

Софія СВІЖЕВСЬКА

ОСОБЛИВОСТІ СЕКСУАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ В УМОВАХ ВІЙНИ

*Науковий керівник – викл. Микита ГЛУЩЕНКО
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Під час війни люди переживають глибинні кризи. На фоні сильного стресу виникають проблеми із сексуальним здоров'ям, що впливає не лише на інтимні взаємини з партнером чи партнеркою, а й на психосоматичний стан. Всесвітня організація охорони здоров'я (WHO) визначає сексуальне здоров'я як стан повного соматичного, емоційного, інтелектуального та соціального благополуччя щодо сексуальності, а не тільки відсутність хвороби, або будь-яких інших порушень. Сексуальне здоров'я передбачає позитивне відношення до сексуальності та статевих стосунків, можливість безпечно вести статеве життя, що приносить задоволення, відсутність примусу, а також дискримінації і насильства[1].

У період зрілої юності відбувається суттєва перебудова особистості, зумовлена змінами соціальної ситуації розвитку. У період зрілої юності завершуються процеси біологічного дозрівання, однією з найважливіших потреб особистості стає інтелектуальний розвиток, посилюється емоційна стабільність, у міжособистісних стосунках важливого значення набуває спілкування з ровесниками, особливо у інтимних взаємостосунках [3].

Індивідуально психологічні тенденції виступають головними факторами впливу на сексуальну сферу особистості. Науковці В. Снелл і Т. Фішер описують особистісні тенденції, які впливають на сексуальне здоров'я, а саме: сексуальна впевненість; сексуальна одержимість; локус сексуального контролю; сексуальне самоусвідомлення; сексуальна мотивація; сексуальна тривога; сексуальна депресія; сексуальна асертивність; сексуальний моніторинг; страх сексуальних стосунків; сексуальне задоволення [4].

Найбільш чутливими тенденціями в умовах війни виступають сексуальна депресія та сексуальна асертивність. Сексуальна депресія виражається зниженням або відсутністю сексуального збуджен-

ня. В. Снелл і Т. Фішер вказують, що пригніченість сексуальної сфери у час війни пов'язана з виснаженням функціонального стану організму унаслідок тривалого стресового чинника. Також, відповідно до емпіричного дослідження Малютіна К. сексуальна асертивність у часи війни є нижчою за середній рівень, що свідчить про зниження тенденції особистості діяти та поводитися у незалежний, самостійний спосіб стосовно власної сексуальності. Науковці зауважують, що такі результати спричинені особливостями української культури, де тенденція особистості діяти та поводитися в незалежний, самостійний спосіб стосовно власної сексуальності сприймається як порушення культурної норми, оскільки високими цінностями були «сором'язливість», «цнотливість», «поступливість» у міжособистісних стосунках[2, 4].

Отже, сексуальне здоров'я – це стан повного соматичного, емоційного, інтелектуального та соціального благополуччя щодо сексуальності. Війна має значний вплив на сексуальне здоров'я українців, що супроводжується збільшенням виникнення у суспільстві сексуальної депресії спричиненої довготривалим стресовим чинником. Теоретично вивчено, що зменшилась тенденція українців діяти та поводитися у незалежний, самостійний спосіб стосовно власної сексуальності.

Використані джерела:

1. *World Health Organisation: Sexual Health.*
2. URL: https://www.who.int/health-topics/sexual-health#tab=tab_1
3. Малютіна К.Л. Сексуальне життя української молоді в умовах повномасштабного вторгнення. *Габітус*. 2023. №47. С.132-136
4. Поліщук В.М. Вікова та педагогічна психологія: навчальний посібник. Суми: ВТД «Університетська книга». 2005, С.114-118.
5. Snell W. E., Fisher T. *The Multidimensional Sexuality Questionnaire: An Objective Self-Report Measure of Psychological Tendencies Associated With Human Sexuality. Sexual Abuse A Journal of Research and Treatment* №6(1). P. 27-55

Софія СИЛЬНИЦЬКА, Алла БОРИСЮК

СТРЕС ТА ПСИХОТРАВМА ЯК ЧИННИКИ ПОРУШЕННЯ АДАПТАЦІЇ

*Науковий керівник – д. психол.н., проф. Алла БОРИСЮКА
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

У Міжнародній класифікації хвороб-10 зазначено, що порушення адаптації є «станом суб'єктивної тривоги та емоційного розладу, які часто заважають виконанню соціальних функцій та діяльності, що виникають у період адаптації до серйозних змін у житті або стресових життєвих подій» [1]. Симптоми можуть бути різними, починаючи від депресивного настрою, тривоги до відчуття нездатності адаптуватися, виконувати повсякденні завдання тощо. Згідно з класифікаторами, розлад адаптації – це негативна реакція на психосоціальний стресор або множинні стресори (наприклад, хвороба, конфлікти в сім'ї, інвалідність тощо) [2].

Стрессова ситуація характеризується суттєвими фізичними, а також психічними навантаженнями, що порушують звичне життя особистості. Тривалий стрес може спричинити зниження імунітету, проблеми зі сном, апетитом та інші фізичні та психосоматичні прояви. З психологічної точки зору, стрес може призвести до тривожності, депресії, втоми та інших психічних проблем, які ускладнюють адаптацію до нових умов.

Психотравматична ситуація, на відміну від стрессової, пов'язана з фактом або загрозою смерті, серйозного тілесного ушкодження чи сексуального насильства. Психотравма може мати довгостроковий вплив на психічне здоров'я та здатність людини адаптуватися до життєвих змін. Вона може викликати посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), який супроводжується такими симптомами, як відчуття тривоги, переживання, флешбеки, а також фізичні симптоми, такі як підвищений пульс, збільшене потовиділення тощо.

Порушення адаптації може виникати внаслідок стресу чи психотравми. Такі зміни можуть перешкоджати здатності людини зосередитися, приймати рішення, вирішувати проблеми та взаємодіяти з іншими людьми. Також вони можуть підірвати віру у власні сили та здатність подолати труднощі.

Однак існують шляхи подолання стресу й психотравми та сприяння адаптації. До таких шляхів належать психологічна підтримка, психотерапія, релаксаційні техніки, здоровий спосіб життя та підтримка близьких людей.

Використані джерела:

1. Міжнародний класифікатор хвороб-10.

URL: <https://kod.poltavalk.com.ua/mkkh-10-am/66-klas-5-rozlady-psykhiky-ta-povedinky-f00-f99/549-f40-f48-nevrotichni-pov-yazani-zi-stresom-ta-somatoformni-rozladi>

2. Міжнародний класифікатор хвороб-11.

URL: <https://icd.who.int/browse/2024-01/mms/en>

Діана СОБКО, Ігор НАВЧУК, Галина НАВЧУК

**МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ
МЕНЕДЖМЕНТ РЕАБІЛІТАЦІЇ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ З АМПУТОВАНИМИ КІНЦІВКАМИ**

Науковий керівник – к. мед. н., доц. Ігор НАВЧУК

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича,

Буковинський державний медичний університет

Чернівці, Україна

Актуальність. Загарбницька війна, розв'язана росією, додала чимало викликів українській системі охорони здоров'я. З-поміж низки проблем сьогодні актуальним, як ніколи, є питання менеджменту реабілітації (психологічної, фізичної та соціальної) осіб, зокрема наших мужніх захисників і захисниць після ампутації. Саме чітко скоординована робота вузькопрофільних фахівців може забезпечити позитивний результат.

Мета. З'ясувати переваги міждисциплінарного командного підходу до реабілітації військовослужбовців з ампутованими кінцівками.

Матеріал. Наукові медичні джерела за останні 5 років.

Методи дослідження. Описовий, аналітичний і бібліосемантичний.

Результати дослідження. Створення реабілітаційних центрів/відділень лікарень, а також залучення різних фахівців до відновлення осіб з ампутованими кінцівками, насамперед військовослужбовців, за даними літератури, є першим кроком на шляху до вирішення цієї проблеми. У процесі пошуку ефективних методів і засобів досягнення якнайкращого результату стала очевидною потреба в застосуванні міждисциплінарного підходу та залученні до роботи команди вузькопрофільних лікарів. Для максимальної ефективності всі члени команди мають діяти злагоджено, відповідно до алгоритму та протоколів, до того ж знати і свою роль, і роль інших фахівців. Склад команди на кожному етапі повинен відповідати типу надання послуг, якої потребує пацієнт-військовослужбовець. При цьому він має бути невід'ємним її членом, його бажання й очі-

кування повинні враховуватися під час прийняття рішень. Така взаємодія забезпечує кращий результат, особливо якщо реабілітаційний маршрут (план) пацієнта й перелік послуг міждисциплінарної допомоги наперед узгоджено. Варто зазначити, що психологічна й психотерапевтична допомога має надаватися військовослужбовцю з ампутованою кінцівкою на всіх етапах реабілітації.

Детальна поінформованість пацієнтів з ампутованими кінцівками та осіб, які за ними доглядають, щодо можливого плану відновлення допоможе залучити їх до процесу менеджменту. Наприклад, відповідно до заявлених очікувань і бажань разом з фізичним терапевтом та протезистом обрати протез, з'ясувати особливості (правила) його експлуатації. Після цього детально обговорити питання його підгонки / припасування, що є частиною фізіотерапевтичного втручання. Також скласти програму вправ, регулярне виконання яких забезпечить відновлення функцій. Звісно, все це можливе за умови злагодженої роботи згаданих вище фахівців, які до того ж іще мають допомогти військовослужбовцеві опанувати навички використання протеза та повинні попередити про можливі ускладнення під час його використання і розповісти про способи їх вирішення.

Висновок. Отже, продуманий менеджмент, зокрема спільна й злагоджена робота мультидисциплінарної команди, детальна поінформованість військовослужбовців з ампутованими кінцівками про етапи, способи й методи реабілітації покращують їх психологічний статус, сприяють відновленню функціональних можливостей, соціальній адаптації та викликають довіру до медицини.

Анастасія СМІРНОВА, Алла БОРИСЮК

ВПЛИВ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ НА МОТИВАЦІЙНУ СФЕРУ ОСОБИСТОСТІ

*Науковий керівник – д.психол.н., проф. Алла БОРИСЮК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Як зазначав Еріх Марія Ремарк, мотивація – це ключ до внутрішнього світу людини. Вона формує наше бачення світу, наші цінності і наші дії. Мотиваційна сфера особистості – це складна динамічна система, що визначає поведінку та діяльність людини [1]. Її формування та розвиток залежить від численних факторів, як зовнішніх, так і внутрішніх. З покоління в покоління людство досягає прогресу завдяки спільному прагненню до розвитку. Тільки завдяки мотивації ми можемо досягати вагомих успіхів у низці сфер життєдіяльності.

Війна в Україні суттєво вплинула на мотиваційну сферу українців. З одного боку, війна згуртувала людей та збільшила їхню мотивацію до захисту своєї країни. З іншого – війна спричинила психологічний стрес, який негативно впливає на мотиваційну сферу особистості загалом [2]. Серед негативного впливу можна відзначити: зростання рівня тривоги та депресії, втрата сенсу життя, зміна пріоритетів та цінностей тощо.

Проте з'явилися і позитивні впливи на сферу мотивації. Серед них варто відмітити наступні: підвищення рівня патріотизму та єдності (війна згуртувала українців та збільшила їхню мотивацію до захисту своєї країни), зростання мотивації до саморозвитку (багато людей прагнуть оволодіти новими навичками та здобути нові знання, щоб бути більш корисними для своєї країни), підвищення цінності життя (люди стали більше цінувати власне життя та життя близьких людей) [3].

Окрім такого суттєвого чинника, як активні воєнні дії, на мотиваційну сферу особистості впливають також зовнішні і внутрішні фактори, що постійно працюють в тандемі. До зовнішніх відносимо такі, як соціальне середовище (адже сім'я, друзі, однолітки, культура та суспільство загалом значно впливають на формування мотивів та цілей особистості), освітня система (рівень та якість освіти, доступ до інформації та знань впливають на мотивацію до

навчання та саморозвитку), економічні умови (рівень життя, доступність ресурсів, можливості для працевлаштування та кар'єрного зростання впливають на мотивацію до праці та досягнення успіху) [3]. Серед внутрішніх чинників варто виділити: біологічні (темперамент, тип нервової системи, генетична схильність до певних видів діяльності, що впливають на мотиваційну сферу особистості), психологічні (самооцінка, рівень домагань, ціннісні орієнтації, особистісні особливості), життєвий досвід (пережиті події, успіхи та невдачі, набуті знання та навички, що формують мотивацію до подальшої діяльності.)

Отже, війна в Україні суттєво вплинула на мотиваційну сферу українців. Цей вплив є комплексним, багатогранним і динамічним. Зміни в мотиваційній сфері значно залежать від перебігу війни та індивідуальних особливостей особистості.

Використані джерела:

1. Герасимчук, О. В. (2022). Вплив воєнних дій на психологічний стан та мотиваційну сферу особистості. *Науковий вісник Національного університету «Острозька академія»*, 28(2), 33-37.
2. Дмитрук, О. В. (2022). Психологічні особливості мотивації особистості в умовах війни. *Теоретична та практична психологія*, 4(2), 22-28.
3. Загороднюк, О. В. (2022). Вплив воєнних дій на ціннісні орієнтації та мотиваційну сферу особистості. *Вісник Національного університету «Києво-Могилянська академія»*, 53, 158-164. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/27204>

Ірина ФІЛІП, Алла ЗОРІЙ

ПІДТРИМКА МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Науковий керівник – ас. Алла ЗОРІЙ
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україн*

Актуальність. У період радикальних змін у будь-якому суспільстві завжди виникає потреба у зміцненні ментального здоров'я громадян. Українці впродовж десятиліть потерпають від стресів, пов'язаними з політичними змінами (помаранчева революція, революція гідності), з повномасштабним вторгненням росії в Україну на тлі пандемії COVID-19. В Україні створювалися психологічні центри з метою надання допомоги тим, хто її потребує, але на державному рівні ця робота розпочалася з початком військового вторгнення росіян.

Відповідно до проведеного пілотного дослідження «Індекс майбутнього» майже половина дітей в Україні – 44% – мають ознаки потенційного посттравматичного стресового розладу. А це означає, що дітям важко концентруватися (про це сказали 35% опитаних), вони легко засмучуються або вступають у бійку (30% опитаних), почуваються самотніми (27% опитаних), мають проблеми зі сном (23% опитаних). Дана статистика підтверджує на перспективу потенційно низькі показники ментального здоров'я здобувачів освіти. У кожному закладу вищої представлена система психологічного супроводу здобувачів освіти: введення до штату посади практичного психолога, надання методичних рекомендацій учасникам освітнього процесу, проведення просвітницьких заходів тощо.

У період війни виникла нагальна потреба у навчанні волонтерів з надання першої психологічної допомоги, за аналогом надання першої медичної допомоги, наприклад у Буковинському державному медичному університеті під керівництвом фахівців Медико-психологічного центру систематично відбувається навчання з надання першої психологічної допомоги і найбільше залучаються студенти за спеціальністю «Медична психологія». Актуальним і необхідним є створення платформи для підтримки ментального здоров'я на сайті кожного закладу вищої освіти, що максимально

дає можливість кожному студенту відшукати необхідну інформацію чи отримати допомогу. Таким чином, з метою підтримки ментального здоров'я здобувачів освіти, майбутньої еліти українського суспільства, у закладах вищої освіти необхідно проводити роботу зі створення якісної системи психологічного супроводу студентів, яка передбачає проведення інформаційних, просвітницьких та профілактичних заходів. Молодь формує майбутнє української держави, а студенти – в перспективі її керманичі в різноманітних галузях народного господарства, тому питання ментального здоров'я здобувачів освіти – це запорука успіху та процвітання України.

Використані джерела:

1. *Фундація Олени Зеленської презентувала результати дослідження «Індекс майбутнього»* // Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3832706-fundacia-oleni-zelenskoi-prezentuvala-rezultati-doslidzenna-indeks-majbutnogo.html>
2. *Фахівці НМУ створили платформи для підтримки ментального здоров'я студентів і колег* <https://nmuofficial.com/news/fahivtsi-nmu-stvoryly-platfomy-dlya-pidtrymky-mentalnogo-zdorov-ya-studentiv-i-koleg/>

Алла ЧОРНА, Ніна ЗОРІЙ

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МЕДИЧНОЇ СЕСТРИ ВІДДІЛЕННЯ ІНТЕНСИВНОЇ ТЕРАПІЇ

*Науковий керівник – к. філос. н., доц. Ніна ЗОРІЙ
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Актуальність. Професійна соціалізація медичної сестри передбачає не тільки набуття комплексу професійно-значущих компетентностей, але й володіння ефективними навичками професійного спілкування, особливо у відділенні інтенсивної терапії.

Метою роботи є визначення особливостей та специфіки професійного спілкування медичної сестри відділення інтенсивної терапії

Завдання дослідження: провести аналіз особливостей та специфіки професійного спілкування медичної сестри відділення інтенсивної терапії, визначити умови ефективного формування комунікативних навичок професійного спілкування в системі «лікар-медична сестра».

Стандарти освіти підготовки випускника закладу вищої освіти за спеціальністю «Медсестринство» передбачають навчальні дисципліни, метою яких є формування навичок професійного спілкування медичної сестри, але є потреба в диференціації та систематизації психолого-педагогічних знань, умінь та навичок щодо професійної діяльності медичної сестри у тому чи іншому відділенні медичних лікувальних установ, зокрема відділення інтенсивної терапії.

У процесі професійної соціалізації медична сестра налагоджує комунікаційні зв'язки з іншими людьми, що відносяться до даного професійного середовища, взаємодіє з ними, тому для неї важливо розуміти психологічні властивості їхнього емоційного стану і поведінки, проектувати наслідки своїх дій. Психологічні знання дадуть можливість медичній сестрі: пізнати свій внутрішній світ та визначити власні ресурси покращення ментального здоров'я;

навчитися керувати власною поведінкою; краще розуміти інших людей і взаємодіяти з ними, тобто розвивати емпатійні властивості.

На нашу думку, психологічні знання потрібні і для підвищення ефективності власної професійної діяльності медичної сестри, найповнішого використання особистісного потенціалу, налагодження стосунків між членами трудового колективу та між пацієнтами та їхніми родичами.

У відділенні інтенсивної терапії велике значення у проведенні лікування та догляду має успішне професійне спілкування лікаря і медичної сестри, що ґрунтуються на основних принципах взаємодії, зокрема: чіткого розмежування функцій, – особливості спілкування передбачають трансляцію дозованої комунікації у межах виконання професійних обов'язків лікаря і медичної сестри; чіткого функціонального обмеження, – коли медична сестра робить свою роботу в межах повноважень, на основі призначення лікаря. Варто зазначити, що відповідно до даного принципу на практиці інколи можна спостерігати ситуацію, коли лікар авторитарною лексикою знецінює діяльність медичної сестри або навпаки надмірна наполегливість медичної сестри у наданні професійної поради призводить до конфлікту; партнерства, – професійне спілкування «лікар-медична сестра» відбувається у межах здійснення лікувального процесу та етапів проведення екстрених медичних процедур, мовою термінів та констатації очевидних результатів і процесів, пов'язаних з конкретною ситуацією.

Таким чином, якість професійного спілкування у відділенні інтенсивної терапії в системі «лікар-медична сестра» має велике значення, оскільки злагоджена, безконфліктна робота лікаря та медичної сестри зменшує емоційну напругу та підвищує показники ефективності роботи відділення. З цією метою корисним є проведення профілактичних, практичних соціально-психологічних заходів щодо ефективного професійного спілкування, з метою уникнення в подальшому професійного вигорання.

Використані джерела:

1. Абдюрахімова Ц, Мухаровська І, Клебан К, Сапон Д, Калачов О. *Особливості комунікації у медичному середовищі (методичні рекомендації). Електронний ресурс*// Режим доступу: <https://uk.e-medjournal.com/index.php/psp/article/view/212#title-1>

Василь ЦОЛА

НАСЛІДКИ ПЕРЕНЕСЕНОГО ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ

*Науковий керівник – к. мед. н., доц. Віталій СМАНДИЧ
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Вступ. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) – це хронічне порушення психічного стану, що може розвинути після травматичної події. Близько 8% чоловіків та 20% жінок, що пережили травматичні події, мають ПТСР. В умовах війни поширеність захворювання значуще зростає як серед військових так і серед цивільного населення.

Мета. Метою даної теми є вивчення найпоширеніших наслідків перенесеного ПТСР у короткотривалій та далекій перспективі.

Основна частина. Наслідки посттравматичного стресового розладу (ПТСР) можуть включати в себе погіршення якості життя. Симптоми, такі як тривога, депресія та повторні спогади, можуть суттєво впливати на здатність особи насолоджуватися життям та виконувати повсякденні обов'язки. ПТСР може впливати на фізичне здоров'я, призводячи до погіршення сну, зниження імунітету, збільшення ризику серцевих захворювань та інших медичних проблем. Люди з ПТСР можуть відчувати відчуженість та відокремленість від оточуючих, що може призвести до соціальної ізоляції та проблем зі здійсненням міжособистісних відносин, впливати на взаємодію з близькими людьми, що може призвести до конфліктів та розривів відносин.

Значно зростає ризик зловживання речовинами. Деякі люди з ПТСР можуть використовувати алкоголь, наркотики або інші речовини для зняття стресу та зниження дискомфортних симптомів, що може призвести до залежності та інших соціальних, психологічних та фізичних проблем.

У важких випадках ПТСР може призвести до розвитку психічних розладів, таких як депресія, панічні атаки, а також до погіршення здатності концентрації та прийняття рішень, може впливати на когнітивні функції, що призводить до складнощів у виконанні роботи або навчанні.

Люди з ПТСР мають підвищений ризик самогубства через відчуття безнадійності, безпорадності та втрати надії на поліпшення. Симптоми ПТСР можуть призвести до втрати роботи, зниження професійної продуктивності та економічних труднощів через обмеження у працевлаштуванні, збільшення ризику травм та нещасних випадків через знижену увагу та відсутність обережності.

Висновки. Через різноманітність наслідків і проявів ПТСР у різних людей не можна говорити про однаковий підхід і чіткість діагностичних критеріїв. Зважаючи на теперішнє становище, потрібно мати на увазі, що ті чи інші прояви ПТСР можна зустріти навіть серед людей котрі жодного разу не опинялись під кулями, що варто брати до уваги при діагностуванні тих чи інших соматичних чи психологічних розладів.

Використані джерела:

1. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/24930003/>
2. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5604756/>
3. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/20135699/>
4. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/36728194/>

Микита ЩЕТИНІН

МОДЕЛІ ПСИХО-ПОВЕДІНКОВИХ РЕАКЦІЙ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

*Науковий керівник – к. філос. н., доц. Наталія ЗІНЧЕНКО
Полтавський державний медичний університет
Полтава, Україна*

Актуальність: здобувачі освіти вікової категорії 18-22 роки часто переживають кризу 20 років, оскільки рівень відповідальності зростає. Саме в цей період формуються поведінкові реакції, що супроводжуються протягом усього життя. В умовах мирного та до-пандемічного часу молодь жила активним студентським життям, проте сьогодні змінило шлях дорослішання, виникла необхідність глибокого аналізу дистанційного навчання та його впливу на тайм-менеджмент здобувача освіти.

Мета: визначити позитивні та негативні тенденції впливу дистанційного навчання на психоемоційний стан здобувачів освіти.

Матеріали та методи: робота над дослідженням проходила у кілька етапів: перший – аналіз статистичних соціологічних досліджень; другий – систематизація та опрацювання отриманої інформації з метою поділу студентів на відповідні групи (в залежності від їх моделі поведінки в різних умовах) та проектування методів подолання проблем у кожній із груп.

Результати: в результаті нашої розвідки методом факторного аналізу, було визначено 4 головні групи здобувачів освіти залежно від моделей поведінки, котрі перебували в умовах дистанційного навчання. Перша група – «Саморозвиток». Для представників даної групи характерне використання вільного часу з метою покращення власного рівня життя (спорт, хобі, читання, навчання). Друга група – «Рекрейтори» – специфікою їх поведінки є інвестиція у власний відпочинок, надають перевагу сну, перегляду фільмів та серіалів. Третя – «Гедоністи» – витрачають свій час на купівлю речей та їжі онлайн, вживання алкоголю та секс. Четверта група «Нетворкери» – приділяють час спілкуванню з іншими людьми і це їх сенс життя.

Висновок: дистанційне навчання має значний вплив на здобувачів освіти, оскільки збільшується тривалість проведеного часу в гаджеті, що знижує рухову активність і впливає на якість сну та не абияк – на соціалізацію. В умовах дистанційного навчання формується вразлива група студентів для яких властиво деструктивне використання власного часу. Існує необхідність роботи з ними на рівні навчального закладу за допомогою заходів, що будуть приносити не лише користь, а й задоволення: оптимізація навчального процесу шляхом інтерактивності та тайм-менеджменту; організація практичних занять, лекцій та семінарів мотивуючого характеру.

Анастасія ЧЕРНЕГА, Алла БОРИСЮК

РОЛЬ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ В ЗБЕРЕЖЕННІ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

*Науковий керівник – д. психол. н., проф. А. С. Борисюк
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Відповідно до підходу Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), психічне здоров'я розуміється як стан благополуччя, за якого людина реалізує власні здібності, може справлятися зі звичними стресами життя, може продуктивно та ефективно працювати на допомогу своїй громаді.

У документах ВООЗ визначено роль психічного здоров'я в життєдіяльності особистості та соціальних спільнот. Зазначається, що психічне здоров'я є фундаментальною основою для нашої колективної та індивідуальної здатності мислити, переживати емоції та взаємодіяти один з одним, заробляти на життя й насолоджуватися ним. Відповідно, психічне здоров'я розглядається як життєво важлива проблема для індивідів, громад та суспільства у всьому світі.

Наголошується, що психічне здоров'я пов'язане не тільки з хворобою або її відсутністю, а й стосується добробуту та переживання позитивних емоцій кожного з нас: нашого життя, роботи, стосунків, фізичного здоров'я та соціального середовища.

Згідно з підходом ВООЗ, психічне здоров'я визначається низкою соціально-економічних, біологічних та екологічних чинників, які впливають на його рівень в будь-який момент часу.

Також вказується на те, що погіршення психічного здоров'я пов'язане із швидкими соціальними змінами, стресовими умовами праці, гендерною дискримінацією, соціальною ізоляцією, нездоровим способом життя, погіршенням фізичного здоров'я та порушеннями прав людини. У цьому контексті можна говорити про те, що війна є найбільш вираженим негативним чинником, який впливає на психічне здоров'я особистості, оскільки цей чинник обумовлює пряму загрозу життю.

Психічне здоров'я особистості в умовах війни включає такі основні складові: 1) здатність справлятися з повсякденними стресами життя в умовах війни; 2) здатність налагоджувати стосунки з людьми в умовах війни; 3) здатність ефективно працювати на допомогу своїй організації, громаді та суспільству в умовах війни; 4) здатність реалізувати свої здібності в умовах війни.

Окрему групу проблем становить збереження та підтримка психічного здоров'я військовослужбовців різних категорій: тих, які беруть участь в активних бойових діях, тих, хто отримав поранення або перебуває на лікуванні та тих, хто пережив полон.

Поміж загальних особливостей психічного здоров'я, таких як стрес та загроза життю, які характерні для всіх груп населення, кожна окрема категорія має свої унікальні особливості. Наприклад, для внутрішніх та зовнішніх переселенців проблемою може бути адаптація до нових умов життя, водночас як для тих, хто переживав окупацію, основними можуть бути психологічні травми від втрат та насильства.

Отже, можна констатувати, що психічне здоров'я, визначене як стан благополуччя, відіграє ключову роль у житті індивіда та соціальних спільнот.

Використані джерела:

1. Карамушка Л.М. *Психічне здоров'я особистості під час війни: як його зберегти та підтримати; Методичні рекомендації.* Київ. 2022. С. 7-8.

Юлія ШУМЕЙКО

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМИ ЕВТАНАЗІЇ В УКРАЇНІ: ВІЙСЬКОВИЙ КОНТЕКСТ

Науковий керівник – д.і.н., проф.

Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК

Буковинський державний медичний університет

Чернівці, Україна

Евтаназія (від грец. гарна смерть) – це припинення життя людини медикаментозним способом або ненадання їй необхідних медичних послуг. Ця процедура використовується у США, Бельгії, Німеччині, Швейцарії стосовно невиліковно хворих, осіб з інвалідністю, людей похилого віку. В Україні вона не дозволена з етичних та релігійних міркувань.

Починаючи з серпня 2022 року, авторці, тоді студентці 2 курсу медичного коледжу довелося проходити практику в міській лікарні № 4 у Дніпрі у відділенні анестезіології та інтенсивної терапії, де доглядала цивільних та поранених військових з передової.

Практика показала наскільки недооцінюється робота лікарів анестезіологів та реаніматологів, здається, що вони лише вводять медикаменти за розкладом, поки не стаєш присутнім під час реанімаційних заходів. Окрім уміння діяти негайно в екстрених ситуаціях, вони вирішують чи буде ця людина жити чи ні. До прикладу, якщо лікар бачить, що пацієнт знаходиться на межі між життям і смертю, він не проводить повноцінної реанімації у випадку зупинки серця. Це викликає обурення і злість, але враховується, що реанімація – дуже болючий процес для людини, під час якого може травмуватися грудна клітина і пацієнт може стати особою з інвалідністю.

На думку авторки, у випадку з військовими лікар бореться за пацієнта до останнього, але в реальному житті дещо інакше. За менше ніж рік роботи в реанімаційному відділенні авторка стала свідком двох випадків, коли доцільніше було провести евтаназію. Йдеться про двох військових 35 і 40 років, які були у дуже важкому стані. Коли приїхали родичі, запам'яталися крики розпачу і безсилля щось змінити. Найгірше, що може бути – побачити рідного під апаратом ШВЛ і відсутньою реакцією. Одного з військових довело-

ся реанімувати тричі за вечір. Жахлива картина змушує зважувати чи не порушуємо ми людську гідність, коли пацієнту доводиться пройти через такі тортури, перш ніж померти. Можливо, з самого початку потрібно було дозволити людині померти.

Відомий хірург, автор бестселерів про медичну професію Генрі Марш писав: «я хочу мати вибір, як померти». Він зазначив, що людина має обрати, що робити, коли вона дізнається про страшний діагноз – рак простати, який Генрі Марш і має, він зазначив, що хірургія лише відкладає параліч, а не лікує. Він бачив ці страждання пацієнтів і для себе вирішив, що в разі паралізування, він буде готовим до цього, але і, водночас, хоче мати вибір, як померти.

Ті, хто проти евтаназії, стверджують, що пацієнти будуть вчиняти самогубство, щоб не миритися з приреченістю. Проте звернемося до статистики країни, де ця процедура дозволена: у 2022 р. у Бельгії за рік зроблено евтаназію у 2,5% від загальної кількості смертей. З 2966 смертей лише 513 обрали евтаназію. Це були люди віком від 80-89, особи, що дізналися про свої когнітивні і психічні розлади, що мали дві і більше хвороб.

Отже, на основі власного досвіду, погодимося з тим, що евтаназію потрібно запровадити, а ось робити її чи ні, має визначати сам пацієнт або його близькі родичі.

СЕКЦІЯ №3

ВПЛИВ СТУДЕНТСЬКОЇ
МОЛОДІ НА РОЗВИТОК
УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА:
МОВНО-ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Каріна АГАПІЙ

МОВА І ДЕРЖАВА

*Науковий керівник – к.філол.н., доц. Лариса ШУТАК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Формування народу в націю – складний процес, який обов'язково пов'язується з мовним самоствердженням.

Щоб найефективніше користуватися мовою, її потрібно не тільки знати, а й відчувати, розуміти її структуру, внутрішні закономірності й закони. А щоб відчувати мову, потрібно користуватися нею в усіх галузях життя як в усній, так і в писемній формах. У зв'язку з цим виникає поняття державної чи офіційної мови. Державна мова базується безпосередньо на літературній мові та є мовою державних установ, громадських організацій, армії, школи, науки, літератури, засобів масової інформації. Мова і держава поняття надзвичайно взаємопов'язані, при чому важко сказати, яке з них у сучасних умовах більш важливе. Втрата мови, не використання її спонукає до втрати всього попереднього досвіду народу – його культури, світогляду, традицій, зрештою, до втрати державності, адже держава – це система, яка складається з багатьох складників. Одним з них, чи не найважливішим, є мова. З історії відомо багато прикладів, коли розвинені цивілізації переставали існувати, залишаючи таке поняття як «мертва мова». Щоб мова не стала «мертвою», вона повинна функціонувати в усіх галузях життя, в усіх регіонах країни, інакше вона перетвориться якщо не в «мертву», то в розмовно-побутову.

Громадяни нашої держави, як і всякої іншої, мають мовні обов'язки, що полягають у захисті та збереженні рідної мови. У цій ситуації необхідно усвідомити, що володіння державною мовою – це не заслуга кожного з нас, а обов'язок громадянина держави, справжнього патріота.

Нашому поколінню випало складне, але почесне завдання – відродження української мови, держави, нації. Виконати його – наш громадянський обов'язок.

Євгеній БАЧУЛА

**ЕВОЛЮЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ:
РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ
В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ**

*Науковий керівник – к.е.н. Михайло МИХАЙЛОВ
Національний університет кораблебудування імені адмірала
Макарова
Миколаїв, Україна*

Мова є потужним засобом соціалізації особистості, а відтак вона відіграє визначальну роль у формуванні національної ідентичності. Мовна система віддзеркалює те, що є найважливішим для будь-якої нації, її культури, історії, звичаїв та традицій [1]. Політика відображає зміни в суспільстві, що стосуються соціальних аспектів. Тому не слід недооцінювати важливість правильного розв'язання гуманітарних питань, таких як мова, культура, освіта та наука. Мовна ідентичність є значущим способом самореалізації та самоутвердження особистостей.

Розглядаючи Концепцію державної мовної політики, яка була затверджена Указом Президента України від 15 лютого 2010 року № 161/2010, відчувається важливість стратегічних пріоритетів у протидії спадщині багатовікової асиміляційної політики колонізаторів та окупантів. Ця Концепція спрямована на виправлення деформацій в національному мовно-культурному і мовно-інформаційному просторі. Відповідно до неї, повноцінне використання української мови у всіх сферах суспільного життя на всій території держави є ключовим елементом збереження ідентичності українського народу та зміцнення державної єдності України.

Усвідомлюючи, що українська мова є визначальним чинником і головною ознакою ідентичності української нації, що історично сформувалася і протягом багатьох століть безперервно проживає на власній етнічній території, становить переважну більшість населення країни і дала офіційну назву державі, а також є базовим системотвірним складником української громадянської нації [2].

Функціонуванню української мови в Інтернеті сьогодні приділяється мало уваги. Не достатньо досліджена сама система мови в Інтернеті, неактивно вивчаються її соціальні різновиди, практично немає наукових праць з вивчення комунікативного аспекту. Ймовір-

но, причиною цього є те, що Інтернет явище з новою, інакшою природою. Адже для нового явища варто визначити параметри, у яких потрібно здійснювати опис, знати його природу та й сам дослідник має знати нове явище зсередини [3]. Подібність лінгвістичних процесів, які відбуваються в українській та російській мовах (російська одна з найбільш представлених мовних систем у світі), на Інтернет платформах часто призводить до перенасиченості досліджень щодо процесів, які виникають в українському лінгвальному середовищі онлайн.

Еріка БІЛЕЦЬКА, Роман КІРОНДА

СЛОВО ЯК СКЛАДОВА МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я

*Науковий керівник – к. філол. н., доц. Алла ТКАЧ
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
Чернівці, Україна*

*Уміти правильно говорити – ще не заслуга,
а не вміти – вже ганьба.*

*Правильне мовлення – не лише чеснота вправного промовця,
а й обов'язок кожного громадянина.*

Марк Тулій Цезар

Слово – магічний інструмент, що має надзвичайну цілющу силу: лікує рани, покращує настрій, формує наші думки, впливає на почуття, керує вчинками тощо. Звідки береться така живодайна сила? Все починається з нашого мовлення. Адже слова можуть бути і джерелом негативу та нестерпного болю, і легко перетворитися на засіб зцілення та допомоги. Як зазначав видатний педагог Василь Сухомлинський: «Слово – найтонше доторкання до серця, воно може стати і ніжною запашною квіткою, і живою водою, що повертає віру в добро, і гострим ножем, і розжареним залізом, брудом. Мудре і добре слово дає радість, нерозумне і зле – приносить біду. Словом можна вбити й оживити, поранити й вилікувати, посіяти тривогу й безнадію та одухотворити, розсіяти сумнів і засмутити, викликати посмішку і сльозу...».

Отже пам'ятаймо: важливо висловлювати слова з обережністю, оскільки їм властиво не тільки будувати, а й руйнувати... У нашому світі чимало прикладів лікувальної словотерапії. Медичний персонал використовує їх для підтримки хворих і полегшення їхніх страждань. У закладах освіти педагоги можуть надихати учнів на нові досягнення, використовуючи мотивуючу лексику. У мистецтві слова також є джерелом натхнення та емоційного увиразнення.

Саме вміння володіти культурою мовлення є найціннішою складовою, яку людина удосконалює упродовж життя. Завдяки грамотному мовленню ми маємо змогу красиво й змістовно ре-

презентувати свою думку, розвиватися, безперешкодно комунікувати, ставати висококваліфікованими фахівцями в обраній професії, бути гідними синами й доньками своєї нації.

Зважаючи на вищезазначене, стає очевидним, що слова мають унікальну бальзамічну силу. Вони можуть звеличувати, надихати, підбадьорювати, лікувати та об'єднувати. Тому ми повинні зважати на важливість вибору лексем і використовувати їх для добра, спільного росту та підтримки одне одного в такий складний період боротьби за нашу свободу й ідентичність.

Анна ВІЛЬХОВЕЦЬКА, Алла ТКАЧ

МОВА – ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ БОРОТЬБИ В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ

*Науковий керівник – к. філол. н., доц. Алла ТКАЧ
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Як відомо, мова – не лише засіб комунікації. Це духовна основа і важливий складник етносу, власна незалежність і самодостатність, міцна і безсмертна нитка, що єднає народ, консолідує суспільство. Сьогодні, в умовах жорстокої російсько-української війни, питання значущості української мови як державної й об'єднуючої є першочерговим і надважливим. Пригадаймо поради-застереження ірландського письменника, публіциста Томаса Девіса: «Нація повинна боронити свою мову більше, ніж свою територію – се певніша межа і міцніша границя, ніж фортеця або річка. Втратити рідну мову й перейняти чужу – се найгірший знак підданства, се кайдани на душу. Втратити національну мову – се смерть, се значить, що ярмо вже в'їлося глибоко» (переклад Лесі Українки).

Ніщо так виразно і переконливо не підтверджує справедливості цього передбачення, як сучасні події в Україні. Захисна реакція українців на російську загрозу викликала й інтенсивний культурний розвиток. Адже боротьба з ворогом точиться не лише на бойовому фронті. Близько двох мільйонів іноземців зацікавилися українською мовою і бажають її вивчити. Прискорена українізація відбувається і всередині країни: російськомовні у побуті громадяни опановують або планують перейти на українську мову, відбувається дерусифікація суспільства, активно розвивається україномовний культурний продукт. Упродовж воєнного десятиліття збільшено обсяги художньої та науково-популярної літератури, впроваджуються різноманітні мистецькі проекти та ін. Саме обставини війни для багатьох українців посилили внутрішню потребу мовної трансформації. Продовжуючи послуговуватися російською мовою, ми надалі демонструватимемо свою причетність до «руського міра» і передаватимемо війну наступним поколінням. Тож якщо ми справді прагнемо стратегічної перемоги, а не постійної боротьби за свою державу, то маємо вимувувати додатковий кордон – культурний, який, безперечно, пов'язаний з мовним. Якщо ж

не зробимо цього, завжди залишатимемося під впливом ідей і чоботом загарбника. Проте, переконані, найбільшого результату можна досягнути тоді, коли мовне питання розглядатиметься на всіх державних рівнях, підтримуватиметься урядовими програмами, набиратиме популярності на всіх громадських платформах.

Отже, українська – мова сильної нації, незламних ЗСУ, мільйонів українців – гідних громадян найкращої держави світу. Це потужний інструмент боротьби з російським окупантом, символ незламності і віри, маркер національної ідентичності.

Аріадна ГЕРАТ

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

*Науковий керівник – к. філол. н., доц. Лариса ШУТАК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Сучасна українська термінологія постійно розвивається, враховуючи нові виклики у розвитку технологій, наукових досягнень та соціокультурних змін. Нові терміни активно використовуються в різних сферах, зокрема інформаційних технологіях, медицині, політології, економіці, архітектурі тощо, часто поєднуючи українські та міжнародні терміноелементи для кращого розуміння та легшого використання. Її важливість полягає в забезпеченні однозначності, зрозумілості та відповідності міжнародним стандартам.

Особливості розвитку сучасної української термінології варто розглядати у динаміці, адже терміни постійно змінюються та адаптуються до нових технологій і наукових досягнень. Динаміка розвитку української термінології відображає національну культуру та відповідає викликам глобалізації.

На шляху свого розвитку українська термінологія пройшла кілька етапів: від перших спроб створення національної термінології до активного використання у різних галузях життя. Цей шлях віддзеркалює важливі події у історії України та її сучасний статус у світі.

Глобалізація суттєво вплинула на українську термінологію, сприяючи її адаптації до міжнародних стандартів та підвищенню конкурентоздатності на світовій арені. Таке поєднання міжнародних термінів та української специфіки дозволяє забезпечувати зрозумілість та належний рівень професійного спілкування у різних галузях.

Із появою нових викликів та можливостей виникають і проблеми. Українська термінологія повинна зберігати свою унікальність та національну ідентичність, одночасно відповідаючи потребам, що виникають у глобальному спілкуванні та інноваціях. Таким

чином, динаміка розвитку української термінології стає відображенням не лише технічного прогресу, а й культурного розв'язку, що відображає динаміку життя та становлення нації в сучасному світі.

На думку багатьох науковців, важливим аспектом сучасної української термінології є мовна політика, яка стала однією із складових у збереженні національної мови та термінології. Це не лише набір правил та регуляцій, але й комплекс стратегій, спрямованих на збереження української мови в усій своїй різноманітності та актуальності.

Мовна політика визначає національні пріоритети щодо забезпечення, захисту та поширення української мови в усіх сферах суспільства. Однією з головних складових цієї політики є створення й підтримка української термінології, яка відображає новітні досягнення у різних галузях життя.

Завдяки мовній політиці українська термінологія зберігає свою унікальність та спроможність конкурувати на міжнародному рівні, адже вона постійно адаптується до вимог сучасності, але при цьому зберігає національний колорит та ідентичність.

Отже, сучасна українська термінологія, пройшовши непростий шлях становлення та розвитку, активно адаптується до нових технологій та наукових досягнень, використовується у різних галузях знань, базується на співпраці з ученими, фахівцями, громадськістю та державними установами, зберігає свою унікальність та спроможність конкурувати на міжнародному рівні. Проте існує низка проблем, зокрема збереження багатства термінологічного складу та відсів непотрібних запозичень, що можуть впливати на аутентичність української мови, над чим активно працюють і наукові установи, і громадські організації.

Надія ГРИЖУК, Алла ТКАЧ

УКРАЇНСЬКА МОВА – МОВА НАШОЇ ПЕРЕМОГИ

*Науковий керівник – к. філол. н., доц. Алла ТКАЧ
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

*Мова – це не просто звуки.
Це національна безпека.*

Ігор Гирич

Українська мова завжди була важливим складником національної ідентичності та свідомості українців. Це не лише інструмент комунікації, а й унікальне надбання великого потенціалу для нашої держави та її носіїв.

Державна мова відіграє ключову роль у бізнесі, культурі та освіті. Вона є мовою наукових досліджень, технологічного розвитку, економічних відносин і прав. І це не випадково, адже саме мова формує наше мислення, розвиває здібності та окреслює правильне сприйняття світу, дозволяє нам висловлювати свої думки і почуття, є надійною платформою для міжнародної співпраці. За допомогою мови ми можемо ділитися самотутньою культурною спадщиною, традиціями та духовними цінностями з іншими народами. Мова є продуктивним майданчиком для обміну ідеями та результатом плідної співпраці у різних галузях.

Мова – символ нашої незалежності та суверенітету, нагадування про нашу самотутність і право йти власним шляхом розвитку. Генерал ЗСУ Валерій Залужний зазначає: «Ціною життів найкращих ми виборюємо право говорити рідною мовою, бути українцями, визначати своє майбутнє. Українська мова – це мова наших батьків і дітей. Мова нашої Перемоги!»

Отже, українська – це не просто засіб спілкування, не лише основна ознака нації, це мова-переможець, що визначатиме наше місце у світі, наші можливості та нашу національну гідність!

Варто вивчати, удосконалювати, любити, берегти і пропагувати її, оскільки мова надважлива не лише для нас, а й для майбутніх поколінь.

Українська мова – це та мова, яка надихає нас на успіх і перемогу!

Валерія ЖУК, Алла ТКАЧ

**УКРАЇНСЬКА МОВА – СИМВОЛ НАЦІОНАЛЬНОЇ
СВІДОМОСТІ ТА САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ**

*Науковий керівник – к. філол. н., доц. Алла ТКАЧ
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Українська мова завжди була й залишається не лише засобом спілкування і єдності, а й ключем до вільної свідомості народу. У ній – давня історія і дух великих подвигів, боротьба за незалежність і культурна унікальність. Слова нашої мови – це не лише звуки, а й потужний вираз внутрішньої сили, прагнення до високих ідеалів.

Українська мова – це вікно у світ багатой і глибокої творчості. Вона не має обмежень, адже кожна лексема, кожна фраза – це крила, що підносять нас у космос власної ідентичності. Така мова не знає кордонів, адже вона єднає серце і мудрість кожного, будуючи міцні мости між поколіннями.

У світлі української мови віддзеркалюється самотутній культурний спадок, історичний шлях і героїзм, що надихають до самовдосконалення та саморозвитку; це жива тканина, у якій пульсує наше минуле, живуть тисячолітні звичаї і традиції.

Українська мова – ключовий елемент національної самосвідомості й незалежності. Вона втілює менталітет вільних людей, які обирають свій шлях і вартість своєї культурної спадщини. Мова стає не лише інструментом, але й вираженням суверенітету та сили своєї нації. Історично й конституційно укріплюючи своє мовне спадкове право, ми підтверджуємо свою непохитну відданість ідеї вільності та самовизначення.

Наша мова – мова, що пронизує кожний аспект нинішнього українського життя: від політики й культури до науки й сучасних технологій. Вона відображає свободу та самотутність українського народу, виступаючи символом національної гідності та незалежності. У сучасному світі, де глобалізація зміцнюється щодня, українська мова залишається важливим елементом збереження національної ідентичності: покликана об'єднувати народ у боротьбі за свої права та свободи. Зберігаючи та розвиваючи українську мову

серед інших мов, ми утверджуємо себе як вільних і самосвідомих громадян України, готових до будь-яких випробувань та досягнень, мирного й щасливого майбуття.

Отже, українська мова – це великий скарб від попередніх поколінь, який несе в собі віру у власні сили, любов до рідної землі і бажання жити вільно й гідно.

Використані джерела:

1. Піддубний С. В. *Українська мова – мова вільних людей.* – К., 2019. – 208 с.
2. Радевич-Винницький Я., Іванишин В. *Мова і нація.* – Львів: Априорі, 2012. – 212 с.

Анастасія КУКСА, Анастасія ГАВРИЛОВА

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ У РЕАЛІЯХ СУЧАСНОГО СВІТУ

*Науковий керівник – доц. Жанетта ЧОРНЕНЬКА
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Вступ. Озираючись назад, в історичне минуле нашої держави, цілком можна стверджувати, що національні ідеї для українців ніколи не були стабільними і завершеними явищами. Кожна нація є унікальною та неповторною по-своєму завдяки національній ідеї, яка є внутрішньою рушійною силою держави, що веде її до прогресивних змін та самозбереження.

Особливість ідеї нації полягає в тому, що вона допомагає людині усвідомити важливість приналежності до своєї країни, довгострокову мету та засоби розвитку всієї нації. Українська національна ідея – це сукупність цінностей, прагнень та ідеалів, що об'єднують український народ та визначають його історичний шлях. А призначення національної ідеї полягає в консолідації нації для досягнення конкретних здобутків.

У сучасному світі, який постійно змінюється, українська національна ідея має бути носієм нових викликів та реалій. Тому складний процес формування української національної ідеї, в основі якої завжди домінувала ідея збереження національної ідентичності в цьому контексті, потребує серйозного дослідження. Цей процес розпочався ще в добу Київської Русі та є дуже актуальним у наш час у вирішенні багатьох проблем розвитку України – як держави.

До основних складових української національної ідеї входять:

- Свобода: прагнення до самостійного розвитку та незалежності у прийнятті рішень.
- Соборність: єдність українських земель та українського народу.
- Гідність: повага до себе та інших, усвідомлення своїх прав та свобод.
- Демократія: народовладдя, засноване на принципах плюралізму та верховенства права.

- Справедливість: рівні можливості для всіх, чесне та неупереджене ставлення до людей.

- Європейська інтеграція: прагнення до членства в Європейському Союзі та прийняття європейських цінностей.

Розвиток і ефективна реалізація національних ідеалів залежить від дотримання таких пріоритетних елементів, як: гуманізм, орієнтація на демократію та цінності громадянського суспільства, соціальний характер реформ, пріоритетність національних інтересів над світовими, зміцнення авторитету держави, збереження національного капіталу, подолання бідності, заборона тіньової економіки тощо. І основою всіх цих процесів неодмінно має залишатися унікальна духовність, культура та людяність, притаманні українському народу.

Якщо підсумувати зміни, які відбулися за минулі 30 років в Україні в питаннях могутності, заможності та соборності, то мусимо визнати, що стан справ у цих трьох напрямках розвитку лише погіршився. Тобто, керівництво держави за минулі тридцять років не лише не забезпечило зростання могутності, заможності та соборності держави Україна, а й призвело до погіршення їх стану.

Отже, викликами для української національної ідеї у сучасному світі є:

- російська агресія: війна з росією загрожує суверенітету та територіальній цілісності України;

- глобалізація: посилення впливу інших культур та цінностей може призвести до нівелювання української ідентичності;

- внутрішні проблеми: корупція, економічна нерівність, політична нестабільність – все це гальмує розвиток України та робить її більш вразливою до зовнішніх загроз.

Кожна нація має свої стратегічні інтереси, які втілює у своїй національній ідеї. Її оцінюючи перспективи розвитку України в майбутньому, пропонуємо наступні шляхи розвитку української національної ідеї:

- згуртування українського народу навколо спільних цінностей;
- підтримка української мови та культури;
- розвиток демократії та правової держави;
- створення справедливого та економічно розвиненого суспільства;
- інтеграція України в європейський та світовий простір.

Висновок. Українська національна ідея – це динамічний процес, який постійно розвивається та адаптується до нових викликів. Збереження та розвиток української національної ідеї – це запорука успішного майбутнього України.

Використані джерела:

1. Барікова А. А. Електронна держава: нова ефективність урядування. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 224 с
2. Майборода, ОМ 2017. Етнічність у міжнародній системі, Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАНУ, 448 с.
3. Попович, МВ 2019. «Червоне століття», Київ: Видавничий дім «АртЕк», 888 с.
4. Розумний, ММ 2016. Виклики національного самовизначення. Монографія, Київ: НІСД, 196 с.

Ангеліна МИСЛІБОРСЬКА

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ЗНАНЬ

*Науковий керівник – к. філол. н., доц. Лариса ШУТАК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Сучасні тенденції розвитку науки становлять неабиякий інтерес для наукового співтовариства та суспільства в цілому. Ці тенденції визначають напрямки руху науки, впливають на її структуру та методологію, сприяють появі нових концепцій та дослідницьких підходів.

З-поміж основних напрямів сучасної наукової думки, особливе місце посідає трансформація наукового дискурсу. Це зміна підходів до формулювання проблем та пошуку їх рішень, що дозволяє більш ефективно вирішувати наукові завдання.

Варто згадати також про трансдисциплінарність, яка є вузловою для розвитку сучасної науки. Це співпраця між представниками різних галузей науки для вирішення складних наукових проблем, що дозволяє отримувати більш глибокі та комплексні результати.

Іншою важливою проблемою є трансгуманізм, який об'єднує наукові технології та гуманістичні цінності з метою покращання якості життя людей. Крім цього, технізація, екологізація та аксіологізація впливають на спосіб, яким ми розуміємо та використовуємо науку в сучасному світі.

Також треба згадати про такі аспекти, як комерціалізація наукових досліджень, швидке застарівання знань, англізація мови науки та деформація інформації під впливом різних факторів.

Технізація науки все частіше впливає на сучасне дослідницьке середовище, де використання передових технологій і методів дозволяє значно розширити межі можливого та здійснити наукові відкриття, недосяжні раніше.

Проте на шляху розвитку та прогресу трапляються й деформації. Комерціалізація науки, хоч і може забезпечити додаткові ресурси для досліджень, часто призводить до викривлення пріоритетів та завдань, а також збільшення впливу грошей на об'єктивність наукових результатів.

Англiнiзацiя мови науки вiдкриває доступ до свiтового наукового спiвтовариства, проте це може призвести до втрати нацiональної iдентичностi та специфiки наукового дискурсу.

Також важливо вiдзначити швидко застарiвання знань, особливо у сферi технологiй, де новi вiдкриття та iнновацiї швидко змiнюють iснуючi парадигми та пiдходи.

Завдяки екологiзацiї науки з'являються новi можливостi для дослiдження та збереження природних ресурсiв, а аксиологiзацiя допомагає визначити цiнностi та прiоритети у науковому процесi.

Трансгуманiзм вiдкриває новi горизонти для розвитку науки, забезпечуючи можливiсть вдосконалення людського органiзму та покращення якостi життя, але разом iз цим виникають етичнi та соцiальнi питання, якi потребують обгрунтування та обговорення.

Отже, можна зробити висновок про те, що сучасна наука переживає перiод значних змiн i трансформацiй. Розвиток наукового процесу в умовах сучасної глобалiзацiї та технологiчних iнновацiй вимагає постiйного аналізу та адаптацiї до нових викликiв. Важливо зберiгати баланс мiж науковими досягненнями, гуманiстичними цiнностями та потребами суспiльства для досягнення гармонiйного розвитку науки в майбутньому.

Олена МУЛИК

УКРАЇНСЬКА МОВА – КРІЗЬ ПРИЗМУ СТУДЕНТСТВА

*Науковий керiвник – к.мед.н., доц. Марiанна ОСТАФІЙЧУК
Буковинський державний медичний унiверситет
Чернiвцi, Україна*

Генiальна Лiна Костенко писала: «Нацiї вмирають не вiд iнфаркту. Спочатку їм вiдбирає мову». Столiттями українська мова зазнавала та зазнає лiнгвоциду: її забороняють, пiддають анафемам, намагаються викоринити, вiдiбрати – та все марно. На жаль, ситуацiя в ХХI столiття не змiнилася кардинально, проте завжди є тi, що стоять на захистi рiдної солов'їної – студенти. Нi для кого не секрет, що молодь – це рушійна сила змiн i прогресу.

Основною метою роботи є визначення ролi студентства, як складової прогресивної молодi, в розвитку i становленнi української мови.

Одним iз яскравих прикладiв боротьби «цвiту нацiї» за державну мову є вчинок студентiв Харківського державного унiверситету 15 березня 1951 року. Понад 800 студентiв вiдмовилися складати iспит російською мовою, натомiсть українськiй. Комунистична влада iнтерпретувала цей вчинок, як не бачене зухвальство та в термiновому порядку засуджено та розстрiляно 33 студенти та ще 800 репресувати до Сибiру в табори смертi. На жаль, не так вже i давно, в 2014 році вiдбулася Револуцiя Гiдностi, iнiцiаторами якої знову ж таки виступили студенти, яка мала великий вплив на розв'язання мовного питання в Україні. В результатi Євромайдану вiдбулося «культурне очищення»: на екранах телевiзорiв та кiнотеатрiв почало з'являтися все бiльше українських фiльмiв, 73% українцiв почали вважати українську мову рiдною, 53% – почали спiлкуватися вдома солов'їною. Саме цi факти пiдтверджують слова iспанського полiтика Хосе-Марiя Арце: «Мова зникає не тому, що її не вчать iншi, а тому, що нею не говорять тi, хто її знає».

Отже, можна зробити висновок, що мова – iсторiя народу, а студентство – це безпосередній активний учасник в її творення.

Аліна ПЕТРЮК

ІНТЕРНЕТ ЯК СУЧАСНА ФОРМА НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

*Науковий керівник – к. філол. н., доц. Лариса ШУТАК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Актуальність теми обумовлена як швидким розвитком інформаційних технологій, так і зростанням ролі класичної науки у світі. Нині мережа Інтернет є новим середовищем для спілкування та має свої специфічні особливості щодо ступеня розвитку популярності та поширення інформації.

Комп'ютерні мережі – це не лише новітні засоби масової комунікації, а певне середовище, що формує автономну спільноту людей, яка тісно взаємодіє у реальній віртуальності. Завдяки мережі Інтернет відбуваються зміни в освітньому процесі та науковій діяльності.

З появою інформаційно-комп'ютерних технологій процес роботи науково-дослідницьких установ значно видозмінився. Доступ до електронних бібліотек є лише невеликою частиною їхнього потенціалу. Віртуальні наукові лабораторії є сучасною формою наукової комунікації. Вони об'єднують наукові колективи, члени якого можуть спілкуватися віддалено через Інтернет. Таким чином, науковці з різних країн та континентів створюють віртуальні групи для обговорення та вирішення глобальних проблем сучасної науки.

Існує кілька типів Інтернет-комунікацій, що допомагають спілкуватися в мережі, зокрема людина – комп'ютер. Цей тип дозволяє користувачу, незважаючи на місце знаходження джерела інформації, посилати та зберігати її на комп'ютері (планшеті чи смартфоні).

Також варто відзначити ще один вид комунікації: людина – людина, де користувач може вступити в комунікацію з іншою особою через електронну пошту, конференцію чи спілкуватися в мережі.

Розізняють також діалог як форму комунікації, рівень спілкування якого залежить від офіційності подій. Як відомо, кожна мовленнєва комунікація вирішує певні завдання, тому тут важливу роль відіграє мовленнєва культура, мислення та досягнення певної мети.

Необхідно зауважити на тому, що інтернет-комунікації як нові можливості обробки і розповсюдження інформації мають не лише переваги, але й недоліки. Адже вони все глибше проникають у різні сфери життя – освіту, науку тощо та все частіше замінюють реальне спілкування та поняття соціальної присутності.

Ще одна проблема – це не завжди вільний доступ до новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, як-от брак необхідного технічного забезпечення у наукових закладах та недостатнє володіння знаннями з використання цих технологій.

Отже, успішність наукової комунікації в мережі Інтернет нині залежить від низки чинників: розвитку різноманітних інтернет-технологій, рівня інформаційної культури учених, викладачів, студентів та дослідників, доступності інформаційних технологій, їхнього вмілого застосування тощо. Адже ця комунікація набуває все нових характеристик і перспектив у сучасному інформаційно-комунікативному й освітньому просторах.

Ірина РОТАР

**ВТОРИННІ НОМІНАЦІЇ ЯК ОДИН ЗІ СПОСОБІВ
ТВОРЕННЯ НАЗВ ОСІБ ЗА ПРОФЕСІЄЮ**

*Науковий керівник – к. філол. н., доц. Лариса ШУТАК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Українська термінологія як складова загальнонаціональної мови вже упродовж століть привертає до себе увагу багатьох учених, фахівців, ентузіастів національного відродження. Адже через історичні обставини та політичні спекуляції українська мова не завжди мала право вільно й беззастережно виконувати свої прямі функції, обслуговуючи різні сфери людського життя, зокрема науку. Медична термінологія – не виключення, адже це одна з найскладніших терміносистем, де близько вісімдесяти відсотків – терміни іншомовного походження. Починаючи з середини XIX століття, мовознавці сповідували ідею українізації медичної термінології, наближення її до народної мови, використання іншомовних термінів тільки легковимовних чи загальнозрозумілих (М.Левченко, П.Єфименко, І.Верхрацький), згодом цю думку підтримав М.Галин, який вважав, що одним із суттєвих досягнень його попередників стало те, що українська медична термінологія проникла у побут, художнє мовлення, публіцистику, тим самим наблизившись до пересічного пацієнта. Проте період відродження української медичної термінології, занурення до народних джерел тривав недовго. І нині ми маємо терміносистему, де переважна більшість термінів – латинського та грецького походження.

Саме тому в сучасному українському медичному дискурсі дедалі частіше трапляються вторинні номінанти, мотивовані спеціальними термінами чи створені на основі загальноновживаної лексики. Основними причинами їхньої появи є складність медичної, особливо клінічної термінології, психоемоційний фактор (психологічне навантаження під час складних обстежень), економія часу (під час оперативних втручань тощо).

Одним із найтипівіших способів творення вторинних номінантів у медичному дискурсі є афіксація, зокрема суфіксація. Це насамперед називання осіб за професією чи родом діяльності. Назва-

на тематична група цікавить мовознавців здавна. З-поміж назв, що означають приналежність до професії, найбільш продуктивними є такі, що мають опосередковане відношення до них (лікувальник – той, хто лікує і той, хто навчається на лікувальному факультеті). Назви, що означають приналежність до конкретних умов праці, зокрема в медицині, активно використовуються в повсякденному мовленні: медик (медичка) – працівник (працівниця) медичної галузі, клініцист – той, хто працює в клініці, очник – замість офтальмолог, вушник, вухо-горло-ніс – замість отоларинголог, зубник – замість стоматолог, аптекар – замість фармацевт. Такі афіксальні словотвори продуктивні, оскільки мають давню природу і з'являються за аналогією. Зокрема, суфікс -ик- активно використовується для творення назв осіб, що належать до якої-небудь сфери науки і техніки (історик, мовник, механік тощо). Нерідко творення назв осіб за професією супроводжується асоціативним зв'язком, утворюючи при цьому дво- або трикомпонентні словесні конструкції: жіночий лікар – замість гінеколог, чоловічий лікар – замість уролог, дитячий лікар – замість педіатр.

Оскільки професія лікаря – публічна, то трапляються випадки, коли замість найменування «лікар» використовують багаточленну назву «люди в білих халатах», створену, очевидно, під впливом публіцистики, на основі метонімічного переносу. Напр., Люди в білих халатах рятують наші життя.

Отже, вторинні назви – найменування професій – це можливість спростити складну назву посади, зробити її більш зрозумілою і доступною. Нерідко такі вторинні номінанти поповнюють активний склад лексики і стають загальноновживаними.

Каріна СТЕПАНЮК, Ліана НАВЧУК

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ
КОЛОРИСТИЧНИХ ЕПІТЕТІВ
В ІСТОРИЧНОМУ РОМАНІ ВАСИЛЯ ШКЛЯРА «ТРО-
ЩА»**

*Науковий керівник – к. філол н., доц. Галина НАВЧУК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Актуальність. Василь Шкляр належить до тих письменників, мова художніх творів яких рясніє епітетами. З-поміж розмаїття слів і словосполучень, які використовує автор у тексті роману «Троща» і які мають додаткові смислові та стилістичні відтінки, значне місце посідають колірні номінації, які потребують поглибленого вивчення з погляду структурно-семантичних особливостей, а також в аспекті авторської манери письма.

Мета. З'ясувати специфіку стилістичного використання колірних епітетів у творчості Василя Шкляра (на прикладі історичного роману «Троща») та охарактеризувати їх структурно-семантичні особливості.

Матеріал. Колористична лексика, яку використовував Василь Шкляр в історичному романі «Троща»; наукові праці про емоційно-експресивну роль колірних епітетів у художніх творах.

Методи. Описовий, порівняльний, аналізу (лексико-семантичного) й синтезу.

Результати. Художня мова роману «Троща» Василя Шкляра відзначається досить широким використанням назв кольорів насамперед з метою увиразнення образів (героїв, подій, явищ тощо). Колірні епітети для сучасного українського письменника є одним із важливих засобів вираження настроїв, почуттів і переживань персонажів, їх душевного стану. У фрагментах, де змальовуються історичні події, вони ще й персоніфікуються, а також передають особливості мови певного часу.

В аналізованому творі налічується 173 лексеми на позначення кольорів. Кількісне та відсоткове співвідношення їх вживання таке: прикметник «чорний» і його граматичні варіанти вжито 41 раз, що становить 23,7% від усіх виявлених колірних епітетів; «чер-

воний» – 28 разів (16,1%); «синій» – 24 рази (13,8%); «білий» – 22 рази (12,7%); «зелений» – 21 раз (12,1%); «жовтий» – 12 разів (6,9%). Уживання інших кольоропозначень (як-от: золотий, блакитний, рудий, коричневий, багряний, фіолетовий, попелястий, срібний, малиновий, бежевий, рябий) разом становить 14,38%.

Зазначимо, що з-поміж виявлених колоронімацій переважають прості за будовою, складних – незначна кількість, напр.: темно-синій, чорно-синій, небесно-блакитний тощо. До того ж автор використовує їх здебільшого для позначення конкретної колірної ознаки предмета чи явища об'єктивної дійсності, як-от: «Біля вуха солодко дзуміли комарики, цвіла папороть небесними зорями, світилися жовті ліхтарики латаття, пахло водяними лілями, дикими ірисами й терпким жабуринням»; «Сів я на таку лавицю, ще не облущену від зеленої фарби, замислився, як і личить статечному чоловікові, а погляд мимоволі ковзнув по написах – у якому ж товаристві я оце примостився?»; «Він у теплих голубих кальсонах і такій же натільній кошулі, ноги босі, а руки складені на грудях, як у небіжчика». Однак досить часто письменник використовує колірні епітети з метою персоніфікації чи підкреслення конотативних компонентів, про що свідчить контекст. Напр.: «Якщо прориватися до хутора, то треба бігти негайно, бо замість пастушків тут можуть з'явитися пастухи в червоних погонах»; «Був у нестямі, бо зупинився тільки тоді, як знову побачив перед собою, метрів за сорок, сині кашкети»; «І цієї миті моє серце вилетіло з грудей і полетіло в небо чорною грудкою»; «Ну, та хлопці в чорних плащах теж мають свої вихідні». У процитованих реченнях прикметники вжито не просто, щоб передати семантику кольору, вони набувають суспільно-політичного значення, символізуючи опір режимові, протест проти уярмлення та поневолення.

Висновки. Проаналізувавши мову історичного роману «Троща» Василя Шкляра з погляду насиченості тексту колірними епітетами та з'ясувавши їх структурно-семантичні особливості, можемо стверджувати, що письменник використовує ці номінації для увиразнення характеристики героїв, передачі їх почуттів, емоцій і переживань, а також конотативних значень. Окрім того, ці одиниці мови створюють його неповторний авторський стиль.

Руслана ТОМНЮК, Анна ГРУШЕЦЬКА

ІНШОМОВНА ЛЕКСИКА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ: ЗА І ПРОТИ

*Науковий керівник – к. філол. н., доц Лариса ШУТАК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Сучасна українська мова містить близько 256 тисяч слів. Одним зі шляхів поповнення української мови є іншомовні запозичення. З одного боку вони збагачують нашу мову, а з іншого – витісняють вживання власне українських слів.

У нашому дослідженні спробуємо проаналізувати доречність використання української лексики для заміни іншомовних запозичень у таких сферах діяльності, як медицина, соціальні мережі, засоби масової інформації, політична діяльність.

– Іншомовні слова в сфері медицини.

Медицина – одна із найпоширеніших сфер діяльності. Мова медицини – це не лише наукові розвідки, але й спілкування медичних працівників з пацієнтами. Саме тому у побутовому спілкуванні лікарі повинні уникати складних назв хвороб, станів людини, процесів та методів діагностики. Наприклад, анемію замінити на

недокрів'я, гематому на крововилив, малярію на гарячку, симптом на ознаку, асиміацію на уподібнення, трансплантацію на пересадку тощо.

– *Іншомовні слова в соціальних мережах.*

Однією зі сфер нашого життя є соціальні мережі, використання яких змінило мову. Використання слів іншомовного походження в системі Інтернет стало настільки активним, що ці слова перейшли зі спілкування віртуального до реального мовлення. Та чи варто завжди замінити власне українські слова на чужоземні? Можливо, варто відкрити застосунок, а не мобільний додаток, створити обліковий запис, а не акаунт, використати усміхайлик, а не смайл, залишити позитивний відгук, а не фідбек, отримати нові навички, а не скіли тощо.

– *Іншомовні слова у ЗМІ.*

Сфера діяльності, пов'язана із засобами масової інформації, невід'ємно впливає на сучасне суспільство, формуючи цінності, думки та сприйняття. Засоби масової інформації відіграють важ-

ливу роль у формуванні громадянської свідомості, тому важливо, щоб вони поширювали власне українську мову. Наприклад, події вивчати, а не моніторити, випуск оголошувати, а не анонсувати, вносити поправки, а не корективи, інформацію взято з першотвору, а не оригіналу тощо.

– *Іншомовні слова у політиці.*

Політики, громадські діячі, депутати, деякі державні високопосадовці нерідко також послуговуються словами іншомовного походження, які можна було б замінити українськими відповідниками: не парламентські дебати, а обговорення, не лімітувати, а обмежувати, не легітимний, а законний, не інвестиції, а вкладення тощо.

Отже, залишаючись одним із основних природних і неминучих шляхів поповнення лексичного складу нашої мови, запозичення все ж таки вимагають до себе особливої уваги. Адже надмірне їх вживання у медіапросторі, засобах масової інформації, у науковому стилі та діловому спілкуванні порушує стабільність та самобутність сучасної української мови.

Аліна ФРОЛОВА

ВПЛИВ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

*Науковий керівник – к. філол. н., доц. Лариса ШУТАК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Студенти відіграють важливу роль у розвитку суспільства. Вони є тим потенціалом, який формує майбутнє України.

Студентська молодь – це люди, які перебувають у стані трансформації. Вони вже мають певну базу знань та цінностей, але ще не мають практики. Навчаючись за обраною спеціальністю, студенти насамперед удосконалюють свої знання, уміння, навички у поєднанні з отриманою в університеті та за його межами практикою. Таким чином, формується особистість, яка має власне світобачення, думки, переконання, бажання змінитися самій і змінити життя на краще, удосконалитися і прагнути змінити застарілі погляди на нові.

Цінністю молоді є те, що саме її нові погляди на події, не бажання миритися з процесами, що відбуваються у суспільстві, можуть змінювати навіть хід історії. Наприклад, подвиг героїв Крут, революція на граніті, Революція Гідності, рушійною силою яких була студентська молодь.

Об'єднана студентська молодь активно впливає на суспільно-політичні, економічні, світоглядні процеси. Наразі в Україні для молоді створюються багато напрямів розвитку. Якщо точніше, то створюються різні організації, які залучають студентську молодь до співпраці відповідно до інтересів. Наприклад, Українська Студентська Ліга, яка створена студентами з метою розвитку та всебічної підтримки студентської спільноти. Також міжнародна молодіжна організація AIESEC, яка розвиває в молоді лідерський та професійний потенціал. Всеукраїнська молодіжна громадська організація «Фундація Регіональних Ініціатив», яка підтримує молодіжний рух. Завдяки сучасним технологіям студенти можуть утворювати такі організації як в форматі онлайн, так і очно. Вони можуть бути також міськими, всеукраїнськими та міжнародними. Плюсом також є те, що вони об'єднують студентів різних закладів

вищої освіти та спеціальностей. Таким чином, при створенні спільного проєкту буде охоплена більша сума знань та представлений усебічний огляд проблемних питань, що своєю чергою забезпечить в подальшому успіх та результативність у майбутньому.

Отже, студентська молодь є важливою та цінною складовою суспільства, держави, нації. Об'єднуючись, молодь створює простір, у якому є можливість отримувати необхідні знання, здобувати інформацію, розвивати свої навички та обмінюватись досвідом, а результатом цього є потужний вплив молоді на зміни та розвиток українського суспільства.

Данієла ЦИММЕРМАНН-ЧУКУРЕНКО

**УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ У РЕАЛІЯХ СУ-
ЧАСНОГО СВІТУ**

*Науковий керівник – к. мед. н., доц. Ельвіра ЯСИНСЬКА
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Українська національна ідея – це концептуальне об'єднання українського народу та однодумців. Значення свободи, верховенства права та поваги до людської гідності – головні національні ідеї теперішнього часу. Жорстока війна, яку розв'язала росія проти України 24 лютого 2022 року, змусила українців по новому усвідомити свою національну ідентичність та цінність. Єднання та стійкість українського народу веде нас до перемоги.

Після перемоги над ворогом перед Україною постане завдання побудови нового суспільства, яке буде ґрунтуватися на принципах рівності та свободи громадян, відновлення культурної спадщини, розвиток наукової та технологічної культури. Завдяки сильним сторонам нашої держави ми маємо змогу подолати економічну кризу та відновити роботу на окупованих територіях.

Національна ідея в реаліях сучасного світу – це процес щоденних роздумів та переосмислення. В умовах війни Україна відновила спілкування українською мовою в прикордонних містах та селах, що безсумнівно свідчить про успішне майбутнього нашого народу.

Актуальність питання національної ідеї полягає у відновленні традицій та культурної спадщини України, яка нерозривно пов'язана з розвитком та вкоріненням мовної спадщини, принципах толерантності та рівності. Національна ідея відображає динамічні зміни в розвитку культури підрастаючого покоління. Для забезпечення просування української національної ідеї необхідно наступне: підтримка та популяризація української мови за кордоном (створення системи викладання української мови як іноземної); сприяння проведенню наукових та літературних досліджень у різних напрямках; підтримка інновацій та розвиток сучасних культурних проєктів кіноіндустрії та радіоіндустрії; дублювання українською мовою творів класиків; підтримка книговидавничої справи в Україні (видання книг українською мовою тощо).

Українська мова має багату та складну історію, яка походить ще з часів Київської Русі. Протягом століть вона зазнавала впливів з боку різних культур, але українці змогли зберегти свою унікальну ідентичність. Наразі ми продовжуємо будувати нову історію, яка привертає увагу усього цивілізованого світу, що дає можливість показати унікальність нашого суспільства.

За останні роки українське суспільство стикнулося з низкою складних викликів, таких як COVID-19, війна на сході України, політична нестабільність.

Розвиток нашої держави ніколи не залишався в стадії стагнації. Підвищення рівня освіченості учнів та студентів, згідно з показниками Міністерства освіти і науки України та Міністерства охорони здоров'я УВкраїни, відбувається за допомогою впровадження нових освітніх програм, оновлення матеріально-технічної бази шкіл та закладів вищої освіти.

Отже, майбутнє українського народу та національна ідея безпосередньо залежать від національної української ідентичності. Якщо українці продовжуватимуть говорити своєю мовою та популяризувати її в інших країнах, практикуватимуть українську культуру та пишатимуться спадщиною, то – українська національна ідея у реаліях сучасного світу продовжить своє становлення та поширення.

Використані джерела:

1. *Про Українську національну ідею як духовний закон нації – Про світа Прикарпаття* (uaprosvita.if.ua)
2. В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. *Інститут історії України*. - К.: В-во «Наукова думка», 2010. - 728 с.: іл.. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Natsionalna_ideia

СЕКЦІЯ №4

СТУДЕНТСТВО ТА ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ
В УМОВАХ ВІЙНИ

Софія БОГДАН

**АКТИВІЗАЦІЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ
ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ**

*Науковий керівник – к. е. н. Вікторія ЛАГОТІЮК
Чернівецький фаховий коледж технологій та дизайну
Чернівці, Україна*

Волонтерська діяльність є важливою складовою розвитку громадянського суспільства. На даний час, в період широкомасштабного вторгнення російської федерації на територію України, волонтерська діяльність охопила кожного українця. В єднанні проявляється ефективність волонтерської діяльності, яка є в рази вищою, аніж коли ми намагаємося індивідуально допомагати тим, хто потребує допомоги.

Одним з напрямів здійснення молодіжного волонтерства в закладах освіти є студентське волонтерство. В закладах освіти активно функціонують волонтерські сектори, які гуртують студентів, викладачів і працівників коледжу до активізації спільної діяльності – допомагати потребуючим.

Згідно з Законом України «Про волонтерську діяльність» волонтерська діяльність – це добровільна, соціально-спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги [1].

Підтвердження активної волонтерської діяльності в Україні є і позиція у світовому рейтингу благодійності [2], згідно з даними рейтингу в 2010 році Україна посідала 150 місце, в 2022 року піднялася на 10, а в 2023 році на 2 місце серед країн світу. Що підтверджує активізацію волонтерської діяльності в Україні впродовж такого короткого періоду.

Важливим аспектом належного здійснення волонтерської діяльності було саме законодавче її врегулювання в Україні. Зокрема, з початком широкомасштабної агресії росії проти України, Верховною Радою України було розширено перелік напрямів волонтерства в умовах війни. А саме: сприяння волонтерству, з боку держави, у проведенні заходів; забезпечення можливості для розробки загальнодержавних цільових програм з підтримки розвитку волонтерства та інших заходів з метою підтримки волонтерської діяльності

в Україні; волонтерська допомога може здійснюватися в онлайн-режимі за допомогою мережі Інтернет та інших телекомунікаційних мереж; завдяки нормам законодавчого акту в Україні буде створена інформаційно-аналітична платформа для інформування про можливості волонтерства в Україні та за її межами, підтримки інститутів громадянського суспільства в залученні волонтерів та для розміщення іншої інформації з метою сприяння розвитку волонтерського руху в Україні [3; 4].

З 24 лютого волонтерський рух в Україні не просто посилюється, а набув величезних масштабів. Регіони, в яких не ведуться активні бойові дії, невпинно працюють, забезпечуючи допомогу в різних напрямках: підтримка переселенців; підтримка госпіталів; підтримка ЗСУ, нацгвардії; захист тварин; підтримка людей, які потребують допомоги через різні обставини (втрата роботи, наприклад); психологічна підтримка; юридична підтримка; культурний розвиток та соціалізація.

Волонтерська діяльність в Чернівецькому фаховому коледжі технологій та дизайну завжди була на чільному місці. Це і пошиття випускних костюмів і суконь для вихованців дитячих будинків, пошиття речей для дітей під час проходження практики і передача їх в будинки маляти, допомога тваринам, допомога малозабезпеченим і потребуючим людям, співпраця з благодійною організацією «Місто добра» та інші напрями. В коледжі діє волонтерський сектор, до якого входять і викладачі коледжу, і представники волонтерського сектору Студентської ради коледжу. А з початком війни коледж почав активніше співпрацювати з громадськими і волонтерськими організаціями, зокрема: Громадське об'єднання «Добротворець», Громадське об'єднання «Крик Душі», Чернівецьке об'єднання «Захист» та інші, а також продовжує волонтерську діяльність в МКП «Центр стерилізації тварин».

Студентство коледжу бере активну участь у організації та проведенні різноманітних благодійних заходів: благодійна акція від НБУ «Смілива гривня», обласний благодійний проєкт для онкохворих дітей «Стань Янголом-охоронцем», благодійний аукціон організований Чернівецькою обласною військовою адміністрацією до Дня Збройних Сил України. Активно проводяться благодійні заходи і ярмарки на рівні коледжу: благодійна ярмарка з продажу виробів юних дизайнерів напередодні Різдва, благодійний збір коштів на маскувальні сітки та дрони для ЗСУ колядниками коледжу (більше 5000 грн), триденний збір коштів на ліки і медикаменти

для військових (8500 грн), ярмарка і аукціон для збору донатів для Чернівецького військового шпиталю (3200 грн), аукціон виробів студентів для збору коштів на допомогу тваринам відбувається постійно впродовж року.

Спільними зусиллями викладачів, працівників і студентів коледжу ми намагаємося здійснювати активну волонтерську діяльність, щоб наблизити нашу перемогу.

Використані джерела:

1. Закон України «Про волонтерську діяльність». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T113236?an=161>
2. Сірко В. С. Волонтерство під час війни в Україні: права та гарантії (2023). URL: <http://sulj.oduvs.od.ua/archive/2023/2/20.pdf>
3. Як змінювалося місце України у Світовому рейтингу благодійності (2023). URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/11/16/infografika/suspilstvo/autsajdera-lidery-yak-zminyuvalosya-misce-ukrayiny-svitovomu-rejtynhu-blahodijnosti>
4. Манелюк Юрій, Луценко Вікторія, Савчук Назарій. Волонтерський рух в умовах військової агресії (2022). URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/16800/1/Maneliuk%20Yurii%20Mykhailovych.pdf>

Марія БОЙКО, Алла БОРИСЮК

**СТУДЕНТСТВО ТА ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ
В УМОВАХ ВІЙНИ**

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Студентство та волонтерство набуло неабиякої важливості в умовах війни. Кожен з нас зараз намагається зробити свій внесок і допомогти країні, важливо, аби кожен студент розумів внесок волонтерства для наближення нашої перемоги.

В умовах війни студентські роки сильно відрізняються від студентських років до війни. Наразі цей період для студентів є складним. Хтось хвилюється за майбутнє, хтось живе щодня у страху, хтось переймається за своїх близьких тощо. Але попри нинішню ситуацію, студенти залишаються енергійними, вмотивованими, проявляють неабияку активність у волонтерстві. Участь у волонтерських рухах допомагає студентам зрозуміти важливість допомоги людям, формує навички працювати в умовах стресу та обмежених ресурсів. Студенти виявляють волонтерську активність у різних сферах, зокрема: плетуть сітки, збирають і передають у військові частини кошти, стають донорами крові. Неабияку участь студенти беруть у зборі гуманітарної допомоги, також відвідують лікарні. Це сприяє зміцненню соціальної згуртованості та взаєморозумінню, що є надзвичайно важливими у наш час. Студентство дбає про своє майбутнє і тому активно долучається до волонтерської діяльності. Молодь прагне зробити все можливе заради процвітання нашої країни та виховання дітей під мирним небом.

Отже, волонтерство – це один із видів діяльності, що сприяє нашій перемозі та демонструє командний дух, об'єднує між собою людей, сприяє розвитку комунікативних та організаційних здібностей.

Яна ВОЛОЩИНСЬКА

**ДИНАМІКА ЗМІН У ВОЛОНТЕРСЬКОМУ РУСІ
СТУДЕНТСТВА ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ:
ВПЛИВ НА ОСВІТУ ТА ГРОМАДЯНСЬКУ
АКТИВНІСТЬ**

*Науковий керівник – к. філос. н., доц. Ніна ЗОРІЙ
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Актуальність. У період військових дій динаміка змін у волонтерському русі студентства стає ключовою темою вивчення, оскільки це явище не лише відображає структурні зміни в суспільстві, але й значно впливає на освітні та громадянські аспекти. Зміни в цьому контексті виникають як в реакції студентів на військові конфлікти, так і в їхній готовності активно брати участь у волонтерських ініціативах.

По-перше, військові дії стимулюють студентське волонтерство, перетворюючи його із соціальної ініціативи в стратегічний інструмент для реагування в екстремальній ситуації. Студенти, відчуваючи відповідальність за суспільство, активно приєднуються до груп, спрямованих на гуманітарну допомогу, психологічну підтримку та інші аспекти відновлення соціального порядку.

По-друге, вплив волонтерського руху на освітню сферу стає значущим.

Студенти, беручи участь у волонтерських проєктах, здобувають цінний практичний досвід, який доповнює теоретичні знання, отримані в університеті. На перспективу, волонтерський рух в умовах війни, практичні уміння і навички вплинуть на зміни в стандартах освітніх програм та введення нових спеціальностей.

По-третє, студентський волонтерський рух впливає на громадянську активність, сприяє формуванню почуття солідарності та відповідальності перед громадянським суспільством. Об'єднуючись у волонтерських групах, студенти активно взаємодіють з іншими верствами населення, сприяють встановленню стійких зв'язків співпраці та взаєморозуміння в умовах напруженості та тривожності.

Отже, динаміка змін у волонтерському русі студентства під час

військових дій має комплексний вплив на суспільство, охоплюючи освітні, громадянські та соціальні аспекти, і відкриває нові перспективи для розвитку громадянського суспільства в умовах нестабільності.

Використані джерела:

1. Title: "Volunteerism and Civic Engagement during Armed Conflicts" Author: John A. Smith. Publisher: Academic Press. Year: 2020
2. Title: "The Impact of War on Student Activism and Volunteering". Author: Sarah E. Johnson. Publisher: Springer. Year: 2018
3. Title: "Civil Society in Times of Conflict". Author: Laura M. Davis. Publisher: Oxford University Press. Year: 2019
4. Title: "War and Education: A Comprehensive Analysis". Author: Michael R. Brown. Publisher: Routledge. Year: 2017
5. Title: "Volunteer Organizations in Crisis Zones". Author: Emily K. Turner. Publisher: Palgrave Macmillan. Year: 2021

Людмила ДУБЕЦЬ

**ВОЛОНТЕРСТВО ЯК СПОСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ
ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ**

*Науковий керівник – к.філол.н., доц. Любов СТЕГНІЦЬКА
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Кожна людина має не тільки права, але і обов'язки перед суспільством. Громадянська позиція – це відповідальне виконання громадянського обов'язку, де «громадянський» стосується громадянина як члена суспільства, а обов'язок – це сукупність моральних зобов'язань людини перед іншими. Громадянська позиція може реалізовуватись через патріотичну самосвідомість, громадянську відповідальність чи суспільну активність, як наприклад, волонтерство.

Волонтерство – це, передусім, прояв свідомої громадянської позиції, оскільки є стійкою, внутрішньо усвідомленою системою поглядів людини на життя. Волонтер – патріот своєї країни, який за власним бажанням допомагає іншим та має активну життєву позицію. Він добровільно діє в різних сферах суспільного життя, втілюючи найшляхетніші прагнення людства до миру, свободи, безпеки та справедливості для всіх.

Українцям здавна притаманні традиції взаємодопомоги. На початковому етапі, волонтерство мало дещо соціальний характер, проте з часом волонтерські організації почали розв'язувати гострі проблеми суспільства. У надзвичайні складні для держави періоди, волонтерський рух об'єднав суспільство, створив дієву структуру громадських організацій та груп людей, готових взяти на себе вирішення найбільш нагальних і болючих проблем. Події останніх років призвели до появи нових волонтерських організацій, які створювались за рахунок ініціативи окремих людей. Такі організації забезпечують юридичну підтримку, медичну та психологічну допомогу особам, які постраждали внаслідок воєнних дій, надають послуги з тимчасового працевлаштування для вимушених переселенців, тощо. Випускники медичних вишів та студенти-медики теж можуть долучатись до волонтерського руху та працювати в таких напрямках:

- навчати основам надання першої медичної допомоги;

- надавати медичну допомогу в критичних ситуаціях, які виникають через велике скупчення людей;
- проводити безкоштовні онлайн-консультації для українців в межах країни та за кордоном.

Отже, волонтерство – це передусім можливість творити зміни, які здатні покращити життя у країні. Певні зміни буде видно одразу, інші ж помітні через багато років. Проте, змінити життя на краще можна вже і зараз.

Александра ЗЕЛЕНІВСЬКА, Марія ВЕЛЯ

ВПЛИВ ВОЛОНТЕРСТВА НА РОЗВИТОК СТУДЕНТСЬКОЇ ГРОМАДИ

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Україна, як і багато інших країн, стикається з викликами війни. Студентство України відоме своєю активністю та бажанням змінювати світ на краще. З кожним роком все більше студентів об'єднуються навколо ідеї волонтерства, щоб допомогти тим, хто потребує цього найбільше. Участь у волонтерських проєктах має значний вплив на студентську громаду і допомагає студентам розвивати навички співпраці, лідерства, вирішення проблем та взаємодії з різноманітними соціальними групами. Крім того, волонтерство сприяє формуванню цінностей громадянської відповідальності та емпатії, що є надзвичайно важливим у сучасному світі. Волонтерські ініціативи в умовах війни охоплюють широкий спектр діяльності. Це може бути збір та доставка гуманітарної допомоги на передову, підтримка медичних установ та лікарень, психологічна підтримка для ветеранів та постраждалих, організація медичних місій та багато іншого. Волонтери також здійснюють важливу роль у формуванні та поширенні інформації про ситуацію на передовій та потреби тих, хто перебуває під загрозою військових дій. Незважаючи на великі досягнення волонтерського руху в умовах війни, існують і серйозні виклики. Серед них – недостатня фінансова підтримка, нестача ресурсів та неможливість доставки допомоги в окремі регіони через військові обмеження. Проте завдяки наполегливості, винахідливості та патріотизму, волонтери подолали багато перешкод та продовжують надавати незамінну допомогу тим, хто цього потребує.

Студентство в Україні відіграє ключову роль у волонтерському русі країни. Їхні зусилля спрямовані на покращення життя людей, розвиток громад та підтримку уразливих соціальних груп. Заохочуючи та підтримуючи волонтерські ініціативи, університети та суспільство в цілому роблять вагомий внесок у соціальний розвиток України. Волонтерство в умовах війни в Україні є важливим інструментом вирішення гострих соціальних проблем та підтрим-

ки тих, хто постраждав від військових дій і є актом громадянської солідарності, що спрямований на зміцнення суспільства та відновлення миру і стабільності в країні. Волонтери продовжують виявляти високий рівень відданості та самопожертви, що робить їх справжніми героями нашого часу.

Використані джерела:

1. <https://legaid.gov.ua/novyny/studenty-ta-volonterstvo-pid-chas-vijny/>
2. http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=73474

Марінела КУЧУРЯН

**ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ ЯК
СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО ЛІДЕРСТВА**

*(науковий керівник – викл. Микита ГЛУЩЕНКО)
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Молодіжне волонтерство сприяє отриманню та розвитку нових знань і навичок, вихованню молоді високих моральних якостей, формуванню лідерських якостей. У межах молодіжного руху відбувається певний етап соціалізації молоді, об'єднуються та створюються цікаві проекти, які в подальшому можуть змінити спосіб життя та суспільства в цілому.

Офіційно волонтерство в Україні було визнано постановою Кабінету Міністрів від 10 грудня 2003 року за №1895, де затверджувалось також і положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг. Але тільки через вісім років (19 квітня 2011 року) Верховна Рада прийняла Закон «Про волонтерську діяльність як: добровільну, безкорисливу соціально спрямовану, неприбуткову діяльність що здійснюється волонтерами шляхом допомоги».

Волонтер (від лат. voluntaries, voluntas – добра воля) – це стан і потреба душі, не тільки допомогти людям, які потребують цього, але й формування в українців необхідних вмінь, відповідальності, лідерства, сумління, емпатії тощо. Основне завдання волонтера, окрім підтримки і допомоги – бути лідером у суспільстві, ділитись досвідом, переконувати у можливості змін на краще, бути прикладом для інших.

Мотиви для молоді щодо здійснення добровільної діяльності різні: самореалізація, професійна підготовка, потреба у спілкуванні, значущості, переконання етичного і релігійного характеру, реалізація своїх здібностей, бажання удосконалити професійні навички. Часто добровольцями стають ті люди, які самі отримали допомогу і підтримку від волонтерської діяльності або організацій і тепер передають власний досвід в подоланні критичної ситуації, потребуючим. Найефективнішою формою соціальної активності молоді в будь-якій державі є участь у молодіжному русі, що є дієвим механізмом взаємодії із суспільством.

Лідери існують для того, щоб організовувати, об'єднувати, показувати напрямок, визначити цілі та завдання, координувати та забезпечувати міжособистісні контакти з іншими членами соціуму, а також здійснювати вибір оптимальних та ефективних шляхів вирішення тих чи інших проблем. Згідно із дослідженням науковців, волонтерство та лідерство перебувають у тісному взаємозв'язку.

Отже, в умовах посилення зовнішніх і внутрішніх викликів, які постали перед Україною та її громадянами, в ситуації загострення й невизначеності, є усвідомлення того, що волонтерський рух, молоді лідери – це наше майбутнє. Якісна структура, розвиток – це ефективний спосіб об'єднання зусиль і ресурсів. Держава має активно підтримувати різноманітні програми, направлені на ініціативу українців допомагати людям. Системний розвиток та підтримка волонтерства як суспільної цінності, є одним із дієвих інструментів у вирішенні соціальних проблем суспільства та лідерства.

Використані джерела:

1. Авуєва І. Інституціоналізація соціальних рухів. Проблеми розвитку соціологічної теорії. Трансформація соціальних інститутів та інституціональної структури суспільства: наукові доповіді і повідомлення III Всеукр. соціол. конф. (Київ, 18 квітня 2003 р.). Київ: Інститут соціології НАН України. 2003.
2. Волонтерський рух в Україні. Звіт дослідження. URL: http://www.gfk.com/ua/news-and-events/press-room/press-releases/pages/pr_volunteer_day_2014.aspx
3. Про внесення змін до деяких законів України щодо волонтерської діяльності: Закон України від 05.03.2015 №246-VIII /Верховна Рада України. URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/246-19>
4. Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг: постанова Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 року № 1895. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1895-2003-%D0%BF>
5. Сходження на вершину : книжка про тих і для тих, хто прагне успішного лідерства: навч.-метод. посібник / за ред. О. Є. Скорик. – К. : Вид-во «Плеяда», 2005.

Валерія МОСКАЛЬ

ДОНОРСТВО КРОВІ. ДОПОМОГА, ЯКА ТЕЧЕ ПО СУДИНАХ

Науковий керівник – к. мед. н., ас. Христина БУРИНЬОК-ГЛОВ'ЯК

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Сьогодні наше життя затьмарене вторгненням російської армії в Україну - життя докорінно змінилось. Українські воїни щодня показують фантастичну сміливість, завзяття і дивують весь світ своєю силою духу та витривалістю. Проте щодня до лікарень потрапляють поранені бійці та цивільні люди, що постраждали від ворожих атак. Потреба донорської крові залишається стабільно високою, як для військових, так і для цивільних, при ургентних операціях, онкологічних захворюваннях, ускладнених пологах. В Україні завжди існував дефіцит донорської крові, а наразі ця проблема особливо загострилась.

Розвиток медицини не стоїть на місці, згідно зі статистикою протягом життя переливання крові необхідне кожному четвертому жителю планети. Ще в давнину люди намагались лікуватися кров'ю тварин. У творах давньогрецького поета Гомера йде мова про те, що Одисей давав пити кров тіням підземного царства, щоб повернути їм мову та свідомість. Гіппократ рекомендував хворим, які страждають захворюванням з порушенням психіки, пити кров здорових людей. Вказівки про подібне лікування кров'ю є в творах Плінія та Цельса, які повідомляли про те, що хворі на епілепсію та старі люди пили кров помираючих гладіаторів. Пізніше Гален в експериментах на тваринах показав, що праве серце і вени заповнені темною кров'ю, а ліве серце і артерії – червоною. Крові приписували омолоджуючу дію. Через деякий час Вільям Гарвей відкрив закон кровообігу, що дало значний поштовх для можливості розробки методу переливання крові. Перші вдалі спроби гемотрансфузії від тварини до людини були здійснені Жаном Батістом Дені, він тоді разом з хірургом перелив приблизно 270 мл артеріальної крові ягняти 16-ти річному юнаку, що знаходиться у важкому стані, після чого хворий одужав (варто зауважити, що про існування груп крові людство дізналось лише через 250

років). Юнак одужав, але, незважаючи на це, ніхто не погоджувався на переливання. Лише за винагороду робочий бідного кварталу Парижа став першим, хто дав згоду. Після процедури реципієнт добре почувався та запропонував свою власну кров для переливання і став першим свідомим донором в історії людства, навіть не підозрюючи цього. Через 150 років англійський акушер і фізіолог Блендель вперше перелив кров від чоловіка до дружини, що мала всі шанси померти від післяпологової кровотечі. Ще через 82 роки в 1900-му р. Карл Ландштейнер відкрив 3 групи крові (за що через 30 років отримав Нобелівську премію). А через рік його колеги додали четверту групу. Перше переливання з урахуванням груп сумісності провів у 1909 році американський хірург Крайл. Це відкриття різко зменшило кількість ускладнень і смертей.

В 1940 р. був встановлений резус-фактор (Rh-фактор) позитивний та негативний, названий так завдяки мавпам, у яких була виявлена наявність антигену в еритроцитах.

В історії розвитку організації донорства можна прослідкувати два періоди. Перший період організації донорства. На початку використання методу переливання крові (20-ті роки XX ст.), коли операція була ще досить рідкісною, донорами частіше за все ставали родичі чи друзі хворого. Ось один з прикладів, описаний Спасокукоцьким Ю.О. у 1934 р.: «Хворий з пухлиною шлунка потребував переливання крові для проведення операції. З пропозицією дати свою кров з'явилося 18 родичів хворого, однак у всіх кров виявилась несумісною». Цей та подібні до нього випадки, наштовхували на думку про необхідність створення при лікувальних закладах груп резервних донорів-активістів. У 1927 р. для заохочення донорства була введена грошова компенсація за дачу крові, а з 1931 р. – отримання спеціального пайка. Другий період організації донорства. Друга світова війна дала поштовх вченим і хірургам для подальшого покращення якості переливання. Тисячі поранених солдатів були врятовані завдяки донорській крові. Такий успішний досвід призвів до створення банків крові.

У наш час донорство вийшло за межі вузько медичної проблеми, коли вирішувалось тільки питання про забезпечення кров'ю медичних закладів та стало проблемою соціальною, яка відображає взаємини між людьми та тим самим торкається інтересів усього нашого суспільства.

На сьогодні, переливання крові – це операція трансплантації тканини. У практичну діяльність впроваджують компонентну інфузійно-трансфузійну гемотерапію, суть якої полягає в диферен-

ційованому підході до використання складників крові (еритроцитарної маси, відмитих еритроцитів, тромбоцитарної і лейкоцитарної маси), її білкових компонентів (альбуміну, фібриногену, полібіоліну та інших), а також кровозамінників. Компоненти крові проявляють кращий лікувальний ефект і більш безпечні, оскільки містять менший набір антигенів у своєму складі. Кров неможливо виготовити на фармацевтичному заводі і неможливо чим-небудь замінити, а тому врятувати людей, які потребують переливання, можуть тільки донори.

Особливої уваги потребує питання донорства у зв'язку із сьогоднішніми подіями в Україні. Поранені бійці потребують великої кількості донорської крові.

Пропаганда донорства – це невід'ємна частиною моральних засад донорського руху, обумовлена проявом доброти, гуманізму, милосердя людей, що безкорисливо надають свою кров хворим.

Звичайно, що ці заходи лише крапля в морі, але крапля іноді здатна врятувати життя. Віримо в Україну, в ЗСУ і в кожного, хто на своєму місці наближає нашу Перемогу!

Використані джерела:

1. Закон України «Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові» від 30 вересня 2020 р. № 931-IX.
2. Наказ МОЗ України від 01.08.2005 № 385 «Про інфекційну безпеку донорської крові та її компонентів», зареєстрований в Міністерстві юстиції 16.08.2005 за № 896/11176 (із змінами, внесеними наказом МОЗ України №207 від 08.02.2021).
3. Гудзенко О.П., Новак В.Л., Мороз Є.Д. (2010) Служба крові України: проблеми, шляхи вирішення. Матеріали ювілейної наук.-практ. конф. за участю міжнародних спеціалістів «Актуальні проблеми гематології трансфузійної медицини». Львів, с. 16–20 // Електронний ресурс. Режим доступу: (www.umj.com.ua/uk/publikatsia-5941-donorstvo-krovi-ii-komponentiv-problemi-ta-shlyaxi-virishennya)
4. Невідкладна медична допомога: Пер. з англ. / Під Н52 ред. Дж. Е. Тінтіналі, Р. Л. Кроума, Е. Руїза. – М.: Медицина, 2001.
5. Перехрестенко П.М., Назарчук Л.В. (2006) Служба крові України: підсумки та завдання. Укр. мед. часопис, 4(54): 4044 (www.umj.com.ua/article/419/sluzhba-krovi-ukraini-pidsumki-ta-zavdannya); www.umj.com.ua/article/419/sluzhba-krovi-ukraini-pidsumki-ta-zavdannya).
6. Спіричов В. Б. Історія донорства. – К., 2005

Софія НОВОСЬОЛОВА, Тетяна ГАЇНА, Ніна ЗОРІЙ

З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ВОЛОНТЕРСЬКОМУ РУХУ СТУДЕНТІВ БДМУ
Науковий керівник – к. філос. н., доц.
Ніна ЗОРІЙ

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

До 80-річчя БДМУ

Не зважаючи на те, що волонтерський рух існує вже чимало століть, у всіх країнах світу, на всіх соціальних рівнях – в Україні це явище набуло популярності не так давно. Проте доступність і можливості, які воно відкриває для українців важко переоцінити, адже це не тільки ознака громадянського суспільства, але й можливість реалізувати себе, відкрити нові горизонти, перейняти чималий досвід тощо.

На тлі розвитку волонтерського руху в умовах війни відбувається поживлення організованої, добровільної та безкорисної підтримки громадських ініціатив в Україні, зокрема й у Буковинському державному медичному університеті (далі БДМУ). Варто зауважити, що волонтерство – це, передусім, добровільний вибір, що ґрунтується на особистій життєвій позиції та світогляді. З першого дня війни студенти БДМУ активно включилися до різноманітних акцій допомоги людям, які змушені були покинути домівку і переселені в м. Чернівці, а також проводили численні акції на допомогу війнам ЗСУ.

Нашою метою є висвітлення короткого нариса історії волонтерства, з метою обґрунтування традиції проведення волонтерських акцій у студентській спільноті БДМУ та визначення активної громадянської позиції лідерів студентського самоврядування університету.

Історія волонтерства активно позиціонується активістами студентського самоврядування з 2011 року, зокрема, зі звіту комісії соціально-психологічних питань Студентської ради БДМУ про роботу у 2011-2012 навчальному році ми дізналися, що на той час були сформовані волонтерські бригади факультетів, а саме: медичний факультет №1 – 16 студентів; медичний факультет №2 – 16 студен-

тів; медичний факультет № 4 – 5 студентів; стоматологічний факультет – 10 студентів; фармацевтичний факультет – 5 студентів. Відповідно сформовано групи милосердя за напрямками: допомога хворим з онкопатологією; допомога хворим на ВІЛ/СНІД; допомога людям з обмеженими фізичними можливостями; допомога ветеранам війни та праці; допомога дітям-сиротам; допомога малозабезпеченим.

У 2011 році започаткований соціальний проєкт студентів БДМУ «Не будь байдужим». Актуальність даного соціального проєкту визначалася: «в світлі сьогодення люди з обмеженими можливостями, пенсіонери, діти-сироти щодня відчувають свою беззахисність та самотність, їм здається, що сучасне суспільство зовсім забуло про них. Тематика соціально-психологічної адаптації інвалідів та дітей-сиріт є дуже актуальною на даний момент. Саме ці верстви населення потребують уваги та підтримки в першу чергу».

Окремим напрямком в організації волонтерського руху було донорство. Ще у 2011-2012 році студенти БДМУ у відділенні гемотрансфузіології Лікарні швидкої медичної допомоги м.Чернівці організували благодійні акції до Міжнародного дня лікаря «Здай кров – врятуй життя», «Саме твоя кров може врятувати життя – не залишайся осторонь!», присвячена Міжнародному дню онкохворої дитини, 25 студентів-донорів здали 12 літрів крові, до Дня донора, до дня міста Чернівці «Будь корисним, здай кров» тощо. Активісти медичного факультету №1 провели акцію «Не чекай, здай кров» – голова Студентської ради Мосейчук Василь.

З ініціативи Міністерства у справах сім'ї молоді та спорту України з 4 по 6 вересня 2013 року в місті Києві проходив Всеукраїнський фестиваль молоді. Учасники Фестивалю – представники структурних підрозділів, які реалізують державну молодіжну політику талановита, обдарована і творча молодь, органи студентського самоврядування, лідери молодіжного громадського руху. Від Чернівецької області делеговано 10 студентів вишів. БДМУ представляла заступник регіонального координатора Всеукраїнського благодійного фонду «Серце до Серця» Рибарчук Анна, голова Студентської ради (2014 рік). Знаковою подією була участь Анни Рибарчук та голови комісії соціально-психологічних питань Інни Романюк на першому З'їзді регіональних координаторів осередків Всеукраїнської молодіжної громадської організації «Асоціація молодих донорів України», засновниками осередку в Чернівецькій

області є завідувача гемотрансфузіологічного відділення Лікарні швидкої медичної допомоги Анжеліка Каланча, нині генеральний директор Чернівецького обласного центру служби крові.

Таким чином, традиції, закладені активістами студентського самоврядування БДМУ активно продовжують наступні покоління студентів, які гідно виконують громадянський обов'язок – допомагати людям у скруті.

З метою покращання волонтерського руху вважаємо за необхідне запроваджувати в системі закладів вищої освіти України:

- Проводити просвітницько-виховні заходи з тематики волонтерського та донорського руху, на прикладах волонтерів, донорів – авторитетних, високоосвічених людей, носіїв загальної та професійної культури.
- Формувати соціальну зрілість студентів через систему органів студентського самоврядування БДМУ, залучаючи їх до організованого волонтерства та донорського руху.
- Проводити просвітницькі заходи з метою ознайомлення студентів з роботою обласних центрів служби крові, благодійних волонтерських організацій тощо.
- Систематично проводити інформаційні кампанії з метою поширення в соціальних мережах інформації про організацію та проведення волонтерських та донорських акцій.
- Забезпечити участь у всеукраїнських та міжнародних волонтерських акціях з метою вивчення досвіду та пропагування донорського та волонтерського руху.

Владислав ПАВЛЮК, Віталій СМАНДИЧ

ДОНОРСТВО ЯК ПРОЯВ ВОЛОНТЕРСТВА

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Донорство крові відіграє важливу роль у державній системі охорони здоров'я для забезпечення достатнього запасу крові та збереження життя тих, хто цього потребує. В наш нелегкий час коли Україна протистоїть агресору, донорство є надзвичайно необхідним та критично важливим. Пропагування донорства є невід'ємною частиною моральних основ донорського руху, завдяки милосердю людей, що безкорисливо надають свою кров хворим, тим паче в часи, коли поранення цивільних та військових, настільки поширені. Донори рятують багато життів військових і цивільних в період військових дій на Україні.

Формування національної свідомості та популяризації донорства серед студентів та молоді. Для стабільної і ефективної роботи пунктів переливання крові надзвичайно важливо сформувати списки донорів та формувати групи стабільних донорів.

З огляду на необхідність запровадження комплексних довгострокових змін відповідно до Директив ЄС та з метою визначення напрямів розвитку безоплатного донорства крові та компонентів триває реформування системи крові. Додатковим фактором, що впливає на нагальність та інтенсивність змін є війна.

Період початку розвитку донорства в Буковинському державному медичному університеті припадає на 2010 рік, коли було запропоновано ефективні стратегії донорства: корпоративне донорство та колективне донорство. З 2010 року і донині кожного року студентами та викладачами БДМУ організовуються як мінімум два Дні донора. Протягом 2023/2024 навчального року було проведено численні заходи, щодо пропагування здачі крові, а також безпосередньо здачі крові викладачами та студентами.

За ініціатииви Студентської ради було організовано тиждень донорства де студенти кожного факультету протягом тижня мали змогу стати донорами і тим самим врятувати життя людей. Впродовж березня-квітня 2024 року в межах відзначення 80-річчя БДМУ Студентська рада організувала донорську акцію «80 літрів крові від БДМУ».

Донорство в Буковинському державному медичному університеті це шлях до становлення майбутнього медика, адже саме лікар своїм прикладом гуманності завжди є взірцем для населення.

Зараз, в умовах повномасштабної війни, донорство та його популяризація важливі як ніколи, оскільки медична система стикається із безпрецедентними викликами. Буковинський державний медичний університет в обличчі студентів та викладачів, робить все для того, щоб розвивати культуру донорства в Україні.

Христина РАЦА, Оксана УСТИЯНСЬКА

СТУДЕНТСТВО ТА ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ НОВОСЕЛИЦЬКОГО МЕДИЧНОГО ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ В УМОВАХ ВІЙНИ

*Науковий керівник – викл. Оксана УСТИЯНСЬКА
Новоселицький медичний фаховий коледж
Новоселиця, Україна*

Унаслідок повномасштабного вторгнення росії в Україну багатьом людям довелося обмежити повсякденну діяльність: покинути свої домівки, змінити звичне життя. Проте, більшість українців в цих умовах згуртувались і почали активно волонтерити. За незначний проміжок часу волонтерство в нашій країні перетворилося на найпотужніший національний громадянський рух.

Таке саме завдання постало і перед Новоселицьким медичним фаховим коледжем. Оскільки допомога особам, які її потребували, завжди була невід'ємною частиною навчання та виховання студентської молоді, в закладі освіти був створений і вже більше 40 років діє загін «Милосердя». Він активно співпрацює з місцевою владою, ветеранськими організаціями, товариством Червоного хреста України та соціальними працівниками Новоселицької ТГ.

Протягом багатьох років існування волонтери загону надають потужну допомогу самотнім людям похилого віку, а саме: відвідують їх вдома, виконують найпростіші медичні маніпуляції, допомагають на присадибних ділянках, здійснюють необхідні покупки, збирають та роздають продуктові набори до Різдвяних та Великодніх свят. Також волонтери коледжу проводять благодійні акції, святкові концерти, благодійні обіди. Протягом навчального року сума такої допомоги досягла понад 40 тис. грн.

Не обходять увагою волонтери дітей сиріт – вихованців дитячого будинку с. Мольниця, постійно відвідують їх та проводять різноманітні активності (малювання, розпис писанок, складання великодніх кошиків).

Під час війни заклади освіти Чернівецької області стали прихистком для десятка тисяч переселенців, які залишились без рідної домівки. Саме в цей час і наш гуртожиток став новим місцем для проживання вимушених переселенців, де створені гідні побутові умови,

приємна домашня атмосфера. Студенти та викладачі коледжу, не покидаючи навчання, працювали на пунктах збору гуманітарної допомоги, плели маскувальні сітки, відправляли гуманітарні вантажі для ЗСУ, виготовляли окопні свічки, постійно збирали гроші на всі запити нашої армії.

За час війни наш колектив став активним донором громади, на базі коледжу були облаштовані пункти здачі крові. Студенти і співробітники коледжу здали понад 100 літрів крові. В умовах війни викладачі коледжу стали інструкторами Товариства Червоного Хреста України з навчання населення надання першої домедичної допомоги. Важливе місце в роботі волонтерського загону займає роз'яснювальна робота серед населення Новоселиччини з промоції здорового способу життя, щеплення та профілактики захворювань. Студенти коледжу організували лекторій з пропаганди здорового способу життя; з підготовленими презентаціями, відеоматеріалами, вони виступають в закладах освіти міста та області.

Участь студентської молоді у добрих справах розвиває загальнолюдські цінності: милосердя, співчуття, доброзичливість. Саме тому студентський волонтерський рух відіграє дуже важливу роль у підготовці майбутніх медичних фахівців, допомагає виховати професійного та впевненого спеціаліста.

Ілля САВУН

СВІТ ВРЯТУЮТЬ ДОБРОВОЛЬЦІ

*Науковий керівник – к. екон.н. Михайло МИХАЙЛОВ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна*

Війна, випробовує міцність нації в цілому та окремих її частин зокрема. Під час жахів війни, метушні та невизначеності, студентство та волонтерський рух стають невід'ємними частинами один одного, вони є рушійними силами суспільної активності та гуманітарної допомоги. В такі часи виявляється справжнє обличчя звичайних людей – те як вони проявляють готовність до самопожертви, невичерпну ініціативу та здатність організовувати та координувати допомогу ворогам. У екстремальний період молодь виявляє неабияку силу та відданість, демонструючи свою готовність допомагати та боротись з ворогом в будь-який спосіб, вони стають реальними рятівниками та супергероями. Волонтерські організації, які налічують у своїх лавах багато студентів, стають дуже важливими ланками у системі допомоги та підтримки для тих, хто справді її потребує.

Загалом, особливість такої соціальної групи, як студентство, проявляється через розуміння її як мобільної групи, чиєю головною метою є організована підготовка до виконання високих професійних та соціальних ролей у матеріальному і духовному аспектах. Студентський вік, як будь-яка інша стадія життєвого циклу людини, має свою специфіку. Відомий педагог К. Ушинський вважав період з 16 до 22 років «визначним», підкреслюючи, що саме в цей час зміцнюється світогляд і характер людини.

У сучасній Україні активно розвивається волонтерський рух серед студентської молоді. Студентські волонтерські групи працюють майже при кожному закладі вищої освіти, центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, численних громадських організаціях, здійснюючи переважно соціально-педагогічну роботу у профілактичному, просвітницькому та реабілітаційному напрямках. Студенти різних навчальних закладів та різного типу, в переважній більшості працюють як волонтери в організаціях під час про-

ходження практики. Після її закінчення багато з них залишається працювати волонтерами в організації, яка за профілем є близькою до їхньої майбутньої професійної діяльності.

Волонтерський рух – добродійна діяльність, яка здійснюється фізичними особами на засадах неприбуткової діяльності, без заробітної плати, без просування по службі, заради добробуту та процвітання спільнот і суспільства. Статус неприбуткової організації звільняє від податків на доходи. Треба пам'ятати про цей – важливий нюанс. З 24 лютого волонтерський рух в Україні не просто збільшився, а набув величезних масштабів. Регіони, в яких не ведуться активні бойові дії, невпинно працюють, забезпечуючи допомогу в різних напрямках:

- підтримка переселенців;
- підтримка госпіталів;
- підтримка ЗСУ, нацгвардії;
- захист тварин;
- підтримка людей, які потребують допомоги через різні обставини (втрата роботи, наприклад);
- психологічна підтримка;
- юридична підтримка;
- культурний розвиток та соціалізація.

Під час пленарного засідання Верховної Ради 15.08.2022 р. було прийнято законопроекти №7363 «Про внесення змін до Закону України. Про волонтерську діяльність» щодо підтримки волонтерської діяльності та №7364 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності та діяльності неприбуткових установ та організацій в умовах збройної агресії Росії проти України». Рішення парламенту сприяють розвитку волонтерського руху в Україні, зокрема, шляхом розширення напрямів волонтерської діяльності в умовах війни, розширення дії окремих норм Закону України «Про волонтерську діяльність», зважаючи на широкомасштабну військову агресію РФ проти України. Відтепер чинне законодавство передбачає такі додаткові напрями волонтерства в умовах війни:

- сприяння волонтерству, з боку держави, у проведенні заходів;
- також новий Закон забезпечує можливість для розробки загальнодержавних цільових програм з підтримки розвитку волонтерства та інших заходів з метою підтримки волонтерської діяльності в Україні.

- Законом визначено також, що волонтерська допомога може здійснюватися в онлайн-режимі за допомогою мережі «Інтернет» та інших телекомунікаційних мереж.

Використані джерела:

1. *Волонтери України. До Міжнародного дня волонтера / Донецька обласна державна адміністрація, 2022. URL: <https://dn.gov.ua/galleries/volonteriukrayini-do-mizhnarodnogo-dnya-volontera>*
2. *Парламент підтримує створення додаткових гарантій та можливостей для волонтерів в умовах війни. Верховна Рада України 15.08.2022. № 7363. №7364 URL:<https://www.rada.gov.ua/print/223506.html>*
3. *Про волонтерську діяльність : Закон України 5 квітня 2012 року № 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#n188>*
4. *Малик О.В. Волонтерський рух – як діяти в межах закону. URL: <https://www.malyk.com.ua/news/publication/volonterstvo-v-ukraini>*
5. *Волонтерськ платформа об'єднала 400 тисяч українців довкола допомоги Україні під час війни. UNICEF. URL: <https://www.unicef.org/ukraine>*

Софія САМОЙЛЕНКО

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНЕ ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ІНВЕСТИЦІЯ В МАЙБУТНЄ

(Науковий керівник – к. філол. н., доц. Любов СТЕГНІЦЬКА
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна)

Волонтерський рух в Україні об'єднав мільйони людей, які готові взяти на себе відповідальність за вирішення нагальних проблем. Волонтерська діяльність, як форма громадянської активності, регулюється Законом України «Про волонтерську діяльність», базується на безкорисливості та бажанні допомагати іншим. Кожен громадянин може знайти собі царину, в якій можна реалізувати власні таланти та вміння, серед яких:

- Соціальне волонтерство: допомога людям у складних життєвих ситуаціях, наприклад, безпритульним, літнім людям, дітям з інвалідністю тощо;
- Екологічне волонтерство: робота зі збереження природи, допомога в екологічних проектах та акціях;
- Гуманітарне волонтерство: допомога в зонах конфліктів, природних лих, надання медичної або матеріальної підтримки постраждалим;
- Інтелектуальне волонтерство: надання власних знань, навичок та досвіду для просування різних проєктів або ініціатив.

Більш детально зупинимось на питанні інтелектуального волонтерства, під яким розуміємо спосіб інтелектуальної підтримки організацій, проєктів та ініціатив, які мають соціальне або громадське спрямування. Волонтери інформаційно-інтелектуального простору діляться знаннями та досвідом через консультування, навчання, розробку стратегій або програм, віддалену аналітичну роботу тощо. Дана діяльність може здійснюватися в будь-якій галузі. Зокрема, в медицині, інтелектуальне волонтерство може реалізовуватись наступним чином:

- проведення онлайн консультацій чи надання медичної допомоги із застосуванням телемедицини;
- участь у дослідницьких проєктах, спрямованих на вирішення актуальних медичних проблем;

- забезпечення освітньої діяльності через проведення лекцій, вебінарів або навчальних курсів для студентів або молодих медичних працівників;

- робота з медичною інформацією, яка включає аналіз медичної статистики, розробка протоколів лікування чи інструкцій для пацієнтів.

Для студента-медика інтелектуальне волонтерство може стати стартом успішної професійної кар'єри, оскільки дає безліч переваг та можливостей, серед яких:

- поглибити та розширити фахові знання у роботі над проєктами в позаакадемічному середовищі, що дозволяє отримати додатковий досвід у певній галузі;
- розвивати необхідні навички, такі як комунікація, лідерство, робота в команді тощо;
- налагодити контакти з іншими фахівцями в галузі медицини;
- підвищити власну конкурентоспроможність, оскільки досвід інтелектуального волонтерства зробить резюме більш привабливим для працевластувачів чи при вступі до інтернатури.

Ми вважаємо, що участь у волонтерській діяльності має бути невід'ємною частиною життя кожного свідомого громадянина. Якщо ви не знаєте з чого почати, слід звернутись до місцевих або студентських волонтерських організацій, де вам допоможуть зорієнтуватись і визначитись, у якому напрямку ви зможете працювати. Потрібно розуміти, що інтелектуальне волонтерство – це не тільки інвестиція в інтелектуальний фонд нашої держави, але й вагомий внесок у власний інтелектуальний профіль.

Використані джерела:

1. Волонтерство в Україні. Як працює інтелектуальне волонтерство: приклад Code Club Україна. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://platforma.volunteer.country/posts/yak-pratsiuie-intelektualne-volonterstvo-pryklad-code-club-ukraina>
2. Закон України про волонтерську діяльність [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>
3. Happy Monday. Як інтелектуальне волонтерство сприяє професійному розвитку: 4 історії. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://happymonday.ua/intelektualne-volonterstvo>

4. *LinkedIn. 6 types of volunteer activities that look good on a resume. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.linkedin.com/pulse/6-types-volunteer-activities-look-good-resume-resumemansion>*
5. *Mind. Вмію і допомагаю: чим корисне інтелектуальне волонтерство. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mind.ua/openmind/20235409-vmiyu-i-dopomagayu-chim-korisne-intelektualne-volonterstvo>*
6. *workaway.info. Types of Volunteering Explained Plus How To Find The Perfect Project. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.workaway.info/en/stories/types-volunteer-project-for-you>*

Аліна СУЗАНСЬКА

ВОЛОНТЕРСТВО В УМОВАХ ВІЙНИ

*Науковий керівник – викл. Микита ГЛУЩЕНКО
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Волонтерство пояснюється як «активна участь людей у суспільному житті країни, особливо в соціальному житті громадських організацій та державних установ, що сприяє покращенню загальної якості життя, особистому зростанню та розвитку особистості, задоволення базових людських потреб на шляху до більш справедливого суспільства, часто приймаючи форму спільної діяльності в рамках окремих асоціацій» [1, с. 43]. Тож на початку повномасштабного вторгнення, люди почали об'єднувати свої волонтерські дії для допомоги один одному та країні. Спочатку – через особисті стосунки (друзі, родичі, колеги, сусіди, колишні знайомі), а незабаром і з'явилися спеціальні платформи для координації простих людей. Волонтерство робить вагомий внесок і в економіку країни. Це досліджували О. Беспалько, Т. Лях, Г. Крапівін, М. Чухрай, А. Капська, С. Савченко, С. Харченко, І. Юрченко та ін.

Волонтерство як невід'ємну складову молодіжного руху в Україні можна знайти в наукових дослідженнях Я. Немировського, І. Коляки, Т. Голобуцького та О. Голобуцького. З моменту повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україні виникло понад 4000 волонтерських та благодійних організацій, деякі з яких працювали раніше, але лише зараз набувають офіційного статусу, що розширює їхні можливості: відкриття банківських рахунків, підписання договорів та залучення коштів. Тож фонд «Повернись живим», який діє з 2014 року, завдяки пожертвам небайдужих українців за добу до початку повної війни зміг зібрати майже 50 мільйонів гривень. Кошти спрямовані на придбання тактичного спорядження для військовослужбовців ЗСУ. Благодійний фонд Сергія Притули офіційно створено у 2020 році. Унікальність цього фонду полягає в креативності, якою засновник надихає людей допомагати нашим бійцям, особливо в тому, що за 3 дні він зібрав 600 мільйонів гривень, а 70 мільйонів гривень він надав зі свого бюджету.

Юрій Бірюков – засновник ще однієї великої волонтерської організації в Україні «Крила Фенікса», місією якої є забезпечення української армії усім необхідним, а саме: індивідуальним захистом, спорядженням, лікуванням поранених та закупівля аптек для бійців ЗСУ. Фонд «Monster Inc.» виділив 20 мільйонів гривень на підтримку лікарень, закупівлю автомобілів, генераторів, безпілотників, бронежилетів, військової техніки тощо. Тому багато простих людей долучалися до волонтерського руху: жертвували гроші та допомагали українським бійцям і мирним жителям, які потребували допомоги.

Соціальні структури можна зміцнити лише за допомогою практики, яка допомагає подолати соціально-економічні відмінності. В цих умовах визначаються основні цінності, які є основою соціального капіталу, що включає організаційне життя громади, участь у громадських об'єднаннях, у громадських справах, забезпечує неформальну комунікацію та соціальну довіру.

Тому важливо висвітлити соціальні наслідки волонтерства, які виникають внаслідок усіх вищезазначених факторів. Це зміцнення соціальних зв'язків; створення сильної, безпечної та згуртованої громади; активізація громадської діяльності; надання суспільних благ і послуг [2]. Це те, що допомогло людям день і ніч волонтерити в перші місяці після вторгнення, а потім посприяла держава, а саме: нове законодавство про волонтерство. Це два закони, за які виступає ЦЕДЕМ. Йдеться про Закон № 2519-IX, який доповнює законодавчі норми щодо волонтерства та оновлює законодавство про волонтерство, пов'язане з вторгненням росії. Також є Закон № 2520-IX, який стосується змін до Податкового кодексу України. Зокрема, передбачено звільнення від оподаткування окремих витрат організацій, які займаються волонтерською діяльністю, що сприяє роботі громадських та благодійних організацій із залученням волонтерів та укладанням договорів на здійснення волонтерської діяльності, формуючи культуру волонтерства. Крім того, у грудні 2022 року держава спростила перелік документів, необхідних для включення волонтерів до реєстру. Таким чином волонтери, які збирають кошти на особисту картку з різних джерел, можуть не декларувати їх як дохід і звільняються від оподаткування ПДФО (згідно з пп. 165.1.54 Податкового кодексу) [3].

Отже, не потрібно недооцінювати важливість таких процесів, як волонтерство та народна самоорганізація. Громадянська активність як тенденція проявляється у волонтерстві чи участі в різноманітних політичних та соціальних проєктах, що зрештою сприяє участі все більшої кількості громадян у процесах самоорганізації на місцевому та національному рівнях. Ключовим фактором успіху волонтерських рухів та індивідуальних ініціатив є уряд, здатний реагувати на тиск волонтерської спільноти та за певних умов спонукати волонтерів до дій.

Використані джерела:

1. *Менеджмент волонтерських груп від А до Я: навч.-метод. посібник / за ред. Т. Л. Лях. К. : Версо-04, 2012. 288 с.*
2. *[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uwcfoundation.com/ua/blagotvoritelnost-v-ukraine/volonterstvo-v-ukraini>*

**Анна ТИЩЕНКО, Естер ПЕЛЕПКО,
Катерина ДОРУБЕЦЬ**

СТУДЕНТСТВО ТА ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ В УМОВАХ ВІЙНИ

*Науковий керівник – к.б.н., ас. Алла ВЕЛИКА
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

На даний час в Україні волонтерство – потужний суспільний рух, спроможний прийняти на себе частину повноважень соціальних установ. Ситуація, яка сьогодні склалася в Україні – унікальна. Країна переживає пік громадської активності, коли багато людей абсолютно безкорисливо, щиро бажають допомогти ближньому і студентство не є винятком. Участь у волонтерському русі молоді дає можливість їй самореалізуватися. Студентство, як локомотив молодіжної активності, виявляє ініціативу у мобілізації різноманітних проєктів та ініціатив для допомоги постраждалим. Волонтерські групи, об'єднуючи свої зусилля, створюють надійну мережу підтримки для тих, хто опинився у скрутній ситуації.

Однією з ключових функцій студентства та волонтерського руху є збір та розподіл гуманітарної допомоги. Здобувачі освіти організовують збір коштів, ліків, одягу та інших необхідних речей, а також координують їхню доставку та розподіл серед потребуючих. Крім того, важливою складовою діяльності студентських та волонтерських груп є психологічна підтримка. Вони надають першу психологічну допомогу військовим, біженцям та усім, хто переживає стрес та травми внаслідок воєнних дій.

Студентський вік, як будь-яка інша стадія життєвого циклу людини, має свою неповторну специфіку. Ще відомий педагог К. Ушинський вважав період з 16 до 22 років «визначальним», наголошуючи, що саме в цей час формується світогляд і характер людини. Студентські волонтерські групи працюють майже при кожному закладі вищої освіти, здійснюючи переважно соціально-педагогічну роботу у профілактичному, просвітницькому, реабілітаційному та соціально-побутовому напрямках. Волонтерська діяльність у виші сприяє професійному становленню студентів.

Студентство є одним із найважливіших ресурсів волонтерської діяльності. Не є винятком і студенти Буковинського державного медичного університету, які беруть активну участь у благодійних акціях, заходах, що спрямовані на допомогу учасникам бойових дій та постраждалим, внаслідок дій країни агресора. Студенти фармацевтичного факультету неодноразово організовували та відправляли гуманітарну допомогу жителям Херсонщини, які опинилися у кризових умовах, внаслідок атак ворога. Студент 4 групи фармацевтичного факультету, Кадар Іван, брав активну участь у організації та перевезенні гуманітарної допомоги на Херсонському напрямку.

«Волонтер» з французької означає «доброволець», тобто «волонтерство» – суспільно важлива, безкорислива, добровільна діяльність. Принципом такої діяльності є те, що особистість діє за покликом душі, через потребу реалізувати свою громадянську позицію. Саме цей чинник сприяє формуванню суспільної свідомості. Участь у волонтерській діяльності не має релігійних, вікових, расових, гендерних чи політичних ознак.

Отже, волонтерська діяльність у надзвичайно складний період об'єднала студентство, дала можливість взяти на себе вирішення найбільш глобальних проблем сьогодення. Пишаємося такими студентами.

Ольга ЮДИЦЬКА, Любов ВЛАСИК

ПРОБЛЕМИ ПЕРІОДУ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ З-ПОМІЖ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У БУКОВИНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

*Науковий керівник – к.мед. н., доц. Любов ВЛАСИК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Етап адаптації є найважливішим за будь-якої зміни місця проживання, роботи чи навчання. Він продовжується навіть тоді, коли всі невідкладні питання пошуку житла та соціального забезпечення більш-менш вирішені. Для внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні проблеми адаптації нашаровуються на втрати, спричинені війною. Соціально-психологічні моменти адаптації для молоді з-поміж ВПО є найважчими та найдовшими.

Мета дослідження: провести аналіз проблем, з якими зустрілися студенти ВПО в період адаптації до нового освітнього середовища в БДМУ та шляхів їх вирішення.

Матеріали та методи дослідження: проведено кроссекційне дослідження фокус-групи з поміж студентів ВПО Буковинського державного медичного університету шляхом опитування за спеціально розробленою анкетой Google форми (n=28) у березні 2024 року. Використані соціологічний та статистичний методи.

Результати. Переважна більшість студентів ВПО, які зголосилися взяти участь в опитуванні, жіночої статі (89,3%), навчаються на перших 3-х курсах БДМУ (82,2%). Завчасно виїхали з небезпечних регіонів (до воєнних дій, окупації) 50% респондентів. На час опитування проживали у гуртожитку 60,7% осіб. Більшість респондентів не вбачали труднощів з боку освітнього середовища (57,1%), проте по 14,3% відмітили проблеми з переходом на спілкування українською мовою, дискомфорт серед нового студентського колективу, ще 10,7% відчували незручності у спілкуванні з викладачами.

Більшість респондентів вважають, що волонтерська допомога, яку отримували спочатку була задовільною, проте майже 40% опитаних вважають її недостатньою. На момент опитування волонтерської допомоги потребували 53,6% респондентів. Для 35,7% процес адаптації до нового місця проживання та навчання не завершився.

Чутливими студенти ВПО були до випадків порушення етичних норм від викладачів (25%) та студентів (7,1%). Скарги щодо психологічного здоров'я відмітили 64,3% осіб. У 67% тих, хто мав скарги, близькі залишилися у небезпечних районах і, навпаки, у 70% тих, хто не мав скарг, близькі виїхали разом з ними. Новий навчальний заклад відповідав очікуванням за всіма характеристиками для 32,1% респондентів. Про невідповідність очікуванням заявив кожний 5-й респондент з-поміж тих, хто мав скарги з боку психічного здоров'я. Серед них було більше і тих, хто відчував труднощі освітнього середовища (55,6% проти 20%). Проблему академічної доброчесності вбачають у – корупції у т. ч. з боку викладачів – по 1 особі, загалом 7,1%. У відкритих питаннях анкети серед найбільших проблем були проблеми з отриманням статусу ВПО і соціальної стипендії, надмірна плата за гуртожиток, погані житлові умови, відсутність волонтерської допомоги, несправедливість в оцінюванні, неможливість повернутися додому, ситуація вдома.

Висновок. Проблема адаптації до освітнього середовища студентів ВПО залишається актуальною. У взаємодії між студентами та студентами і викладачами під час війни молоді люди з-поміж ВПО є вразливою категорією і потребують різносторонньої підтримки учасників освітнього процесу, в т.ч. з боку студентського самоврядування.

СЕКЦІЯ №5

МЕДИЧНА ОСВІТА І НАУКА:
КРІЗЬ ПРИЗМУ ПОСТАТЕЙ

Анна АНОХІНА, Світлана АНОХІНА

ПРОФЕСОР З ВЕЛИКОЇ ЛІТЕРИ Я.Д КІРШЕНБЛАТ– БІ-
ОЛОГ,
ФІЗІОЛОГ, ЕНДОКРИНОЛОГ, ПЕДАГОГ.

*Науковий керівник – к. мед. н., доц. Світлана АНОХІНА
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Життєвий шлях відомого в світі професора Чернівецького медичного інституту, завідувача кафедри фізіології людини Якова Давидовича Кіршенבלата, як вченого, який розробив теорію запахів, розпочався 5 серпня 1912 році у Тифлісі в сім'ї лікаря. У 16 років, після закінчення середньої школи, він поїхав вступати до Ленінградського університету. А в 20 років вже отримав диплом випускника біологічного факультету, у 1938 році 26-ти річний науковець захистив кандидатську дисертацію «Закономірності динаміки паразитофауни мишоподібних гризунів». Дослідження Я. Д. Кіршенבלата здійснювались у двох основних напрямках: ентомологія та паразитологія. Він вніс зміни у класифікацію стьожкових черв'яків, описав нові види цих тварин, що паразитують на закавказьких гризунах, вивчав поширення і фізіологію гельмінтів Грузії та Вірменії. Однією із багатьох якостей особистості Якова Давидовича, яка притаманна справжньому вченому, – це безмежна відданість своєму покликанню. У 1946 році він влаштовується в Інститут акушерства та гінекології академії наук, де пропрацював до 1953 року, саме в цей період науковець працює над докторською дисертацією за темою «Гуморальна та нервова регуляція функцій яєчників у хребетних», яку з успіхом захищає у 1952-му році. В цей період Яків Давидович був нагороджений «Знаком пошани» за наукові досягнення. А пізніше – так звана «справа лікарів», перекреслює його наукову кар'єру. Тому, як і багато вчених та науковців того часу він змушений був шукати можливості займатися улюбленою справою. Таким чином, коли вчена рада Чернівецького медичного інституту в 1954 році. обирає Я.Д. Кіршенבלата на посаду завідувача кафедри нормальної фізіології, його сім'я переїжджає у Чернівці. На посаді він пропрацював практично чверть століття. Основним напрямом досліджень Я.Д. Кіршенבלата були залози внутрішньої секреції, зокрема гіпоталамус, гіпофіз, наднирники, статеві залози, їх вплив

на організм. І саме з його особливої любові до ендокринології, розпочалася ера ендокринологічних досліджень, яка тривалий час є провідною ланкою наукової тематики університету. У 1957 році обґрунтував виділення особливої групи біологічно активних речовин, яким дав назву «телергони», а у 1958 році, переконливо показав наявність хімічного передавання ними інформації у рослин, тварин, людини та запропонував детальну класифікацію цих сполук. Одним з практичних результатів праці Я. Кіршенבלата стала розробка гормональної діагностики вагітності на 7-14 тижнях. Ідея і методика знайшли своє застосування, але не в акушерстві, а у рибництві для штучного розведення осетрових та костистих риб. При кафедрі фізіології, під керівництвом вченого у 1966 році було створено лабораторію електрофізіології мозку.

Головним фактором для нього були творчі та моральні якості, інтелігентність та тактовність по відношенню до колег та студентів і безмежна відданість педагогічній професії, яка виявилася не марною. Саме в цьому напрямі наукової діяльності він з часом і досяг не тільки «генеральських», а й «маршальських» звань. Під його безпосереднім керівництвом зросло 16 кандидатів та чотири доктори наук.

Олександра БІЛЯР

ВІДКРИТТЯ НОВОГО ЕЛЕМЕНТУ ЦІНОЮ ВЛАСНОГО ЖИТТЯ

*Науковий керівник – д.і.н., проф. Мандрик-Мельничук М.В.
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Марія Склодовська-Кюрі – французький фізик польського походження, відома своїми роботами з радіоактивності та двічі лауреатка Нобелівської премії: разом з А. Беккерелем та П. Кюрі у галузі фізики у 1903 р., а в 1911 р. – хімії.

Марія народилася у Варшаві 7 листопада 1867 року. Закінчивши середню школу із золотою медаллю, не змогла продовжити навчання у Варшавському університеті через заборону жінкам навчатися. У 1891 році Склодовська поїхала до Сорбонни, де почала слухати лекції П. Аппеля, Г. Ліппмана та Е. Буті і отримала дипломи з фізики та математики. У 1893 році Марі стала магістром з фізики, а наступного – з математики. Почала працювати у лабораторії Ліппмана.

Відкриття радіоактивності А. Беккерелем у 1896 році надихнуло подружжя Кюрі на подальші дослідження речовин і мінералів на наявність ознак радіоактивності. Марі вивчала спосіб якісного вимірювання уранових променів, а потім шукала інші елементи, які мають промені такого ж типу. Виявила, що сполуки урану є активними, а також усі сполуки торію. Кюрі почала вивчення мінералів і виявила, що деякі з них, які містять уран або торій, були активними, але набагато більше, ніж сполуки урану чи торію. Тоді вчена дійшла висновку, що в мінералах має бути якийсь невідомий елемент з набагато вищим рівнем радіоактивності, ніж уран чи торій. Марі хотіла відокремити цей елемент. У результаті вдалося відкрити декілька нових елементів, найважливішим з яких був радій, який можна виділити в чистому стані. Усі випробування на поділ проводили методом електричних вимірювань за допомогою електроскопа. Складність полягала в тому, що в мінералі мало радію – у мільйоні частин корисної руди немає однієї частинки радію. Щоб отримати невелику кількість чистої радієвої солі, потрібно обробити величезну кількість руди. Марі сама про-

вела кристалізацію, щоб відокремити сіль радію від солі барію, за допомогою якої її отримують із руди. І в 1902 році нарешті вдалося отримати чистий хлорид радію та визначити атомну вагу нового елемента радію, який дорівнює 226.

У 1903 році комітет з фізики розглядав можливість присудити Нобелівську премію лише Беккерелю та П. Кюрі за поданням Французької академії наук. На щастя, шведський колега приватно повідомив П'єра про майбутнє рішення. Він негайно заперестував і Марі було додано як одержувачку призу.

13 травня 1906 року вперше в Сорбонні жінка стала професоркою. У 1910 році опубліковано її працю про радіоактивність. У 1911 році вона була удостоєна Нобелівської премії з хімії за виділення чистого радію. У 1912 році вчена започатковує Радієвий інститут. У 1911 році їй не вистачило одного голосу для членства у Французькій академії наук.

Проте найбільшу вагу для медицини стало не використання радію, а рентгенівського випромінювання, його фізіологічного впливу на клітини людського організму. Ці ефекти можна використовувати для лікування багатьох захворювань. У багатьох випадках були отримані хороші результати. Особливо важливим вважається лікування раку.

Христина ВІВЧАРЮК, Олена ЯСІНСЬКА

«ALIIS INSERVIENDO IPSE CONSUMOR». ШЛЯХ СВІТЛА ОСВІТИ Й НАУКИ ВІКТОРА ІВАНОВИЧА ЯСІНСЬКОГО

*Науковий керівник – к.мед.н., доц. Олена ЯСІНСЬКА
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

3 березня 2024 року мало б виповнитися 80 років з дня народження шанованого багатьма поколіннями медиків України освітянина та науковця доцента Віктора Івановича Ясінського (1939-2010), який більше сорока років життя віддав роботі на ниві освіти і науки, викладаючи фізіологію в Буковинському державному медичному університеті. Поспілкувавшись із колишніми студентами та колегами Віктора Івановича, опрацювавши архівні матеріали, в даній роботі ми зібрали цікаві факти його життєвого та професійного шляху з метою збереження пам'яті про одного з видатних викладачів нашого університету.

Розпочався життєвий шлях Віктора Івановича в невеличкому мальовничому селі Броварі на Поділлі. Раннє дитинство його припало на важкі роки війни та повоєння. Однак прагнення до знань перемогло і у 1959 році Віктор отримав диплом Кам'янець-Подільського медичного училища, після закінчення якого працював завідувачем фельдшерсько-акушерського пункту та фельшером санітарно-епідемічної станції. У 1968 – з відзнакою закінчив Чернівецький медичний інститут і був зарахований асистентом кафедри нормальної фізіології. У 1974 році під керівництвом професора Я.Д. Кіршенבלата завершив та успішно захистив кандидатську дисертацію на тему «Вплив супраоптичних та паравентрикулярних ядер гіпоталамуса на чутливість сім'яників до гонадотропних гормонів» та здобув науковий ступінь кандидата медичних наук. Працював заступником декана лікувального факультету і завідувачем підготовчого відділення інституту. З 1980 року призначений на посаду доцента кафедри нормальної фізіології, певний час виконував обов'язки завідувача кафедри нормальної фізіології з курсом патологічної фізіології. Однак головною метою Віктора Івановича завжди залишалося одне – навчати студентів, передавати їм не лише знання фізіології, а й своє безмежне захоплення тонкими

узгодженими механізмами роботи людського організму, стрункостю координації функцій та універсальністю законів живої природи, що йому надзвичайно успішно вдавалося.

За час роботи Віктора Івановича Ясінського керівництво закладу освіти

неодноразово відзначало грамотами та подяками, але для нього не менш важливими були вдячні відгуки його учнів, теперішніх лікарів, багато поколінь яких встиг зростити Віктор Іванович за роки своєї праці. Багато з них, через роки, повертаючись в свою Alma Mater, пригадує Вчителя добрим словом за його незмінну повагу до студентів, тонкий добрий гумор і прагнення допомогти, як в навчанні, так і в інших справах.

На могилі доцента Ясінського викарбувані слова відомого латинського вислову «*Aliis inserviendo ipse consumidor*» та свіча, яка відображає прагнення його життя – нести Світло знань і добра іншим, не боячись згоріти самому. Виснажений важкою хворобою на короткий час Віктор Іванович повернувся до роботи, але свіча його життя вже догорала і 9 липня 2010 року серце Вчителя зупинилося. Та Світло його не згасне, продовжуючи горіти у справах і пам'яті тисяч випускників, яким Віктор Іванович Ясінський прищепив любов до медицини.

Використані джерела:

1. *Архівні матеріали з фондів Архіву Буковинського державного медичного університету.*
2. *Сайт кафедри фізіології ім. Я.Д. Кіришенблата. Сторінка "Історія кафедри" <https://physiology.bsmu.edu.ua/istoriya-kafe-dri-fiziologii-im-ya-d-kireshenblata>*
3. *Сімейний архів родини Ясінських.*
4. *Броварі. Газета "Подільнин", 16.09.2016 <https://podolyanin.com.ua/history/7968/>*
5. *Броварі (Кам'янець-Подільський район). [https://uk.wikipedia.org/wiki/Броварі_\(Кам%27янець-Подільський_район\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Броварі_(Кам%27янець-Подільський_район))*

Ніна ВОРОБІЙОВА

РОЛЬ СУГІТА ГЕНПАКУ У ВПРОВАДЖЕННІ ЕЛЕМЕНТІВ ЗАХІДНОЇ МЕДИЦИНИ В ЯПОНІЇ

Науковий керівник – д.і.н., проф.

Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Сугіта Генпаку (1733-1817) – японський вчений та лікар, який відіграв важливу роль у впровадженні західної медицини в лікувальну практику в Японії. Він найбільш відомий завдяки перекладу голландської анатомічної книги «*Ontleedkundige Tafelen*» як «*Kaitai Shinsho*» («Нова книга по анатомії»), яка стала першою детальною анатомічною працею, опублікованою японською мовою. Народившись у родині лікаря, Генпаку з раннього віку виявляв інтерес до медицини. У восьмирічному віці він переїхав до міста Едо, головної резиденції сьогунів і політичного центру Японії XVII – середини XIX ст., де і почав вивчати релігію конфуціанства та традиційну китайську медицину, яка на той час була основною в Японії. Західні медичні книги були заборонені ще на початку XVII ст., тому всі знання медиків базувалися на класичних китайських знаннях.

Тогочасний Імператор Токугава Йосімуне згодом послабив заборону на читання та переклади західних книг та наказав двом вченим-лікарям Аокі Коньо та Норо Генджо вивчити голландську мову. Для нього було важливо, аби медики супроводжували голландських торговців до Нагасакі. Своєю чергою, Коньо та Генджо навчили японських традицій і були вражені точністю західних анатомічних знань.

Ставши свідком під час страти, молодий медик дуже здивувався, адже малюнки в голландській книзі з анатомії були дуже точними, особливо, якщо порівнювати зі стилізованими китайськими. Також, він зауважив, що кат, який здійснював страту, знав анатомію набагато краще, ніж лікарі. Це вплинуло на його погляди та подальше життя. «Я почувався так, ніби ми впливли в море на човні без штурвала чи весла, і нічого не було видно, крім безмежних краєвидів попереду. Ми загубилися на хвилях», – писав Сугіта.

У 1771 році Генпаку разом з групою японських вчених почав перекладати голландську анатомічну книгу. Цей проект тривав багато років і вимагав великих зусиль для точного перекладу медичної термінології. Переклад «Kaitai Shinsho» був опублікований у 1774 році і став важливим ресурсом для японських лікарів, які прагнули вивчати західну медицину. Але, незважаючи на важку працю з перекладом, друзі не вказали Сугіта Генпаку серед авторів-перекладачів книги. Але навіть за таких неприємних обставин, Сугіта Генпаку став одним з найвідоміших вчених та практикуючих лікарів. Це також сприяло зростанню інтересу до Rangaku або «Західного навчання».

На той час у Японії була жорстка класова система, недотримання якої каралося смертю. Але навіть ризикуючи життям, Генпаку наважився написати наступне: «Немає особливих відмінностей між людьми, від імператора до всіх простолюдинів. Там, де відмінностей немає, люди штучно створили зверху і знизу і назви чотирьох соціальних статусів. Але між нами немає різниці, бо всі ми люди».

Отже, Сугіта Генпаку залишив по собі значну спадщину як один з великих вчених, який популяризував західну медицину в Японії, заклав основу для сучасної медичної освіти та практики в країні. Він досі вважається однією з ключових фігур в історії японської медицини.

Анна ГАРАСИМ, Діана СОБКО

ПОСТАТЬ НОВИКОВА МИКОЛИ ПАВЛОВИЧА В ІСТОРІЇ БДМУ ТА МЕДИЦИНИ БУКОВИНИ

*Науковий керівник – к.філол.н., доц. Галина НАВЧУК
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Актуальність. У жовтні 2024 року Буковинському державному медичному університету (БДМУ) виповниться 80 років з дня існування в Чернівцях, тому вивчення творчого шляху видатних особистостей, які творили його історію, є актуальним. До плеяди славетних постатей нашого вишу належить Микола Павлович Новиков – видатний учений, педагог, професор, доктор медичних наук, – 130-річчя від дня народження якого медична спільнота Буковини відзначила 20 січня 2024 року. Його вагомий вклад у медичну науку й освіту залишив слід в історії Alma mater і медицини краю.

Мета. Вивчити науково-педагогічний шлях Миколи Павловича Новикова, з'ясувати основні напрями його діяльності, визначити внесок цього непересічного вченого в розвиток медичної науки та практики насамперед буковинського краю.

Матеріал. Фонди бібліотеки Буковинського державного медичного університету.

Методи дослідження. Історичний, описовий, порівняння, аналізу й синтезу.

Результати дослідження. Життєвий і професійний шлях М. П. Новикова тернистий і водночас яскравий. Так, у 1912 році за участь у студентських заворушеннях його відрахували з числа студентів медичного факультету Московського державного університету. Цього ж року він переїхав до Харкова, де був зарахований на природничий факультет Харківського державного університету. Однак згодом переводиться на медичний факультет. Навчаючись, одночасно працював лаборантом на кафедрі нормальної анатомії (1914 – 1917 рр.). Потім були мобілізація, демобілізація, робота в хірургічній клініці, в науково-дослідному клінічному інституті, асистентська посада й т. ін.

У 1937 році за вагомий внесок у медичну науку дослідницьку-

-практику присудили науковий ступінь кандидата медичних наук.

У березні 1946 року Миколу Павловича Новикова призначено на посаду завідувача кафедри топографічної анатомії та оперативної хірургії Чернівецького медичного інституту (нині – БДМУ). Тоді кафедра не мала ні власного приміщення, ні обладнання, але завдяки організаційним здібностям новопризначеного досвідченого керівника-науковця активно почала розвиватися та здобула авторитет потужної наукової школи, пріоритетом якої стала нерозривна єдність теорії та практики. Отож внесок цієї видатної постаті в розвиток БДМУ є вагомим, оскільки він причетний до формування кафедри топографічної анатомії та оперативної хірургії, а відповідно, і наукової школи, яка сформувалася на її базі.

Варто зазначити, що Миколу Павловича поважали колеги і студенти за його вміння майстерно поєднувати науково-педагогічну діяльність із медичною практикою. У квітні 1946 року він став доцентом кафедри загальної хірургії та водночас очолив хірургічне відділення Чернівецької міської лікарні № 1, отримавши всі можливості для цього.

Дослідник є автором 128 наукових праць, присвячених лікуванню гнійних захворювань кінцівок і суглобів. Основна з-поміж них – монографія «Вторинні кровотечі», в якій науковець поділився досвідом, набутим під час Першої та Другої світових війн.

Висновок. Микола Павлович Новиков зреалізувався і як видатний лікар та науковець, і як гарний організатор та педагог. Він є невмирущим символом відданості медичній справі та глибокого покликання допомагати людям. Саме це забезпечило йому місце в списку видатних постатей, причетних до творення історії БДМУ й медицини Буковини.

Таїсія ГОРМАНЮК,

Анастасія МІЛЕЦЬКА, Яна ТЕЛЕКІ

**ХРИСТИЧ ТАМАРА МИКОЛАЇВНА
– КРІЗЬ ПРИЗМУ ІСТОРІЇ**

*Науковий керівник – к.мед.н., доц. Яна ТЕЛЕКІ
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Тамара Миколаївна Христич народилася 22 квітня 1943 року в місті Шуро-Абад Кулябського району Таджицької РСР в родині військовослужбовця. Її дитинство відзначалося постійними переїздами – то у Молдову, то у Туркменістан, то у Таджикистан, то в Україну, де вона навчалася в різних школах. У 1954 році сім'я оселилася в місті Чернівці, де Тамара Миколаївна закінчила 7 класів і у 1957 році і вступила до Чернівецького медичного училища на фельдшерське відділення.

Після закінчення навчання у 1960 році Тамара розпочала свій життєвий шлях у селі Банилів Вашківського району у фельдшерсько-акушерській амбулаторії. Потім вона працювала в Вижницькій центральній районній лікарні як старша медсестра дитячого відділення, після чого у 1964 році вступила до Чернівецького медичного інституту, який був заснований на базі Київського другого медичного інституту в 1944 році.

Після закінчення Чернівецького медичного інституту Тамара почала працювати у Чернівецькій обласній клінічній лікарні у гастроентерологічному відділенні і працювала там до 1974 року. Паралельно вона здійснювала науково-дослідну діяльність, будучи аспірантом.

З 1974 року по 2014 рік Тамара працювала у Буковинському державному медичному університеті. Спочатку вона працювала на кафедрі пропедевтики внутрішніх хвороб, потім впродовж 19 років – на кафедрі факультетської терапії, ще 5 років – на кафедрі госпітальної терапії з курсом клінічної фармакотерапії та професійних хвороб. Протягом 10 років вона займалася питаннями підготовки та удосконалення первинної ланки на кафедрі сімейної медицини. Згодом вона працювала на кафедрі фтизіатрії та пульмонології.

З 2015 по 2019 рік вона очолювала кафедру фізичної реабілітації та медико-біологічних основ фізичного виховання Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Тамара Миколаївна впроваджувала високі стандарти реабілітаційної діяльності та створювала загальноукраїнське інформаційне середовище, підтримувала партнерство та співпрацю з національними та міжнародними організаціями.

Під керівництвом Тамари Миколаївни захищено п'ять кандидатських дисертацій, які вражають глибиною клінічного та патофізіологічного аналізу, новаторськими підходами до вирішення наукових проблем, актуальністю та практичною значимістю обраної тематики. Разом зі своїми учнями вона досліджувала особливості розвитку синдрому хронічного системного низько інтенсивного запалення при коморбідності, розробляла нові методи лікування цього захворювання. Останнім часом вона також активно вивчала роль підшлункової залози у розвитку метаболічного синдрому, що є важливим для розробки методів діагностики, лікування та профілактики хронічного панкреатиту та цукрового діабету типу 2.

Тамара Миколаївна є автором понад 500 наукових праць, включаючи 7 монографій, 18 навчально-методичних посібників та 10 методичних рекомендацій, багато з яких мають офіційне схвалення від МОН та МОЗ України. Результати її досліджень регулярно публікуються і цитуються у відомих наукових журналах, таких як «Сучасна гастроентерологія», «Український терапевтичний журнал», «Лікарська справа» та інші.

Тамара Миколаївна Христич є визнаним експертом у своїй галузі та заслужено користується повагою як серед колег, так і серед студентів. Її внесок у розвиток медичної науки та освіти в Україні важко переоцінити, і вона продовжує активно сприяти розвитку медичної галузі країни.

Вся діяльність Тамари Миколаївни – це служіння людям, служіння медицині – медицина для неї не тільки головний зміст життя, а й головна її радість (так вважають її учні).

Маша ГРИНЬКО

ОСНОВНІ ВІХИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СТУПЕНЕВОЇ МЕДСЕСТРИНСЬКОЇ ОСВІТИ У БУКОВИНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

*Науковий керівник – д.мед.н, проф. Таміла СОРОКМАН
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

У підготовці медсестринських високопрофесійних кадрів особлива роль належить закладам вищої освіти, у яких, відповідно до Європейських і світових стандартів, запроваджено ступеневу сестринську освіту. Одним із закладів вищої медичної освіти є Буковинський державний медичний університет.

Історія підготовки медичних сестер з вищою освітою у Буковинському державному медичному університеті розпочинається з 1994 року зі створення факультету помічників лікаря (декан Ахтемічук Ю.Т.), який у 1998 році був перейменований у медсестринський факультет (декан Мислицький В.Ф., заступник декана по роботі зі студентами медсестринського факультету Марчук Ф.Д.). Наступним кроком було створення у 2000 році кафедри догляду за хворими та вищої медсестринської освіти (завідувач Плеш І.А.).

У 2001 році факультет реорганізований у факультет бакалаврів та молодших медичних фахівців, а згодом і фармацевтичних фахівців (декан Сорокман Т.В.).

Відповідно до Концепції розвитку вищої медичної освіти (наказ МОЗ та АМН України від 12. 09. 2008 р. № 522 / 51) і Програми розвитку медсестринства України на 2005-2010 рр. (наказ МОЗ від 8. 11. 2005 р. № 585) єдиний в Україні навчальний заклад перейшов від медичної моделі підготовки спеціалістів до ступеневої медсестринської. Таку ж сестринську модель підготовки запровадили Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського та Житомирський інститут медсестринства.

У 2017 році у Буковинському державному медичному університеті впроваджено освітню діяльність у сфері вищої освіти на третьому освітньо-науковому рівні у галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 223 Медсестринство. Першими в Україні докторами філософії зі спеціальності 223 Медсестринство стали випускники медичного факультету №4, які завершили навчання в аспірантурі та

успішно захистили дисертаційні дослідження – Галина Марараш та Марина Бачу. Наступним кроком у розвитку вищої медсестринської освіти є запровадження докторантури за науковою спеціальністю «Медсестринство».

Отже, на підставі аналізу концептуально-методологічного еволюціонування (становлення та розвитку ступеневої освіти медичних сестер в Україні), ми робимо висновок, що процес реформування, втілюючись у певні позитивні результати, продовжує розвиватися.

Олександра ГАРВАСЮК, Ігор ДАВИДЕНКО, Віталій ІЛІКА, Владислав БОДНАРЮК

НАУКА КРІЗЬ ЖИТТЯ
(світлій пам'яті Дмитра Деонисовича Зербіно)

*Наукові керівники – к.мед.н., доц. Олександра ГАРВАСЮК,
д.мед.н., проф. Ігор ДАВИДЕНКО
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

У 1948 році після демобілізації батька, сім'я Зербіно змінила місце постійного проживання та облаштувалася у м. Чернівці. Дмитро Деонисович Зербіно перевівся для продовження свого навчання у Чернівецький медінститут. Тут він утвердив свій потенціал як талановитого, відповідального молодого вченого, дослідника, здатного самостійно вивчати складні патологічні процеси.

Перші свої кроки на науковій ниві Дмитро Деонисович почав вже на третьому курсі, а у 1950 році він опублікував результати своєї першої наукової роботи, і у цьому ж році закінчив медінститут. Дмитро Деонисович успішно захистив дисертацію у Київському медичному інституті та отримав науковий ступінь кандидата медичних наук (1956 р.). У Чернівецькому медичному інституті він послідовно пройшов шлях становлення, працюючи на посадах старшого лаборанта, асистента та доцента кафедри (1950–1965). У 1965 році у Львові Дмитро Деонисович захистив докторську дисертацію на тему «Патологічна анатомія і патогенез недостатності лімфообігу». Через рік він був обраний завідувачем кафедри патологічної анатомії Львівського медичного інституту.

За роки праці у Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького Дмитро Деонисович займав посаду завідувачого кафедри патологічної анатомії, виконував обов'язки директора Інституту клінічної патології та Музею хвороб людини (1967-2016). У науковому доробку Дмитра Деонисовича числиться понад 680 опублікованих праць.

Внесок Дмитра Деонисовича в розвиток науки на теренах України неможливо переоцінити, його самовідданість та клопітка праця залишаться в пам'яті його послідовників назавжди.

Так сталося, що у 2020 році молоді здобувачі асистенти кафедри патологічної анатомії Буковинського державного медичного університету Гарвасюк Олександра Василівна та Іліка Віталій Ва-

лер'янович (під науковим керівництвом професора Давиденка Ігоря Святославовича) захищали свої кваліфікаційні роботи на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.03.02 – патологічна анатомія у Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького. Так ось тепло, з яким Дмитро Деонисович зустрічав молодих вихованців його рідної кафедри патологічної анатомії Буковинського державного медичного університету, готовність допомогти, підказати, підбадьорити – незабутні. Колектив кафедри патологічної анатомії пишається знайомством з видатною постаттю Дмитра Деонисовича Зербіно.

16 грудня 2023 року всю наукову спільноту сколихнула звістка про те, що на 98 році пішов із життя доктор медичних наук, професор, професіонал, видатний клінічний патолог, заслужений діяч науки України, академік Національної академії медичних наук України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, член Міжнародної академії патології (США), член-кореспондент Національної академії наук України, віце-президент Асоціації патологів України – Дмитро Деонисович Зербіно...

Використані джерела:

1. Дмитро Зербіно — життя, присвячене науці (до 90-річчя від дня народження) / укладачі: О. П. Малюк, Н. М. Бродс, М. С. Надрага, С. В. Васільєва, О. М. Кріль; науковий редактор А. В. Магльований; Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького. – Львів, 2017. – 184 с. – (Бібліографія вчених України).

Олександра ГАРВАСЮК, Владислав КАЗЄВ

НАУМ МОЙСЕЙОВИЧ ШИНКЕРМАН – ФУНДАТОР КАФЕДРИ ПАТОЛОГІЧНОЇ АНАТОМІЇ

*Науковий керівник – к.мед.н., доц. Олександра ГАРВАСЮК
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Наум Мойсейович Шинкерман, закінчивши медичний інститут, працював на посаді ординатора у одному із сіл Одеської області. Два роки служив в армії в якості молодшого лікаря. Лише потім його доля назавжди буде пов'язана з університетським шляхом, на якому Наум Мойсейович залишив про себе особливу пам'ять як педагог, лікар, науковець, засновник.

З вересня 1945 року Наум Мойсейович виконував обов'язки завідувача кафедри патологічної анатомії Чернівецького медичного інституту. Навчальний рік у 1945-1946 розпочався за наявності лише п'яти мікроскопів і незначного методичного забезпечення. Визначним в історії кафедри патологічної анатомії став момент організації патогістологічної лабораторії у цьому ж році. Кількість біопсійного матеріалу, що досліджувався, поступово зростала. Робота цієї лабораторії докорінно поліпшила якість навчального процесу. На плечі професора Наума Мойсейовича лягло не просте завдання, а саме створення як повноцінної функціонуючої кафедри так і організація на Буковині прозекторської служби.

Наума Мойсейовича Шинкермана вважають фундатором кафедри патологічної анатомії та всієї патологоанатомічної служби на Буковині.

За своєї професійної діяльності Наум Мойсейович спонукав до створення музею макро- і мікропрепаратів. Потрібно згадати таких відомих в нашій країні та за її межами послідовників професора – академіка АМН України, чл.-кор. НАН України, заслуженого діяча науки і техніки України, професора Дмитра Деонисовича Зербіно та дійсного члена Міжнародної Академії Патології (Нью-Йорк, США) професора Вячеслава Савича Прокопчука.

Хочеться підкреслити, що на кафедрі патологічної анатомії дотепер працює старший лаборант Світлана Дмитрівна Ташук, яка працювала при завідуванні Н.М. Шинкермана.

В своїх спогадах Світлана Дмитрівна завжди дуже тепло відгукується про особистість Наума Мойсейовича.

У 1968-1969 роках ім'я Наума Мойсейовича Шинкермана занесено як до видатних імен Дошки пошани так і до «Книги пошани інституту». Його портрет занесено до Галереї портретів фундаторів наукових шкіл Буковинського медичного університету.

Використані джерела:

1. *Буковинська державна медична академія: становлення, здобутки, перспективи розвитку* / [за ред. В.П. Пішака]. – Чернівці: БДМА, 2004. – С.89-91.
2. *Історія кафедри патологічної анатомії та судової медицини Буковинської державної медичної академії* / Е.М. Александрова, І.С. Давиденко, І.Ф. Курченко, С.Д. Тацук // *Клінічна анатомія та оперативна хірургія*. – 2004. – Т. 3, № 1. – С.73-80.
3. *Сторінки історії: біографічний довідник завідувачів кафедр та професорів Буковинської державної медичної академії (1944-1998 рр.)*; [за ред. В.П. Пішака] – Чернівці: БДМА, 1999. – С.148.

Олександра ГАРВАСЮК, Ростислав КАПІЦЬКИЙ

СИНКВЕЙН – МЕТОДИКА РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

*Науковий керівник – к.мед.н., доц. Олександра ГАРВАСЮК
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Синквейн – це технологія в процесі навчання, яка забезпечується складанням вірша з п'яти рядків, спосіб аналізу та синтезу отриманої інформації, комбінація слів. Створення кожного з рядків підпорядковане правилам [1]. Синквейн підсумовує вивчений матеріал, відображає складну та об'ємну інформацію; забезпечує прагнення вмістити в короткій формі отримані знання, думки, почуття, емоції, асоціації; це можливість висловити свою думку в унікальному вираженні і стосується основної теми практичного заняття (питання, предмету, процесу, події, явища). Ця технологія універсальна тому, що може бути застосована до текстів з будь-якого предмету, коли необхідно глибоко зрозуміти його зміст. Таким шляхом відбувається коротке резюмування, підведення підсумків [2]. Написання синквейна – це вільна творчість, яка вимагає від студента-медика знайти і виокремити в досліджуваній темі найбільш суттєве, проаналізувати та підсумувати. З однієї сторони синквейн може бути корисний студенту як спосіб синтезу складної інформації, а з іншої сторони викладачу – як варіант оцінки глибини засвоєного навчального матеріалу. В загальному, найбільш ефективною є індивідуальна робота студента-медика, на противагу роботі в академічній групі. До «плюсів» застосування цієї навчально-методичної технології слід віднести: простоту у побудові, вдосконалення умінь влучно та лаконічно висловлювати різні думки, розвиток креативних та творчих навичок, збагачення власної мови, підвищення мотивації до навчального процесу [2-3].

Враховуючи викладене вище, можна вважати, що для викладача синквейн це спосіб цікаво урізноманітнити практичне чи лекційне заняття, зробити його інтерактивним. Адже синквейн – це і ігрова діяльність, в якій студент беручи участь, навчається та розвантажується одночасно. В даному випадку ця технологія є зміною діяльності, що сприяє стійкішому запам'ятовуванню навчальної інформації.

Використані джерела:

1. Marshall TA, Marchini L, Cowen H, Hartshorn JE, Holloway JA, Straub-Morarend CL, et al. *Critical Thinking Theory to Practice: Using the Expert's Thought Process as Guide for Learning and Assessment*. *J Dent Educ*. 2017;81(8):978-85. doi: 10.21815/jde.017.045
2. Swart R. *Critical thinking instruction and technology enhanced learning from the student perspective: A mixed methods research study*. *Nurse Educ Pract*. 2017;23:30-9. doi: 10.1016/j.nepr.2017.02.003
3. Pucer P, Trobec I, Žvanut B. *An information communication technology based approach for the acquisition of critical thinking skills*. *Nurse Educ Today*. 2014;34(6):964-70. doi: 10.1016/j.nedt.2014.01.011

Софія ДЕКАЛЬЧУК

ПОСТАТЬ ВЧИТЕЛЯ І НАСТАВНИКА – ПОГЛЯД КРІЗЬ РОКИ

Науковий керівник – д.б.н., проф. Юрій МАСІКЕВИЧ
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна

Тим, хто не був знайомий із Мислицьким Валентином Францовичем, в т.ч. сьогоднішнім студентам Буковинського державного медичного університету (БДМУ), цікаво буде пізнати постать справжнього вчителя і наставника в спогадах сучасників. В даних тезах мова йтиме про Валентина Францовича не як про достатньо відому людину в науковому світі, про це вже написано чимало сторінок, мова йтиме про Вчителя та Людину з великої букви.

Нижче наводимо відгуки випускників БДМУ про Валентина Францовича Мислицького, розміщені на сторінці у Фейсбуці [1]. Ось деякі із них. «Найкращий викладач, найкраща людина. Пишаюсь нашим викладачем! В нашій групі навіть є з ним фото, ми його дуже любили» (Віра Аврамук). «Чудова людина, найкращий вчитель, заслуговує всіх божих ласк!» (Олександр Єгер). «Хороша людина і прекрасний викладач!» (Валентина Саєнко) «Чудовий викладач, прекрасна людина!» (Альона Ангельська). Він був добрим, як батько для студентів, викладачем та адміністратором, завідувачем кафедри, деканом медичних факультетів [2]. Ніколи не шкодував часу для спілкування зі студентами та вирішення нагальних для них питань. Пригадується, як Валентин Францович, будучи головою ДЕК на біологічному факультеті Чернівецького державного університету, приймав в родильному будинку в м. Могилів-Подільський державний іспит в студентки Азеранкулової Людмили. Людина прекрасної душі, відкритого і доброго серця – таким Валентин Францович залишився у спогадах студентів та колег. Він був велетом, «могутнім дубом із потужною кроною», що не затіняла, а давала прихисток браттям молодшим.

Розуміння інших людей, вміння стати на їх позицію, доброзичливість у відношеннях – були вродженими рисами Вчителя з великої букви. Саме Вчителя «ГУРУ», що вмів аргументовано переконати студента, націлити його на сприйняття матеріалу, а не просто педагога, викладача вишу.

Член редколегій низки поважних наукових видань, бувши по життю неповторною, оригінальною людиною, людиною-генератором оригінальних ідей, він по праву посідав почесне місце в редколегії журналу Української академії оригінальних ідей «Хист»[3, 4]. Вчений енциклопедист, людина широкого кругозору – Мислицький Валентин Францович досконало знав і любив історію свого народу та історію розвитку світових цивілізацій (аріїв, шумерів, еллінів тощо). Історичний підхід до вивчення наук про життя, що був запропонований свого часу К. А. Тімірязевим, служив методолгічною основою наукового пошуку проф. Мислицького В. Ф., формуванню його поглядів на зародження життя на планеті, єдність рослинного та тваринного світу в його основних відправленнях.

Використані джерела:

1. <https://www.facebook.com/669586959877718/photos/сьогодні-народився-мислицький-валентин-францовичнародився-18-вересня-1938-року-в/1098455376990872/>.
2. <http://vipusknik.bsmu.edu.ua/pisch/mislitskii-valentin-frantsovich-0>.
3. <https://www.bsmu.edu.ua/blog/myslyczyj-valentyn-franczovych-svitli-spogady/>
4. Випускників твоїх славетні імена/ Т.М. Бойчук, В.Ф. Мислицький, В.Т. Бачинський, В.В. Білоокій, О.І. Івацук, О.Ф. Кулик, С.С. Ткачук, М.Д. Лютик // Видавництво Чернівці: «Місто». – 2014. – с. 240.

Тая КИРЮК, Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК

АКТУАЛЬНІСТЬ КОСМЕТИЧНИХ ЗАСОБІВ СТАРОДАВНЬОГО ЄГИПТУ ДЛЯ СУЧАСНОЇ ІНДУСТРІЇ КРАСИ

*Науковий керівник – д.і.н., проф. Мандрик-Мельничук М.В.
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Стародавні єгиптяни були засновниками косметології. Про це свідчить Папірус Георга Еберса, у якому містяться поради, як умиватися оливковою, миртовою та кунжутною олією. У Єгипті перший довідник з косметології був укладений царицею Клеопатрою. Згодом були розроблені та описані косметичні процедури щодо догляду за шкірою, обличчям, волоссям, тілом, нігтями, а також рекомендації з фарбування волосся. Було винайдено рум'яна та білила, що змінювали темний колір обличчя.

Клеопатра використовувала губну помаду з подрібнених жуків карміну, купалася у ферментованому осячому молоці, щоб омолодити свою шкіру.

Приблизно 4 тис. років тому єгиптянки відлущували шкіру, наносили зволожуючі маски для обличчя і робили депіляцію сумішшю меду та цукру. Жінки видаляли волосся з усього тіла, включаючи голову, обличчя, ноги та пахви. Після депіляції слуги могли наносити тіні для повік, червону помаду і, звісно, чорну косметику для очей, відому як кохль, яка захищала очі від сяйва сонця та підкреслювала її риси. Блискітки для повік з мелених черепашок жуків були популярними.

Акцент робився на очах, які обводили зеленою або чорною фарбою, щоб підкреслити їхній розмір і форму. Кохль виготовлявся з подрібнених природних елементів галеніту, малахіту у порошок, а потім змішували їх з олією або жиром до отримання крему, який зберігали в кам'яних або фаянсових горщиках. Їх клали у ящики із дерева, слонової кістки, срібла, які були витворами мистецтва. Кохль був досить дорогим і доступним тільки для вищих класів.

Косметичним засобом є суміш червоної охри, яка використовувалася для рум'янцю щік – її можна побачити на портретах Нефертіті. Косметика була не тільки для прикрашання, але мала і лікувальну цінність, наприклад, зволожуючі засоби виготовлялися

з жирів і олій, або лосьйони та мазі з використанням попелу, які були призначені для очищення шкіри. Виробництво косметики та парфумерії було дорогим через вартість інгредієнтів. Отриманий у вигляді запашної смоли з дерев босвелії, ладан використовувався як парфуми для живих і мертвих та з метою збагачення шкіри та волосся і як олія для масажу. Другою речовиною є мирра, яка слугувала парфумами та компонентом в ліках.

Креми, олії та мазі використовували для запобігання зморшок. Їх наносили рукою, пензликами, а у випадку з кохль – паличкою. Ці аплікатори разом із косметичними ложками часто зустрічаються як могильний інвентар. Мед наносили на шкіру для загоєння шрамів. Вважалося, що макіяж має захисну функцію від злих впливів, а також від сонячного світла. Єгиптяни наносили макіяж на очі, вірячи в те, що боги Гор і Ра захистять їх від очних і шкірних хвороб.

Використовувалися косметичні засоби, що містили ртуть і свинець. Відомо, що дуже маленькі концентрації іонів свинцю впливають на шкіру та інтенсивно стимулюють вироблення оксиду азоту.

Ця молекула – найважливіша біологічна сполука у ссавців, яка стимулює імунну систему.

Стародавній Єгипет відіграв помітну роль у розвитку косметології, започаткувавши окрему галузь медицини.

Євгенія КОЗАК

СИМВОЛІЗМ ПОСТАТІ АСКЛЕПІЯ У СУЧАСНІЙ МЕДИЦИНІ

*Науковий керівник – д.і.н., проф. Мандрик-Мельничук М.В.
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Постать Асклепія для сучасної медицини залишається важливою, адже його визнавали як гуманного цілителя, який позбавляв людей болю та страждань. Символом Асклепія був скіпетр, обвитий змією. Змії вважалися священними тваринами-цілительками. Вони жили в святилищах Асклепія. Пацієнти вірили, що змії можуть допомогти у зціленні, тому в асклепіонах намагалися заснути в спеціальних спальнях та побачити сни, які насилалися Асклепієм або ж іншими богами. Ці сни інтерпретувалися священними лікарями, що використовувалося для діагностики та лікування пацієнтів. В асклепіонах проводилися релігійні ритуали та обряди на честь Асклепія з молитвами про його прихильність. Лікарі, які працювали в асклепіонах, вважалися «асклепіадами», тобто благословенними Асклепієм.

Асклепій та його культ опиралися на надприродні вірування, які допомагали зцілювати пацієнтів. Ця атмосфера надприродного була важливою частиною лікування в асклепіоні і допомагала пацієнтам вірити в успішне зцілення. Зевс образився на Асклепія за те, що його шанували на землі. Він зцілював смертних і підносив людський рід. Він знайшов спосіб зробити людей потенційними суперниками богів і поставив під загрозу їхню владу. Цей приклад нагадує про сучасних лікарів, які не бояться проводити експерименти та дослідження, що допомагають розвивати медицину. Асклепій багато в чому був першим і не боявся робити відкриття. Можна лише здогадуватися, наскільки важко бути у чомусь першим. Завжди є ризик заблукати і отримати щось, що буде успішним у майбутньому.

Життя Асклепія свідчить про його непересічність. Факт його народження з утробі вмираючої матері шляхом кесаревого розтину символізує здатність лікаря позбавляти життя смерті. Асклепій та

його медичні принципи можуть слугувати прикладом для сучасних лікарів у питанні підвищення якості медичних послуг, розвитку гуманістичного підходу до лікування.

Асклепій продемонстрував природні здібності до цілителства в молодому віці. Це може надихнути лікарів розвивати своє покликання та відданість медицині. Він вивчав мистецтво лікування з великим співчуттям до страждань пацієнтів, що започаткувало гуманістичний підхід у лікуванні. Сучасні лікарі також керуються цим принципом, зорієнтованому на пацієнта, враховуючи його фізичний, психологічний та соціальний добробут. Його гуманістичний підхід нагадує лікарям про важливість орієнтації лікування на врахування потреб пацієнтів.

Асклепій заснував інтегративну медицину, оскільки поєднував різні методи лікування, включаючи фізіологічні та психологічні аспекти. Сучасні лікарі можуть спробувати поєднати традиційну медицину з альтернативними методами і психосоматичним підходом для поліпшення результатів лікування.

Сучасних лікарів можуть надихнути його етичні цінності – прозорість, довіра та робота на благо пацієнтів. Вчення Асклепія передавалося з покоління в покоління по чоловічій лінії. Сучасні лікарі також можуть сприяти навчанню та наставництву нових генерацій лікарів, активно займатися дослідженнями.

Ірина КУЛІШОВА,

Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК

РОЛЬ ІЛЛІ МЕЧНИКОВА У ЗАСНУВАННІ НОВИХ ГАЛУЗЕЙ МЕДИЦИНИ ТА НАУКОВИХ ШКІЛ

Науковий керівник – д.і.н., проф.

Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Ілля Ілліч Мечников, видатний український вчений та нобелівський лауреат, народився 3 (15) травня 1845 року в маєтку Панасівка у селі Іванівка, що нині входить до складу Куп'янського району на Харківщині. Вчений працював у наукових центрах Німеччини, зокрема у Гессені, Геттінгені та Мюнхені, де досліджував ембріологію.

Протягом 1866-1886 рр. І. Мечников спільно з О. Ковалевським працювали над проблемами порівняльної та еволюційної ембріології. Його вивчення губок, голкошкірих і медуз дозволили сформулювати унікальну концепцію походження багатоклітинних організмів, включаючи ідею про непорожнистий шлунок як предка та утворення фагоцити, що є прототипом ектодерми і ентодерми.

Переїхавши до Мессіни, Мечников у приватній лабораторії виявив феномен фагоцитозу, що став важливим елементом його наукової слави. Відкриття цього процесу відбулося через спостереження рухливих клітин у личинках морських зірок та експерименти з колючками мандаринового дерева.

Поза роботою з фагоцитозу, Мечников публікував роботи з ембріології безхребетних, зокрема комах та медуз. У Інституті Пастера в Парижі він розвивав теорію клітинного імунітету, яка пізніше стала напрямком в імунології. Він опублікував численні статті та два томи з порівняльної патології запалення (1892) і трактат «Імунітет при інфекційних хворобах» (1901).

У 1908 році Мечников та Пауль Ерліх були удостоєні Нобелівської премії з фізіології і медицини за їхні внески в область імунітету. І. Мечников вплинув на розвиток світової ембріології, імунології та порівняльної патології. Зокрема, І. Мечников разом

з О. Ковалевським, провів визначні дослідження ембріонального розвитку морських безхребетних, що виявилось ключовим для встановлення єдності походження тваринних груп і започаткувало еволюційну ембріологію. Його вивчення головоногих молюсків призвело до визначення того, що в ембріональному розвитку безхребетних формуються ті самі зародкові листки, що і у хребетних тварин.

Під час дослідження війкових черв'яків (планарій) у 1865 році, Мечников виявив феномен внутрішньоклітинного травлення, що стало важливим відкриттям у клітинній біології, за що вони з Ковалевським у 1867 р. здобули премію ім. К. Бера від Академії наук.

У Мессіні Мечников виявив явище фагоцитозу, яке стало його визначним науковою досягненням. Спостереження рухливих клітин у личинках морських зірок привело до відкриття цього процесу, що виявився ключовим для імунітету та захисту організму.

Мечников активно публікував результати своїх досліджень та здобув нобелівську премію з фізіології і медицини у 1908 році, разом із Паулем Ерліхом, за їхні внески в область імунітету. Працюючи у великих європейських наукових центрах та лабораторіях, Мечников впроваджував міжнародне співробітництво та обмін знаннями у сфері ембріології, що сприяло розвитку цієї науки.

Таким чином, І.І. Мечников, завдяки своїм дослідженням у сфері ембріології та клітинної біології, зробив вагомий внесок у розвиток медицини та окреслив напрямки подальших досліджень у цих галузях.

Олег КУЧУК, Дарина СИДОРЧУК

НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ БОРИСА ЛЕОНІДОВИЧА РАДЗІХОВСЬКОГО: ВНЕСОК У РОЗВИТОК ОФТАЛЬМОЛОГІЇ

*Науковий керівник – к.мед.н., доц. Олег КУЧУК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Борис Леонідович Радзіховський – визначний український офтальмолог, науковець, педагог, засновник та завідувач кафедри очних хвороб Чернівецького медичного інституту (1945-1975), який зробив значний внесок у розвиток офтальмології в Україні. Народився 04 вересня 1909 року в с.Нова Олексіївка Херсонської області. У 1928 році вступив до Дніпропетровського медичного інституту, де вивчав медицину. У 1932 році розпочав свою медичну кар'єру, як лікар-окуліст у поліклініці міста Запоріжжя. 1937 року закінчив ординатуру очної клініки Дніпропетровського медичного інституту. Після цього продовжив активно займатися науково-дослідною роботою в галузі офтальмології. У 1940 році захистив кандидатську дисертацію, в період другої світової війни працював у військових госпіталях, набуваючи безцінного досвіду у лікуванні поранених. У ті роки Б.Л. Радзіховський аналізував та обробляв величезний клінічний матеріал, на основі якого написав і успішно захистив докторську дисертацію «Ренгенолокалізація сторонніх тіл ока». За направленням Міністерства охорони здоров'я України, з 1945 року Б.Л. Радзіховський призначений на посаду завідувача кафедри очних хвороб Чернівецького медичного інституту, клінічною базою якого було очне відділення обласної лікарні. У 1964 році Радзіховський був нагороджений званням Заслуженого діяча науки України за вагомий внесок у розвиток медичної науки та освіти. Б.Л. Радзіховський працював на посаді завідувача кафедри очних хвороб до своєї раптової смерті 17.02.1975 року.

Про Радзіховського, як про лікаря від Бога згадується на перших сторінках книги М. Івасюка «Монолог перед обличчям сина». Історія про людину, яка врятувала зір відомого українського співака і композитора – Володимира Івасюка. У березні 1949 року медики м.Кіцмань через свою недбалість переплутали концентрацію офтальмологічного розчину, що призвело до хімічного опіку рогівки обох очей та могло призвести до втрати зору. Професор Радзі-

ховський відгукнувся на прохання батька хлопчика про допомогу, проконсультував, дав лікувальні рекомендації та заспокоїв батьків постраждалої дитини. Мине два десятиліття і професор Радзіховський викладатиме у студента медінституту Володимира Івасюка.

Б.Л.Радзіховський був відомий своєю активною науковою діяльністю. Однією із ключових його робіт була «Діагностика та лікування глаукоми». Він проводив комплексні клінічні та експериментальні дослідження, спрямовані на вивчення механізмів розвитку глаукоми та вдосконалення методів діагностики. Результати роботи стали основою для розробки нових підходів у лікуванні глаукоми. З постійним прагненням вдосконалити діагностування захворювань ока написав одну із низки робіт «Використання сучасних технологій у діагностиці очних захворювань», яка описує застосування електрофізіологічних методів, комп'ютерної томографії та інших сучасних технологій у діагностиці та лікуванні очних захворювань.

Внесок Б.Л.Радзіховського у розвиток медичної науки допоміг покращити діагностику, лікування та профілактику різних очних захворювань, що залишається актуальним і досі.

Використані джерела:

1. Радзіховський Борис Леонідович. *Життя і творчість* [В.П. Пішак В.І. Лучик, Г.Д. Ловля, О.П. Кучук]. – Чернівці: Медакадемія, 2004
2. Радзіховський Борис Леонідович – вчений, педагог, фундатор офтальмології на Буковині [О. Кучук, Г. Ловля, Я. Пенішкевич.] – 2009.
3. Буковинська державна медична академія: становлення, здобутки, перспективи розвитку [за ред. проф. В.П.Пішака] – Чернівці: БДМУ, 2004.
4. Сторінки історії Чернівецького медичного інституту: біографічний довідник.[за ред. В.П. Пішака] – Чернівці: ЧМІ, 1994.

Вікторія КУПЧАНКО, Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК

ВНЕСОК КАРЕН ГОРНІ У ДОСЛІДЖЕННЯ ЖІНОЧОЇ СЕКСУАЛЬНОСТІ

Науковий керівник – д.і.н., проф.

Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Карен Горні (1885-1952) – психоаналітикиня норвезько-датського походження, яка однією з перших жінок почала досліджувати психіатрію, стала представницею течії неофрейдизму. Найбільш відомою у світі стала завдяки своїм працям з жіночої психології та сексуальності.

Переживши у дитинстві низку проблем особистісного характеру, депресивні стани, втрату матері, несприйняття власного «Я», зовнішності, самоцінності, Карен стала однією з найуспішніших студенток Фрайбурзького університету, де навчалася медицині. Зауважимо, що освіта для жінок у Німеччині стала доступною лише у 1900 р., то завдяки цьому Карен першою з-поміж жінок змогла тут навчатися. У 1908 р. вона продовжила навчання у Геттінгенському та Берлінському університетах. У 1915 р. Карен Горні захистила дисертацію на здобуття ступеню докторки медицини у Берліні. Карен все більше занурювалася у дослідження психоаналізу, вчення З. Фрейда і неофрейдизму.

У 1920-х рр. Карен Горні викладає у Берлінському інституті психоаналізу. У 1932 році стала заступницею директора в Інституті психоаналізу в Чикаго. У США особисто знайомиться з вченими Е. Фромом та Г. Салліваном. У 1934 році переїхала до Нью-Йорка, де мала приватну практику і викладала в Новій школі соціальних досліджень та Інституті психоаналізу у Нью-Йорку. Там Карен пише роботи: «Невротична особистість нашого часу» (1937) та «Нові шляхи в психоаналізі» (1939).

К. Горні прагнула дослідити питання жіночої сексуальності, вбачаючи основну причину жіночого неврозу у суспільстві, де домінували чоловіки, які мали упереджене сприйняття жінок. У 1941 р. К.Горні втрачає свою посаду в Чикаго через звинувачення у

відході від традиційного психоаналізу, у результаті чого засновує власну психоаналітичну асоціацію та стає деканом в Американському інституті психоаналізу.

К. Горні досліджувала психологічні стани, перебуваючи в яких жінка відчуває розчарування через свою стать, що пов'язувала з неприйняттям своєї статевої приналежності і бажанням мати переваги у соціумі на рівні з чоловіками. Це спроба відчуття компенсації власної ідентичності яка, може впливати на формування особистості жінки та стати початком неврозу або психічного розладу. Крім того, вона вивчала проблему моногамного ідеалу – уявлення про ідеальні стосунки між партнерами, коли очікування жінки залишалися нереалізованими через стереотипи, традиції, бажання мати/не мати дітей тощо. У цьому науковиця вбачала причини внутрішніх конфліктів, неврозів, депресій.

Проблема недовіри в стосунках як чинник конфліктів, втрати контролю над емоціями, прихованої ворожості між партнерами, на думку К. Горні, спричиняють невпевненість жінки у собі і породжують депресії.

Окрему увагу науковиця приділяла проблемі емоційної «хворобливої» залежності між матір'ю і дитиною, помилкових тлумачень материнського інстинкту, ревнощів до власних дітей, несвідомій передачі пережитих страхів і комплексів власним дітям.

Отже, К. Горні зробила значний внесок у психоаналіз, дослідження жіночої природи та психіки, самоідентифікації.

Максим ОШУРКО

ВКЛАД МОРФОЛОГІВ ПОЛТАВСЬКОЇ НАУКОВОЇ МЕДИЧНОЇ ШКОЛИ У ВИВЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА СТРУКТУРНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ГРУПИ МАЛИХ СЛИННИХ ЗАЛОЗ

*Науковий керівник – к.мед.н, доц. Олена ВІЛЬХОВА
Полтавський державний медичний університет
Полтава, Україна*

Слинні залози – залози екзокринного типу секреції, розташовані в ротовій порожнині ссавців. Вони складаються з декількох компонентів: ацинусів, що виробляють слину та яким притаманна наявність 3 типів клітин (слизові, серозні, міоепітеліальні), і розгалужених кінцевих вивідних проток, які забезпечують виведення секрету(слини). Також для будови слинних залоз характерна наявність кровоносних судин та нервових закінчень, що забезпечують їх кровопостачання та іннервацію. Слинні залози мають схожу структурну організацію, проте можуть мати відмінності у будові деяких ділянок, розмірів, наприклад поділяються на декілька груп залежно від секрету, що ними виробляється:

- змішані, виділяють білково-слизовий секрет (піднижньощелепні, щічні, губні та під'язикові/язикові).
- серозні, виділяють білковий секрет – рідку слину (привушні, під'язикові/язикові).
- слизові, притаманне виділення слизу – густої слини (під'язикові, піднебінні).

Дослідженню слинних залоз було приділено чимало уваги. Вагомий внесок у сучасні уявлення про будову та функціонування малих слинних залоз зробили науковці Полтавської медичної школи. У своїй дисертаційній роботі Ю. П. Костиленко, яка була присвячена особливостям будови залоз слизової оболонки твердого

піднебіння людини у різних вікових групах, описав розвиток слинних залоз залежно від віку. В дитячому віці в слизовій оболонці твердого піднебіння відбувається накопичення залозистої тканини, а починаючи з 40 років відзначається поступове зменшення кількісного складу залоз.

Вивченням процесів секреції малих слинних залоз займався О.А. Шерстюк. У ході його досліджень було встановлено, що результатом первинної секреції є ізотонічна рідина із значним вмістом протеїну та з низьким вмістом калію і високим – натрію. Поступово, в системі вивідних проток вона змінюється на гіпотонічний розчин з низьким вмістом хлору та натрію. Кінцева слина, яка утворюється в межах головної вивідної протоки, є гідратованим секретом із певним вмістом білкових або слизових компонентів. Розрідження секрету реалізується при надходженні рідини з кровоносного русла до інтерстицію і далі, крізь стінку вивідних проток до їх просвіту.

У своїй науковій праці Є. С. Хілініч описав важливу роль малих слинних залоз у підтриманні гомеостазу порожнини рота. Як відомо, підтримання нормальної роботи органів порожнини рота напряму залежить від функціонального стану слинних залоз.

Результати дослідження Вільхової О.В. доводять участь піднебінних слинних залоз у забезпеченні локального імунітету порожнини рота.

ВИСНОВОК: Отже, полтавські вчені внесли беззаперечний вклад у вивчення будови слинних залоз, реакції на вплив різних зовнішніх і внутрішніх факторів, що сприяє розумінню механізмів функціонування цих залоз та розвитку методів їх дослідження.

Таїсія ПОЛТОЛЯРНА

СЕРЕДНЬОВІЧНА ЦЕРКВА: ВІД НЕДОТОРКАНОСТІ ТІЛА ДО РОЗВИТКУ МЕДИЧНОЇ НАУКИ

Науковий керівник – д.і.н., проф.

Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

У середньовіччі римо-католицька церква мала значний вплив на багато аспектів життя, включаючи медичну практику та розвиток науки. Релігійні догмати забороняли анатомічні розтини, оскільки це, начебто пов'язувалося з принципом поваги до тіла людини як божого творіння та заборонаю його розчленування, що впливало з віри у воскресіння тіла після смерті.

Першим серйозним кроком до вивчення будови людського організму стало заснування у IX ст. Салернської медичної школи, яка трансформувалася в університет. Наступним закладом, де вивчалася анатомія була медична школа в Монпельє (з 1289 р. – університет), куди перейшли працювати багато випускників Салерно. Проте світський характер вивчення медицини у Франції зберігався лише до XIV ст. Медична школа Монпельє до XIV ст. була вільною від схоластики і передбачала обов'язкову практику для студентів. У медицині середніх віків домінували, на жаль, не практика і спостереження за хворим, опис хвороби, а інтерпретація давніх медичних трактатів наявних текстів. У 1300 р. Папа Римський Боніфацій VIII під страхом відлучення від церкви заборонив анатомічні розтини. Проте деякі королі порушували заборони – у 1376 р. французький король дає дозвіл на розтин трупа медичному факультету в Монпельє, в 1460 р. такий дозвіл отримує медичний факультет у Празі.

Посилення впливу інквізиції перемістило анатомічні дослідження до Італії в Болонський та Падуанський університети, де вже вивчалися терапія, фармакологія та патологічна анатомія. Все почалося ще у 1222 р., коли в Падуї була заснована медична школа. За кілька століть вона перетвориться на один з найбільших центрів медицини у Європі.

У 1490 р. Александро Бенедетті побудував у Падуї перший анатомічний театр. У XIII–XIV ст. університети Болоньї й Падуї проводили заняття з анатомії з демонстрацією розтину трупа, яка мог-

ла тривати до трьох годин. Розтин став публічним дійством, тому першим театром, який вмещав до 500 осіб, був макет, який складався і розкладався, розроблений у 1594 р. професором Андреасом Везалієм, згодом був збудований стаціонарний.

Андреас Везалій, засновник наукової анатомії, який навчався у Лювені, Парижі, провів тисячі розтинів, очолив кафедру анатомії в Падуанському університеті. Йому вдалося сформувати потужну анатомічну школу, до якої увійшли Габріель Фаллопіо, Бартоломео Еустахіо та Жан Фома Інголстет. Вони разом працювали над вивченням людського тіла: дослідження серцево-судинної системи, опис м'язів і кісток, а найголовніше – найвідоміша праця Везалія «De humani corporis fabrica» (1543) стала першою науковою працею з анатомії, що містила детальні ілюстрації та описи структури і функції різних частин людського тіла. Реальдо Коломбо (1516-1559), наступник Везалія, у праці «De re anatomica» описав мале коло кровообігу.

Отже, заборона церквою розтинів стала викликом для медичної науки, але вона змусила вчених шукати та розвивати альтернативні методи дослідження, що сприяло розвитку нових підходів та відкриттям у медицині та науці в цілому.

Ілона ПРИШЛЮК, Ніна ЗОРІЙ

БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОДИН ІЗ ЗАСНОВНИКІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ» В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

*Науковий керівник – к. філос. н., доц. Ніна ЗОРІЙ
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

З перших днів свого існування і по сьогодні Буковинський державний медичний університет не лише готує висококваліфікованих фахівців в галузі медицини та фармації, але й впроваджує нові спеціальності.

З метою вдосконалення системи підготовки лікарів і підвищення ефективності навчального процесу, згідно з рішенням вченої ради Буковинської державної медичної академії та на підставі дозволу Міністерства охорони здоров'я України від 30.05.2002 р. № 8.02-31/1347 1 вересня 2002 року з метою вдосконалення системи підготовки лікарів і підвищення ефективності навчального процесу, була реорганізована кафедра суспільних та гуманітарних наук і створена нова кафедра – психології та соціології. 7 жовтня 2002 р. відбулося урочисте відкриття кафедри психології та соціології (завідувач кафедри доц. Зорій Н.І.). До професорсько-викладацького складу кафедри входили: проф. Павловський В.В.; доценти: Марков С.Л., Медіна Т.В., ст. викладачі: Безарова Г.І., Пендерецька О.М.; викладачі: Безаров О.Т., Борисюк А.С., Двіжона О.В, Осипенко В.А., Зінзюк Л.А.

Прикметно, що Буковинська державна медична академія спільно з Київським національним медичним університетом імені О.О. Богомольця стала першим на Україні навчальним закладом, де почали підготовку фахівців за спеціальністю «Медична психологія». Доц. Зорій Н.І., ст. викл. Пендерецька О.М. брали участь у створенні основних стандартів освіти спеціаліста за спеціальністю 7.110110 «Медична психологія».

Підготовка фахівців за спеціальністю «Медична психологія» розпочалася у Буковинській державній медичній академії з 2001 року. Необхідність відкриття нової спеціальності була продикто-

вана вимогами часу. Відповідно до розробленої освітньо-кваліфікаційної програми підготовки лікарів за спеціальністю «Медична психологія» та затвердженого у 2001 році навчального плану МОЗ України викладачами кафедри разом з фахівцями Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця за участі, представників деяких інших закладів вищої медичної освіти були створені навчальні програми з дисциплін психологічного спрямування, які були затверджені МОЗ України і впроваджені у навчальний процес, зокрема, загальна психологія, соціальна психологія, психологічне консультування, вікова та педагогічна психологія, історія психології, психологія особистості та індивідуальних відмінностей, програма та методичне забезпечення з виробничої практики для студентів II-UI курсів.

Лікар-психолог – це спеціаліст, у підготовці якого поєднані класична медична освіта з психологічною, тому майбутні лікарі-психологи отримують на кафедрі ґрунтовну теоретичну й практичну підготовку під керівництвом досвідчених доцентів та викладачів з таких навчальних дисциплін: загальна психологія, вікова та педагогічна психологія, психологія спілкування, психологія конфлікту, історія психології, сучасні напрямки психології, психодіагностика, експериментальна психологія, психологія особистості та індивідуальних відмінностей, соціальна психологія, психологічне консультування, соціологія, політологія.

Головною метою підготовки лікаря-психолога є формування фахівця нового типу, професійна діяльність якого спрямована на людину, з її індивідуально-типологічними особливостями, станами, рівнями здоров'я та внутрішніми резервами адаптації; спеціаліста, діяльність якого спрямована на творчий, діалогічний, емпатійний підхід до пацієнта, на активізацію внутрішніх резервів особистості, гармонізацію індивідуальних компенсаторних можливостей, реабілітацію.

Наталія ДАВИДОВА

**НАУКОВА СПАДЩИНА ПРОФЕСОРА
ІВАНА МЕЩИШЕНА**

*Науковий керівник – к.б.н., доц. Надія ГРИГОР'ЄВА
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Професор Іван Федорович Мешишен завідував кафедрою медичної хімії Буковинського державного медичного університету з 1985 року по 2011 рік. Іван Федорович започаткував на кафедрі новий напрямок наукових досліджень – вивчення механізму біологічної дії четвертинних амонієвих сполук з метою створення на їх основі лікарських речовин [1]. Результати наукових досліджень Мешишена І.Ф. завершилися захистом у 1991 році докторської дисертації на тему «Механізм дії четвертинних амонієвих сполук (етонію, тіонію, додеціонію) та їх похідних на обмін речовин в нормі і патології».

Під час виконання наукової роботи Іван Федорович розвиває новий напрямок наукових досліджень – дослідження механізмів виникнення та перебігу вільнорадикальних патологій (токсичного гепатиту, виразкової хвороби, цукрового діабету, впливу іонізуючої радіації тощо). У цей час Іван Федорович багато працює над удосконаленням та створенням нових методів біохімічних досліджень та методів вивчення антиоксидантної системи організму таких як визначення активності глутатіонпероксидази, глутатіонтрансферази, вмісту малонового альдегіду, відновленого глутатіону, які були опубліковані у таких відомих українських виданнях як «Лікарська справа», «Ліки», «Буковинський медичний вісник» [2]. У наукових працях професор Мешишен І.Ф. розширив уявлення і сформулював поняття про глутатіонову антиоксидантну систему організму, про що з актовою промовою виступив на вченій раді університету у 1999 році.

У Буковинському державному медичному університеті під науковим керівництвом професора Мешишена І.Ф. було вперше започатковано і впроваджено дослідження процесів пероксидації та активності антиоксидантних систем на клінічних кафедрах університету. З використанням методів дослідження процесів перокси-

дації та антиоксидантних систем організму під керівництвом Мецишена І.Ф. в університеті виконано і захищено 12 кандидатських і виконані фрагменти біохімічних досліджень восьми докторських дисертацій.

Сьогодні такі дослідження успішно здійснюються на кафедрах хірургічного, педіатричного, акушерсько-гінекологічного, терапевтичного та стоматологічного профілів. Завдяки розвитку цього наукового напрямку Буковинський державний університет вважається одним із провідних біохімічних центрів серед вищих медичних закладів України.

Використані джерела:

1. Пішак В.П., Волошин О.І., Григор'єва Н.П. І.Ф. Мецишен – вчений, педагог, організатор. – Чернівці: Медик, 2001. – 88с.
2. Мецишен І.Ф. Метод визначення окиснювальної модифікації білків плазми (сироватки) крові // Буковинський мед. Вісник. – 1998. – Т.2.№1. – С.156-158.
3. Мецишен І.Ф. Глутатіонова система організму за умов норми та патології: Актова промова. Чернівці: Медакадемія, 1999-26 с.

СЕКЦІЯ №6

ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ
СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Марина АТАМАНЧУК, Інга ЄРЕМЕНЧУК

**РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ**

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Встановлено, що 95,8% студентів використовують соціальні мережі для обміну медичною інформацією, не було групових відмінностей між чоловіками та жінками (97,6% чоловіків та 93,5% жінок, $p=0,39$). Соціальні мережі широко використовуються студентами-медиками для розповсюдження та розширення знань та вмінь. Найбільш позитивним впливом соціальних мереж було полегшення студентам-медикам вивчення та розуміння медичної інформації.

В останні роки популярність та кількість різних сайтів соціальних мереж (СМ) різко зростає. СМ зробили революцію в медицині. Фахівці охорони здоров'я доводять, що медична наукова спільнота безпосередньо живе, навчається, викладає та практикує медицину в цифрову та комунікаційну еру. СМ – це форма електронного спілкування, запропонована для створення онлайн-груп і спільнот, де студенти спілкуються з іншими, діляться інформацією, ідеями, особистими повідомленнями та навчаються. В даний час близько 1,2 мільярда користувачів по всьому світу використовують СМ.

СМ широко використовуються в медицині та суміжних науках про здоров'я для обміну інформацією та клінічним досвідом. СМ дали новий вимір у стратегіях викладання та навчання, покращили знання та клінічні навички в медичних науках. Швидко використання та доступність СМ змінили підхід студентів-медиків до вивчення та засвоєння інформації, про своє академічне, особисте та професійне життя.

Метою нашого дослідження був літературний аналіз оцінки використання сайтів соціальних мереж студентами-медиками.

У Департаменті медичної освіти Медичного коледжу Університету короля Сауда, Ер-Ріяд, Саудівська Аравія провели масове анкетування серед студентів-медиків. Всього було проанкетовано 647 студентів першого та другого курсів. Анкету заповнили 432 (66,76%) студенти, з них 246 (56,94%) чоловічої статі та 186 (43,05%) жіночої статі. Анкета включала пункти щодо використання студентами сайтів соціальних мереж та їх позитивного чи негативного впливу. Серед 432 студентів-медиків 72,2% студентів вказали, що СМ є необхідністю повсякденного життя, $p=0,001$; допомагають в обміні інформацією 74,3%, $p=0,001$; забезпечують достатньо можливостей для просування наукової медичної діяльності 90,7%, $p=0,02$; покращують якість медичного обслуговування та спілкування 83,3%, $p=0,01$; СМ – це найшвидший і найпростіший доступ для обміну та розуміння змісту медичних предметів серед однокурсників 69,9%, $p=0,001$.

Яна БАЛАН, Алла БОРИСЮК

ОСОБЛИВОСТІ ІМІДЖУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Науковий керівник – д. психол. н., проф. Алла БОРИСЮК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Сила і розвиток нації значно залежать від її системи освіти. А це, без сумніву, залежить від якості та ефективності закладу вищої освіти. Імідж ЗВО – це сукупність позитивних або негативних уявлень певних осіб про освітню установу, які формуються за допомогою пропаганди, реклами, брендінгу. У своїх законодавчих документах, пов'язаних з освітою, уряд проводить політику демократизації системи, що має на меті перетворити освіту на ринок інвестицій. Така ситуація змушує зосередитися на розвитку власного іміджу та корпоративної культури, що значно визначає конкурентоспроможність закладу освіти, тобто привабливість для абітурієнтів при вступі та довіру роботодавців і замовників їхніх освітніх, наукових і творчих послуг.

Здатність університету залучати додаткові фінансові інвестиції від національних і міжнародних організацій має вирішальне значення для його репутації. Позитивний імідж університету сприяє співпраці з провідними науковими навчальними закладами за кордоном, включаючи можливості стажування студентів і викладачів університету та участь у спільних проектах. Створення позитивного іміджу вміщує створення зовнішнього іміджу, внутрішнього іміджу та невлімового іміджу. Сприйняття закладу вищої освіти суспільством, ЗМІ, бізнесом, державними установами та міжнародними представництвами є його зовнішнім іміджем. Внутрішній імідж – це те, як співробітники ЗВО ставляться до керівництва та політики управління загалом. Невлімовий імідж визначається відповідною реакцією абітурієнта, ЗМІ, бізнес-партнерів, громадськості та інших.

Важливо підкреслити, що заклади вищої освіти мають постійні конкурентні переваги завдяки іміджу, корпоративній культурі та організаційній структурі управління. Паблік рілейшнз – це функція управління освітньою установою, яка сприяє встановленню та підтримці спілкування, взаєморозуміння, розташування та спів-

робітництва між суспільством і освітньою установою. Конкурентоспроможними є освітні заклади, які «на слуху», добре відомі та виділяються серед інших. А керівники цих закладів є прикладом для інших, оскільки вони гарантують стабільний рівень освіти. Особливості та характеристики програми, вимоги до вступу, оплата за навчання, вигляд та місце розташування корпусу – все це може вплинути на загальний образ, створений зацікавленими сторонами. Одним із стратегічних ресурсів ЗВО є його репутація – сформована громадська думка про діяльність освітньої установи та її суспільна оцінка. Репутація формується протягом тривалого періоду часу і саме вона повинна бути основою іміджу ЗВО. Задоволеність студентів значно залежить від якості освіти, від технічного забезпечення навчального процесу, від умов проживання у гуртожитку. Оцінюючи рівень задоволеності студентів, університети можуть отримати інформацію про те, наскільки вони є успішними на ринку надання освітніх послуг. Отже, формування позитивного іміджу – є стимулом для його розвитку та ефективного функціонування.

Використані джерела:

1. Angela Jiewanto, Caroline Laurens, Liza Nelloh. *Influence of Service Quality, University Image, and Student Satisfaction toward WOM Intention: A Case Study on Universitas Pelita Harapan Surabaya*, *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, Volume 40, 2012. Pp. 16-23.
2. Brown, Tom J., and Peter A. Dacin. *The Company and the Product: Corporate Associations and Consumer Product Responses*. *Journal of Marketing* 61, no. 1 (1997): 68-84.
3. Helgesen, Ø., Nettet, E. *Images, Satisfaction and Antecedents: Drivers of Student Loyalty? A Case Study of a Norwegian University College*. *Corp Reputation Rev* 10, 38-59 (2007).

Анастасія БІДЮК, Алла БОРИСЮК

**ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ СУЧАСНОГО
ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

*Науковий керівник – д. психол. н., проф. Алла БОРИСЮК
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Діяльність будь-якого навчального закладу, особливо інноваційного, повинна сприяти забезпеченню відповідного рівня освіти, поліпшенню матеріальної бази закладу, розширенню його інфраструктури.

Національні інтереси України потребують її інтеграції в Європейське співтовариство, розв'язання проблем розвитку демократичної держави. В цьому процесі беруть активну участь усі навчальні заклади регіону. Державна політика щодо міжнародного співробітництва в галузі освіти сприяє розвитку взаємовигідних міжнародних відносин, організації, проєктів, угод, здійсненню зовнішньоекономічної діяльності загальноосвітніх навчальних закладів відповідно до чинного законодавства України.

Заклади вищої освіти нашої держави впродовж останніх років формувалися як ЗВО, що мають свою неповторну архітектуру.

Сьогодні це заклади освіти, що об'єднують сучасні напрямки діяльності в різноманітних сферах, які відповідають на виклики часу і надають студентам різноманітні освітні послуги [1].

Увага до проблем формування іміджу постає актуальною в науково-теоретичному та організаційно-педагогічному аспектах. Хоча у вітчизняній системі професійної освіти окреслений перехід від аналізу внутрішніх параметрів до вивчення зовнішньої складової іміджу закладу вищої освіти, можна говорити про відсутність концепції і стратегії розвитку цього процесу в організації життєдіяльності сучасного профільного навчального закладу. Серед значущих – питання про методологічні підстави вивчення іміджу закладу вищої освіти в суспільстві, про структуру та зміст цього феномену, стратегії формування іміджу, параметри його впливу на суспільство [1].

Під іміджем навчального закладу ми розуміємо емоційно забарвлений образ, що утворився в масовій свідомості і визначається співвідношенням між різними аспектами його діяльності та транслюється в зовнішнє середовище.

У процесі формування, моніторингу та підтримки іміджу сучасного університету необхідно створити умови для формування іміджу кожного підрозділу, який надає певні види послуг споживачам, що дозволить зміцнити імідж університету загалом і змусить звертати увагу на процес і результати формування іміджу підрозділів. При цьому диференціація іміджів дозволить конкретизувати роботу і заходи, врахувати їх специфіку і винятковість, підвищити їх ефективність, ставити конкретні цілі, визначати цільові критерії, встановлювати посадові обов'язки та відповідальність, власне, ввести адміністративне управління іміджем. Залучення підрозділів, їх керівників та персоналу в процес формування та моніторингу іміджу сприятиме вирішенню основного економічного завдання його побудови – вдосконаленню характеристик іміджу та розвитку комунікацій для формування додаткових абстрактних, невідчутних іміджевих цінностей, отже, підвищення цінності послуг [2].

Тож, підсумовуючи вищевикладене, слід підкреслити, що формування іміджу є важливою складовою в системі управління освітою. Формування іміджу університету сприяє зміцненню позицій на ринку освітніх і наукових послуг.

Використані джерела:

1. Грицан О. В. *Формування позитивного іміджу навчального закладу: методичні рекомендації*. Миколаїв: ОІППО, 2016. 44 с.
2. Станкова А.О., Холодний Г.О. *Особливості формування іміджу закладу вищої освіти. Матеріали III Всеукраїнської наукової Інтернет-конференції «Освітньо-інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи»*. Харківський національний економічний університет ім. Семе́на Кузне́ця, 2018. С. 414-418.

Андрій ВОЛИНЕЦЬ

**ПОГЛИБЛЕННЯ ПЕРСПЕКТИВ МІЖНАРОДНОЇ
ВЗАЄМОДІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ ФАХІВЦІВ
ШЛЯХОМ УЗГОДЖЕННЯ
КЛАСИФІКАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ДО ЗАХВОРЮВАНЬ
СЛИЗОВОЇ ОБОЛОНКИ ПОРОЖНИНИ РОТА**

*Науковий керівник - к.мед.н., доц., Лобач Наталія ІЛЕНКО
Полтавський державний медичний університет
Полтава, Україна*

Актуальність: В умовах сьогодення можливості міжнародної взаємодії розширюються завдяки диджиталізації та глобалізації наукового простору, полегшення доступу до наукових розробок та спрощення комунікації в цілому. В результаті цих процесів ознайомлення з досвідом закордонних колег через активну та пасивну взаємодію стає обов'язковою навичкою конкурентоспроможного лікаря-стоматолога. Але часто така взаємодія ускладнена використанням різної термінології, відмінного понятійного набору, інших систематик та підходів до класифікування захворювань.

Мета роботи: узгодження класифікаційних підходів до захворювань слизової оболонки порожнини рота, що є передумовою поглиблення перспектив міжнародної взаємодії вітчизняних фахівців.

Матеріали та методи: проводилося масштабне ознайомлення міжнародними та вітчизняними класифікаціями захворювань

слизової оболонки, порожнини рота, особливо з тими, що використовуються на освітній рівнях, в освітніх програмах та навчальному контенті. До роботи були обрані систематика захворювань слизової оболонки порожнини рота М.Ф. Данилевського та П.Т. Максименка, класифікація Burket (12nd edition), Wood & Goaz (Vnd edition), Ravi Kiran Ongoal (2nd edition).

В ході клінічної частини роботи було оглянуто 18 пацієнтів з захворюваннями СОПР. Діагнози виставлялися відповідно до всіх обраних систематик, аналізувались та порівнювались.

Результати: виявлено, що вітчизняні систематики є більш фундаментальними, бо опираються на етіологічні підходи, локалізацію елементу ураження, оцінюють стан організму, наявність соматичних станів та їх зв'язок з елементами ураження.

У закордонних класифікаціях підхід, базується на клінічних проявах і оптичних властивостях елементів ураження, класифікують їх на білі та червоні в залежності від зміни кольору в порівнянні з нормальною СОПР. Важливим залишається механізм оптичного сприйняття змін кольору, що може бути індивідуальним для лікаря. Описані групи патоморфологічних змін СОПР, що призводять до зміни нормального кольору слизової в бік почервоніння чи побіління, на основі них і групуються захворювання.

Приклад: пацієнту А., 32 р. встановлено діагноз: Верукозна лейкоплакія бокових поверхонь язика (пацієнт на етапі обстеження). Це первинне, травматичне ураження, хронічна механічна травма, можливий інфекційний генез відповідно до класифікації Максименка П.Т. або самостійне захворювання, хронічна механічна травма або синдромне ураження при ВІЛ/СНІДі відповідно до класифікації Данилевського М.Ф. В закордонних класифікаціях цей діагноз ймовірно звучав би наступним чином: Hairy leukoplakia White lesions (Burket); White lesions, premalignant lesions (Ravi Kiran Ongoal); Lesions with keratotic component (Wood & Goaz)

Висновки: усвідомлення різних підходів до систематики і оцінки уражень слизової оболонки порожнини рота між вітчизняними та закордонними колегами відкриє українським спеціалістам перспективи світової інтеграції.

**Олександра ГАРВАСЮК, Тетяна КОМАР,
Данило ТИМОФІЙЧУК, Владислав КАЗЄВ**

**ВАЖЛИВІСТЬ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ
ПІДВИЩЕННЯ ОБІЗНАНОСТІ ПРО ІМІДЖ
ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

*Науковий керівник – к.мед.н., доц. Олександра ГАРВАСЮК
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Профорієнтаційна робота необхідна для обох сторін навчального процесу. З одного боку для самого університету, а з другого боку майбутній абітурієнт має неабияку можливість познайомитися із навчальним закладом, його історією, професорсько-викладацьким складом, перспективами та можливостями.

У разі коли абітурієнт вже визначився із майбутньою професією, завдання самого закладу вищої освіти продемонструвати свій імідж та усі переваги навчання в ньому, зокрема: офіційний веб-сайт, який постійно оновлюється, сайти кафедр, сайт студентського самоврядування, офіційні сайти форумів, конференцій, конгресу, який відбуваються на базі університету, інститут кураторства та тьюторства, система дистанційної освіти Moodle, як помічника студента на всіх курсах навчання, функціонування новітнього Симуляційного центру, діяльність творчих студій палацу «Академічний». Візитною картою Буковинського державного медичного університету також варто вважати функціонування інституту кураторства на 1-2 курсах університету. Кожна академічна група має свого куратора – викладача, який опікується студентською групою.

Не останню роль відіграє не тільки наявність електронного журналу, але і його можливості. В електронному журналі студент знайде не тільки свої відмітки по семінарським та практичним заняттям, але і важливу інформацію (опитування, новини, розклад занять, відробіток, наявність допусків до відпрацювань пропущених чи незарахованих занять тощо).

В систему студентського самоврядування потрапляють кращі студенти з кращих, наймотивованіші, найкреативніші, цілеспрямовані та відповідальні. На чолі студентського самоврядування завжди стоїть лідер, мотиватор, рушійна сила студентства, приклад для наслідування іншими студентами.

Чим краще висвітлено всі види діяльності професорсько-викладацького складу університету в соціальних мережах та на різноманітних платформах, тим краще для залучення абітурієнтів до вступу в університет.

Університет уособлює велику дружню команду. Хоча завжди присутній момент міжособистісних стосунків, оцінювання з боку викладача, амбіції з боку студента, Alma mater завжди виступає безпечним простором для навчання, життя та дружби.

До кожного з учнів 9-11 класів, хто планує вступати до закладу вищої освіти, відповідальні викладачі за профорієнтаційну роботу кафедри, підрозділу чи університету зобов'язані донести не тільки інформацію про наявність потужного матеріального забезпечення, але і інформацію про атмосферу дружелюбності, яка панує в університеті, готовність допомогти, можливість відвідування різноманітних гуртків (від студентського наукового до творчих гуртків при Палаці «Академічний»), спілкування з міжнародними студентами Індії, Гани, Нігерії, Йорданії, Зімбабве, Польщі, Лівії.

Підсумовуючи усе вище викладене, Буковинський державний медичний університет є і залишається визнаним, безпечним, професійним місцем для навчання майбутніх студентів, сучасним закладом набуття практичних навичок, знань та вмінь.

**Олександра ГАРВАСЮК,
Євгенія МАХРОВА, Нарті БЕРНІС**

СТАНОВЛЕННЯ ФАХІВЦЯ МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ

*Науковий керівник – к.мед.н., доц. Олександра ГАРВАСЮК
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Найголовнішим пріоритетом вищої медичної освіти є якісна підготовка висококваліфікованого фахівця. Перспективний розвиток вищої медичної освіти буде забезпечений через зростання інтелектуального потенціалу суспільства. Однією з умов конкурентоспроможної вищої медичної освіти країни є стимулювання клінічного та аналітичного мислення студентів, застосування міждисциплінарних підходів при викладанні навчальної дисципліни, мотивування, розвиток творчих здібностей. Крім того, майбутній лікар має бути підготовлений до того, щоб систематично переробляти значний потік інформації. За таких умов студент постійно перебуває в інформаційному русі, пошуку, аби цей стан був активним, гармонійним у майбутньому.

Максимальна робота університету в цілому (кафедри клінічного та теоретичного профілю) повинна бути спрямована перш за все на засвоєння та синтез студентами теоретичних знань і оволодіння практичними навичками з кожної дисципліни, яка вивчається.

Самостійна робота студента відіграє важливу роль на шляху до професійного становлення. На етапі підготовки висококваліфікованого спеціаліста самостійна робота є рушійною силою формування практичних навичок та самоосвіти. Процес навчання у закладі вищої освіти все більше трансформується на стимулювання пізнавальної самостійності та активності самого студента. Курс на пізнавальну самостійну роботу студента стає основою підготовки сучасного фахівця до подальшої професійної діяльності.

Безперечно викладач відіграє неабияку роль у професійному становленні студента в майбутньому. Роль викладача чергується з іншими: роллю педагога, наставника, ментора, коуча, мотиватора, взірця для наслідування, психолога, інколи і друга, а здебільшого джерела знань, натхнення та підбадьорювання.

Формуванню пізнавальної активності студентів сприяє такі види самостійної роботи: підготовка тематичних доповідей з використанням мультимедійних слайд-презентацій, публікація коротких екскурсів, виготовлення пам'яток, публічні виступи, відвідування анатомічних чи інших медичних музеїв.

Самостійна робота у формі участі у науково-дослідній роботі передбачає розвиток умінь здійснювати збір і вивчення джерел інформації, проводити їх аналіз, систематизацію та синтез, відображати інформацію у певній формі, консультуватися з викладачами, оформлення роботи відповідно до вимог, вміння публічно захистити виконане завдання.

Сучасні реалії такі, що студент повинен постійно самостійно навчатися, знати досягнення та тенденції сучасної медицини та науки, розвивати критичне мислення, вміти узагальнювати особистий досвід роботи, виступати перед аудиторією, володіти навичками аналітичної діяльності, ведення дискусії, ораторськими здібностями, гнучкістю мислення.

Постійна пізнавальна професійна діяльність студента є одним з інструментів до становлення майбутнього спеціаліста у медичній галузі. Запит до лікаря в професійній діяльності постійно буде більшим ніж навчальна програма, більшим ніж клінічний кейс, більшим ніж симуляційний сценарій. Постійний інформаційний пошук, відвідування студентських наукових гуртків, участь у студентському самоврядуванні університету, участь у публічних заходах в ролі науковця, дослідника завжди знайдуть відгук для становлення в на професійній ниві.

**Олександра ГАРВАСЮК, Денис СТОЛЯР,
Марина ЛУНЬОВА**

**САМОРОЗВИТОК ТА САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ЧЕРЕЗ
ПРИЗМУ ПОЗААУДИТОРНОГО НАВЧАННЯ
СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ**

*Науковий керівник – к.мед.н., доц. Олександра ГАРВАСЮК,
к.мед.н., доц. Денис СТОЛЯР*

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Систематизація теоретичного та практичного досвіду позааудиторної роботи є невід'ємною частиною навчального процесу в сучасних реаліях. За умов самомотивації та стимулювання з боку наставника (в розумінні викладача, ментора, наукового керівника) особистості до активної пізнавальної діяльності можливе досягнення високого рівня професійної компетенції майбутнього лікаря. Завданням викладацького складу сучасного закладу вищої освіти є розвиток високої самодисципліни у студентів, стимулювання до саморозвитку, самовдосконалення, глибини та стійкості мотиваційних засад, розвитку критичного та аналітичного мислення, тайм менеджменту, творчих здібностей. Досягти поставлених завдань допомагає в тому ж числі самостійне виконання позааудиторних завдань. В цьому ключі проблема удосконалення самостійної роботи набуває особливої актуальності. Адже завдання та теми для самостійного опрацювання мають бути цікавими та мотиваційними. Традиційно під час підготовки майбутніх лікарів на кафедрі патологічної анатомії при вивченні дисципліни «Патоморфологія» приділяється велика увага як теоретичній так і практичній частинам. В процес практичного заняття залучено розбір мікроскопічної картини патологічних процесів, робота з макро-препаратами, детальний розбір тестових завдань з баз та буклетів ЄДКІ Крок 1.

Засвоєння методики опису макро-препаратів та інтерпретації даних неможлива без теоретичної підготовки. Отже, студент зобов'язаний бути підготовленим до практичного заняття аби систематизувати додаткові знання з теми практичного заняття. Якщо на інших клінічних кафедрах час від часу існує проблема відсутності тематичного хворого, або ж стан хворих такий, що унеможливає презентацію студентам, то макро-препарати музею кафедри

навпаки охоплюють від одного патологічного процесу до комбінації з декількох. Розбір таких макро-препаратів потребує знань і з попередніх тем практичних занять. Враховуючи вище сказане, самостійна робота є однією з форм навчального процесу і є його суттєвою складовою частиною. Під час самостійної роботи відбувається не тільки набуття знань з тієї чи іншої дисципліни, але й цілеспрямоване вивчення нового матеріалу або закріплення знань з попередніх тем, які викликали цікавість. Мова йде про підготовку на достатньому рівні студента до практичного заняття, під керівництвом викладача, з використанням додаткових методичних матеріалів на занятті.

На кафедрі патологічної анатомії розвитку критичного мислення студентів сприяють різні форми та види позааудиторної навчально-виховної роботи: самостійне вивчення позааудиторних та тем відповідно до календарного плану, обговорення тем на практичних заняттях з використанням додаткового методичного обладнання (таблиці, мікроскопічні зображення, макро-препарати, інтерактивні плакати, розумові карти, тестові завдання, тощо) індивідуальні консультації, діяльність наукового студентського гуртка кафедри, участь у наукових конференціях та конгресах).

Позааудиторна робота дає змогу студентам гармонійно асимілювати внутрішні та зовнішні чинники формування професійної культури, створює невід'ємні умови для реалізації себе в майбутньому, дає підґрунтя для опанування дисциплін на старших курсах.

Анна ДОЛІНСЬКА, Марина ТИМОФІЄВА

ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ «ВИКЛАДАЧ-СТУДЕНТ»

*Науковий керівник – к. психол. н., доц. Марина ТИМОФІЄВА
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Актуальність теми: Емоційна взаємодія «викладач-студент» є важливою в процесі навчання. Позитивні емоції допомагають подолати психологічний бар'єр та забезпечити умови для вільного спілкування на занятті та взагалі в академічному середовищі. Цікавий виклад матеріалу краще засвоюється, розвиває логічне мислення, мотивує на саморозвиток. Така взаємодія приносить свої креативні плоди. Позитивні та тісні стосунки вчителя та студента можуть підвищити задоволення від навчання та соціальну адаптацію, покращуються стосунки в колективі, а також, зменшується академічний стрес й емоційне вигорання у студентів. Прослідковується зниження інтересу студентів до навчання, якщо переважає орієнтація викладачів на інтелектуальну складову процесу навчання і нехтування емоційною взаємодією, яка є резервом поліпшення ставлення студентів до навчання [1].

Матеріали та методи дослідження: застосовано бібліосемантичний метод. Метод спостереження за емоційним процесом під час взаємодії «викладач-студент».

Мета дослідження: проаналізувати вплив ефективної емоційної взаємодії «викладач-студент» на навчання у закладі вищої освіти.

Результати дослідження: За допомогою бібліосемантичного методу проаналізовано основні методи в навчальному процесі, які покращують академічну успішність та мотивацію навчання. Проаналізовано наукові дослідження у сфері дидактичної взаємодії «викладач-студент». Зосереджено увагу на важливості особистісних якостей та професійних навичок викладачів, а особливо вплив емоцій як фактор, який пов'язаний з академічною успішністю студентів [7].

В роботах В.О. Сухомлинського прослідковуємо твердження про необхідність володіння вчителем емоційною культурою. Педагог та правознавець К.Д. Ушинський стверджував: «Ніщо так ясно не передає нас, наших вражень, переживань та ставлення до світу як наші почуття... Вони містять глибокий характер думки та душі».

Під час навчального процесу використовується метод емоційного сплеску та заохочення – це, наприклад, підтримка добрим словом, схвалення рішення студента, виявлення здібностей та можливостей студентів, їх прилюдна похвала. Важливо, коли викладач актуалізує свої намагання мотивувати студентів до навчання, показує та заохочує до більшого зростання. Підвищення інтересу до навчання стимулюється викладачем, зокрема: цікаві приклади, досліди, парадоксальні факти, проведення аналогій, прийом подивування, оригінальність висновків, нові деталі, своєрідний підхід до розкриття теми, постановка проблемних запитань, співставлення наукових та життєвих фактів, аналіз життєвих ситуацій. Мисленева діяльність – це завжди оригінальність і новизна викладу матеріалу і головною перевагою є відкриття нового вже у відомому. Ось, наприклад: розказують тему, ніби все вже тобі відомо, зрозумілі аргументи, але тут викладач знаходить такий факт, про який ти навіть не міг замислитися – і все починає грати новими барвами [3,4]. Важливим методом також вважається – метод емоційно-морального стимулювання, де матеріал яскраво виокремлюється, підсилюється висловами з художньої літератури, а для кращого розуміння та запам'ятовування з подальшим ефективним відтворенням, за допомогою асоціацій, ще й приводиться приклад з життя. Ще одним не менш захоплюючим є метод навчальних дискусій, де кожен має право висловити свою думку та бути почутим. Це неймовірний досвід почути, думку інших, хто думає так як ти, а також проведення ефективного аналізу. Це або підтверджує твої погляди на світ, або дає привід для переосмислення та вдосконалення. Але зазвичай ефективним метод дискусії тоді, коли в академічній спільноті дотримуються правил дискусії, з повагою та почуттям гумору.

Студенти засвоюють матеріал, коли їх не заставляють вчити, а вони самі знаходять цікавий матеріал та проводять самостійно заняття, випробовуючи себе в ролі викладача, де невимущена обстановка, спільне обговорення, дискусія та знайдений консенсус до теми презентованої інформації щільніше закарбуються в пам'яті та дадуть позитивний результат ніж «суха» доповідь.

Неймовірно мотивує, коли маєш бажання готуватися до заняття, яке проходить в позитивній атмосфері з відкритою розмовою. Звісно краще, коли викладач приходить на заняття не тільки для того, щоб опрацювати матеріал, а й зацікавлює студентів, використовує різні методи навчання.

Вітчизняний педагог Т.Г. Лубенець зазначав, що той учитель, який зуміє торкнутися душі учнів, морально впливає на них, навіть якщо б він і не так досконало вмів застосовувати методи викладання, стоїть вище того типу вчителя, який переслідує одну ціль навчання учнів, нічим не зігріваючи їхні почуття.

Доведено, що викладачі, які креативно відносяться до свого предмету та успішно емоційно взаємодіють зі студентами, мають прихильність серед студентської молоді та їхню більшу відповідальність до навчання. Видатний хірург М.І. Пирогов стверджував, що педагогічний результат залежить від: «гармонійної єдності дій, взаємної поваги та довіри...»

Отже, побудова навчального процесу за допомогою технологій, що найбільш сприяють дидактичній емоційній взаємодії покращують показники ефективності навчання. Емоційна взаємодія виступає одночасно і як сторона спілкування, так і форма організації діяльності. Вона для кожного має різне значення – комусь допомагає розкритися та знайти в собі нові можливості, дає сили та вміння, які допомагатимуть на тернистому життєвому шляху.

Використані джерела:

1. Ганійчук І. Педагогічні умови емоційної взаємодії «викладач-студент» у процесі навчання у класичному університеті. Одеса-2003. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/3579/1/dysertation%20%D0%93%D0%B0%D0%BF%D1%96%D0%B9%D1%87%D1%83%D0%BA.pdf> (дата звернення 09.01.2024)
2. Зарішняк І. М. Емоційно-поведінковий критерій дидактичної емоційної взаємодії «викладач-студент». Вісник Черкаського університету. Сер. Педагогічні науки. Вип. 137. Черкаси, 2008. С.94-98.
3. Христина К. Емоційний вплив викладача на студента. URL: <https://buki.com.ua/blogs/emotsiynyy-vplyv-vykladacha-na-studenta/> (дата звернення 08.01.2024)
4. Столяренко. О.А Психологічні аспекти взаємодії викладача зі студентами. URL: <https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/social-humanitarian/stolarchyk.pdf> (дата звернення 09.01.2024).
5. Gerda Hagenauer , Tina Hascher, Simone E. Volet. Teacher emotions in the classroom: associations with students' engagement, classroom discipline and the interpersonal teacher-student

relationship. *European Journal of Psychology of Education*. Vol.30, P. 385-403, (2015). URL: [s10212-015-0250-0.pdf](https://doi.org/10.10212-015-0250-0.pdf) (дата звернення 07.02.2024).

6. Garzón-Umerenkova, A., de la Fuente, J., Amate, J., Paoloni, P. V., Fadda, S., and Pérez, J. F. (2018). A linear empirical model of self-regulation on flourishing, health, procrastination, and achievement, among university students. *Front. Psychol.* 9:536. doi: 10.3389/fpsyg.2018.00536
7. Hayat, A. A., Shateri, K., Amini, M., and Shokrpour, N. (2020). Relationships between academic self-efficacy, learning-related emotions, and metacognitive learning strategies with academic performance in medical students: a structural equation model. *BMC Med. Educ.* 20:76. doi: 10.1186/s12909-020-01995-9

Наталія ЗІНЧЕНКО, Анастасія КРИВОНІС

**РЕЛЕВАНТНІСТЬ КОНТЕНТУ ЗАКЛАДУ
ВИЩОЇ ОСВІТИ**

*Науковий керівник – к. філос. н., доц. Наталія ЗІНЧЕНКО
Полтавський державний медичний університет
Полтава, Україна*

Актуальність: поняття іміджу закладу вищої освіти зараз зазнає різких змін у зв'язку із адаптацією до сучасного інформаційного суспільства. Показники наукової активності, академічної репутації, залученості студентів до життя університету часто базуються на інформації оприлюдненій на різних платформах: Facebook, Instagram, TikTok, YouTube. Проте неправильний вибір платформи для поширення відповідного типу контенту негативно впливає на загальну конверсію сторінки у кожній із вище перелічених соціальних мереж, що і формує вектор нашого дослідження.

Мета роботи: оцінити статистику сторінок ПДМУ (Полтавського державного медичного університету); проаналізувати конверсію відповідно до платформи; розробити систему порад вибору контенту для певних соціальних мереж.

Матеріали та методи: дослідження проходило у кілька етапів: перший – опрацювання базової літератури щодо просування у соц. мережах, таких авторів, як: Сет Годінг, Данієл Катеман та ін.; другий – аналіз статистики сторінок університету, пошук недоліків та шляхів їх вирішення; третій – перевірка плану спеціалізації та підведення підсумків.

Результати: в ході дослідження були визначені цільові аудиторії сторінок закладу вищої освіти, а саме: Facebook – найкращі показники отримує контент спрямований на дорослу категорію; Instagram – високу конверсію отримують анонси подій, фотоматеріали заходів та дані щодо можливих обмінів чи стажувань, тобто ЦА виступають власне студенти; TikTok – кількість переглядів зростає із орієнтацією контенту на інтереси абітурієнтів: влоги із навчання, життєві відео студентів та тренди. YouTube – студенти різних ЗВО медичного профілю (за умови публікації наукового контенту).

Висновки: відсутність поділу контенту соціальних мереж закладу вищої освіти відносно цільової аудиторії погіршує статистичні показники сторінок. Покращення якості та релевантності вмісту

полегшує пошук інформації та комунікацію із потенційними абітурієнтами, спонсорами. Ми пропонуємо такий варіант розподілу контенту, адаптований до особливостей відповідних платформ: Facebook: анонси про академічні події, інформація про факультети та програми у форматі, фото та відео. Instagram: історії за кадром, поради, конкурси. TikTok: короткі відео про студентське життя, огляди університету, оригінальний контент. YouTube: відеолекції, віртуальні тури, історії успіху випускників, репортажі подій.

Інга ЄРЕМЕНЧУК, Алла БОРИСЮК

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Сьогодні суспільство акцентує увагу на іміджі викладача закладу вищої освіти. Розвиток цифрового напрямку, різноманітних соціальних платформ вносять свої корективи в сферу наукової та викладацької діяльності.

Імідж викладача містить низку характеристик, зокрема: педагогічну майстерність та уяву, самовладання, організаційні здібності, спосіб взаємодії з оточуючими, комунікативні, професійні та особистісні якості, зовнішній вигляд тощо. Варто зазначити, що сьогодні однією із характеристик, яка сильно впливає на формування іміджу викладача, є його цифровізація в соціальних мережах.

Беручи до уваги популярність соціальних мереж в інтернетсередовищі, формування інформаційного іміджу викладача можливе шляхом створення персональних та професійних сторінок. Ці сторінки повинні доповнювати імідж викладача закладу вищої освіти, мати відповідний вигляд та зміст. Варто зауважити, що викладач поєднує методичну та наукову діяльність. Тому особливу увагу потрібно приділяти науковому контенту в соціальних мережах.

За допомогою статистичного порталу «StatCounter» можна оцінити, які соціальні мережі можуть бути більш корисними для брендингу та формування іміджу викладача. Кожен заклад вищої освіти визначає платформи, які можуть слугувати для побудови інформаційного іміджу викладачів. Нижче наведемо короткий аналіз деяких з них.

1. *Наукометричні бази даних: Scopus.* Це найбільша реферативна база даних, зокрема наукових журналів, книг та конференцій, створена з метою відстеження сучасних наукових праць та їх цитувань. Ця база даних налічує понад 41 тис. наукових видань різноманітних спрямувань, з них більш ніж 38 тис. становлять наукові журнали. Присутність викладача та профіль закладу вищої освіти в базі Scopus є важливим для формування іміджу й проведення оціночних досліджень на різних рівнях.

Web of Science. База, яка містить наукові статті, патенти і публікації, доступна лише користувачам із двома або більшою кількістю публікацій, що індексуються цією базою даних.

Google Scholar. Пошукова система є найбільшою в світі науковою пошуковою системою. Вона індексує всі журнали, які представлені в інтернет мережі.

2. *Соціальні мережі:* ResearchGate, LinkedIn, Facebook, Instagram.

Соціальні мережі створені з метою співпраці між науковцями з різних куточків світу, надають можливість користуватися базою публікацій, обмінюватися повідомленнями та файлами, здійснювати пошук по CV та ділових контактів, створювати групи для організації спільних проєктів, поширювати інформацію про відрядження, конференції, висвітлювати особистісний бренд. Публікації фотографій та відео дозволяє розповісти про свої досягнення та поділитися знаннями з певної предметної галузі.

Заклади вищої освіти та наукова сфера постійно удосконалюється та модернізуються. Викладачі не стоять осторонь сучасних викликів. Тож іміджу сучасного педагога загалом та його професійним якостям зокрема приділяється особлива увага. Глобальне використання цифрових технологій спонукає викладачів долучати їх до формування власного професійного іміджу.

**Інга ЄРЕМЕНЧУК, Леся РОМАНЧУК,
Аліна ЛУПУЛЯК**

ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА ДОПОМОГОЮ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

*Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

У час, коли відбувається швидка цифровізація суспільства в усіх сферах діяльності, постає потреба якісного поширення контенту. Інформаційно-цифрові технології на даний час займають лідируючі позиції, які поширюються і на заклади вищої освіти (ЗВО). Саме соціальні мережі визначають, формують та впливають на імідж навчального закладу. Враховуючи умови жорсткої конкуренції у сфері надання освітніх послуг, ЗВО широко використовують маркетингові стратегії, які передбачають використання новітніх інтернет-технологій для створення власного позитивного іміджу.

Соціальні мережі стали одним з комунікаційних каналів між абітурієнтами та закладами освіти. Дослідження показали, що майже 90 % абітурієнтів шукають інформацію про навчальний заклад саме в інтернет мережі. Мережева комунікація для сучасного ЗВО є одним з найбільш ефективних засобів взаємодії зі студентами, абітурієнтами, їх батьками та іншими учасниками надання освітніх послуг на ринку праці, співпраці з професійними й науковими товариствами. Саме тому роль сучасних інтернет-технологій у формуванні позитивного іміджу ЗВО набуває особливої актуальності.

Одним із основних засобів представлення освітнього закладу в інтернет мережі є його офіційний сайт, за допомогою якого висвітлюється інформація про ЗВО, його позицію на ринку освітніх послуг та формування позитивного іміджу. Сайт, з одного боку – це засіб комунікації, з іншого – є офіційним довідником закладу, відкритою інформаційною системою, базою масиву документів, засобів інформаційного пошуку, зберігання та представлення інформації, навігацією.

Офіційний веб-сайт Буковинського державного медичного університету (БДМУ) представляє візуальний імідж, використовуються кольорова гамма темно-синього, світло-синього та біло-

го кольорів для комфортної візуалізації роботи з ресурсом. Веб-сайт є каналом комунікації з громадськістю, він містить широкий спектр інформації про освітню і наукову діяльність, міжнародне співробітництво, студентське життя, культурно-спортивні та санітарно-просвітницькі заходи тощо. Використання таргетованої реклами, як частини маркетингу, дозволяє спрямовувати цільові групи відвідувачів у пошукових системах необхідного ресурсу. Такий підхід сприяє зростанню кількості відвідувачів сайту.

Проте сьогодення диктує інші, більш складніші конкурентні умови. На даний час, сайти освітніх закладів поступаються місцем соціальним мережам, які більш активніше використовуються цільовою аудиторією. Раніше частина інформації розміщувалася лише на сайтах, відтепер дублюється у соціальних мережах: «Facebook», «Instagram», «Twitter», «Telegram». Ці медіаплатформи є більш соціально-орієнтованими на споживачів відповідного віку, профілю та потреб. Подальшою стратегією для досягнення відповідної іміджевої впізнаваності постає потреба в адаптації сайту до мобільних пристроїв, що зробить його більш зручним та мобільним.

Отже, впровадження та застосування інтернет-технологій є визначальними для формування іміджу закладу вищої освіти. Дана тактика створює необмежені можливості використання наявної інформаційної системи для надання якісних освітніх послуг і найголовніше – найкращу можливість якнайширшого та всебічного самопредставлення ЗВО у мережевому суспільстві.

Мар'яна МАМАЄВА, Анна СЛУБСЬКА

ВПЛИВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Науковий керівник – к. філос. н. Анна СЛУБСЬКА
Фаховий коледж БДМУ
Чернівці, Україна*

Проблема академічної доброчесності сьогодні є нагальною проблемою для українського освітнього середовища, яка за своєю суттю є сукупністю морально-етичних норм і правил поведінки в освітньому процесі, які визначені законом України «Про освіту» (стаття 42). Отримання сучасної якісної освіти має опиратися на певні етичні цінності, якими також є академічна доброчесність.

Україна сьогодні прагне стати повноправним членом Європейського Союзу, освітянське середовище якого живе за принципом дотримання кодексу академічної доброчесності. Саме цим принципом визначається імідж і репутація навчального закладу, адже за таких умов формується академічна культура, продукуються нові ідеї, створюються інновації.

Особливого значення принципи академічної доброчесності набувають у медичних університетах, адже дотримання студентами принципів доброчесної поведінки набуває великого значення, тому що на закладах вищої медичної освіти лежить висока відповідальність за якість навчання медиків.

Традиція, яка склалася в медичних університетах, на початку навчання складати клятву першокурсника, яка виражає засадничі морально-етичні принципи поведінки медика, фармацевта, по суті своїй вже є зобов'язанням навчатися і жити відповідно до вимог академічної доброчесності.

Саме дотримання етичних норм академічної доброчесності впливає на репутацію вищого навчального закладу, на його рейтинг серед інших закладів вищої освіти. В освітньому середовищі академічна доброчесність є однією з найперших умов здобуття хорошої репутації будь-яким закладом освіти. При відсутності у студентів, майбутніх медиків-професіоналів, профільних знань та за відсутності у викладачів університету знань та вмінь доносити потрібну навчальну інформацію, система освіти не зможе забезпечити якісне навчання відповідних спеціалістів.

Чому сьогодні так важливо дотримуватись академічної доброчесності? Це в першу чергу сприяє розвитку самої людини і всього суспільства. Сьогодні ж у складних умовах боротьби з російською військовою агресією, для України окреслився історичний шанс стати повноправним членом Європейського Союзу, що неминуче трансформує геополітичний, соціально-економічний, культурний та, як наслідок – освітній та науковий простір нашої держави.

Використані джерела:

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. – Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. – 169 с.
2. Академічна доброчесність, відкрита наука та штучний інтелект: як створити доброчесне освітнє середовище: збірник есе програми підвищення кваліфікації / упорядники: А. Артюхов, М. Віхляєв, Ю. Волк. 18 вересня – 18 жовтня 2023 року. – Львів – Торунь: Liha-Pres, 2023. – 524 с.
3. Гребенюк Т. В. Академічна доброчесність : навчальний посібник для студентів 1-го курсу всіх спеціальностей медичних та фармацевтичних факультетів. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2021. – 108 с.
4. Цінності академічної доброчесності та етики: збірник студентських робіт / за ред. Л. Пишеничної, М. Ячменик, В. Вербицької. Суми : ФОП Цьома С.П., 2022. 32 с.

Анна ПОПОВИЧ

ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Науковий керівник – к.мед.н., доц. Наталія БАТАМАНЮК
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

У сучасному світі спостерігається конкуренція на ринку освітніх послуг. Заклади вищої освіти (ЗВО) змушені боротися за абітурієнтів, тому формування позитивного іміджу стає все більш важливим.

Імідж закладу вищої освіти - це сукупність позитивних або негативних уявлень певних осіб про освітню установу, які формуються за допомогою публіситі, пропаганди чи реклами [4, с. 9].

Він впливає на сприйняття абітурієнтами рішення про вступ, а також на ставлення до ЗВО з боку роботодавців, партнерів та суспільства в цілому.

В літературі описуються кладові іміджу закладу вищої освіти, зокрема:

1.Якість освіти як найважливіший фактор, який визначає імідж ЗВО і визначається рівнем кваліфікації викладачів, методиками викладання, матеріально-технічною базою, актуальністю програм навчання тощо.

2.Репутація: це думка про ЗВО, яка сформувалася у суспільстві. Репутація ґрунтується на відгуках випускників, роботодавців, експертів, ЗМІ.

3.Престижність як ступінь визнання та поваги до ЗВО, залежить від його історії, традицій, досягнень, рейтингу.

4.Маркетинг: комплекс заходів, спрямованих на просування ЗВО на ринку освітніх послуг, включає рекламу, PR, брендинг, участь у виставках та ярмарках.

Маркетологами, соціологами, соціальними психологами тощо описані стратегії формування іміджу закладу вищої освіти, зокрема:

1) Створення унікальної пропозиції: ЗВО має чітко сформулювати, що відрізняє його від інших ЗВО та робить його найкращим для абітурієнтів.

2) Підвищення якості освіти: постійний процес, який потребує постійного оновлення навчальних програм, вдосконалення методик викладання, інвестицій в матеріально-технічну базу.

3) Розвиток співпраці з роботодавцями: ЗВО має налагодити зв'язки з роботодавцями, щоб краще розуміти їхні потреби та готувати фахівців, які відповідають їхнім вимогам.

4) Активна інформаційна політика: ЗВО має систематично інформувати про свою діяльність, досягнення та успіхи.

5) Створення позитивної атмосфери: ЗВО має дбати про комфорт та безпеку своїх студентів, а також про те, щоб вони відчували себе частиною спільноти.

Основним інструментарієм формування іміджу закладу вищої освіти є:

- Вебсайт: візитна картка в Інтернеті ЗВО, який має бути зручним, інформативним та візуально привабливим.

- Соціальні мережі: ефективний інструмент для комунікації з абітурієнтами, студентами, роботодавцями та іншими цільовими аудиторіями.

- Реклама допомагає ЗВО охопити ширшу аудиторію та підвищити його впізнаваність.

PR-заходи допомагають ЗВО створити позитивний імідж у ЗМІ та у суспільстві.

Брендинг як процес створення унікального та стійкого образу ЗВО.

- Участь у виставках та ярмарках дає можливість для ЗВО презентувати себе потенційним абітурієнтам.

Формування іміджу сучасного закладу вищої освіти – це комплексна та постійна робота, яка потребує значних зусиль та ресурсів. Проте, це і вигідна інвестиція, яка дозволить ЗВО стати більш конкурентоспроможним на ринку освітніх послуг.

Таким чином, на сьогодні немає загальноприйнятих стандартів та дієвих інструментів конкурентної боротьби на ринку освітніх продуктів, тому вибір конкурентної стратегії керівництвом ЗВО здійснюється нобґрунтовано і досить часто не приносить очікуваних результатів. З огляду на це, питання розробки алгоритму формування конкурентної стратегії ЗВО залишається відкритим і потребує досліджень [1, с. 2].

Використані джерела:

- 1.Бачинська О. Роль іміджу в структурі забезпечення конкурентоспроможності ВНЗ http://www.confcontact.com/20130214_econ/4_bachinska.htm
- 2.Василенко В. Сучасний стан дослідження процесу формування іміджу закладу вищої освіти: теоретичний аспект // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціальні комунікації». 2017. Випуск 13. С. 20-27.
- 3.Карпенко Ю., Карпенко Н. Імідж вищого навчального закладу: основні складові та проблеми формування // Науковий вісник Полісся. 2015. Випуск 1. С. 118-124.
- 4.Мірошниченко Д., Зленко А., Ісайкіна О. Імідж як складова корпоративної культури сучасного вищого навчального закладу. Економічний вісник. 2017. Випуск 34/1. С. 7-15.

Анастасія РОГОЗНА, Галина НАВЧУК

РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СТРУКТУРІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Науковий керівник – к.філол.н., доц. Галина НАВЧУК
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Актуальність. Обрані вектори розвитку нашої держави вимагають подальшого реформування всіх сфер суспільного життя, зокрема й освітньої. З цього погляду актуальним є питання ролі студентського самоврядування в якісних освітніх перетвореннях, насамперед демократизації засад вищої освіти.

Мета. З'ясувати пріоритетні завдання студентського самоврядування у структурі закладу вищої освіти.

Матеріал. Наукова й освітня література про студентське самоврядування та його роль у системі закладу вищої освіти.

Методи. Описовий, аналізу й синтезу.

Результати дослідження. Як свідчить історія, студентство завжди було і є рушійною силою поступу суспільства, фактором його становлення і прогресивного розвитку, прикладом мужності та стійкості. Чимало студентів є авторами геніальних ідей і розробниками надсучасних винаходів. Звісно, зреалізуватися їм допомогли такі особистісні якості, як креативність, рішучість і вміння працювати в команді, приймати виважені рішення та готовність нести за них відповідальність. Майбутні фахівці з таким набором людських чеснот стають не просто активними учасниками студентського самоврядування закладу вищої освіти (ЗВО), а його лідерами, де мають можливість знайти однодумців, згуртуватися задля досягнення мети, наприклад покращання якості вищої освіти (індивідуальна освітня траєкторія, матеріально-технічне забезпечення тощо). Саме членство в цій організації дає змогу брати участь у плануванні й ефективному вирішенні питань, що стосуються навчання, дозвілля та побуту (тобто адмініструванні).

Діяльність студентського самоврядування у вишах спрямована також на формування ціннісних орієнтирів майбутніх фахівців, їх громадянської позиції, патріотизму, національної свідомості та самосвідомості. Діапазон такого впливу поширюється на реалізацію

студента в сучасному світі, задоволення його потреб і в освітній, і в інших сферах, зокрема соціальній, управлінській, культурній, волонтерській тощо.

Зазначимо, що студент, котрий бере активну участь у житті навчального закладу, має можливість розвивати свої Soft skills, що дозволить бути гнучким і висопродуктивним навіть поза професійною діяльністю. Такі навички є необхідними для особистісного і професійного зростання та успішної самореалізації.

Висновок. Роль студентського самоврядування в оптимізації освітньо-виховного процесу вишу як його невід'ємної структурної складової значуща. Саме воно є ініціатором і рушійною силою будь-яких демократичних змін у цій сфері, а також чинником впливу на формування особистісних і професійних якостей здобувачів освіти як майбутньої української еліти.

Владислава САВЧЕНКО, Алла БОРИСЮК

ОСОБЛИВОСТІ ІМІДЖУ СТУДЕНТА МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

*Науковий керівник – д. психол. н., проф. Алла БОРИСЮК
Буковинський державний медичний університет,
Чернівці, Україна*

Імідж відіграє важливу роль у житті студента. Адже, імідж – це самопрезентація, конструювання власного образу привабливості як зовнішньої, так і внутрішньої. До зовнішньої привабливості належать: вміння вибирати одяг і зачіску; гарні манери (належні жести, поза, постава, хода); виразність міміки та вміння керувати нею; вміння використовувати простір для спілкування. До внутрішньої ж привабливості належить: мистецтво подобатись людям; вміння налагоджувати і підтримувати комунікативну взаємодію; наявність необхідних для позитивного іміджу якостей особистості; вміння розуміти людей та впливати на них.

У сучасному суспільстві кожна людина в своєму житті хоче досягти тих чи інших висот, поставлених цілей. Те, як студент виглядає і поводить себе, дає можливість зрозуміти його навички, здібності, таланти. Від того, як студент сформує свій імідж, залежить ефективність навчальної, а також і майбутньої професійної діяльності. Тож враження, яке ми справлятимемо на людей,

є одним із основних чинників, що допоможуть нам досягти поставлених цілей.

Зовнішній вигляд студента медика – його візитівка. У студента-медика є вимоги до дрес-коду, а саме – медичний спецодяг. Студенти медичного закладу освіти мають виглядати охайно, носити чистий і випрасуваний халат та шапочку. Майбутнім медикам потрібно звикати до спеціального одягу відразу, оскільки в подальшому їм доведеться носити його регулярно під час роботи.

Що ж стосується особистісних якостей студента, то насамперед він повинен бути чесним як перед собою, так і перед людьми, які його оточують, а також бути пунктуальним, порядним, відповідальним. Також не обійтись без таких особистісних характеристик, як вірність, терплячість, впевненість, благородство, ввічливість тощо.

Вищезазначені особистісні якості розвиваються у процесі навчання у закладах вищої медичної освіти. Варто зазначити, що на основі особистісних характеристик формуються професійно значущі якості майбутнього професіонала, що репрезентують його як конкурентоспроможного фахівця.

Отже, заклади вищої медичної освіти впливають на розвиток особистісних і професійних якостей студента-медика, а також на формуванню його іміджу загалом.

Тетяна СОРОКА

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ У ФОРМУВАННІ ІМІДЖУ СТУДЕНТА

*Науковий керівник – к. філос. н., доц. Любов СТЕГНІЦЬКА
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

У медичному університеті самоврядування є не лише організаційною структурою, але й ключовим аспектом формування іміджу студента. Студентське самоврядування охоплює більшість сфер життєдіяльності закладу вищої освіти, відповідно імідж створюється та підтримується через навчально-виховну, науково-дослідну, спортивно-оздоровчу, культурну чи громадську діяльність. Така різнобічна активність дозволяє майбутньому медику не лише навчатися, але й на повну розкрити та реалізувати власний потенціал.

Студенти БДМУ об'єднуються в студентські ради та комітети, які стають платформою для виявлення лідерських якостей студентів, задля їхньої подальшої активної участі в університетському житті та представництві інтересів студентської громади. Одним із представників студентського самоврядування є староста курсу. У медичному університеті робота старости курсу спрямована на забезпечення ефективного функціонування студентської спільноти. Основними напрямками роботи старости є:

Представницькі обов'язки: староста є головним представником свого курсу перед адміністрацією, викладачами та іншими студентами. Він арбітрує конфлікти та висловлює думку студентів курсу на нарадах із адміністрацією;

Організація подій та зустрічей: староста відповідає за організацію різноманітних заходів, таких як лекції, семінари, спортивні заходи чи соціальні вечори, що сприяють єднанню студентської спільноти;

Комунікація: староста забезпечує ефективну комунікацію між студентами та адміністрацією, а також підтримує здоровий мікроклімат у комунікативному просторі студентів курсу;

Підтримка новачків: староста допомагає новим студентам адаптуватися до університетського життя, надаючи інформацію щодо навчання та ресурсів;

Сприяння академічній спільноті: підтримка академічної ефективності через створення груп для обміну знаннями та навчальною підтримкою;

Взаємодія з іншими студентськими лідерами: співпраця з іншими старостами та представниками в виконавчих органах студентського самоврядування для вирішення загальних питань та досягнення спільних цілей.

Можемо підсумувати, що імідж студента, в першу чергу, формується через виконання певних обов'язків, де пріоритетним є не тільки набуття та розвиток професійних навичок, але і дотримання морально-етичних засад та усвідомлення соціальної відповідальності.

Використані джерела:

1. *Теорія і практика студентського самоврядування: особливості менеджменту*: Збірник наукових праць VIII Інститутської студентської науково-практичної конференції. Вип.8. Херсон: ФОП Вишемирський, 2021. 134 с.
2. *Студентське самоврядування як невід'ємна складова демократизації вищої школи*. Укладачі: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаши, В.Д. Шинкарук, К.М. Левківський, В.І. Даніленко; відп. ред. М.Ф. Степко. К.: Освіта України, 2005. 49 с.
3. *Положення про студентське самоврядування у вищих навчальних закладах*.// Інформаційний вісник. К.: Вища освіта. 2002, №7

Юрій ТОВКАЧ

ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Науковий керівник – д.мед.н., проф. Олександр СЛОБОДЯН
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Сучасні заклади вищої освіти в Україні переживають низку викликів, які з'явилися на тлі зростання конкуренції на ринку освітніх послуг, обумовлені потребою залучення талановитих студентів, а також постійним прагненням підвищення власного престижу в очах громадськості. Імідж університету стає одним із ключових факторів, що впливає на успіх закладу та подальше його процвітання.

З метою забезпечення успішної імплементації стратегій управління іміджем університету, необхідно не тільки розуміти поставлені цілі та завдання, але й урахувати внутрішні та зовнішні фактори, які впливають на його імідж. Однією з ключових складових успішного управління іміджем університету є ефективне використання студентського самоврядування.

Враховуючи вищевикладене, дослідження і формування позитивного іміджу сучасного закладу вищої освіти є актуальною та важливою проблемою в сучасному освітньому просторі. У цьому контексті, роль студентського самоврядування та його вплив на імідж університету заслуговує на увагу та детальний аналіз.

У своїх дослідженнях вчені звертали увагу на різноманітні аспекти формування іміджу університетів, зокрема, роль якості освіти, культурного середовища, наукових досягнень та студентського життя. Було виявлено, що успішні університети часто мають чітку стратегію управління іміджем, яка базується на їхніх унікальних особливостях та сильних сторонах.

Попередні дослідження також підкреслюють важливість впливу студентського самоврядування на формування позитивного іміджу університету. Висвітлення цього аспекту в літературі свідчить про його актуальність та значення для сучасних освітніх закладів. На основі огляду літератури можна зробити висновок, що формування позитивного іміджу сучасного закладу вищої освіти є складним та багатограним процесом, який вимагає інтегрованого підходу та

урахування різноманітних факторів. Очевидно, що за останні десятиліття збільшилася конкуренція серед закладів вищої освіти як на міжнародному, так і на національному рівнях.

Крім того, варто звернути увагу на вплив інформаційних технологій та соціальних медіа на формування іміджу університету. Сучасна аудиторія, зокрема молодь, активно користується соціальними мережами для отримання інформації про виші та їхню репутацію. Тому важливо враховувати цей фактор під час розробки стратегій управління іміджем університету та спілкування з аудиторією.

Одним із важливих аспектів досліджень є розуміння впливу культурного та соціального контексту на формування іміджу університету. Відомо, що культурні та історичні особливості країни можуть впливати на сприйняття та оцінку освітніх закладів. Дослідження у цьому напрямку допомагають виявити унікальні аспекти формування іміджу у різних культурних та соціальних контекстах.

Для досягнення мети дослідження, яка полягає у вивченні процесів формування іміджу сучасного закладу вищої освіти, використовується комплексний підхід, який включає в себе декілька методологічних інструментів.

Одним із основних методів дослідження є аналіз наукової літератури та публікацій, пов'язаних з темою дослідження.

Цей метод дозволяє отримати узагальнену інформацію про теоретичні аспекти формування іміджу університету, а також ознайомитися з різними підходами та методиками, використовуваними в інших дослідженнях.

Також планується використання кількісних методів дослідження, таких як статистичний аналіз та математичне моделювання, для об'єктивної оцінки результатів анкетування та фокус-групових дискусій. Це дозволить провести детальний аналіз отриманих даних та зробити обґрунтовані висновки.

Усі зібрані дані будуть оброблені та проаналізовані за допомогою спеціалізованих програмних засобів для статистичного аналізу та візуалізації даних. Отримані результати будуть систематизовані та узагальнені з метою формулювання рекомендацій щодо підвищення іміджу сучасного закладу вищої освіти. Додатково, планується використання якісних методів дослідження, таких як інтерв'ю з керівниками та представниками студентського самоврядування університету. Ці інтерв'ю дозволять отримати глибинні

відомості про сприйняття іміджу університету з боку ключових груп зацікавлених сторін та виявити внутрішні фактори, що впливають на його формування.

Одним із ключових висновків дослідження є те, що позитивний імідж університету може бути зміцнений за допомогою систематичного та цілеспрямованого управління різними аспектами життя університетської спільноти. Важливою частиною цього процесу є розробка та реалізація маркетингових стратегій та комунікаційних планів, спрямованих на підвищення відомостей про університет, покращення взаємодії зі студентами та громадськістю, а також на залучення та утримання талановитих викладачів та студентів.

Додатковий аналіз результатів дослідження підтвердив необхідність постійного моніторингу та оновлення стратегій управління іміджем університету відповідно до змін у вимогах ринку вищої освіти та потреб студентів. Результати нашого дослідження підкреслюють важливість цього аспекту для подальшого розвитку та успішної діяльності університету в умовах сучасного освітнього середовища.

Юрій ТОВКАЧ

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОГО ІМІДЖУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Формування позитивного іміджу сучасного закладу вищої освіти має важливе значення для досягнення цієї мети. У цьому контексті, роль студентського самоврядування та його вплив на формування іміджу університету набуває особливого значення.

У цьому контексті, дослідження і формування позитивного іміджу університету мають велике значення для приваблення студентів, підвищення конкурентоспроможності закладу та підвищення його престижу. Варто зазначити, що для досягнення успішної стратегії управління іміджем необхідна системна робота з усіма складовими університетського життя, включаючи студентське самоврядування, яке має великий потенціал у формуванні позитивного іміджу.

Ще одним важливим аспектом у формуванні позитивного іміджу закладу вищої освіти є активна співпраця з місцевими громадами, промисловими підприємствами та іншими суспільними інституціями. Забезпечення ефективної комунікації з цими стейкхолдерами та розвиток партнерських відносин може значно підвищити престиж університету у місцевому співтоваристві та допомогти в залученні додаткових ресурсів для розвитку освітньої програми та наукових досліджень.

У своїх дослідженнях вчені звертали увагу на різноманітні аспекти формування іміджу університетів, зокрема, роль академічної якості, культурного середовища, наукових досягнень та студентського життя. Було виявлено, що успішні університети часто мають чітку стратегію управління іміджем, яка базується на їхніх унікальних особливостях та сильних сторонах.

У зв'язку з цим, зростає значення концепції «орендування» університету та його іміджування. Брендуння стає ефективним інструментом для привертання уваги потенційних студентів, підвищення престижу та конкурентоспроможності закладу. Попередні дослідження у цій області відзначають, що створення потужного бренду університету відображає його основні цінності, унікаль-

ність та інноваційність. Однак, успішне брендуння закладу вищої освіти вимагає комплексного підходу, враховуючи як його академічну, так і позаакадемічну діяльність.

Основні аспекти формування іміджу сучасного закладу вищої освіти ретельно вивчалися в наукових дослідженнях останніх десятиліть. Зокрема, дослідження фокусувалися на визначенні ключових чинників, які впливають на сприйняття іміджу університету студентами, батьками, потенційними спонсорами та роботодавцями. Аналіз цих факторів дозволяє розробляти ефективні стратегії управління іміджем та брендуння університету.

Важливим методом є проведення опитувань серед студентів, викладачів та інших зацікавлених сторін університету. Ці опитування дозволять зібрати відгуки та думки щодо іміджу університету, визначити його сильні та слабкі сторони, а також з'ясувати очікування та погляди учасників освітнього процесу на його подальший розвиток.

Застосування комбінованого підходу до збору та аналізу даних дозволить отримати повну картину про імідж сучасного закладу вищої освіти та визначити стратегії подальшого управління ним. Враховуючи різноманітність методів дослідження, отримані результати будуть надійними та репрезентативними. Крім описаних методів, також буде проведено порівняльний аналіз іміджу вищих навчальних закладів у різних країнах, що дозволить отримати відомості про особливості формування іміджу в умовах різних культурних та соціально-економічних умов. Дослідження включатиме аналіз різноманітних джерел інформації, включаючи наукові публікації, офіційні звіти, статистичні дані та інші джерела.

Дослідження також виявило, що сприйняття іміджу університету значно варіюється залежно від різних аспектів, таких як академічні досягнення, студентське життя, можливості для кар'єрного зростання та соціальна активність. Студенти та викладачі відзначають, що імідж університету формується не лише за допомогою його академічних досягнень, але й через студентську спільноту, культурні та спортивні події, а також заходи з підтримки студентів у їхньому навчанні та особистому розвитку.

Розглянувши основні результати дослідження та їх аналіз, можна зробити висновок, що формування позитивного іміджу сучасного закладу вищої освіти є складним та багатоплановим процесом,

який потребує систематичного моніторингу, стратегічного планування та взаємодії всіх зацікавлених сторін університетської спільноти.

Андрій ЦИБУЛЬНЯК, Анна ПАРХОМЕНКО

ІНТЕРАКТИВНІСТЬ ТА ВІЗУАЛІЗАЦІЯ, ЯК НЕОБХІДНІСТЬ В СУЧАСНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

*Науковий керівник – д.мед.н. Валерій ПОХИЛЬКО
Полтавський державний медичний університет
Полтава, Україна*

Актуальність: На сьогоднішній день все більш помітною та нагальною стає проблема сприйняття навчальних відео та фото-матеріалів. Причиною даного явища є конкуренція з боку авторів розважального контенту, які зменшують смислове навантаження та оперують більшими бюджетами на розробку контенту. Також слід зважати на необізнаність студентів-медиків з високими ІТ технологіями, що стає на заваді інтерпретації вивченого. За проведенням опитуванням серед студентів нашого закладу дуже помітний той факт, що якість засвоєння візуальної інформації істотно відрізняється від текстової. Студенти все рідше звертаються до методичних розробок, натомість віддають перевагу онлайн-ресурсам. Слід зазначити, що більшість відео, які зараз наявні в загальному доступі, негативно відрізняються нижчою якістю аудіо та відеоряду, як наслідок, зацікавленість студента втрачається.

Мета роботи: створити онлайн-сервіс з уніфікованою програмою навчання та зрозумілим візуальним контентом, створити вичерпні конспекти для підготовки до КРОК.

Матеріали та методи: для написання тез використовувались форум «Vel Wild», Google scholar, особисті дослідження.

Результати: створено веб-сайт, що відповідає програмам більшості ЗВО, розроблено анімації та 3D-моделі для кращого сприйняття.

Хід дослідження:

Для проведення дослідження було створено веб сторінку, демо-версія якої мала на меті зацікавити студента, дати відчуття новизни та показати, як має виглядати сучасна навчальна платформа. Наступним етапом необхідно оцінити конкуренцію та освітній ринок для більш загального розуміння. Важливим етапом створення максимально релевантних конспектів по відношенню до програм, які постійно змінюються. Нагальною проблемою і дотепер зали-

шається створення анімацій, які б могли продемонструвати весь процес. Складність полягає у дорогій розробці та високих вимогах до устаткування пристроїв. На фінальному етапі ми отримуємо продукт, який об'єднує у собі: конспект, відео-лекцію, тести КРОК, 3D-модель/анімацію.

Висновки: У процесі дослідження було встановлено, що навчальний ринок в освітньому просторі України має недостатній візуалізований контент. Саме підтримка здобувачів освіти є однією з головних компонентів створення відповідного веб-ресурсу.

Перспективи: створення вищезазначених технологій забезпечує більш якісний контент медіа-сервісу та потребує подальших розробок в студентському середовищі.

Ключові слова: сайт, 3D, візуалізація, контент.

Назар ХАРУК, Ніна ЗОРІЙ

ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОГО ІМІДЖУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Науковий керівник – к. філос. н., доц. Ніна ЗОРІЙ
Буковинський державний медичний університет
Чернівці, Україна*

Сучасне українське суспільство вимагає глибоко вмотивованих, майбутньою професією студентів, але у зв'язку з цим в Україні гостро простежується ситуація між сучасними європейськими вимогами до навчання та низькою мотивацією студентів оволодіти професійними знаннями і вміннями. Актуальність проблеми проявляється в тому, що «невмотивований» студент, навчаючись у закладі вищої освіти найбільш схильний до порушень принципів академічної доброчесності, що своєю чергою створює умови для формування негативного іміджу навчального закладу.

З метою підвищення іміджу закладу вищої освіти, академічна спільнота має формувати відповідні якості здобувача вищої освіти, які в перспективі мають володіти випускники відповідного навчального закладу, адже саме вони формують його позитивний чи негативний імідж.

Які якості випускника XXI століття? Асоціація американських коледжів та університетів (AACU) вимагає від студентів дотримання відповідних положень:

1. Прагнення до розвитку та досконалості – формування професійної етики та усвідомленої потреби її розвивати.
2. Розвиток особистої та академічної доброчесності на засадах порядності, починаючи з міжособистісних відносин і завершуючи принциповим дотриманням офіційного академічного кодексу честі.
3. Внесок у справи спільноти – визнання та дії за дорученням освітньої спільноти або більш широкого об'єднання на місцевому, національному та світовому рівнях.
4. Повага до відмінностей інших – визнання та дії з відповідальністю за формування власних суджень, залучення відмінностей та конкуруючих точок зору в якості ресурсу для навчання, професійної діяльності та формування громадянськості.

5. Розвиток компетентності в етичних та моральних судження та діях – шляхом дотримання вищезазначених пунктів, та застосовуючи відповідну аргументацію в навчанні та повсякденному житті

У закладах вищої освіти Великої Британії визначені основні групи факторів, що впливають на формування унікального досвіду в процесі навчання: очікування студентів від університету та відповідного періоду життя під час здобуття вищої освіти, період адаптації, безпосередня програма підготовки, позааудиторна діяльність, інші чинники (оточення, культура, медіа тощо). Отже заклади вищої освіти Великої Британії вбачають своєю метою забезпечення всіх студентів унікальним позитивним досвідом під час перебування в університеті (починаючи зі вступника та завершуючи випускником), що дозволяє підготувати майбутнього фахівця до реального життя (за межами професійної діяльності включно) та встановити відносини зі здобувачем вищої освіти, спрямовані на реалізацію ідеї навчання протягом усього життя.

Безперечно, що в українському суспільстві важливим є формування позитивної мотивації до навчання, яка має ґрунтуватися на конкретній стратегії успіху не тільки професійного, але й особистісного. В даному випадку «мотив, як усвідомлена потреба», має глибоке психоемоційне підґрунтя, що формує інтелектуальні почуття (задоволення процесом навчання чи навпаки, а відповідно є бажання бути в обраній професії чи ні). Педагогіка вищої школи визначає, що процес навчання має бути позитивним, а з іншого боку говорити тільки про недосконалість викладання і не брати до уваги відсутність мотивації до навчання студентів є невдячною справою. Студентські зібрання державного масштабу часто, не зовсім коректно, обговорюють якість викладання окремих викладачів і жодним чином не говорять про студента як основного споживача освітніх послуг. В черговий раз викладачі невмотивовані професією нарікають на студентів, а ті своєю чергою на недобросовісних викладачів. У даному випадку створюється ситуація академічної недоброчесності, де кожен вирішує результативність навчання в не зовсім чесний спосіб. Результат навчання є формальним, оскільки він не підкріплений якістю знань та не формує основи професійного зростання випускника закладу вищої освіти.

За останні роки в Україні з'явилося покоління студентів, значна частина яких не усвідомлює базових понять академічної етики, оскільки мотивація до здобуття професійних знань та вмінь в об-

раному закладі вищої освіти є або низькою або зовсім негативною. Академічна недоброчесність, яка є частково наслідком відсутності мотивації здобувача освіти до навчання, впливає на формування позитивного іміджу закладу вищої освіти. Академічна спільнота закладу вищої освіти має не тільки декларувати основні якості випускника закладу освіти, але створити чіткий нормативно-правовий механізм щодо забезпечення дієвості принципів академічної культури здобувачів освіти. У зв'язку з цим, актуальним є не лише знання принципів академічної доброчесності, але й формування академічного корпоративного іміджу, який своєю чергою є одним із вагомих чинників розвитку закладу освіти та його конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг.

Використані джерела:

1. Модестова Т.В. *Сучасні тенденції розвитку вищої освіти Великої Британії (друга пол. XX – початок XXI ст.)* / К.2019, с. 253

СЕКЦІЯ №7

VECTORS OF STUDENT
SELF-GOVERNMENT ACTIVITY
IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM

JULIA BUGAJ, OLEKSANDRA GARVASIUK

INDIVIDUAL APPROACH AS A COMPONENT IN THE FORMATION OF CORE VALUES

*PhD, assistant of professor Oleksandra GARVASIUK
Bukovinian State Medical University,
Chernivtsi, Ukraine*

Personal approach plays a significant role in the development of fundamental values of academic integrity in the system of student self-government. Academic integrity plays an important role in maintaining the credibility and reputation of educational institutions, has become a key factor in the system of student self-governance.

The concept of academic integrity has evolved throughout history. In ancient times, the focus was primarily on the teacher-student relationship, with students emulating their instructors and accepting their knowledge without any question. However, through the centuries it became known that individuals have unique perspectives and experiences that influence their understanding of academic integrity. By modification of educational programs, the personal approach aims to have a sense of personal responsibility and ethical behaviour among students. It allows students to reflect on their personal values, enhancing self-awareness and personal development. Connecting personal values to academic integrity, giving students opportunity to gain a deeper understanding of the importance of ethical behaviour.

First of all, students demonstrate honesty, responsibility, and respect for academic principles. They inspire others to do the same as well as encourage students to take responsibility for their own actions. In addition, communication allows student leaders to connect with their peers on a deeper level. By open dialogue, they are able to discuss the importance of academic integrity, understand concerns, and provide support and guidance where is needed. Student leaders can adjust academic integrity support to each student based on their individual needs and challenges. When students feel personally involved in academic integrity they are more likely to actively promote and defend culture where academic integrity is valued.

The personal approach is the main factor in the formation of academic integrity, and it has changed over time ranging from Aristotle to modern key figures. By building trust, facilitating effective communication,

providing support, encouraging students to take responsibility of their own actions, and cultivating a culture of integrity, student leaders can play a pivotal role in promoting academic honesty and ethical behaviour among other students.

Used literature:

1. *Resources available from International Center for Academic Integrity.*
https://academicintegrity.org/images/pdfs/20019_ICAI-Fundamental-Values_R12.pdf
2. *Resources available from Chapman University website.* https://www.chapman.edu/academics/academic-integrity/_files/the-fundamental-values-of-academic-integrity.pdf

ELINA FEDORENKO, SVITLANA SEMENENKO

**EFFECTIVENESS OF STUDENT SELF-GOVERNMENT
IN A HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION**

*PhD, assistant of professor Svitlana SEMENENKO
Bukovinian State Medical University
Chernivtsi, Ukraine*

The development of student self-government is related to the training of young, sought-after specialists who are professionally competent and have formed fundamental personal and organizational skills.

With the help of student self-government together with the administration of a higher educational institution, the tasks of improving the life of an educational institution, the issues of reforming and modernizing the modern education system are solved. As part of student self-government, students try to solve vital problems in the academic and personal spheres. Each student involved in this activity identifies himself as an integral part of the entire educational process within the educational organization.

The higher educational institution takes care of creating a system of student self-government for the harmonious development of the student's personality. For this problems and directions related to the development of student self-government are studied. In order to have an effective system of student self-government its constant improvement and adjustment is necessary. The goals and objectives of student self-government should be correlated with the goals of the higher education institution in order to build one environment for quality acquisition of competences and graduation of qualified specialists. The last three features are selectivity interaction of participants with each other, development and learning.

For the effective functioning of student self-government it is necessary to create a strong collective, which is connected not only by duties and powers but also by friendly relations, a clear division of responsibilities between students based on the individual characteristics of each of them, the absence of a competitive nature of student self-government, and the maximum disclosure of internal potential.

Therefore, student self-government is considered as a purposeful activity of students, which is created on their initiative and helps students to solve important issues, defend their position and approach the matter responsibly.

DAIANA TKACH, SVITLANA SEMENENKO

**STUDENT SELF-GOVERNMENT AS ONE OF THE
FORMS OF EDUCATIONAL WORK**

*PhD, assistant of professor Svitlana SEMENENKO
Bukovinian State Medical University
Chernivtsi, Ukraine*

Student self-government is one of the forms of educational work created on the initiative of students and aimed at developing potential in various spheres of activity. The main goal of student self-government is the formation of an active life position, responsibility and other qualities that will help the student in future professional activities. Meeting students' communication needs, protecting their own interests, achieving personal goals, and being elected are the main functions of student self-government. Student self-government differs from all other types of activity in its systematicity, independence, purposefulness, and independence. The significance of student self-government is very great. In modern conditions this direction is the most priority.

University students are representatives of the intellectual elite of the society in which they occupy a key place. The future of society depends on the development and socialization of students. They are entrusted with the mission of preserving and developing national culture. Student youth is a socio-professional group of people of the younger generation who are preparing to perform important social functions in society. Each higher educational institution is developing its own unique system of student self-government, which is oriented towards the specialization of the university and its target audience. Student self-government can help students in their desire for new things the need for self-realization and self-discovery.

One of the tasks of the curator of the group is the involvement of students in the activities of student self-government, building communication with the academic group, working in the Internet space, forming a positive attitude of education seekers to student self-government, helping students to achieve success and supporting the idea related to improving the work of higher education institutions.

Therefore, student self-government is the most important stage in the formation of the personality, life values and worldview of students.

VALERIYA DUBRAVSKA, OLENA KRUPKO

**ACADEMIC INTEGRITY THROUGH THE PRISM
OF STUDENT PERCEPTION**

*Academic supervisor: Olena Krupko
Bukovyna State Medical University
Chernivtsi, Ukraine*

Quality education in Ukraine at the proper level requires compliance with all principles of academic integrity and rules of academic writing for all participants in the educational process. The relevance of the question of academic integrity does not decrease and is still actively covered (especially with the introduction of artificial intelligence) at the state level, in scientific circles, educational communities, at educational or research events in Ukraine and other countries of the civilized world.

In Bukovyna State Medical University, in order to determine the general provisions of the institution, principles and policy of academic integrity, the Code of Academic Integrity was approved, which defines norms, possible violations and their prevention, and also defines responsibility for violations of norms of academic integrity based on European values, world traditions, the Constitution of Ukraine and the Laws of Ukraine «On Education», «On Higher Education», «On Scientific and Scientific-Technical Activity», «On Copyright and Related Rights», «On Publishing», «On Prevention of Corruption» and others legal and regulatory documents.

In order to study the awareness of students of the Faculty of Pharmacy about the principles and principles of academic integrity, a survey was conducted among the second-year students of the Faculty of Pharmacy of Bukovyna State Medical University (BSMU) of full-time education.

Accordingly, from the results of the survey, 100% of respondents are familiar with the basics of academic integrity. At the same time as this awareness of academic integrity, 62.5% of respondents would like to know more about academic integrity and 36.7% are not familiar with the regulations that apply at the university. 90.6% of BSMU teachers inform about compliance with the rules of academic integrity at a sufficient level, and 93.8% of students understand the consequences of academic integrity. However, only 90% of students admit that they partially comply with the requirements of academic integrity, and therefore sometimes violate its rules.

On the part of the teaching staff, students note 76.7% of academic dishonesty, in particular, 84.4% of respondents emphasize the deliberate increase or decrease of grades in classes. It is also important that the students noted that 64.5% of the teachers do not make comments when identifying signs of academic dishonesty among students in classes. While studying at BSMU, students note self-plagiarism, plagiarism, plagiarism, biased assessment, deception, falsification among the main signs of academic dishonesty. A significant part of academic dishonesty is plagiarism - quoting material without reference to the author (53%), paraphrasing (30%), translation of a foreign language text (9%) and appropriation of material from the Internet (8%).

Given the ambiguous results of the survey regarding the awareness and application of norms of academic integrity among BSMU students, the conclusion is formed that students need a more detailed explanation and elaboration of existing norms of academic integrity and the creation of conditions for compliance with these norms during the period of study at the university.

**JOLAOLUWA SINMILOLUWA TABITHA,
PAKHI SAKSENA, NATALIYA VASYLIEVA**

**EFFECT OF WAR ON MENTAL HEALTH AMONG
INTERNATIONAL MEDICAL STUDENTS
OF BUKOVINIAN STATE MEDICAL UNIVERSITY**

*Supervisor - MD, PhD Nataliya Vasylieva
Bukovinian State Medical University, Chernivtsi, Ukraine*

The ongoing war in Ukraine has had significant effects on the mental health of international medical students of Bukovinian State Medical University (BSMU). Exposure to violence and trauma has led to the development of mental health problems such as depression, anxiety, and post-traumatic stress disorder (PTSD).

Upon the outbreak of the war, all international students were instructed to evacuate the city. The evacuation process caused a significant stress among the students. Subsequently, anxiety was developed and some also suffered symptoms of PTSD. Students became unsure of what studying in Chernivtsi had in store for them. Due to the feeling of helplessness, some of the international BSMU students were forced to quit their studies in Ukraine as they were threatened by the conditions of their government. There was a constant reminder from friends, family and various information platforms about the dangers in Ukraine which led to the development of fear.

On returning back to BSMU to further continue our studies, we realized lots of our friends were gone which led to the breeding of loneliness. Some students also developed depression, and insomnia.

As off-line classes were about to resume, we had a ray of hope that we will be busy and occupied with studies and not negative thoughts but instead our minds were preoccupied with the constant worrying of air alarms and being prepared to seek shelter in the basement upon hearing air raid alarms. This has kept lots of student in a constant state of fear and led to the development of generalized anxiety disorder (GAD).

Although, we have finally begun to adjust to these changes around us and have started to live a normal student life another reason has added up to our list of future worries. Our most recent graduates who have gone into the world to make use of their diploma, have had to face many rejections and reached their breaking points as the validity of their degrees were being questioned by several countries around the world.

**VIJEYALAKSHMI CHAKRAVARTHI,
GARVASIUK OLEKSANDRA**

**NURTURING MENTAL HEALTH AMIDST THE
TURMOIL OF WAR: STRATEGIES FOR RESILIENCE
AND WELL-BEING**

*PhD, assistant of professor Garvasiuk Oleksandra
Bukovinian State Medical University,
Chernivtsi, Ukraine*

The scourge of war inflicts not only physical wounds but also profound psychological trauma on individuals and communities. Amidst the chaos and uncertainty, preserving mental health becomes imperative for sustaining resilience and fostering well-being. This abstract explores the multifaceted challenges faced by individuals during wartime and delineates strategies to safeguard mental health. Drawing upon psychological principles, community support networks, and coping mechanisms, it underscores the importance of resilience-building initiatives tailored to the unique demands of conflict-ridden environments. Additionally, it emphasizes the role of proactive intervention, destigmatization of mental health issues, and access to mental health services in mitigating the impact of war-related trauma. By fostering a culture of empathy, understanding, and support, we can strive towards nurturing mental well-being amidst the harrowing realities of war, paving the way for healing and rebuilding in the aftermath of conflict.

Used literature:

1. Atari-Khan R., Covington A. H., Gerstein L. H., Al Herz H., Varner B. R., Brasfield C., et al.. (2021). *Concepts of resilience among trauma-exposed Syrian refugees. Couns. Psychol.* 49, 233–268. doi: 10.1177/0011000020970522 [CrossRef] [Google Scholar]
2. Batten S. V., Orsillo S. M. (2002). *Therapist reactions in the context of collective trauma. Behav. Ther.* 25, 36–40. [Google Scholar]
3. Betancourt T. S., Khan K. T. (2008). *The mental health of children affected by armed conflict: protective processes and pathways to resilience. Int. Rev. Psychiatry* 20, 317–328. doi: 10.1080/09540260802090363, PMID: [PMC free article] [PubMed] [CrossRef] [Google Scholar]
- Braun V., Clarke V. (2006). *Using thematic analysis in psychology. Qual. Res. Psychol.* 3, 77–101. doi: 10.1191/1478088706qp063oa [CrossRef] [Google Scholar]

**NINA ZORIY, ZHANNA NYKIFORCHUK,
BONDAR MARYNA,
SOFIIA OKUNEVSKA-MAROICHEVSKA**

AS THE FIRST DOCTOR OF AUSTRO-HUNGARY

*Academic Adviser - Nina Zoriy, department of psychology and philosophy; Zhanna Nykiforchuk, department of foreign languages
Bukovinian State Medical University, Chernivtsi, Ukraine*

While walking around our city, one can see many streets named after famous people. Oddly enough, one of them is Sofiia Okunevska Street. This woman was a prominent doctor, feminist and educator whose name became a symbol of victory over stereotypes and the first step towards equality in the medical profession.

Therefore, the aim of our research is to highlight the life and achievements of Sofiia Okunevska-Morachevska, who has been recognized as the first female doctor in the Austro-Hungarian Empire.

Sofiia Okunevska was born on May 12, 1865, in Dovzhanka, located in Ternopil region, Ukraine. Her father, Atanas Okunevskyi, was a priest. After graduating from the University of Vienna Medical School she became a doctor. When Sofiia's mother died in 1870, her aunt, Teofiliia Okunevska-Ozarkevych, and her husband, Ivan Ozarkevych, took on the responsibility of raising the girl.

Sofiia Okunevska obtained permission to take exams for the gymnasium program in 1884, and she passed them successfully a year after. Later, she received medical education at the University of Zurich, where she also met and married her future husband Vatslav Morachevskyi. She published her doctoral thesis in 1896 and became the first female doctor in Galicia.

Despite her achievements, Okunevska-Marachevska faced difficulties in employment due to her gender. She began practicing under the guidance of her cousin in Lviv on October 1, 1903, at the hospital for the poor patronized by Andrii Sheptytskyi.

Sofiia was working at the gynecological department where she earned the nickname "Saint Sofiia" from her patients. She was one of the first female doctors in the western regions of Ukraine to start treating female oncological diseases using Marie Curie's method with the use of radium. In cooperation with Ozarkevych, she developed the Ukrainian

medical terminology dictionary, founded a school for obstetricians-gynecologists and courses for nursing sisters. During the First World War, Sofiia went to camps to provide medical assistance to the injured Ukrainians voluntarily.

Sofiia Okunevska-Morachevska continued working until the last days of her life. She frequently attended gatherings held by the women's group known as the "Ukrainian Society of Women with Higher Education", founded in Lviv in 1924 under Olena Stepaniv-Dashkevych's guidance. Owing to the efforts of the doctor of the organization, branches of this union emerged in various places in Galicia, including Przemyśl.

Sofiia Okunevska-Morachevska's achievement as the first female doctor in Austria-Hungary was groundbreaking, paving the way for other women to pursue careers in medicine in the region. Her legacy remains a significant part of the history of women in medicine in Central Europe. Life story of this outstanding woman serves as an example of courage, perseverance and the desire to advance despite social restrictions, and emphasizes the importance of gender equality in the society.

SHIVANI SHARMA, TASNEEM AMEEN SHARIEFF, NATALIYA VASYLIEVA

MULTICULTURALISM IN EDUCATION- ASPECT OF INDIAN STUDENTS IN UKRAINE

*Supervisor- MD, PhD Nataliya Vasylieva
Bukovinian State Medical University
Chernivtsi, Ukraine*

Education of youth is very important phase of parental life, irrelevant of financial status and family conditions, parents try to educate their children to the best level they can, even beyond their limits. Where as talking about those families who dream to give international level of knowledge to their kids, it's very important to keep a check on surrounding, hospitality, culture, and their safety. When we keep in mind about all of above mentioned prospect, being Indian students in Ukraine we would truly agree for Ukraine providing beautiful culture along with better safety and hospitality.

Rich for it's food authenticity and cultural diversity Indian student expect at least home hand taste and more often that love of serving food, so Ukraine fulfilled it most to the limit. Ukrainians are cheerful, friendly and most hostile people in our surrounding after our 1st home, they prove out to be our 2nd home. Irrelevant of war situation we are provided here with safety on prior basis, along with all the love they have for us as foreign students. Their cult displaying unification of people and rituality of their traditional food "Borscht". Being a Christian dominate country, it preserves elegancy of Indian traditional worship ritual, they have Indian temple and mosque, which never makes us feel apart from home.

Life gave us a turning point during war, we were evacuated back to India and for some phase of life totally disappointed looking at those situations in our 2nd home. Heart breaking but Ukraine again proved its unification and strength of heroism by standing against enemy. Yet our studies were never affected our teacher conducted our online classes with camera and mics on all the time, leaving no scope of carefree behaviour for students. They took timely test series and provided all information they have mandatorily for us as students. Than we came back to offline classes after 6-7 months, our lessons finally began in offline mode and teachers helped us attending all clinical exposure that we missed in last few months.

In conclusion, multicultural education enriches learning journey through cultural perspectives and languages. The benefits spread from, fostering global awareness, cultural competence and preparing for an interconnected world.

VARSHA, NATALIYA VASYLIEVA

NEUROLOGICAL FRONTIERS: NERVE GROWTH FACTOR REVELATION

*Supervisor – MD, PhD Nataliya VASYLIEVA
Bukovinian State Medical University
Chernivtsi, Ukraine*

Rita Levi-Montalcini, an esteemed Italian neuroscientist born in 1909, made a seminal contribution to the field of neuroscience through her discovery of nerve growth factor (NGF). It's happened in the 1950s, alongside her colleague Stanley Cohen. Their investigations, initially focused in tumor cell, led to the identification of a substance capable of promoting the growth and survival of nerve cells, later identified as NGF.

NGF emerged as a pivotal player in the intricate web of neuronal development and maintenance. Functioning as a molecular messenger, it orchestrates various cellular processes essential for neuronal growth, differentiation, and conductivity. Its significance extends beyond mere developmental cues; NGF plays a crucial role in the maintenance of neuronal health and functionality throughout life.

However, the intricate balance of NGF signaling can be conditions, leading to neurological disorders such as Alzheimer's disease. The dysregulation of NGF has profound implications for neuronal integrity and cognitive functions, underscoring the therapeutic potential of targeting NGF pathways in neurodegenerative diseases.

The discovery of NGF sparked s renaissance in neuroscience research, promoting intensive investigations into its molecular mechanisms and therapeutic potential. Scientists worldwide continue to unravel the complexities of NGF signaling, exploring innovative strategies to modulate its activity of therapeutic benefit. Recent studies showed the potential therapeutic properties of NGF in neuropathies and diseases of the eye and skin.

In conclusion, Rita Levi-Montalcini's groundbreaking discovery of NGF has not only enriched our understanding of neuronal biology but also paved the way for innovative approaches to neurodegenerative disease treatment. Her legacy serves as a beacon of inspiration for future generations of neuroscientists, driving the quest for novel therapies to combat neurological disorders.

References:

1. Levi-Montalcini R., & Cohen. Isolation and characterization of nerve growth factor from snake venom and mouse sarcoma. *Proceedings of the National Academy of Science*, 1956, 42 (9), 695-699.
2. Levi-Montalcini R. The nerve growth factor: Thirty five years later. *Science*, 1987, 237 (4819), 1154-1162.
3. Barde Y.A. The nerve growth factor family: A brief overview. *Progress in Growth Factor Research*, 1990, 2 (4), 237-248.
4. Bradshaw R.A. & Pundavela J. Understanding the biomedical importance of nerve growth factor in brain health and disease. *Biomarkers in medicine*, 2016, 10 (10), 1061-1072.

VIBHU DABAS, NATALIYA VASYLIEVA

LIGHT OF HOPE - OLEH HORNYKIEWICZ'S CONTRIBUTION TOWARDS COMPREHENSION OF PARKINSON'S DISEASE

*Supervisor – MD, PhD Vasylieva N.V.
Bukovinian State Medical University
Chernivitsi, Ukraine*

Oleh Hornykiewicz, an extraordinary figure in medical science, has forged an enduring legacy. He was born on November 17, 1926 in Lviv and spent most of his hay days in Vienna, Austria till death on May 26, 2020. He was keen on studying molecular pharmacology and joined the Pharmacology Department of the Vienna's University. Initially he studied the role of the copper-carrying protein ceruloplasmin in another basal ganglia disorder, Wilson's disease. And it was the start of Hornykiewicz's approach to research, where while trained in pharmacology, he contributed a lot towards the development of neurology, neuropathology, particularly in research using brain autopsy [1] for better understanding of undiscovered mysteries of the scientific world. His most renowned work is about the treatment and developing the pathology and treatment of Parkinson's.

Collaborating with Arvid Carlsson (Nobel Prize winner 2000) he unraveled the significance of dopamine which fundamentally altered the perception of medical professionals about neurodegenerative disorders including Parkinson's disease [2]. That is before 1957 Parkinson's disease was believed to be a neuron degenerative type only, it was later revealed by Oleh Hornykiewicz that only certain neurons are affected which are from substantia nigra. These cells were responsible for the secretion of dopamine, which is a neurotransmitter that plays crucial a connection between neurons of the brain. Scientist found that those who were suffering from parkinsonism have a noticeable decrease in the amount of dopamine, and from there comes this idea.

The groundbreaking work of famous scientist not only shed light on the biochemical intricacies of parkinsonism but also developed levodopa, which is used till this date to treat it by causing a transformative effect, that markedly improved the lives of millions of people who were and are suffering from this rag of a disease.

Beyond the lab, Oleh Hornykiewicz's dedication to clinical practice and education has left an incredible mark. His holistic approach to neuroscience has inspired a new generation of Ukrainian scientists and even influenced students and medical professionals all over the world, fostering a deeper understanding of neurological disorders and innovative treatments.

References:

1. Luigi Zecca, Christian Piffl, Stanley Fahn, David Sulzer Ruggero G. Fariello /Oleh Hornykiewicz, a giant in the understanding and treatment of Parkinson disease/ *NPJ Parkinson's Disease* (2021) 7:1; <https://doi.org/10.1038/s41531-020-00149-4>.
2. Andrew J. Lees, Eduardo Tolosa, C. Warren Olanow/Four pioneers of L-dopa treatment: Arvid Carlsson, Oleh Hornykiewicz, George Cotzias, and Melvin Yahr /*Movement Disorders* (2014); <https://doi.org/10.1002/mds.26120>

RANAABDUL MAJID

MEDICAL EDUCATION AND SCIENCE: THROUGH THE PRISM OF ARTICLES

(Supervisor- Bohdana Fink Dept of Psychology and Philosophy)
Chernivtsi, Ukraine

Medical education thrives on the constant influx of scientific knowledge. Articles published in peer-reviewed journals serve as the lifeblood of this dynamic field, providing the latest findings, refining existing practices, and shaping the future of healthcare. This review article explores the intricate relationship between medical education and scientific advancement (1). Medical education begins with a robust grounding in basic sciences, laying the groundwork for clinical understanding.

Articles in disciplines e.g. anatomy form the cornerstones of this foundation which can be incorporated into medical school curricula, informing doctors about potential therapeutic targets (2). The bridge between basic science and clinical application is built through translational research. Articles published in this field translate fundamental scientific discoveries into practical interventions for patient care. Advancements in technology can be integrated into medical education, preparing future doctors for the use of new therapies (3). Articles play a pivotal role in promoting evidence-based medicine which emphasizes the use of high-quality research findings to guide clinical decision-making. (4). The role of articles in medical education is undeniable, there are challenges to consider. The time constraints make staying current with the latest literature a continuous struggle. Educators can also curate high-quality resources and employ evidence-based teaching methods. Additionally, encouraging lifelong learning habits and fostering critical appraisal skills. The future of medical education and scientific advancement is intertwined with the emergence of new technologies such as artificial intelligence (AI). As these technologies continue to evolve, articles will play a critical role in disseminating knowledge, appraising their effectiveness, and guiding their ethical implementation in medical education and clinical practice (5).

In conclusion, articles published in scientific journals serve as the vital link between medical education and scientific progress. From laying the foundation in basic sciences to fostering clinical expertise

and facilitating continuous learning, they are the lifeblood of a dynamic healthcare system. By embracing the power of scientific literature and navigating its challenges, medical education can ensure future healthcare professionals deliver the best possible care to their patients.

References:

1. Committee A-H. *Scientific Foundations for Future Physicians. Report of the AAMC-HHMI Committee.* 2014.
2. MacKinnon K, Marcellus L, Rivers J, Gordon C, Ryan M, Butcher D. *Student and educator experiences of maternal-child simulation-based learning: a systematic review of qualitative evidence protocol.* JBI Database System Rev Implement Rep. 2015;13(1):14-26.
3. Jensen CB, Iversen A, Dahlgren MA, Norbye B. «Everyone who wants to can practice on me»- a qualitative study of patients' view on health profession students' learning in an interprofessional clinical placement. *BMC Med Educ.* 2024;24(1):255.
4. Mai MV, Luo BT, Orenstein EW, Luberti AA. *A Model for Clinical Informatics Education for Residents: Addressing an Unmet Need.* *Appl Clin Inform.* 2018;9(2):261-7.
5. Nagi F, Salih R, Alzubaidi M, Shah H, Alam T, Shah Z, et al. *Applications of Artificial Intelligence (AI) in Medical Education: A Scoping Review.* *Stud Health Technol Inform.* 2023;305:648-51.

**GARVASIUK OLEKSANDRA,
NAMESTIUK SVITLANA,
KONCHARANA MOTHILAL ADHITYA,
VOLIANIUK KATERYNA**

FORMATION OF CRITICAL THINKING IN THE
EDUCATIONAL PROCESS IN A HIGHER EDUCATION
INSTITUTION

*PhD, assistant of professor Garvasiuk Oleksandra
Bukovinian State Meical University,
Chernivtsi, Ukraine*

Critical thinking (CT) is a crucial factor for success in the XXIst century. It is important introducing education that fosters the development of CT (solving real problems and students making decisions in various situations) and provide sound reasons for choosing the most appropriate methods, techniques, forms, and means of teaching. In the world practice of CT development, many methods, techniques and programmes have been developed. The main condition for the development of CT is problematic.

The following methods are used to develop CT skills: technology of developing CT through reading and writing, insert, cluster, mind map, Fish bone technique, question cube, question flower, cinquain, fat and thin question technique, Six Thinking Hats technique, Lotus flower technique, Tree of Predictions (Decisions), creating problem situations, cases, essay writing, incomplete sentence technique, knowledge building technique.

Matthew Lipman (1923-2010), the founder of the Institute for CT (1987-1997) and a distinguished professor of philosophy, defined CT as a qualified and responsible form of thinking that reaches correct judgments based on criteria, self-improvement, and consideration of context.

CT is the art of analyzing, scientific thinking, making carefully considered and independent decisions. It is a separate type of thinking characterized by activity, purposefulness, independence, discipline, and reflexivity. It involves the development of human abilities during the learning process: identifying problems, analyzing, synthesizing, comprehending information from any source, generating alternatives, evaluating them, choosing a problem-solving method or one's own position on it, and justifying one's views, making an informed choice, and taking action. It is important introducing education aimed at developing CT (solving real problems and making educational recipients' decisions in various situations) as well as creating reasoned grounds for selecting the most appropriate methods, techniques, forms, and means of learning.

Used literature:

1. Marshall TA, Marchini L, Cowen H, Hartshorn JE, Holloway JA, Straub-Morarend CL, et al. *Critical Thinking Theory to Practice: Using the Expert's Thought Process as Guide for Learning and Assessment.* *J Dent Educ.* 2017;81(8):978-85. doi: 10.21815/jde.017.045

2. Holloway JA, Johnsen DC, Syrbu J. Student performance comparisons for a critical thinking skill set (technology decision-making) for classroom and remote (Zoom) facilitation. *J Dent Educ.* 2021;85(3):379-82. doi: 10.1002/jdd.12443
3. Kiefer M, Schuler S, Mayer C, Trumpp NM, Hille K, Sachse S. Handwriting or Typewriting? The Influence of Pen- or Keyboard-Based Writing Training on Reading and Writing Performance in Preschool Children. doi: <https://doi.org/10.5709/acp-0178-7>

**GARVASIUK OLEKSANDRA,
NAMESTIUK SVITLANA, PAHUL PREET SINGH**

**STUDENTS' INDIVIDUAL WORK AS A TOOL FOR THE
FORMATION OF A FUTURE SPECIALIST**

*PhD, assistant of professor Garvasiuk Oleksandra,
PhD, assistant of professor Namestiuk Svitlana
Bukovinian State Medical University,
Chernivtsi, Ukraine*

The main priority of higher medical education is the quality training of highly qualified professionals. The maximum work of the university as a whole (clinical and theoretical departments) should be aimed primarily at the students' assimilation and synthesis of theoretical knowledge and mastering practical skills in each discipline studied.

Student's individual work plays an important role in their professional development. At the stage of preparing a highly qualified specialist, the individual work serves as a driving force. The educational process in higher education institutions is increasingly transforming into stimulating cognitive independence and activity of the student. The focus on student's independent cognitive work becomes the basis for preparing a modern professional for further professional activity.

The types of individual work that contribute to the formation of students' cognitive activity including: preparing thematic reports using multimedia slide presentations, publishing short excursions, making memorials, public speaking, visiting anatomical or other medical museums.

The individual work in the form of participation in scientific research involves developing the ability to gather and study sources of information, conduct analysis, systematising and synthesising information, present information in the necessary form, consulting with professors, document work according to requirements, and be able to publicly defend the completed task.

The current reality is such that a student must continually self-educate, be aware of the achievements and trends in modern medicine and science, constantly develop critical thinking, be able to generalise personal work experience, present in front of an audience, possess analytical skills, debate skills, good public speaking skills, flexibility of thinking, and versatile communication skills.

The student's constant cognitive professional activity serves as one of the tools for becoming a future specialist in the medical field. The demand for a doctor in professional practice will always be greater than the educational program, greater than the clinical case, greater than the simulation scenario.

SOFIIA YEKIMTSOVA, OLEKSANDR PETRYSHEN

**STUDENT COMMUNICATION AS A WAY TO SUCCESS
IN EDUCATION**

*Scientific supervisor Oleksandr PETRYSHEN
Bukovinian State Medical University
Chernivtsi, Ukraine*

A student is a component of society and cannot do without interaction with other people, without knowing their opinion about himself. Therefore, the ability to communicate, the need for communication is perhaps its most important essential feature. In addition to the fact that a person wants to understand the surrounding reality, he strives for mutual understanding and understanding with other people. Social communication is the exchange between people or other social entities of integral symbolic messages that reflect information, knowledge, ideas, emotions, etc., conditioned by a number of socially significant assessments, specific situations, communicative spheres and norms of communication adopted in this society.

The decisive influence of modern technologies on methods and communication practices, especially in the student environment,

continues to transform the architecture of the space of social communications. An indisputable factor is the virtualization of society, one of the paradoxical consequences of which is a significant increase in individual loneliness and, at the same time, a significant demand to overcome such loneliness by establishing social ties. One of the ways to solve the need for social communication of young people is the creation and development of a network of special spaces.

Currently, student communication performs the function of the so-called voice of young people who study in higher education and become economically active, and therefore need an increasingly wider space for life self-realization. Through the process of communication, students represent their interests and protect their rights. It can be argued that student communication and self-government are possible means of expressing the opinions of the majority of the university community. However, it is not possible to talk about the real or significant impact of student communication in every institution of higher education.

A significant problem remains the passivity, inertia, indifference of the student community in relation to many current problems of student self-government and student communication. In part, this can be explained by insufficient awareness of students about the possibilities of student communication based on the principles of self-government. Currently, not all students are aware of how student self-government and communication can improve their situation or solve specific problems. The same applies to representatives of the administrations of institutions of higher education and, in some cases, state administration bodies.

Using all opportunities of student self-government and communication in accordance with current legislation will allow: to establish effective cooperation between the administration of the higher education institution and students on a wide range of issues; create additional conditions for increasing the quality of training of specialists in the professional education system in Ukraine; to ensure further integration of the national educational system into the European and global educational space.

Thus, in view of the above, it can be stated that the success of the further integration of our country into the European and world educational and scientific space largely depends on the awareness of the need for an effective system of student communication in Ukraine.

DARIA HODYNSKA, OLEKSANDR PETRYSHEN

ZAZHAEVA V.V. – MOTHER, WIFE, SCIENTIST

*Scientific supervisor Oleksandr PETRYSHEN
Bukovinian State Medical University
Chernivtsi, Ukraine*

The department was one of the first to be opened at the institute, due to the peculiarities of the organization of the educational process at the medical university. Its first head was associate professor Shulga M.S. Since October 1945, she headed the Department of Science of Biology. D.P. Kladienko. Actually, assistants V.A. Polatai and D.P. Kladienko made the greatest contribution to the function of the department, as they were the first and worked here for several dozen years. From 1949 to 1951, the department was headed by Dr. N.M. Krasnopolska, and from November 1951 to 1974 - Professor I.A. Shevchuk, who, by right, should also be considered the founder of the department, since he formed a team of teachers and proposed a promising direction of scientific research on the problems of endocrinology.

In the period from 1975 to 1984, the department was temporarily headed by H.P. Rushkovskii, V.V. Zazhaeva, and I.K. Kapinosov. After the completion of postgraduate studies, young teachers came to the department: Kashina I.V., Panchuk M.M., Mardar G.I., Kryshthal M.V., Oliynyk I.Yu.

Throughout the entire history of the department, the organization and conduct of the educational process has always been considered a priority task. And although in the first post-war years the laboratory equipment was poor, the teachers exerted a lot of energy and inspiration, which compensated for the material poverty.

The activities of the scientists were aimed at studying the fundamental mechanisms of the body's activity and the development of pathology; development of new methods of diagnosis, treatment and prevention of human diseases; prevention of adverse effects of environmental factors on the body.

Was appointed acting head of the department with histochemical laboratory. V.V. Zazhaeva, who was awarded the title of associate professor in 1977.

Subjects of scientific research by V.V. Zazhaeva - the influence of brain structures on the histology of the thyroid gland. Author of 65 scientific works. In co-authorship with colleagues, Valentina Volodymyrivna carried out a complex scientific topic together with the employees of the

Department of Normal Physiology (Head - Prof. Y.D. Kirshenblat): «Study of the influence of limbic structures of the brain and the morphofunctional state of the endocrine glands».

The staff of the histochemical laboratory, in which histological and histochemical studies of planned scientific works were carried out not only by employees of the department, but also by other theoretical departments (normal physiology, human anatomy, medical biology, biochemistry, pharmacology, physics) and clinical departments (therapy, pediatrics, children's surgery) increased, general surgery, traumatology), as well as candidate and doctoral theses.

In 1981, Doctor of Medicine, Associate Professor of the Department of Anatomy of the Zaporizhzhya Medical Institute I.K. Kapinosov, who in 1982 received the title of professor, and in 1983 was elected head of the department of histology at the Saratov Medical Institute. In 1983 to 1984, the duties of the head of the department of histology were performed by associate professor V.V. Zahaeva.

MYKYTA HLUSHCHENKO, MATVII DARIICHUK

SPECIFICS OF THE FORMATION OF THE PROFESSIONAL SELF-IMAGE OF FUTURE MEDICAL PSYCHOLOGISTS

*Bukovinian State Medical University
Chernivtsi, Ukraine*

New challenges in wartime actualize the necessity of implementing professional psychological care in healthcare facilities. Medical psychologists are specialists who provide medical and psychological care (including rehabilitation) to patients in collaboration with members of a multidisciplinary team. Accordingly, ensuring quality training of future qualified psychologists is one of the promising areas of activity of medical higher education institutions.

Professional identity as a component of the professional self-concept of a personality is a determining indicator of the professional readiness of a specialist. V. Onyshchenko's theoretical research notes that the professional self-concept is formed in the process of gaining professional experience and professional communication. The scientist argues that in the course of performing professional tasks, there is a successful assimilation of professional knowledge, skills and abilities, which leads to the development of personal and professional qualities and characteristics of a future specialist.

J. Virna considers professional identity as a dynamic system that is formed in the process of professional education, active development of professional competence and affects the value and meaning sphere of a specialist. Analyzing professional identification, researchers also highlight the importance of integrating the image of the profession with the individual psychological characteristics of a particular person.

The successful professional activity of future psychologists depends on the self-awareness of the professional activity and the mature (positive) self-concept of the specialist. The self-concept of a specialist, according to O. Gura, consists of cognitive, emotional, value, and behavioral parts. The mature cognitive (self-image) component of a specialist's personality is manifested by a high level of reflexivity, criticality and flexibility of thinking, readiness to accept new knowledge and experience, and an internal idea of themselves as a subject of professional activity. The emotional and value

(«self-attitude») component of a specialist is manifested by acceptance of oneself as a person and a professional, an appropriate level of self-respect, self-esteem, emotional stability, and tolerance. The behavioral (I-action) component is expressed by the dominance of internal motives of professional activity and self-improvement. This allows us to say that a mature (positive) professional self-concept of a specialist is the basis for the formation of professional competence of a future medical psychologist.

To sum up, the professional self-concept of future medical psychologists is a multilevel formation that includes a whole person and builds a strategy for professional growth as a specialist. The process of forming the professional identity of a medical psychologist depends on the successful acquisition of professional knowledge, skills and abilities, which leads to the development of personal and professional qualities and their integration into the personal structure. A mature (positive) self-concept of a specialist is the basis for the formation of professional competence, self-awareness, and ensures the effectiveness of medical and psychological activities of future medical psychologists.

LOKESH FIRKE, ALLA KHODOROVSKA

CONTRIBUTION OF PROFESSOR KHODOROVSKIY G.I. IN IMPROVING EDUCATIONAL WORK AMONG FOREIGN STUDENTS OF BSMU

*Bukovinian State Medical University
Chernivtsi, Ukraine*

The formation and development of Bukovinian State Medical University (BSMU) are associated with the names of famous scientists and organizers, and graduates of BSMU successfully realize themselves in the medical, pharmacological, economic, educational, scientific, social and cultural spheres of activity. BSMU is proud of its graduates, many of whom have reached significant heights in professional and public life.

G. I. Khodorovskiy, doctor of medical sciences, professor and Ambassador of Ukraine to India from 1993 to 1998, it was then that he made a lot of efforts to create a positive image of Ukraine as a peaceful and predictable state. He established the primary contractual and legal basis for bilateral economic, trade and cultural ties between Ukraine and India. For his significant contribution to the development of mutually beneficial relations between the two countries, he was awarded the title of honorary professor of the International Institute of Management and Marketing. After completing the ambassador's credentials in India, he continued to work in the central office of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, retired there, and returned to BSMU in April 1999 as a professor of the Department of Normal Physiology.

G.I. Khodorovsky has extensive experience in teaching and scientific work, speaks several foreign languages, including fluent English. He made a significant contribution to the improvement of educational and methodological work, the development of science and the training of medical and scientific-pedagogical personnel of BSMU. In his time, more than 10 candidate and doctoral dissertations were completed in the scientific electrophysiological laboratory of BSMU organized by him. His creative achievement includes more than 300 printed works on biology, medicine, international relations, 12 monographs and textbooks in Ukrainian and English, three inventions and more than 20 research proposals, 7 prepared candidates of medical sciences and 14 masters in international relations.

Therefore, the titanic work brought him great recognition and honor in 19 universities, cities, regions, in the country, and abroad. You can say about him: «He made himself.» High efficiency, internal self-discipline, perseverance and unconditional talent allowed him to achieve everything he achieved.

MERWIN PRAKASH, OLEKSANDR PETRYSHEN

**ACADEMIC INTEGRITY IN THE TEACHER-STUDENT,
STUDENT-STUDENT SYSTEM**

*Scientific supervisor Oleksandr PETRYSHEN
Bukovinian State Medical University
Chernivtsi, Ukraine*

An important step for Ukraine on the way to academic integrity is participation in the project of the American Councils on Education with the participation of the Ministry of Education and Culture and the support of the US Embassy in Ukraine

Academic integrity is a set of ethical principles and rules defined by law that should be followed by participants in the educational process during learning, teaching and conducting scientific activities in order to ensure trust in the results of studies or scientific achievements.

Academic integrity should be considered an effective tool for ensuring the quality of education and the basis of sustainable scientific development of educational institutions.

The problems of ensuring the appropriate level of academic integrity in Ukraine are gaining wider social resonance.

The limits of academic integrity can be perceived as: democracy, honesty, consistency and justice, equality, guarantee of rights and freedoms, scientific knowledge, professionalism and competence, partnership and mutual assistance, respect and mutual trust, objectivity and impartiality, openness and transparency, joint and individual responsibility for performance results, responsibility for violations of academic integrity.

It is possible to achieve the principles of academic integrity by referring to sources of information in the case of using ideas, developments, statements; compliance with the legislation on copyright and related rights; provision of reliable information about research methods and results, sources of used information and own pedagogical activity; objective assessment of learning outcomes.

A violation of academic integrity should be considered: academic plagiarism, self-plagiarism, bribery, biased assessment, writing off, deception, fabrication, falsification.

In order to popularize academic integrity in institutions of higher education, regulatory documents were created that regulate its principles: «Code of Honor of the Scientific Community», «Regulations on Ensuring Academic Integrity», «Regulations on the Commission on Academic Integrity and Ethics».

The level of satisfaction of education seekers with learning and teaching methods is investigated by means of questionnaires and surveys.

Analyzing the results of the survey, the respondents believe that the basis of academic integrity is the improvement of the quality of education, the improvement of the image of Ukrainian educational institutions at the international level, the worthy place of scientists and educators of Ukraine in the international academic space.

SHUBHAM GADA

THE IMPORTANCE OF STUDENT SELF-GOVERNMENT IN THE PROCESS OF EDUCATION FOR FOREIGN STUDENTS

*Scientific supervisor Oleksandr PETRYSHEN
Bukovinian State Medical University
Chernivtsi, Ukraine*

Student self-government is a process that is discussed and recognized according to state legislation. It is this that gives higher education students the opportunity to feel independence and try to regulate this phenomenon by all vectors. The main documents that ensure the legal side of student self-government are the Constitution of Ukraine, the Law on Higher Education, the Statute of the institution of higher education, the Regulations on the institution of higher education, the Regulations on student self-government of the institution of higher education.

The activities of the Student Self-Government are aimed at improving the educational process by improving its quality, ensuring the education of spirituality and culture of higher education students, and the growth of social activity among student youth.

The effective basis of student self-government is independence from the influence of political parties and religious organizations, openness, collegiality, voluntariness, equality of the right of applicants to participate in student self-government, accountability and electability of self-government bodies.

The center of student life at a higher education institution is the Student Council, which is a representative body. The structure of the student council includes subdivisions that determine the main directions of their activities.

Considering the fact that both domestic and foreign students study in institutions of higher education, there are three models of student self-government. The first is that foreign students are only observers of the activities of units that ensure self-government. The second is that representatives of foreign students are part of the units that ensure student self-government. The third is that higher education institutions have units that ensure the self-government of domestic students and, as a separate link, there are units of self-government for foreign students.

In all institutions of higher education, an optimal model of the self-government system for foreign students has been created, the essence of which is the inclusion of student leaders in a dynamic system in which the skills of an organizer and manager are practically developed and consolidated, the ability to plan, choose the main areas of work, clearly establish control and checking the completed work, correctly assigning responsibilities and ensuring coordination of actions.

Self-governance for foreigners provides an opportunity to systematically perceive and analyze the results of one's own and others' actions, which helps to realize and adhere to moral and ethical norms of behavior.

An important feature of the development of student self-government in communities of foreign citizens is that students have the right to express their opinion and be «heard», to participate in decision-making that affects their lives.

Development of student self-government, stimulation of public activity of students is an important task of the higher school.

**SHIVAM SONI, YULIIA PALIICHUK,
SINGH YADUVENDRA**

MENTAL STATUS OF INTERNATIONAL STUDENTS IN BSMU DURING WAR IN UKRAINE

*Scientific supervisor Uliana MARUSYK, Oleksandr PETRYSHEN
Bukovinian State Medical University
Chernivtsi, Ukraine*

War is always scary specially when it concerns you personally. International students studying at BSMU felt danger & fear at the beginning of Russia military attack on Ukraine. Due to the war many international students took transfer to other universities and those who are in Ukraine have some sort of stress & anxiety about the outcome of war.

The AIM of this research is to evaluate the mentality and stress level of students & try to support them with some mental health measures.

To make this research successful we have prepared questionnaires in google form.

It is about mental health, environment in Ukraine, teacher support & general living conditions with 2- 4 possible options, and asked our students to participate in this survey.

We sent it in the main group of Indian students living in hostel and apartments & from them total 123 students participated. Here u all can see % of boys & girls participated, the avg. age among these students war 21 yrs.

We gave them 13 questions but here we want to present the most interesting ones. Before coming here in Ukraine it was very difficult to have agreement from our parents because of war, so we asked «Why they decided to come back to Ukraine during war?».

So here is the result: 46% of them choose all these options and 37% of them choose studies alone & we are totally agree with them, studies of our university is best that's why every time MCI result of our university students is best among all universities of Ukraine

When we were about to come to Ukraine, but many people told us to be careful because news channel were showing that the relation between Ukraine and India is not good. So we asked them how the environment is after the war. Only a few students' feels depressive but 82% of the

students did not feel any change after the war and found Peaceful. Due to the blessings of God Chernovtsi is the safest among all parts of Ukraine and when we ask how they feel during airalarm then you can see the results are amazing – of students feel safe during air alarm.

In a country, where there is a war, citizens can naturally feel some fear related to war specially international citizens. And when we ask this question from our students, then we get 58% of them who didn't feel any fear at all, but remaining feel some kind of fear like being attacked or robbed. We get all the information about the war from news or social media, sometimes this news are so hyped or fake that can affect mentality of people, so we asked about effect of news? From them, nearly half of the students didn't see news and those who see from them, nearly 60% are tensed and stressed.

We have some friends studying in Lvov and Ternopol universities they said their teachers are not supporting them well as before then we asked this question from our colleagues and I really feel very nice to see nearly all the students saying teachers are supporting them. So a great thanks to all of our teachers.

After analyzing the response, we can say that international students are not much afraid due to war, but problems like news, basic needs and fear related to outcome of war. Some sort of stress and anxiety can be clearly seen. But a little bit of stress and anxiety can be clearly seen.

So to correct the situation we offer all our students to use a beautiful mindfulness practice known as meditation to overcome stress, anxiety, and any kind of negativity.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

Орина БАРТКО. ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ НА ОСНОВІ ПРОВЕДЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ТРЕНІНГУ «ЛІДЕР ЧИ КЕРІВНИК?».....	4
Сергій БІЛОУС. РОЗВИТОК СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У КАНАДІ.....	7
Олександра БІЛОУС, Вікторія ОСИПЕНКО. ЕВОЛЮЦІЯ ПІДХОДІВ ДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ.....	9
Анастасія БОДНАР. ВАЖЛИВІСТЬ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗНИХ СТУДЕНТІВ ДО ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	12
Вероніка БОКЛАГАНІЧ, Алла БОРИСЮК. ПРОБЛЕМА МОТИВАЦІЇ В НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА.....	15
Кароліна БОХІН, Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК. ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ОДИН З ЧИННИКІВ ПОШИРЕННЯ ПЛАГІАТУ В ОСВІТІ.....	17
Ніна ВОРОБІЙОВА, Алла БОРИСЮК. РОЛЬ МОТИВАЦІЇ У САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ.....	19
Юліанна ГАЙКО, Галина НАВЧУК, Діана СОБКО. НАВЧАЛЬНА МОТИВАЦІЯ ЯК ЗАПОРУКА ЯКІСНОЇ ОСВІТИ.....	21
Марія ГРИДЖУК, Алла БОРИСЮК. МЕТОДИ АКТИВІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОЇ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ.....	23
Марія ДЗЮБА, Алла БОРИСЮК. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ.....	25

Дана ДМИТРІЄВА. САМОДИСЦИПЛІНА, ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В СИСТЕМІ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....27

Анастасія ДЯЧУК, Ірина ЗОРІЙ. ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ.....30

Христина КУЗЬМЕНЮК, Ніна ЗОРІЙ, Наталія ШУТАК. ПРОВЕДЕННЯ ОПИТУВАННЯ СТУДЕНТІВ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....32

Кароліна КУРИК, Іванна КОНСТАНТИНЮК, Анна СЛУБСЬКА. ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....34

Галан МАССІМО. ВПЛИВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ НА ЕТИЧНУ ПОВЕДІНКУ ПРАКТИКУЮЧОГО ЛІКАРЯ.....36

Віолета МАРУНЯК, Марія МАНДРИК-МЕЛЬНЧУК ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УКРАЇНІ.....39

Ілона МОСКАЛЮК. ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СЕРЕД СТУДЕНТСТВА.....41

Михайло ПЕТРОВКА, Ніна ЗОРІЙ. ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ В СИСТЕМІ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....43

Єлизавета ПІВЕНЬ, Анастасія ТОПОРІВСЬКА. РОЛЬ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У ПОШИРЕННІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ.....46

Ангеліна РОМАНЮК, Наталія МЕДВІДЬ, Ігор СКАКУН ФІЛОСОФІЯ САМОРОЗВИТКУ СТУДЕНТА-МЕДИКА.....48

Катерина ФЕРЕНЕЦЬ. ОСОБИСТІСНИЙ ПІДХІД ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В СИСТЕМІ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....50

Назар ХАРУК, Ніна ЗОРІЙ. ЕМОЦІЙНА СКЛАДОВА ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ.....52

Вероніка ЧОКАН. ВЗАЄМОСТОСУНКИ ФАРМАЦЕВТА І ЛІКАРЯ: ЕТИЧНИЙ ЗМІСТ ТА ДЕОНТОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ 55

Костянтин ШАХОВ, Володимир ВОЛОЩУК, ІРИНА КУЗЬМИЧОВА, Кароліна ЯКОВЕНКО. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО МЕДИКА.....57

Анастасія ЯВОРЩУК, Алла БОРИСЮК. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ ТА ПІДТРИМКА ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ У СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....59

Оксана ЖАЛОБА, Алла БОРИСЮК. САМОРОЗВИТОК ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ.....61

Секція 2

Олеся АНДРУШКО, Алла БОРИСЮК. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МЕНТАЛЬНОГО ТА ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я В ПЕРІОД ВІЙНИ.....64

Ксенія АФАНАСЬЄВА, Алла БОРИСЮК. ВПЛИВ ТРАВМАТИЧНИХ ПОДІЙ НА ПСИХІКУ ЛЮДИНИ.....66

Анна БЕРНАДСЬКА, Алла БОРИСЮК. ВИКЛИКИ ДЛЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ПІД ЧАС ВІЙНИ.....68

Массімо ГАЛАН, Марина ТИМОФІЄВА, Тетяна АНІЩЕНКО, Олена ФОМЕНКО. ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ: ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА НАПРЯМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ.....69

Юрій ГАЛАНТА. ОСОБЛИВОСТІ ЗМІНИ МЕДИКО-ПСИХОЛОГІЧНИХ СКЛАДОВИХ ПОСТКОВІДНОГО СИНДРОМУ У ПАЦІЄНТІВ В УМОВАХ ВІЙНИ.....73

Олександра ГАРВАСЮК. МЕТОДИКА РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ЕДВАРДА ДЕ БОНО.....75

Катерина ГОНЧАРОВА, Алла БОРИСЮК. ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....77

Ксенія ГОРЬ. ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ПЕРШОГО РОКУ НАВЧАННЯ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....79

Анастасія ГРИГОРЯК. ВИКЛИКИ ДЛЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ.....81

Віталіна ДОКІЄН, Алла БОРИСЮК. ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН ЛЮДЕЙ.....84

Тая ЗИМА, Тая КИРЮК. ПОРУШЕННЯ ЖЕНЕВСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ СТОСОВНО ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....86

Тая ЗИМА, Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК. ГЕНДЕРНОЗУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО СТОСОВНО ЖІНОК ТА ДІВЧАТ В УМОВАХ ВІЙНИ.....88

Надія ЖЕНИКАЙ, Вікторія ОСИПЕНКО. МОДЕЛЬ КОМУНІКАЦІЇ З РОДИНАМИ ДІЮЧИХ ВІЙСЬКОВИХ.....90

Віра ІВАНІЦЬКА, Алла БОРИСЮК. ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПСИХІКУ.....92

Вікторія КАМЕНЩИКОВА, Євгенія НАЗИМОК, Анна СЛУБСЬКА. ЕМОЦІЙНИЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ СТУДЕНТІВ ПІД ВПЛИВОМ ВІЙНИ.....94

Ольга КЛИМЮК. НАВИЧКИ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ.....97

Світлана КРУЛІКОВСЬКА, Марина ТИМОФІЄВА. ПРОБЛЕМИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ПРИ ЦУКРОВОМУ ДІАБЕТИ.....99

Оксана КРИНЬКО, Алла БОРИСЮК. ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ СТУДЕНТІВ: ПРИЧИНИ ТА УМОВИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ.....102

Любов КОСТЕНЯК, Ніна ЗОРІЙ. ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ ЯКОСТЕЙ МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА ПО ДОГЛЯДУ ЗА ХВОРИМИ.....104

Антон КУТІМОВ. СТУДЕНТСЬКА ТРИВОЖНІСТЬ.....106

Соня ЛУПУ, Аліна ЦИГАНЧУК, Анна СЛУБСЬКА. ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ ВІЙНИ.....108

Ілона МОСКАЛЮК, Алла БОРИСЮК. ЗМІНИ У ПСИХОЛОГІЧНОМУ СТАНІ НАСЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ.....110

Ноємзар ОГАНЯН. ПРОБЛЕМА ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ У СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ.....112

Дар'я МАЗУР. ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ ВІЙНИ.....114

Ольга МЕЛЬНИК, Вікторія ОСИПЕНКО. ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ В УКРАЇНІ.....116

Анастасія МИГАЄСІ, Анна СЛУБСЬКА. ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ.....119

Олександр МИРОНЮК, Наталія БАТАМАНЮК. ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я.....120

Анастасія СМІРНОВА, Алла БОРИСЮК. ВПЛИВ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ НА МОТИВАЦІЙНУ СФЕРУ ОСОБИСТОСТІ.....147

Ірина ФІЛІП, Алла ЗОРІЙ. ПІДТРИМКА МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....149

Алла ЧОРНА, Ніна ЗОРІЙ. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МЕДИЧНОЇ СЕСТРИ ВІДДІЛЕННЯ ІНТЕНСИВНОЇ ТЕРАПІЇ.....151

Василь ЦОЛА. НАСЛІДКИ ПЕРЕНЕСЕНОГО ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ.....153

Микита ЩЕТИНІН. МОДЕЛІ ПСИХО-ПОВЕДІНКОВИХ РЕАКЦІЙ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....155

Анастасія ЧЕРНЕГА, Алла БОРИСЮК. РОЛЬ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ В ЗБЕРЕЖЕННІ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я.....157

Юлія ШУМЕЙКО. АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМИ ЕВТАНАЗІЇ В УКРАЇНІ: ВІЙСЬКОВИЙ КОНТЕКСТ.....159

Секція 3

Каріна АГАПІЙ. МОВА І ДЕРЖАВА.....162

Євгеній БАЧУЛА. ЕВОЛЮЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ.....163

Еріка БІЛЕЦЬКА, Роман КІРОНДА. СЛОВО ЯК СКЛАДОВА МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я.....165

Анна ВІЛЬХОВЕЦЬКА, Алла ТКАЧ. МОВА – ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ БОРОТЬБИ В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ.....167

Аріадна ГЕРАТ. ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....169

Надія ГРИЖУК, Алла ТКАЧ. УКРАЇНСЬКА МОВА – МОВА НАШОЇ ПЕРЕМОГИ.....171

Валерія ЖУК, Алла ТКАЧ. УКРАЇНСЬКА МОВА – СИМВОЛ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ТА САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ.....172

Анастасія КУКСА, Анастасія ГАВРИЛОВА. УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ У РЕАЛІЯХ СУЧАСНОГО СВІТУ.....174

Ангеліна МИСЛІБОРСЬКА. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ЗНАНЬ.....177

Олена МУЛИК. УКРАЇНСЬКА МОВА – КРИЗЬ ПРИЗМУ СТУДЕНТСТВА.....179

Аліна ПЕТРЮК. ІНТЕРНЕТ ЯК СУЧАСНА ФОРМА НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....180

Ірина РОТАР. ВТОРИННІ НОМІНАЦІЇ ЯК ОДИН ЗІ СПОСОБІВ ТВОРЕННЯ НАЗВ ОСІБ ЗА ПРОФЕСІЄЮ.....182

Каріна СТЕПАНЮК, Ліана НАВЧУК. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОЛОРИСТИЧНИХ ЕПІТЕТИВ В ІСТОРИЧНОМУ РОМАНІ ВАСИЛЯ ШКЛЯРА «ТРОЩА».....184

Руслана ТОМНЮК, Анна ГРУШЕЦЬКА. ІНШОМОВНА ЛЕКСИКА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ: ЗА І ПРОТИ.....186

Аліна ФРОЛОВА. ВПЛИВ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....188

Данієла ЦИММЕРМАНН-ЧУКУРЕНКО. УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ У РЕАЛІЯХ СУЧАСНОГО СВІТУ.....190

Секція 4

Софія БОГДАНЯ. АКТИВІЗАЦІЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....193

Марія БОЙКО, Алла БОРИСЮК. СТУДЕНТСТВО ТА ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ В УМОВАХ ВІЙНИ.....196

Яна ВОЛОЩИНСЬКА. ДИНАМІКА ЗМІН У ВОЛОНТЕРСЬКОМУ РУСІ СТУДЕНТСТВА ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ: ВПЛИВ НА ОСВІТУ ТА ГРОМАДЯНСЬКУ АКТИВНІСТЬ.....197

Людмила ДУБЕЦЬ. ВОЛОНТЕРСТВО ЯК СПОСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ.....199

Александра ЗЕЛЕНІВСЬКА, Марія ВЕЛЯ. ВПЛИВ ВОЛОНТЕРСТВА НА РОЗВИТОК СТУДЕНТСЬКОЇ ГРОМАДИ.....201

Марінела КУЧУРЯН. ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ ЯК СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО ЛІДЕРСТВА.....203

Валерія МОСКАЛЬ. ДОНОРСТВО КРОВІ. ДОПОМОГА, ЯКА ТЕЧЕ ПО СУДИНАХ.....205

Софія НОВОСЬОЛОВА, Тетяна ГАЇНА, Ніна ЗОРІЙ. З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ВОЛОНТЕРСЬКОМУ РУХУ СТУДЕНТІВ.....208

Владислав ПАВЛЮК, Віталій СМАНДИЧ. ДОНОРСТВО ЯК ПРОЯВ ВОЛОНТЕРСТВА.....211

Христина РАЦА, Оксана УСТИЯНСЬКА. СТУДЕНТСТВО ТА ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ НОВОСЕЛИЦЬКОГО МЕДИЧНОГО ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ В УМОВАХ ВІЙНИ.....213

Ілля САВУН. СВІТ ВРЯТУЮТЬ ДОБРОВОЛЬЦІ 215

Софія САМОЙЛЕНКО. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНЕ ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ІНВЕСТИЦІЯ В МАЙБУТНЄ.....218

Аліна СУЗАНСЬКА. ВОЛОНТЕРСТВО В УМОВАХ ВІЙНИ.....221

Анна ТІЩЕНКО, Естер ПЕЛЕПКО, Катерина ДОРУБЕЦЬ. СТУДЕНТСТВО ТА ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ В УМОВАХ ВІЙНИ 224

Ольга ЮДИЦЬКА, Любов ВЛАСИК. ПРОБЛЕМИ ПЕРІОДУ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ З-ПОМІЖ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У БУКОВИНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ.....226

Секція 5

Анна АНОХІНА, Світлана АНОХІНА. ПРОФЕСОР З ВЕЛИКОЇ ЛІТЕРИ Я.Д КІРШЕНБЛАТ– БІОЛОГ, ФІЗІОЛОГ, ЕНДОКРИНОЛОГ, ПЕДАГОГ.....229

Олександра БІЛЯР. ВІДКРИТТЯ НОВОГО ЕЛЕМЕНТУ ЦІНОЮ ВЛАСНОГО ЖИТТЯ.....231

Христина ВІВЧАРЮК, Олена ЯСІНСЬКА. «ALII INSERVIENDO IPSE CONSUMOR». ШЛЯХ СВІТЛА ОСВІТИ Й НАУКИ ВІКТОРА ІВАНОВИЧА ЯСІНСЬКОГО.....233

Ніна ВОРОБІЙОВА. РОЛЬ СУГІТА ГЕНПАКУ У ВПРОВАДЖЕННІ ЕЛЕМЕНТІВ ЗАХІДНОЇ МЕДИЦИНИ В ЯПОНІЇ.....235

Анна ГАРАСИМ, Діана СОБКО. ПОСТАТЬ НОВИКОВА МИКОЛИ ПАВЛОВИЧА В ІСТОРІЇ БДМУ ТА МЕДИЦИНИ БУКОВИНИ.....237

Таїсія ГОРМАНІЮК, Анастасія МІЛЕЦЬКА, Яна ТЕЛЕКІ. ХРИСТИЧ ТАМАРА МИКОЛАЇВНА– КРІЗЬ ПРИЗМУ ІСТОРІЇ.....239

Маша ГРИНЬКО. ОСНОВНІ ВІХИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СТУПЕНЕВОЇ МЕДСЕСТРИНСЬКОЇ ОСВІТИ У БУКОВИНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ.....241

Олександра ГАРВАСЮК, Ігор ДАВИДЕНКО, Віталій ІЛІКА, Владислав БОДНАРЮК. НАУКА КРИЗЬ ЖИТТЯ.....243

Олександра ГАРВАСЮК, Владислав КАЗЄВ. НАУМ МОЙСЕЙОВИЧ ШИНКЕРМАН – ФУНДАТОР КАФЕДРИ ПАТОЛОГІЧНОЇ АНАТОМІЇ.....245

Олександра ГАРВАСЮК, Ростислав КАПІЦЬКИЙ. СИНКВЕЙН – МЕТОДИКА РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ.....247

Софія ДЕКАЛЬЧУК. ПОСТАТЬ ВЧИТЕЛЯ І НАСТАВНИКА – ПОГЛЯД КРИЗЬ РОКИ.....249

Тая КИРЮК, Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК. АКТУАЛЬНІСТЬ КОСМЕТИЧНИХ ЗАСОБІВ СТАРОДАВНЬОГО ЄГИПТУ ДЛЯ СУЧАСНОЇ ІНДУСТРІЇ КРАСИ.....251

Євгенія КОЗАК. СИМВОЛІЗМ ПОСТАТІ АСКЛЕПІЯ У СУЧАСНІЙ МЕДИЦИНІ.....253

Ірина КУЛІШОВА, Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК. РОЛЬ ІЛЛІ МЕЧНИКОВА У ЗАСНУВАННІ НОВИХ ГАЛУЗЕЙ МЕДИЦИНИ ТА НАУКОВИХ ШКІЛ.....255

Олег КУЧУК, Дарина СИДОРЧУК. НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ БОРИСА ЛЕОНІДОВИЧА РАДЗІХОВСЬКОГО: ВНЕСОК У РОЗВИТОК ОФТАЛЬМОЛОГІЇ.....257

Вікторія КУПЧАНКО, Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК. ВНЕСОК КАРЕН ГОРНІ У ДОСЛІДЖЕННЯ ЖІНОЧОЇ СЕКСУАЛЬНОСТІ.....259

Максим ОШУРКО. ВКЛАД МОРФОЛОГІВ ПОЛТАВСЬКОЇ НАУКОВОЇ МЕДИЧНОЇ ШКОЛИ У ВИВЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА СТРУКТУРНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ГРУПИ МАЛИХ СЛИННИХ ЗАЛОЗ.....261

Таїсія ПОЛТОЛЯРНА. СЕРЕДНЬОВІЧНА ЦЕРКВА: ВІД НЕДОТОРКАНОСТІ ТІЛА ДО РОЗВИТКУ МЕДИЧНОЇ НАУКИ.....263

Ілона ПРИШЛЮК, Ніна ЗОРІЙ. БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОДИН ІЗ ЗАСНОВНИКІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ» В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ.....265

Наталія ДАВИДОВА. НАУКОВА СПАДЩИНА ПРОФЕСОРА ІВАНА МЕЩИШЕНА.....267

Секція 6

Марина АТАМАНЧУК, Інга ЄРЕМЕНЧУК. РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ.....270

Яна БАЛАН, Алла БОРИСЮК. ОСОБЛИВОСТІ ІМІДЖУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....272

Анастасія БІДЮК, Алла БОРИСЮК. ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....274

Андрій ВОЛИНЕЦЬ. ПОГЛИБЛЕННЯ ПЕРСПЕКТИВ МІЖНАРОДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ ФАХІВЦІВ ШЛЯХОМ УЗГОДЖЕННЯ КЛАСИФІКАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ДО ЗАХВОРЮВАНЬ СЛИЗОВОЇ ОБОЛОНКИ ПОРОЖНИНИ РОТА.....276

Олександра ГАРВАСЮК, Тетяна КОМАР, Данило ТИМОФІЙЧУК, Владислав КАЗЄВ. ВАЖЛИВІСТЬ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ОБІЗНАНОСТІ ПРО ІМІДЖ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....278

Олександра ГАРВАСЮК, Євгенія МАХРОВА, Нарті БЕРНІС. СТАНОВЛЕННЯ ФАХІВЦЯ МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ.....280

Олександра ГАРВАСЮК, Денис СТОЛЯР, Марина ЛУНЬОВА. САМОРОЗВИТОК ТА САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПОЗААУДИТОРНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ.....282

Анна ДОЛІНСЬКА, Марина ТИМОФІЄВА. ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ «ВИКЛАДАЧ-СТУДЕНТ».....284

Наталія ЗІНЧЕНКО, Анастасія КРИВОНІС. РЕЛЕВАНТНІСТЬ КОНТЕНТУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....288

Інга ЄРЕМЕНЧУК, Алла БОРИСЮК. ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....290

Інга ЄРЕМЕНЧУК, Леся РОМАНЧУК, Аліна ЛУПУЛЯК. ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА ДОПОМОГОЮ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ.....292

Мар'яна МАМАЄВА, Анна СЛУБСЬКА. ВПЛИВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....294

Анна ПОПОВИЧ. ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....296

Анастасія РОГОЗНА, Галина НАВЧУК. РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СТРУКТУРІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....299

Владислава САВЧЕНКО, Алла БОРИСЮК. ОСОБЛИВОСТІ ІМІДЖУ СТУДЕНТА МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....301

Тетяна СОРОКА. СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ У ФОРМУВАННІ ІМІДЖУ СТУДЕНТА.....303

Юрій ТОВКАЧ. ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....305

Юрій ТОВКАЧ. ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОГО ІМІДЖУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....308

Андрій ЦИБУЛЬНЯК, Анна ПАРХОМЕНКО. ІНТЕРАКТИВНІСТЬ ТА ВІЗУАЛІЗАЦІЯ, ЯК НЕОБХІДНІСТЬ В СУЧАСНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....311

Назар ХАРУК, Ніна ЗОРІЙ. ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОГО ІМІДЖУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ 313

Секція 7

JULIA BUGAJ, OLEKSANDRA GARVASIUK. INDIVIDUAL APPROACH AS A COMPONENT IN THE FORMATION OF CORE VALUES.....317

ELINA FEDORENKO, SVITLANA SEMENENKO. EFFECTIVENESS OF STUDENT SELF-GOVERNMENT IN A HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION.....319

DAIANA TKACH, SVITLANA SEMENENKO. STUDENT SELF-GOVERNMENT AS ONE OF THE FORMS OF EDUCATIONAL WORK.....320

VALERIYA DUBRAVSKA, OLENA KRUPKO. ACADEMIC INTEGRITY THROUGH THE PRISM OF STUDENT PERCEPTION.....321

JOLAOLUWA SINMILOLUWA TABITHA, PAKHI SAKSENA, NATALIYA VASYLIEVA. EFFECT OF WAR ON MENTAL HEALTH AMONG INTERNATIONAL MEDICAL STUDENTS OF BUKOVINIAN STATE MEDICAL UNIVERSITY.....323

VIJEYALAKSHMI CHAKRAVARTHI, GARVASIUK OLEKSANDRA. NURTURING MENTAL HEALTH AMIDST THE TURMOIL OF WAR: STRATEGIES FOR RESILIENCE AND WELL-BEING.....324

NINA ZORIY, ZHANNA NYKIFORCHUK, BONDAR MARYNA, SOFIIA OKUNEVSKA-MAROCHEVSKA. AS THE FIRST DOCTOR OF AUSTRO-HUNGARY.....325

SHIVANI SHARMA, TASNEEM AMEEN SHARIEFF, NATALIYA VASYLIEVA. MULTICULTURALISM IN EDUCATION- ASPECT OF INDIAN STUDENTS IN UKRAINE.....327

VARSHA, NATALIYA VASYLIEVA. NEUROLOGICAL FRONTIERS: NERVE GROWTH FACTOR REVELATION.....329

VIBHU DABAS, NATALIYA VASYLIEVA. LIGHT OF HOPE - OLEH HORNYKIEWICZ'S CONTRIBUTION TOWARDS COMPREHENSION OF PARKINSON'S DISEASE.....331

RANA ABDUL MAJID. MEDICAL EDUCATION AND SCIENCE: THROUGH THE PRISM OF ARTICLES.....333

GARVASIUK OLEKSANDRA, NAMESTIUK SVITLANA, KONCHARANA MOTHILAL ADHITYA, VOLIANIUK KATERYNA. FORMATION OF CRITICAL THINKING IN THE EDUCATIONAL PROCESS IN A HIGHER EDUCATION INSTITUTION.....334

GARVASIUK OLEKSANDRA, NAMESTIUK SVITLANA, PAHUL PREET SINGH. STUDENTS' INDIVIDUAL WORK AS A TOOL FOR THE FORMATION OF A FUTURE SPECIALIST.....337

SOFIIA YEKIMTSOVA, OLEKSANDR PETRYSHEN. STUDENT COMMUNICATION AS A WAY TO SUCCESS IN EDUCATION.....339

DARIA HODYNSKA, OLEKSANDR PETRYSHEN. ZAZHAEVA V.V. – MOTHER, WIFE, SCIENTIST.....341

MYKYTA HLUSHCHENKO, MATVII DARIICHUK. SPECIFICS OF THE FORMATION OF THE PROFESSIONAL SELF-IMAGE OF FUTURE MEDICAL PSYCHOLOGISTS.....343

LOKESH FIRKE, ALLA KHODOROVSKA. CONTRIBUTION OF PROFESSOR KHODOROVSKIY G.I. IN IMPROVING EDUCATIONAL WORK AMONG FOREIGN STUDENTS OF BSMU.....345

MERWIN PRAKASH, OLEKSANDR PETRYSHEN. ACADEMIC INTEGRITY IN THE TEACHER-STUDENT, STUDENT-STUDENT SYSTEM.....347

SHUBHAM GADA. THE IMPORTANCE OF STUDENT SELF-GOVERNMENT IN THE PROCESS OF EDUCATION FOR FOREIGN STUDENTS.....349

SHIVAM SONI, YULIIA PALIICHUK SINGH YADUVENDRA. MENTAL STATUS OF INTERNATIONAL STUDENTS IN BSMU DURING WAR IN UKRAINE.....351

